25971
20-263/5
DOMINIKANSKI NOVICIJAT
DUBROVNIK
DUBROVNIK

MONS. B. CASTEGNARO

KATEKIZAM ZA ODRASLE

ČETVEROGODIŠNJI TEČAJ KATEHETSKIH POUKA ZA PUK

S.V.

ZAPOVIJEDI

PREVEO: O. L. KAMERLATO, FRANJEVAC
ZAGREB 1960.

238

Naslov originala: Mons. B. Castegnaro:
Il catechismo agli adulti
ed. IX.
vol.III. - I comandamenti
Vicenza 1946.

Prijevod izlazi s dozvolom pisca, redovničkih i crkvenih poglavara.

NEDOSTAJU STRANICE 69-70

Odgovorni urednik i izdavač: O.Leonardo Kamerlato, Virovitica, Trg Republike 7.

Umnoženo ciklostilom franjevačkog samostana u Zagrebu, Kaptol 9 u 6oo primjeraka za isključivu upotrebu svećenstva.

ZAGREB 196o.

DOMINIKANSKI NOVICIJAT
DUBROVNIK

B O Ž J E I C R K V E N E Z A P O V I J E D I

1.

SAVJEST

Završili smo tumačenje drugog dijela kršćanskog nauka, koji se odnosi na milost, odnosno na sakramente. Danas prelazimo na treći dio, koji obuhvaća Božje i crkvene zapovijedi.

Da budemo dobri kršćani i postignemo vječno spasenje, nije dovoljno samo vjerovati u Boga. Nije dovoljno niti samo upotrebljavati sredstva milosti, koja nam je Bog dao u svetim sakramentima. Sve ovo ne koristi ništa, ako vjerno ne vršimo njegov sveti zakon. Isus je Krist rekao u Evanđelju:"Ako hoćeš ući u život, drži zapovijedi" /Mt 19,17/.

Štaviše, i velikim istinama, koje sačinjavaju predmet naše vjere, kao i sakramentima, koji našoj duši pružaju milost Božju, napokon je cilj vjerno vršenje božanskog zakona.

Vjerske su istine, dakako, spekulativne istine i prvenstveno su upravljene našem razumu. No ipak su one veliki stupovi, na kojima počiva zgrada kršćanskog morala, koji je sadržan u Božjem zakonu. Sakramenti su od Boga određena sredstva, da duše učine dionicima milosti, a milost nam se daje, da ustrajemo na putu dobra, odnosno u vršenju božanskog zakona.

Ako kršćanin mora dobro poznavati čitav kršćanski nauk, mnogo većma mora poznavati ovaj dio, koji sadrži Božji zakon. Ovdje je vrhovno pravilo njegova djelovanja, pa stoga temelj njegova vremenitog i vječnog spasenja.

Zbog toga već sada izjavljujem, da ne ću žaliti truda, kako bih vam ovaj tako važni dio kršćanskog nauka što jasnije protumačio. Vi pak načinite odluku, da ćete redovito dolaziti, slušati i iz njega izvući korist.

Nakon svega ovoga prijeđimo na predmet.

Prije nego prođemo ukratko deset zapovijedi, smatram potrebnim iznijeti vam neke temeljne točke, koje na neki način sačinjavaju temelj kršćanskog morala. Također ću vam iznijeti pojmove o svetom zakonu Božjem. Ovo će vam mnogo pomoći i dati o njemu ispravan pojam, pa ćete ga lakše moći shvatiti. Danas ću vam nešto reći o onom praktičnom diktatu razuma, koji u sebi svi posjedujemo. On sačinjava bliže pravilo našeg djelovanja. U pojedinim slučajevima naime primjenjuje Božji zakon. Nadahnjuje dobro, koje nam valja činiti, upozorava nas na zlo, koje moramo izbjegavati, da ne povrijedimo zakon Božji. To je diktat savjesti. Ovo je osnovna točka. Ništa vam ne bi koristilo tumačenje zapovijedi, ako biste ih na sebe krivo primijenili.

Govorit ću vam, dakle:

1. što je savjest,
2. u kojem se stanju ona može nalaziti s obzirom na Božji zakon i
3. kako je moramo slušati.

I. Što je savjest?

Da vam pružim pojam o savjesti, prelazim preko umovanja psihologije te vam je iznosim kao činjenicu.

1. Ako počinimo neko zlo djelo, na pr. krađu, ogovaranje, besraman čin i t.d., zar ne, odmah osjećamo nemir. Kroz nutrinju nam prolazi utisak gorčine, prijekora. Kao da čujemo neki unutrašnji glas, koji nas kori, osuđuje. Naprotiv, ako učinimo dobro djelo, na pr. čin ljubavi ili pobožnosti, zar ne, osjećamo mir, zadovoljstvo. Čini nam se, da netko u dnu naše duše govori: Dobro si uradio. Ponio si se, kako je tražila tvoja dužnost!....

Kakav je ovo sud, koji se nalazi u nama pa nam odobrava, kad činimo dobro i kori nas, kad činimo zlo?

Ovaj sud, koji zasjeda u našoj nutrinji i bdije nad svim našim činima, jest savjest.

Bogoslovi je definiraju kao praktički sud razuma. Mi je još jasnije možemo nazvati glasom, koji Bog diže u dnu našega srca, da upravlja našim djelovanjem i govori nam, je li naše djelovanje dobro ili zlo, odnosno u skladu ili u protivnosti s njegovim zakonom?

2. Evo zašto je savjest bliže pravilo našeg djelovanja!

Zakon, koji nam je dao Bog, savjetujući nam dobro, koje moramo vršiti i zlo, koje moramo izbjegavati, jest doduše pravilo našeg djelovanja, ali daljnje. Božji nam zakon općenito i apstraktno kazuje ono, što moramo činiti odnosno izbjegavati. Savjest nas naprotiv upravlja na pojedine čine. Svaki nam put kaže, da ili je ono, što činimo ili što smo učinili ili namjeravamo, dobro ili zlo. Stoga je ona uistinu vodilja, bliže pravilo naših djela.

Kako je strog i neumoljiv ovaj sud savjesti! Ne da se niti podmititi niti ublažiti niti ugušiti, koliko god ga kušamo ušutkati ili mu presude okrenuti. Bilo da nas optužuje ili ispričava, odobrava nam ili osuđuje, tješi ili muči, nemoguće je ugušiti njezin glas....

3. Kako su blage i slatke njezine utjehe, tako su jednako gorki i strahoviti njezini ukori.

Apostol Pavao tvrdi, da je svjedočanstvo njegove savjesti njegova slava: "Ovo je naša slava, svjedočanstvo naše savjesti" /1.Kor 1,12/. A sv. Augustin naziva savjest malim rajem: "Radost je dobre savjesti raj". /De Gen. ad litt. lib. 12, c. 24,65/. Ali je opaka savjest, opterećena grijesima, muka, koja nikada ne prestaje. Ona je krvnik, koji nepresstano prati grešnika te ga ne pušta na miru ni danju ni noću. Truje mu biće, zagorčuje užitke, unesrećuje život.

Kako da grješnik izbjegne crvu grizodušja, kojega uvijek nosi sa sobom! Kako da umakne neprijatelju, kojega nosi u srcu?...

Gledajte Kaina. Otvrdnuo je u svojoj nepokori i bojao se, da će ga prolaznici ubiti radi osvete za Abelovu krv. Pod teretom svoga grizodušja postaje bjegunac.

Gledajte Judu. Tridesa srebrnjaka, cijena njegove izdaje,

gori mu u šakama. Odlazi, baca novac pred članove sinedrija, a zatim od vima sebi život.

Ništa strašnije od suda savjesti!

II. Različita stanja savjesti.

O tome nam samo od sebe dolazi pitanje: "Jesmo li uvijek sigurni, da je diktat savjesti pravedan, opravdan, u skladu sa zakonom, istinom, pravednošću? Ne bi li nas katkada mogao zavesti u zabludu pa nam prikazati kao dobro, što je zlo i kao zlo ono, što je dobro? Kada ga moramo slijediti?"

Ovo je dosta složeno pitanje. Da ga riješim te vas jasno i ispravno uputim, kako i kada nam valja slijediti diktat savjesti, moram iznijeti pred vas još neke pojmove. Zato ću vam koju riječ reći o različitim stanjima, u kojima se savjest može naći prema Božjem zakonu.

U odnosu prema moralnosti čina može se naša savjest nalaziti u različitim položajima. Može biti: ispravna ili neistinita, izvjesna ili dvoumna, popustljiva /široka/ ili bojažljiva.

1. Počnimo s prvom. Ta je najvažnija.

Savjest nazivamo ispravnom, kada je u skladu s istinom, t. j. kada nam diktira ono, što je pravo, prikazujući nam kao dozvoljeno ono, što je stvarno dozvoljeno i kao zabranjeno ono, što je doista zabranjeno. Odavle vidimo, da ispravnu savjest valja uvijek slijediti, jer nas u našem djelovanju ispravno upravlja.

Naprotiv je savjest neistinita, kada je protiv istine, odnosno kada nam nalaže, što je krivo pa prikazuje dozvoljenim i pravednim ono, što zapravo takvo nije. Na pr. Petar Petrović dolazi u petak u gostionicu. Uvjeren je, da je ponedjeljak i jede meso. On radi s neistinitom savješću. Pavao se Pavlović nalazi subotom u gostionici. Ne zna, da je Crkva dozvolila subotom mrsna jela. Krivo misli, da mora uzeti posna jela, a ipak jede mrsna jela. I ovaj radi s neistinitom savješću.

Ovdje je poteškoća: odrediti, da li i kada nas takva savjest oslobađa krivnje; da li i kada može vrijediti kao zakonita isprika: nisam znao, nije mi bilo poznato.

Određivanje ovoga ovisi o tome, da li je neznanje, koje u nama proizvodi pogrešnu savjest, kažnjivo ili nije.

Postoji - vele bogoslovi - neznanje, koje se zove nesavladivo. To je takvo neznanje, kojega se moralno ne možemo osloboditi ili zbog toga, što nismo u njega nikada posumnjali ili pak zbog toga, ma da smo i sumnjali, nismo uspjeli postići spoznaju istine.

Kadgod netko ima takvo neznanje, osim ako se radi o činima, koje nalaže i zabranjuje prirodni zakon, ne počinja nikakvo zlo, kad slijedi diktat svoje savjesti, pa makar bio i pogrešan.

Štaviše, katkad smo obvezani da ga slijedimo. Evo zašto! Pretpostavite, da netko po neistinitoj savjesti smatra sigurnim, da je obvezan postiti i u korizmene nedjelje. Ako ne bi postio, sagriješio bi, i to n zbog samog djela, nego zbog loše dispozicije svoje volje, koja se odlučila da prekrši obvezu, koju je smatrala da ima.

b/ Ali imade drugo neznanje, koje nazivamo savladivim, jer ga uz dužnu marljivost možemo pobijediti i svladati. Ovo,jer je na jedan ili na drugi način svojevoljno, ne ispričava nas od grijeha, ako po njemu radimo.

Drugo je naime biti neznalica, a drugo je htjeti biti takav. Svatko ima samilosti prema slijepcu, koji se spotakne i padne. No nitko nema samilosti za onoga, koji padne stoga,što je hotimično držao zatvorene oči.

Takvo je ponajviše neznanje kršćana, jer ga izravno ili neizravno hoće.

Poneki hoće da i z r a v n o budu neznalice. Ne će naime, da znadu sve obveze samo zato, da ih ne moraju vršiti pa da mogu slobodnije i bez grižnje savjesti griješiti. Ovi dakako griješe i onda, kad sagriješe iz neznanja. U tom im slučaju služi samo zato, da prekriju najprepredeniju zloću.

Drugi, a takvih imade više, ne bi doduše izravno htjeli biti neznalice, ali to hoće neizravno. Mogli bi se dati poučiti, ali to zanemaruju. I ovi, ako iz neznanja ne izvrše neku dužnost, nisu ispričani niti izuzeti od grijeha. Njihovo je neznanje hotimično i stoga kažnjivo.

Dakle, samo nas nesavladivo neznanje može ispričati od grijeha. Stoga svaki put, kad se svijesno nalazimo u stanju neistinite savjesti, moramo sve poduzeti, da je ispravimo ili traženjem savjeta ili slušanjem pouke ili čitanjem dobrih knjiga. A uvijek se obratimo Bogu molitvom, da nas rasvijetli, te ne bismo prihvatili zlo mjesto dobra i obratno. Ništa nije za nas važnije nego ispravna i pravedna savjest. Najveća je pak pogibao, koja nas može zadesiti, pogrešna savjest.

2. Rekao sam nadalje, da naša savjest može biti izvjesna ili dvoumna. Savjest je izvjesna onda, kada prosuđuje moralnost nekog čina sa svom sigurnošću bez straha, da bi se mogla prevariti.

Savjest je dvoumna, kad je neodlučna između d a i n e. Ne zna se izjasniti, da li je neka stvar dozvoljena ili nije, jer izgleda, da za jedno i za drugo postoje jaki razlozi. Na pr. neka se osoba u nedjelju ne osjeća dobro, a ne zna, da li je time oslobođena dužnosti slušanja sv.mise. Ona se nalazi u stanju dvoumne savjesti.

Da li je dozvoljeno raditi s dvoumnom savjesti? Drugim riječima, može li postati dozvoljeno ono, što ne znamo, da li je doista dozvoljeno ili zabranjeno?

Ne. Izuzima se slučaj ako sumnja nije vrijedna prezira. Onaj, koji radi sa sumnjom, hotimice se izlaže opasnosti da prekrši Božji zakon. Time pokazuje lošu dispoziciju da učini onu stvar, makar i ne bila dopuštena.

Što, dakle, mora činiti onaj, koji se nalazi u stanju sumnje? Prije svega, koliko god mu je moguće, treba nastojati da odstrani sumnju i dođe do moralne sigurnosti, da stvar nije grešna.

Ako to ne bi mogao, jer se valja smjesta odlučiti i nema vremena za traženje obavještenja i savjeta, tada se može oslo-

niti na onaj dio, koji mu se čini razumniji, ispravniji, opravdaniji. No mora imati nakanu da kasnije stvari iznese na čistac i popravi, ako je u čemu pogriješio. U tom je slučaju očito, da i griješeći, ipak ne griješi, jer se nitko ne može naći u nuždi da griješi /1/.

3. Konačno sam rekao, da naša savjest može biti popustljiva /široka/ ili bojažljiva.

Popustljiva se zove onda, kada malim zlom smatra ono, što je uistinu teško zlo ili nikakvim zlom smatra ono, što je doista zlo.

Dakako, ovakvo je stanje savjesti grešno i treba ga ispraviti. Izlaže nas naime mnogim moralnim razuzdanostima, za koje se pred Bogom ne možemo ispričati. Pa i kad bi ovisilo o neznanju, vrlo bi se često radilo o savladivom neznanju.

Savjest se naprotiv naziva bojažljivom, kad bez zakonita temelja gleda grijeh ondje, gdje ga nema, odnosno smatra teškim grijehom ono, što je samo lagan grijeh.

Ovo stanje nosi sa sobom mnoge i teške štete. Oduzima duši mir, priječi joj stupanje stazom savršenstva. Mnogo je puta navodi da izbjegava zlo, koje ne postoji, a učini stvarno zlo. Tako uništava dušu. Katkada je baca u nepouzdanje pa zapada u opačinu ili pak u protivnu pretjeranost, u popustljivost. Nerijetko uništava i tjelesno zdravlje.

I ovu vrst neistinite savjesti treba ispraviti te na svaki način pobijati bojažljivost. Nada sve se valja potpuno podložiti odredbama i savjetima razborita ispovjednika. Najizvrsniji je lijek za takve jadne duše neograničena poslušnost ispovjedniku. Bez toga će takve duše postati nepodnosiv teret sebi i drugima.

III. Kako valja slušati savjest?

Iz svega, što smo dosada rekli, možemo zaključiti, koliko i kada smo dužni slušati diktate savjesti.

Savjest je - rekli smo - bliže pravilo našeg djelovanja; norma, koja daje svijetlo i pravac u svim prilikama života; nepodmitljiv sudac, koji nam veli, da li su naša djela doista u skladu sa zakonom ili ne. Očito je, dakle, da ne možemo preko nje prijeći, čak je moramo slušati, osim ako nam kada našom krivnjom nalaže nešto, što je krivo.

Ta ako je svaki obvezan pokoravati se zakonu, koji mu je poznat i zakonito naložen, obvezan je također pokoravati se izvjesnoj i ispravnoj savjesti. Ova nije ništa drugo nego zakon ispravno primijenjen u pojedinačnom slučaju. Poricati obvezu pokoravanja savjesti isto je, što i poricati dužnost pokoravanja zakonu u pojedinačnom slučaju.

Ipak zapamtimo, što sam rekao: Kad nam našom krivnjom na-

/1/ U koliko netko smatra potrebnim, može ovdje navesti i vjerojatnu savjest. Ja to nisam učinio zato, da se ne množe različni pojmovi. Uvjeren sam, da je za mentalitet puka dovoljno dati glavne pojmove.

laže ono, što je krivo. Znači: kad je savjest i neistinita, ali ne krivnjom, kada je naime neznanje nesavladivo, moramo je slijediti. Dobrota ili zloća čina ne mjeri se toliko po onom, što je on u sebi, koliko po sudu, koji o njoj stvara naša savjest. Jedan te isti čin prema različitim stanjima savjesti može za neke postati grešan, a za druge indiferentan ili čak zaslužan.

Sto-ga s obzirom na obavezu da slijedimo diktate savjesti moramo uvijek čvrsto držati se ovih pravila:

1. Nikad ne smijemo raditi protiv onoga, što nam nalaže savjest, jer je to grijeh.

I Apostol nam to veli: "Sve što nije iz uvjerenja, grijeh je" /Rim. 14,23/. Savjest mi na pr. veli, da je neki izraz psovka. Ako ga izgovorim, postajem krivac psovke, pa makar to uistinu i nije psovka.

Savjest mi veli, da je danas zapovijedani blagdan. Ako mogu, a ne idem k sv. misi, teško griješim, makar i nije zapovijedani blagdan, nego samo blagdan iz pobožnosti.

Savjest mi veli, da je učiniti neku stvar smrtni grijeh. Ako je učinim, učinio sam smrtni grijeh, makar bila po sebi samo laki grijeh.

2. Ne smijemo nikada raditi s praktički dvoumnom savjesti, naime sa savjesti, koja ozbiljno sumnja, da li je neki čin dobar ili zao. Ako sumnjamo, da je zao, a izvršimo ga, znači, da nam je malo stalo do kršenja zakona. Tom ga pokvarenom voljom stvarno kršimo.

Ja na pr. ne znam, da li je nešto psovka, a ipak to izgovorim. Ne znam, da li je neki čin lak ili težak grijeh, a ipak ga činim. Krivac sam sve zloće, što je u najvećoj mjeri sadržavaju ovi čini.

Kad je savjest dvoumna, valja, koliko nam je moguće, odstraniti sumnju i zatim raditi.

3. Kad bi na brzinu kod nekog čina valjalo izabrati između dvije stvari, kojih se savjest pleši kao grešnih, tada valja izabrati onu, koja izgleda manje zla, manje opasna i štetna. A ako su obje stvari jednako zle, možemo slobodno izabrati jednu ili drugu, makar se i varamo, bez straha da ćemo sagriješiti. /1/

4. Kao što je grijeh slijediti diktate našom krivnjom neistinite savjesti, tako nam je najveća dužnost da na svaki način dođemo do ispravne i jasne savjesti. Stoga moramo pribaviti sve znanje i pojmove, koji su neophodno potrebni našem staležu.

Ovo napose postizavamo, ako sa zanimanjem pohađamo tumačenje kršćanskog nauka, katehetske pouke. Tu se savjest rasvjetljuje, uči stupati istinitom stazom, koja vodi k spasenju. Tu

---

/1/ Moralisti ovdje donose primjer ispovjednika, koji se boji dati odrešenje, jer ga pokornik ne zaslužuje. Ako ne dade odrešenja, boji se, da će ga odbiti od sakramenata /v.Genicot, sv.1, De Conscientia/.

se kršćanin uči veliki zakonik Božjega zakona, da s njime dobronamjerno uskladi svoja djela.

Što budemo više poučeni, to će naša savjest postati ispravnija i sigurnija. Što budemo bolje poučeni, to ćemo lakše i bez straha stupati stazom božanskih zapovijedi.

Zaključak.

Na završetku podsjećam na lijepu pouku, koju nam je dao Krist u Evanđelju: "Miri se - rekao je - sa svojim protivnikom brzo, dok si s njime na putu, da te protivnik ne preda sucu" /Mt. 5,25/.

Jednog će nas dana suditi Bog, ali ne po našem pogrešnom neznanju, nego po normi svoga božanskog zakona. Stoga je u našem najvećem interesu slušati diktate naše savjesti, bilo da nas hvali ili kori, odobrava nam ili nas osuđuje, tješi ili muči. Ona nam je uvijek, u svakom slučaju iskreni prijatelj, koji nas odvraća od pogibelji. Ona nam je vjerni savjetnik, koji nas upućuje na dobro. Ona nam je Božji glas, koji nas opominje i koji nas u ovom životu osuđuje, da ne budemo najvećom strogošću i nenadoknadivim posljedicama osuđeni u drugom životu.

S l i k e i p r i m j e r i

NAVODI I IZREKE. - Nema veće slasti nego li je radost srca /Eccl. 3o, 16/.

Savjest opterećena opačinama najveća je od sviju boli /Sv. Grgur/.

Grešna je savjest kao pakao i zatvor duše /Sv.Bernardo/.

"Ali mi veli savjest, da ne dvojim
te dobra druga, snage dati nam rada,
otkupljujuć nas čistim čuvstvom svojim"
/Dante, Pakao 28, 115-117/.

Savjest! Savjest! Božanski nagone, besmrtni i čisti nebeski glase, sigurni vodiču ograničena, ali razumna i slobodna bića! Nepogrešivi suče dobra i zla, koji čovjeka činiš sličnim Bogu! Ti sačinjavaš uzvišenost njegove naravi i moralnost njegovih djela. Bez tebe ne osjećam u sebi ništa, što me diže nad životinju, osim žalosne povlastice lutanja iz zablude u zabludu. Diže me shvaćanje bez nekoga reda i nekog principa! /Rousseau/.

Savjest je glas duše, a strasti glas tijela. /isti/.

Savjest je ista na polovima i na ekvatoru, u bjelca i crnca, u mlada i stara, u slaba i jaka. Jedino ona smije biti pravilo morala /Montegazza/.

Možeš izbjeći zemaljskom sudu, koji imade s tobom posla, ali nikada ne sudu svoje savjesti /isti/.

Savjest je sveta baština svakog čovjeka. Njezina suca ne može postaviti nijedan čovjek niti čitavo čovječanstvo zajedno/isti/.

Sigurna savjest nadahnjuje uvjerljivu snagu obrane. Ona nadahnjuje predanost u očekivanje pravde. Nadahnjuje vedar mir, koji u dušu ulijeva preslatki osjećaj. Taj pak ne može dati pobjeda i nekažnjenost popraćena osjećajem krivnje /Finzi/.

ZAKON PRIRODE I DIKTAT SAVJESTI.- Kad vrstan inženjer proučava, pravi nacrte ili gradi stroj za određenu svrhu, mora ga urediti tako, da u njemu bude zakon i cilj. Tako će na pr. lokomotiva po svom obliku, uređaju, točkovima, pokazivati cilj, radi kojega je pravljena i zakon, po kojemu radi.

Bog nužno radi s nekim ciljem, radi samoga sebe, radi s beskonačnom mudrošću i moću. Zato on svojim stvorovima, ma kakvi oni bili, nije mogao ne dati narav, koja nosi izražaj njihova cilja i zakona njihove opstojnosti. Ovaj zakon, koji se kod nerazumnih stvorova pokazuje na različite načine /fizički zakoni, kemijska srodnost, nagoni, i t.d./, za čovjeka se odražava u diktatu njegova razuma. Nadahnjuje mu ono, što je prikladno ili neprikladno s njegovim posljednjim ciljem, a to je Bog.

Ovaj se božanski nagon, ukorijenjen u samoj čovjekovoj naravi, naziva prirodni zakon. Diktat, koji nam nadahnjuje razum, zove se savjest /Il Catech. in esempi, 2.dio/.

LEPTIR - SPASITELJ. - Jedan je vlak s bogatim putnicima bio na putu od New Yorka prema San Franciscu u Kaliforniji. Dok je jurio najvećom brzinom, najednom je stao. Putnici su zabrinuto pitali strojovođu:

- Zašto ste zaustavili?

- Neka je visoka i crna osoba - doviknuo je strojovođa raskolačenih očiju i iskrivljena lica - stala usred tračnica, dizala i spuštala ruke te davala čajničke znakove, da zaustavim.

- Neka osoba? A niste je zdrobili?

- Ne, uzmicala je i neprestano davala znakove, da zaustavim.

Putnici se razidoše. Pitali su, tražili u tamnoj noći i nisu našli tajanstvenog izvjestitelja. Najodvažniji pođoše nekoliko stotina metara naprijed i vratiše se uz povik: "Čudo! Milost! Sreća!..." Što su vidjeli?... Most je preko rijeke bio srušen. Grede su se pružale kao dvije čačkalice nad ponorom. Konačno su htjeli saznati, tko je taj providencijalni spasitelj. Svako je traženje bilo uzaludno. Najednom neka gospođa, koja je stajala pred lokomotivom, krikne pa zaviče:

- Gospodo, našla sam, otkrila sam našeg spasitelja!

- Tko je, tko je? vikali su sa svih strana.

Gospođa otvori metalnu mrežu, koja štiti ogromnu svjetiljku u sredini pred strojem. S dva prsta izvadi maloga bijelog leptira, pokaže ga prisutnima pa poviče:

- Evo, ovaj nas je spasio!

- Kako? Kako?

- Tako... i smjesti leptira usred stakla, otvori i zatvori njegova mala krilca, a usred tračnica se pokaže crni lik nalik na čovjeka, koji diže i spušta ruke.

Slika savjesti, koja nas opominje na moralni ponor! /Goiazzi, Alla ricerca di te stesso/.

PIJETLOV PJEV. - Dva su se razbojnika oko ponoći uspela na zid mlina, da orobe starog mlinara. Da budu sigurniji, odlučili su ga ubiti i govorili su međusobno: "U njegovoj kući više ne će pjevati pijetao." I doista ga ubiše. Ali odmah nakon toga zapjeva pijetao tako jako, da su obojica ostala preneražena. Na brzinu opljačkaše što su mogli i utekoše.

Ubistvo je mlinara uzbudilo cijelu ulicu. No nikome nije pošlo za rukom da otkrije ubojice, iako su ih tražili svom pomnjom.

Otkrio ih je čudan slučaj, i to nakon godinu dana.

Oba su zločinca pošla u obližnji grad na sajam, da i ondje vrše svoj zanat. Budući da su došli noću, nastanili su se u gostionici. Nedaleko je bio kokošinjac. Oko ponoći pijetao tako snažno zapjeva, da su se obojica probudila i jedan od njih reče: "Da mi je ovdje taj pijetao, udavio bih ga." Drugi mu odgovori: "Otkada smo zaklali mlinara, ne mogu više slušati pijetlova pjeva."

Nisu ni primijetili, da je neki gost spavao u susjednoj sobi, koja je od njihove bila odijeljena samo jednom daskom. I ovaj se probudio od nenadana pijetlova pjeva pa je jasno čuo njihov razgovor.

U zoru je gost pošao, da ih prijavi i oba su ova ubojice bila zatvorena.

Evo kako je za buđenje savjesti ove dvojice lupeža bio dovoljan pijetlov pjev /Spirago, Raccolta di es., l.sv./.

DVA VELIKA BEZBOŠCA NA SMRTNOM ČASU.- Voltaire je pao u tešku bolest i bio već na samrti. Ovaj je čovjek toliko grdio vjeru, a dao je pozvati župnika iz Sv.Sulpicija. Pokajao se za svoje klevete protiv Katoličke crkve i opozvao ih te primio sv.sakramente. No brzo je ozdravio. Kao da nije ništa ni bilo, ponovno se počeo nabacivati sotonskom mržnjom na vjeru. Ali maskoro opet oboli /1778./ i pozove svećenika. Ovaj su puta njegovi prijatelji bezbošci opkolili njegovu kuću i nisu dozvolili, da uđe svećenik.

Pet godina kasnije teško je obolio i D'Alembert, onaj isti, koji je Voltaireu zapriječio, da primi svećenika. I on je tražio svećenika. Jedan se njegov prijatelj pre[illegible]arao, kao da ga je pozvao, ali ga uistinu nije zvao. D'Alembert je onako zlo umro, kako je živio. Nakon njegove smrti taj se prijatelj cinički hvastao: "Da mene nije bilo, on bi se bio obratio!"

Odavde se vidi, kako i zakleti neprijatelji vjere u času smrti osjećaju strahovit žalac savjesti /isti/.

Stoga dobro pjeva pjesnik:

Uzalud se kušaš sakriti svijetlu svoje savjesti,
Ona u tebi govori, i uzalud misliš, da ćeš ušutkati
njezin glas.

Ozbiljno, neumoljivo kori naša djela,
Ona je svjedok i sudac, tužitelj i zakon
/Jerocades/.

2.

SLOBODA I ODGOVORNOST LJUDSKIH ČINA

Savjest je bliže pravilo našeg djelovanja, jer praktički prosuđuje moralnost naših čina. Upozorava nas, da li su nam čini zli ili dobri, u skladu ili u protivnosti sa svetim zakonom Božjim. Stoga smo dužni slušati njezine diktate. Ako radimo protiv njih, griješimo: "Što nije iz uvjerenja, grijeh je /Rim.14,23/.

To smo govorili u prošloj pouci.

No sada se moramo dotaknuti drugog pitanja, koje se nadovezuje na prijašnje i od velike je važnosti.

"Istina, dužni smo slijediti diktate savjesti, ali jesmo li kod toga slobodni?"

Svatko mora uvidjeti veliku važnost toga pitanja. Ništa naime za naš moralni život ne bi vrijedilo, da postoji zakon i da savjest nalaže njegovu primjenu, kad ne bismo bili slobodni da ga izvršimo.

Već je od najstarijih vremena bilo filozofa, koji su poricali čovjekovu moralnu slobodu. Tako su stoici naučavali, da je sve, štogod se događa na svijetu i u prirodnom i moralnom redu, učinak neizbježiva usuda ili sudbine. Kasnije su se među kršćanima pojavili t.zv. priscilijanisti, manihejci, panteisti te začetnici protestantizma Wikliff, Luter, Kalvin i t.d. Oni su naučavali, da više ne postoji čovjekova slobodna volja, jer ju je uništio istočni grijeh. Zato je čovjek nuždom prisiljen da čini i dobro i zlo. U našim danima vrlo mnogi naučavaju, da u čovjeku postoji neodoljiva sila i ta ga katkada nužno nagoni na zlo. Stoga nema kod njega nikakve odgovornosti za ono, što čini, napose u izvjesnim zgodama života.

Protiv ove zablude, koja bi jednim udarcem mogla oboriti čitav socijalni i moralni red, mi naprotiv s kršćanskom naukom odgovaramo:

1. Čovjek imade od Boga potpunu slobodu svojih čina,

2. stoga imade za njih i potpunu odgovornost.
3. Ipak katkada imade i uzroka, koji je umanjuju, pa i dokidaju.

I. Čovjek imade od Boga potpunu slobodu svojih čina.

Smatram beskorisnim ulaziti u teološka i filozofska raspravljanja s obzirom na definiciju, razdiobu i podrazdiobu ljudske slobode. To nije za vas. Iznijet ću vam samo istinu onako, kako je izlaže kršćanska nauka te onako, kako se u svojem izražaju pokazuje svima bliza i jasna.

Čovjeka je Bog stvorio slobodna u njegovoj volji. Bog je naime ljudsku dušu obdario velikim darom slobodne volje. Izuzeo ju je od svake unutrašnje nužde, koja bi je na nutarnji način silila da hoće jednu stvar radije nego drugu. Stoga je čovjek u mogućnosti da nešto hoće ili ne će, da se opredijeli za jednu stvar radije nego za drugu, da izabere dobro ili zlo, da upravlja svojim životom, kako mu se sviđa, barem ukoliko ovisi o njegovoj volji.

Ovu nam istinu dokazuje Sv. Pismo i razum.

1. Već na prvim stranicama svetopisamske povijesti čovječanstva nalazimo, iako uključno, svečano potvrđenu čovjekovu slobodu.

a/ Bog je zabranio Adamu da jede voće sa stabla znanja. Zašto? Jer je Adam bio slobodan da jede ili ne jede. Kad ne bi bio slobodan, Božja bi zabrana bila beskorisna.

Nečisti je duh napastovao Evu, da prekrši Božju zapovijed i da jede zabranjeno voće. Zašto? Jer je Eva mogla poslušati ili ne poslušati. Da Eve nije bila slobodna, napastovanje bi zlog duha bilo neumjesno.

Nakon grijeha Bog je kaznio naše praroditelje. Zašto? Jer su se oni, da su samo htjeli, mogli oprijeti prišaptavanjima napasnika te ostati Bogu vjerni. Kad ne bi bili slobodni da sagriješe ili ne, Gospodinova bi kazna bila bezrazložna.

Dakle, već se od prve pojave ljudskoga roda jasno u čovjeku očitovala sloboda.

b/ Kasnije nam Sv. Pismo donosi riječi, koje je Bog upravio Kainu nakon Abelova ubistva. "Ako dobro činiš - rekao mu je Bog - ne ćeš li biti nagrađen? Ako naprotiv činiš zlo, ne će li odmah na tvojim vratima biti kazna, pravedna plaća tvojega grijeha? Težnja zla podložena je tvojoj volji, i možeš njome vladati" /Post. 4,6-7/.

Što znače ove riječi nego da o čovjekovoj volji ovisi nadvladavanje strasti, koje potiču na grijeh i da stoga volju ne sili nikakva nužda na grijeh, odnosno da je volja posve slobodna?

U Propovjedniku nalazimo: "Bog je u početku stvorio čovjeka te ga predao vlastitoj odluci... Pred čovjekom su život i smrt. Što hoće, dat će mu se /Crkv. 15, 14 i 17/.

c/ U Novom Zavjetu imademo još jasnijih i potpunijih dokaza.

Isus Krist je jednom rekao: "Ako hoćeš ući u život, vrši zapovijedi" /Mt. 19,17/.

Drugom zgodom: "Ako hoćeš biti savršen, idi i prodaj sve, što imaš i daj siromasima" /Mt. 19,21/.

Nadalje: "Ako tko hoće činiti volju mojega Oca.." /Iv. 7,17/.

Što dokazuju ove riječi? Jasno dokazuju, da se u čovjekovoj slobodi nalazi htijenje da uđe u život, da bude savršen, da vrši volju Božju. Kad bi čovjek bio primoran da radi ovako ili onako po neizbježnoj nuždi, kad, drugim riječima, ne bi bio slobodan htjeti ili ne htjeti, bila bi mu ludost reći:"Ako hoćeš." Tada bi valjalo priznati, da se Isus Krist htio narugati ljudskom rodu.

2. Ljudsku slobodu ne potvrđuje samo Sv.Pismo, nego i razum.

a/ Prvi razumski dokaz, da je naša volja slobodna, imamo u unutrašnjem osjećaju, odnosno u jasnoj i potpuno sigurnoj svijesti, koju svi u sebi osjećamo, da možemo raditi ili ne raditi, raditi ovako ili onako.

Doista, kad vršimo neki fizički čin, na pr. kad hodamo, mirujemo, jedemo, pijemo, radimo, u sebi osjećamo, da nipošto nismo prisiljeni na ta djela pa možemo raditi i protivno, ako hoćemo. Tako i svaki put, kad vršimo neki moralni čin, u sebi imamo unutrašnji osjećaj i sigurnu svijest, da možemo raditi i protivno, ako to hoćemo.

No naša nas savjest sa svojim unutarnjim diktatima može učiti samo istinu. Stoga je istina da imademo slobodu vršenja, odnosno slobodnu volju, a ta je izuzeta od svake nužde ili nužne sile, koja bi nas neizbježno primoravala u izboru našeg djelovanja.

b/ Drugi je dokaz grižnja savjesti, koju u sebi osjećamo, pošto smo izvršili neko zlo djelo.

Grižnja savjesti potvrđuje krivičnost i stoga odgovornost čovjeka pred Bogom i društvom. No toga ne bi bilo, kad čovjek ne bi imao slobodne volje ili slobode u svom djelovanju, jer bi u tom slučaju naravna savjest dokazivala nešto, što je krivo, odnosno bila bi poremećena i nepravedna. Međutim to ne može biti, jer je ljudska narav stvorena za istinu.

c/ Još očitiji dokaz jesu apsurdi, koji bi proizašli, kad bi čovjek bio bez slobode.

Tada bi doista bili beskorisni, ludi, smiješni svi zakoni, savjeti, prijetnje, poticaji, obećanja, koje Bog daje u Sv.Pismu. Ovo sve ne bi ništa pomoglo, da čovječju volju sklone na dobro. Bilo bi to jednako, kao kad bi Bog svoje zakone i opomene upravio gomili luđaka, lišenih upotrebe razuma, a prema tome i bez slobode.

Osim toga nijedan ljudski čin ne bi bio vrijedan hvale ili ukora, jer nijedan ne bi bio niti krepostan niti grešan. Riječi "mana" i "krepost" iščezle bi među ljudima. Postale bi naime prazni i besmisleni nazivi. Ima li možda zaslugu i je li vrijedna hvale biljka, jer raste - kamen, jer po svojoj prirodi pada na zemlju? Tako bi iz rječnika čovječanstva zauvijek morale nestati riječi: nagrada i kazna, kažnjavanje i naknada, štovanje i prezir, jer ne bi bilo ni kreposti ni grijeha. Stoga bi sve

kazne zemaljskih sudaca bile nepravedne, a trebalo bi ukinuti sve zakone, kazne, zatvore. Najvećma bi bio nepravedan Bog u kažnjavanju grešnika i u njihovu osuđivanju na vječne muke. Štaviše, ne bi više bilo ni dobra ni zla, ni dozvoljenog ni nedozvoljenog, ni nagrade ni kazne, ni raja ni pakla. Na koncu bi trebalo doći do zaključka: Nema Boga!

Kako bismo mogli priznati sve ove apsurde?

Potrebno je stoga zaključiti, da je čovjekova duša obdarena slobodnom voljom. To znači, da je izuzeta od svake unutarnje nužde, koja bi je primoravala na htijenje jednog djela većma nego drugoga, radije dobra nego zla. Drugim riječima: Čovjekova je duša obdarena slobodnom voljom.

II. Čovjek posjeduje punu odgovornost svojih djela.

Pošto smo utvrdili ovu istinu, što iz nje proizlazi?

Proizlazi, da smo doista odgovorni za sva svoja djela. Ako su naša djela dobra, odnosno u skladu s Božjim zakonom, bit ćemo za njih nagrađeni. Ako su zla, odnosno u neskladu s Božjim zakonom, bit ćemo za njih pokuđeni i kažnjeni.

Ubrojivost se i odgovornost naših djela temelji na našoj slobodi. Da li smo slobodni da činimo dobro ili zlo? I dobro i zlo, koje činimo, ovisi o nama te je vrijedno nagrade ili kazne. Ustvrditi protivno značilo bi izvrnuti čitav moralni red, na kojem počiva ljudsko društvo. Značilo bi ne poznavati osnovna načela prirodnog zakona. Značilo bi oboriti Božju opstojnost.

Međutim nam ovdje dolazi vrlo teško i zapleteno pitanje: "Istina, čovjek je slobodan u svojim činima. No nije li i njegova volja zadobila tešku ranu istočnim grijehom? Mnogo puta njome vladaju strasti, uspijevaju se nametnuti njezinim odlukama ili barem spriječiti slobodu njezinih djela. Nije li ova sloboda katkada ograničena i također posve ugušena po izvanjim i beznačajnim uzrocima? Kako se tada može ustanoviti odgovornost djela, koja ovise o tako slaboj volji, a nerijetko spriječenoj u vršenju njezine slobode..?"

Istina, istočni je grijeh oduzeo čovjeku stanje nevinosti i nadnaravne milosti, u koje ga je Bog postavio, kad ga je stvorio. Potamnio je njegov razum, oslabio mu i pokolebao volju. Ali to ne znači, da je čovjeku potpuno oduzeo slobodu. Učinio ju je samo nesavršenom, t.j. sklonijom na zlo. Izložio ju je napadajima strasti, koje su posljedice istočnoga grijeha.

Prema tome stupanj njegove odgovornosti i ubrojivosti ide usporedo sa stupnjem njegove slobode. Kad bi postojao neki uzrok, koji bi mu potpuno oduzeo slobodu, tada bi bila ukinuta i njegova odgovornost. Međutim ako bi mu sloboda bila samo umanjena, bila bi više ili manje umanjena njegova odgovornost.

III. Uzroci, koji ukidaju ili umanjuju slobodu.

Koji su to uzroci?

Moram vam ih spomenuti, da biste mogli bolje shvatiti ono, što sam vam dosada rekao.

Glavne uzroke, koji ukidaju ili umanjuju slobodu, a stoga i odgovornost naših djela, možemo svesti na ove: neznanje, požuda, strah, sila.

1. Prije svega neznanje.

Razumije se, da onaj, koji iz neznanja učini zlo, t.j. ne zna, da je takvo, nema odgovornosti za ono, što čini. Stoga ne griješi zbog nedostatka spoznaje.

Ipak je ovdje potrebno da vam dozovem u pamet ono, što sam vam rekao prošle nedjelje, kad sam vam govorio o savjesti. Postoje dvije vrsti neznanja: nesavladivo i savladivo.

Prvo je - rekli smo - ono, koje ne možemo nadvladati ili ukloniti, jer ni na koji način nije dovedeno u sumnju. Na pr.: kad bi netko jeo mrsno jelo, a ne bi uopće znao, da je taj dan zabranjeno. Tko s ovakvim znanjem radi, očito nema nikakve moralne odgovornosti za ono, što čini pa ne čini grijeh.

Savladivo je pak znanje ono, koje je na bilo koji način dovedeno u sumnju, ali se onaj, koji se u njemu nalazi, ne brine, da ga ukloni, te poduzme potrebne mjere i stvar ispita. To bi bilo, kad bi na pr. netko sumnjao, smije li neki dan jesti meso, a to ne bi provjerio, nego bi ga jeo. Ovo neznanje nipošto ne ukida odgovornosti, a prema tome ni krivnju čina. Onaj, koji se nalazi u takvu neznanju, osim ako se ne radi o sumnji, preko koje možemo prijeći, ima dužnost raspitati se i točno se izvijestiti. U protivnom će se slučaju izložiti pogibelji da prekrši pravu i vlastitu obvezu. Savladivo neznanje postaje to više krivično, što je većma zanemarena dužnost da se ukloni.

2. Drugi uzrok, koji može zasjeći u čovječansku odgovornost, jest požuda, odnosno poticaj, koji nam dolazi od strasti.

Činjenica je, da strast vrši snažan pritisak na volju, kako bi je potaknula na zlo te otežava i sprečava njezin otpor. Ovdje nam valja najprije izuzeti naročit slučaj, kad strast ide tako daleko, te oduzima također svijetlo razuma. Kad ovo izuzmemo, ne možemo reći, da ona nekome potpuno ukida slobodu izbora te ga čini neodgovornim za njegove čine. Istina, čovjek, koji počinja zlo hladnokrvno, bez poticaja strasti, proračunano, većma je kriv od onoga, koji počinja zlo iz pobude strasti. Ali i u ovom drugom slučaju čovjek ne prestaje biti odgovoran za ono, što čini, i stoga biti kriv.

Sigurno je doista, da smo pomoću milosti Božje, koja nam nikada nije uskraćena, uvijek u stanju oduprijeti se napadaju strasti te ih nadvladati. Stoga ako pristajemo uz njih, pristajemo slobodno i postajemo krivi.

Ako i jest istina, da strast općenito umanjuje odgovornost onoga, koji čini zlo, to se ima razumjeti u onom slučaju, kad ta strast nije tražena i njezin se poticaj pojavljuje bez naše krivnje. Ali kad bi na pr. netko u sebi namjerno uzbuđivao strast ili pokvarenim štivom ili sramotnim razgovorima ili slobodnim pogledima i t.d., tada bi u njemu nastalo ono, što se zove popratna požuda. Ova pak nipošto ne umanjuje odgovornost krivnje, nego je samo povećava, jer je izazvana i po vlastitoj zloći htjeta.

Dakle, ukratko, požuda u vrlo izuzetnom slučaju može potpu-

no potisnuti slobodu i ljudsku odgovornost. Redovito je samo umanjuje, ali je ne ukida. U izvjesnim je slučajevima ostavlja netaknutu u njezinoj potpunoj krivičnosti.

3. Treće, što može utjecati na odgovornost nekog čina, jest strah.

Kad netko učini nedozvoljeno djelo pod pritiskom straha ili prijetnji, koje su mu drugi zadali, činilo bi se na prvi pogled, da mu je posve oduzeta sloboda djelovanja pa stoga i odgovornost za ono, što čini.

Ali ipak nije tako.

U vrlo se rijetkim slučajevima može dogoditi, da zadani strah bude takav, te zbog njega gubimo rasuđivanje o onom,što radimo. Tada je dakako isključena svaka krivičnost. Ali općenito strah ne ukida slobodu izbora u čovjeku, nego mu najviše umanjuje krivnju /1/.

Doista, tko se nalazi pod pritiskom straha, stavljen je pred izbor, da bira između dva zla: između zla, koje prijeti i između zlog djela. Ako takav, da izbjegne prijetnji, odabere zlo djelo, učinio je slobodan izbor te je odgovoran za učinjeno djelo. Pilatu su se na pr. farizeji zaprijetili, da će ga prijaviti caru u Rim, ako Isusa ne osudi na križ. Iako je Pilet upoznao Isusovu nevinost, osudio ga je iz straha na križ. Da li je Pilat nevin u Kristovoj smrti?...

Ipak, kao što sam vam rekao, ako strah ne vrijedi kao isprika onome, koji čini zlo pod njegovim pritiskom, sigurno je uzrok, koji umanjuje odgovornost. Očito je naime, da je većma kriv onaj, koji čini neko zlo djelo, a nije u napasti od straha, nego onaj, koji zlo djelo čini pod pritiskom straha.

4. Konačno, četvrti je uzrok sila.

Sila je nasilno izvedeno djelovanje na drugoga, kojim ga netko prisiljava, da učini nešto, što nipošto ne bi htio.

Jasno je, da čovjek nije kriv za ono, što prisilno čini. Tako nije bio odgovoran sveti starac Eleazar, kad je za progona kralja Antioha otklonio blagovanje jela, koje zabranjuje židovski zakon. Stoga mu otvoriše usta te ga prisiliše, da proguta zabranjena jela.

/1/ Mogli bismo ovdje naglasiti razliku između unutrašnjeg ili osobnog straha te straha, koji zadaje vanjski uzrok. Prvi uvijek ostavlja slobodu netaknutu pa prema tome i ubrojivost. Drugi je ne ukida, nego samo umanjuje te ima različite posljedice, već prema naravi stvari, o kojoj se radi. Na pr. ako se radi o otpadu od vjere ili o izvršenju stvari,koja je u sebi zla,tada nije dozvoljeno popustiti strahu pa ni onda,ako je u pitanju vlastiti život. A ako se radi o dužnim, odnosno naloženim stvarima ili zabranjenima ljudskim zakonom /prisustvovati blagdanom sv. misi/, tada strah opraštа od zakona,koji ne obvezuje u velikoj teškoći. Ako se konačno radi o preuzetim obvezama ili sklopljenim ugovorima, ove ne obvezuju, a ugovori se mogu razriješiti. /I ženidba je ništava, kad je pristanak iznuđen uz veliki strah/.

Ipak, da budemo ispričani od krivnje, koju prouzročuje sila, potrebno je da se svojom voljom odvažno opiremo onome, na što nas netko sili, odnosno da izbjegnemo, koliko je do nas, to ne ćemo. Kad bismo u sebi na to pristali, ne bismo bili izuzeti od grijeha. Grijeh se naime ne sastoji toliko u materijalnom djelu, koliko u izopačenoj sklonosti na samo djelo.

Evo, dakle, uzroka, koji mogu ukinuti ili umanjiti slobodno djelovanje ili vršenje naše volje i stoga moralnu odgovornost čina, koji obavljamo.

Odatle možemo zaključiti: iako je ljudska sloboda nakon istočnoga grijeha na neki način pokolebana i spriječena u svom djelovanju, ostaje djelovita u svojoj biti. Stoga nam je dužnost ojačati je i osposobiti za nadvladavanje zapreka, koje mogu volji ograničiti djelovanje.

Zaključak.

Da, naša je dužnost odgajati svoju volju, privikivati je, da se opire svemu, što je nastoji privesti na zlo, odstraniti mnogo puta uzroke, koji bi htjeli nju i njezinu slobodu sputati. Ukratko, upravo je na nama oplemeniti volju, uvrditi je u dobru.

Činjenica je, da razborita upotreba slobode volju jača, a stalno podvrgavanje zakonima najbolja joj je zaštita.

Uzmite na pr. dva čovjeka. Jedan je temperamentan, a navikao je da sobom gospodari i upravlja vlastitim težnjama. Drugi naprotiv živi u opačini. Koji je od ove dvojice slobodniji? Svakako onaj, koji se naučio vladati sam sobom. Onaj je naprotiv, koji živi u opačini, svojim zlim navikama toliko oslabio svoje moralne snage, da se više ne zna oprijeti ni najmanjem napadaju svoje strasti i postaje joj rob.

Hoćemo li očuvati netaknutu svoju moralnu energiju, ojačati volju, učiniti je pravom gospodaricom same sebe, tako da ona može kao kraljica vladati nad nižim težnjama i lako svladati sve, što bi je pokušalo zarobiti u vršenju njezinih čina?

Privyknimo je, da se razborito služi svojom slobodom. To znači privyknuti je, da se uvijek služi njome po diktatima ispravnog razuma i naše savjesti.

Tada će nas sama dobra navika učiniti nesavojivima protiv svih navala strasti. Učinit će, da se vrlo lako odupremo svim uzrocima slabosti i bijede, a mi ćemo u punom gospodstvu nad sobom moći reći, da smo uistinu slobodni, slobodni onom slobodom, koja je najveći dar, što nam ga je Bog dao. Ta je sloboda temelj naše veličine, naše slave.

S l i k e i p r i m j e r i

IZREKE I SENTENCIJE.- Bog je u početku stvorio čovjeka i predao ga vlastitoj odluci. Štaviše, dao mu je svoje naloge i zapovijedi. Pred čovjekom su život i smrt, dobro i zlo. Što hoće, dat će mu se /Sirah/.

Volja se ne može nazvati slobodnom, dok je podvrgnuta gospodstvu požude /Sv.Augustin/.

Dar najveći, što Stvorac priredi
Blagodaran i čim bolje oda
Srce, i što pred njim više vrijedi,

Taj dar jeste volje nam sloboda,
Što Bog stvorim, koje razbor kiti,
Svima i njim isključivo poda.
/Dante, Raj 5 19-23/.

Katoličko načelo, po kojemu čovjek ovisi o Bogu, ide posve u prilog slobodi. Naprotiv poganske načelo, po kojem čovjek ovisi o čovjeku, ide u prilog ropstvu /Mgr.Rendu/.

Sloboda, kao čovjekovo savršenstvo, mora imati za svoj predmet istinu i dobrotu. Narav se istine i dobrote ne mijenja prema birovima čovjekovim, nego uvijek ostaje ista i jednako je nepromjenljiva kao i narav stvari. Kad razum prihvaća zablude, a volja se sagiba pred zlom i prianja uza nj, ne idu za svojim usavršenjem, nego i jedno i drugo propada i kvari se. Zlo,dakle, i zabluda ne mogu imati pravo da budu postavljeni na vidjelo i da se šire, a još manje, da im pogoduju i štite ih zakoni /Leon XIII./.

Osjećaj je slobode prirođen čovjeku. Dio je njegove naravi, i to najplemenitiji dio. Osjećaj je to one moći slobode volje, koja ga najvećma razlikuje od životinje, te je, možemo gotovo slobodno reći, najduhovnija od svih njegovih moći... /Balbo/.

SLOBODA I POVIJEST.- Uklonite slobodu volje, i sve će postati neprotumačivo, smiješno, odvratno u praktičnom životu naroda. Pokušajte bez nje protumačiti povijest. Uzaludčete se mučiti.

Čitam stranice pune oduševljenja, na kojima se pjevaju hvale ljudima iz velikih prošlih vremena. Vidim natpise na zgradama, slike, medalje, kipove, pobjedničke lukove, koji me sjećaju slavnih osoba prošlosti. A tko je ta slavna osoba? Veleum, koji je svojim nadahnućima dao snažan poticaj književnosti, umjetnosti, znanosti, političkim i socijalnim ustanovama. Hrabar čovjek, uvijek prvi u bitkama. Junak, koji je prolijevao svoju krv i žrtvovao svoj život za domovinu. Velikodušno srce, iz kojega su potekla neiscrpiva dobročinstva, spasonosno more na veliku bijedu čovječanstva. Svetac, čije su uzvišene kreposti napunile čitav svijet, da ga očuvaju od sveopćeg propadanja.

Pravo je učiniti besmrtnom njihovu uspomenu, ako su bili slobodni... Htjeti ono, što se moglo ne htjeti. Ne htjeti ono, što se moglo htjeti! Ovdje je sva slava, jer je ovdje sloboda!

Nema više slobode? Tada uništite sve uspomene, sve izbrišite, sve satrite, sve oborite, sve uništite: stranice povijesti, natpise, slike, medalje, kipove, trijumfalne lukove, hramove...

Da, uspomene, koje mi nazivamo slavnima, beskrajno su bezumne, ako nad sobom nemaju prava vlasništva, koje proizlazi samo iz slobode. Da li sunce postaje slavno, jer nad zemljom širi svije svijetlo, koje sve oplođuje! Da li je slavna zemlja, jer

sebe prekriva plodovima? Da li je slavan lav, jer svojom snagom i odvažnošću tjera strah u kosti pustinjskim zvijerima? Šta me se tiču veleumi, junaci, dobročinitelji čovječanstva, sveci, ako nisu mogli činiti i drugačije nego su činili? Smiješak sudbine nad njihovim životom ne zaslužuje niti spomena moje niskosti i bijede /Monsabré, Il Dogma Catt./.

SLOBODA I PRAVDA.- Kad čovjek ne bi bio obdaren slobodom, zakoni i sudovi, koji se primjenjuju, bili bi najveća nepravda i najogavnija tiranija. Suditi, psuditi i kazniti nekoga, koji je učinio ono, što nije mogao a da ne učini!

Dakako, zakon nužno pretpostavlja slobodu. Sudovi rješavaju krivnje i kod većih prekršaja, kad je dokazano, da optuženi nisu bili slobodni, nego primorani nekom nadmoćnom silom. Dandanas se sudovi često pozivaju na veliku silu, koja ukida odgovornost, jer ukida slobodu. Na svaki način ova zloporaba pokazuje načelo, da nema odgovornosti bez slobode.

Što da kažemo o nekim materijalistima, na pr. o Maleschottu, koji hoće zakon, a poriču slobodu? Oni su slični onom ludom Kserksu, koji je zapovjedio, da se bičuje more, jer je njemu oluja uništila brodovlje. /Bonomelli, n. in Mons./.

ELEAZAR. - Časni starac Eleazar, koji je živio za vrijeme okrutnog kralja Antioha, ostavio nam je sjajan dokaz ljudske slobode te primjer, kako se moramo njome služiti.

Iz mržnje na njegovu vjeru htjeli su ga prisiliti, da jede meso zabranjeno zakonom Božjim. On je odgovorio, da će radije pretrpjeti mučeništvo nego prekršiti Božji zakon.

Neki su ga prijatelji iz sućuti i ljubavi nastojali spasiti. Savjetovali su mu, neka se barem pričini, da jede zabranjeno meso. Eleazar je to otvoreno odbio: "Starcu se ne pristoji pretvarati se. Dao bih zao primjer, nad kojim bi se sablaznila mladež. S druge strane, što bi mi koristilo da izbjegnem ljudskim kaznama, ako zatim ne bih mogao izbjeći iz ruke Svevišnjega.

Dokazavši zatim svoju potpunu slobodu djelovanja, dodao je: "Muževno ću umrijeti za naše svete zakone i podnijevši časnu smrt ostaviti junački primjer mladeži."

Nakon ovih riječi bio je odveden na stratište. Za vrijeme muka govorio je: "Gospodine, ti znaš, da svojevoljno trpim, jer se samo tebe bojim!"

Da je Eleazar htio, mogao se odmetnuti od zakona i jesti zabranjeno meso. Mjesto tog je svoj junački život završio mučeništvom. Time je dokazao, da duša, ako hoće, ima u sebi s milošću Božjom, koja joj nikada ne manjka, snagu da ne padne u grijeh /vidi 2. knj. Makab. gl. 6/.

3.

NARAVNI ZAKON

Pošto smo izložili potrebne pojmove o slobodi i ubrojivosti ljudskih čina te o savjesti, započinjemo izlaganje i tumačenje svetog Božjeg zakona, ili dekaloga.

Prije svega bacimo opći pogled na ovaj božanski zakon. Stvorimo pojam, koji odgovara njegovoj veličini i dužnosti. Proučimo ga u njegovoj povijesti, odnosno u različitim fazama ili bolje u različitim načinima, kojima je prema različitim razdobljima bio dan čovjeku.

Možemo razlikovati tri različite faze Božjega zakona, odnosno tri različita načina, po kojima ga je Bog naložio ljudima kroz vjekove.

U početku, t.j. od Adama do Mojsija taj je zakon bio samo urezan u čovjekovo srce i spoznat razumom. Od Mojsija je do Krista bio proglašen i vanjskim načinom napisan. Krist ga je usavršio i dopunio u redu milosti.

Prvi se zove naravni zakon, drugi pisani, a treći zakon milosti. O ovim trima fazama božanskoga zakona mi ćemo posebno raspravljati, prije nego uđemo u tumačenje Božjih zapovijedi. Danas ćemo govoriti o prvom, t.j. o naravnom zakonu i što je moguće jasnije protumačiti:

1. U čemu se sastoji,
2. kakva su mu načela i
3. koja su mu svojstva.

I. U čemu se sastoji?

Naravni je zakon, veli sveti Toma, utisnuće božanskog svijetla u nama. Stoga ga on definira: "Udio vječnoga zakona Božjega u razumnom stvorenju" /I-II ae, q.1, a. 2/.

Jasnije: Naravni je zakon svijetlo razuma u nama, od naravi nam usađeno, po kojemu spoznajemo, što smijemo činiti, a što moramo izbjegavati. Da bismo dobro shvatili ovu definiciju, prenesimo se duhom na početak svih stvari i promotrimo, što se podrazumijeva pod vječnim zakonom Božjim.

Kad arhitekt hoće izgraditi neku građevinu, prije nego počne posao, stvara u svom umu nacrt, ispituje dijelove, uređuje ih, raspoređuje i t.d. Djelo kasnije postaje ostvarenje njegove ideje i njegova nacrta. Tako je postupao i Gospodin Bog. Namjeravao je stvoriti svijet s njegovim veličanstvenim raznolikostima. Prije nego je svijet počeo postojati u vremenu, postojao je u božanskom umu. Bog je ne samo zamislio svijet u potpunosti, nego i u njegovim najmanjim pojedinostima, u svoj njegovoj raznolikosti i sa svim zakonima, koji su njime imali upravljati.

Ovaj sveopći plan, koji je od vječnosti postojao u Božjem umu, a koji se kasnije u vremenu ostvario, po kojem se ravna svaka stvar, upravo je ono, što se zove vječni zakon Božji.

On je stoga, kako naučava sv. Augustin, onaj vrhovni čin božanske volje, koji je prije vremena, ali je ostvaren u vremenu.

Njegovom se snagom sva stvorena bića, jer moraju sačinjavati cjelinu, jednoglasno slažu među sobom u savršen red: Vječni je zakon onaj, po kojemu je pravo, da sve bude u savršenom redu /De lib. arb. lib. I, c.6, n.15/. Da to razjasnimo! To je onaj čudesni red, koji je Bog zamislio u svom vrhovnom umu od vječnosti i koji se ima ostvariti u vremenu kod svih stvorenih bića.

Na ovom vječnom zakonu sudjeluju sva stvorenja, sva bića na svijetu, počevši od onih, koja se nalaze na posljednjem stupnju stvorenja, kao što su neživa bića, pa sve do onih, koja su na vrhuncu stvorenja. Sva ova sudjeluju na njemu u različitim stepenima prema svojoj naravi. Neživa bića, na pr. posve materijalna, kao što su nebeske zvijezde, rude, vatra, voda, toplina, elektriciteta i t.d. upravljaju se stalnim i nepromjenljivim, ali čisto mehaničkim, fizičkim i kemijskim zakonima. Živa bića, koja nemaju duše, kao što su biljke, također se upravljaju nepromjenljivim zakonima, no zakonima višega reda kojima imadu život, daju plodove, sami se od sebe razvijaju, pogibaju i t.d. Organska i živa bića, kao što su sve životinje imadu također svoje zakone, koji su svi potpuno u skladu s njihovom naravi. Po njoj se množe, daju se voditi po svojim naročitim nagonima i t.d.

Ukratko, sva bića, koja su na svijetu, na različit način sudjeluju prema vlastitoj naravi u vječnom zakonu Božjem. Sva bića imadu svoj zakon, koji je primjeren s njihovim svojstvima, s njihovom pojedinačnom naravi. To je prema tome zakon, koji je za njih postao zakon naravi, odnosno njihov naravni zakon.

2. Ali ovdje pitam: "Ako je Bog, da uzdrži fizički svijet i red, dao svim živim i neživim bićima zakone, koji su u skladu s njihovom naravi, nije li onda, kada se radi o jednom neisporedivo uzvišenijem, moralnom redu, i za čovjeka, kralja svega stvorenoga, ustanovio zakone, koji su u skladu s njegovom naravi?"

Bez sumnje! Ta čovjek je razumna narav, stvor, koji misli, ljubi i hoće. Njega ne potiču slijepe sile i nesvjesni poticaji, nego razum u upotrebi slobode. Zato on mora na uzvišeniji način sudjelovati u vječnom zakonu Božjem. Drugim riječima, mora njime upravljati moralni zakon, naime zakon, koji je u skladu s njegovom naravi, zakon, po kojem mu je slobodno da ga obdržava ili krši, ali pod sankcijom nagrade ili kazne.

I upravo ovaj zakon, koji se zove zakon naravi, Bog je utisnuo u čovjekovo srce od časa, kad ga je stvorio. Njegovu je umu dao praktično svijetlo, da znade razlikovati dobro od zla, pravedno od nepravednoga, pošteno od nepoštenoga. To je reći, podijelio mu je pojam dobra, istinitoga, reda, pralik vječnog zakona, koji je kasnije kao naravni dar prešao od prvoga čovjeka na cijelo njegovo potomstvo.

3. A da u nama doista postoji ovaj zakon, koji nam je dala priroda, možemo se svi osvjedočiti, samo ako sami sebe pitamo.

Zar ne da ovdje u sebi osjećamo i sami po sebi spoznajemo, da su neka djela dobra ili zla, poštena ili nepoštena? Da nešto moramo i ne smijemo činiti, a nikada nam nitko nije rekao, da je tako ili da su djela takva? Što je ovaj unutarnji glas, koji nam govori, s nama upravlja, veli nam: Ovo je dobro, a ono zlo, ovo je pravedno, a ono nepravedno, ovo je pošteno, a ono ružno?

To je naravni zakon.

Evo. Tko je na pr. rekao Kainu, da je zlo ubiti bližnjega? Nitko. Božje zapovijedi još nisu bile napisane. A ipak je Kain, tek što je ubio brata Abela, osjetio u sebi, da je počinio težak zločin i otišao da se sakrije. Bez mira i pokoja lutao je po svijetu pun grižnje savjesti i strave. Tko mu je to rekao?

To je naravni zakon.

Tko je ljudima Noina vremena rekao, da je blud zlo? Nitko, jer zapovijed Božja još nije bila napisana, t.j. proglašena. Pa ipak su toliki postali krivci protiv ove zapovijedi, da ih je Bog kaznio općim potopom.

Što to znači?

To znači, da su znali, da je blud zlo, a znali su to po naravnom zakonu.

Nadalje, tko je naučio neobrazovane narode po prašumama Azije i Amerike, koji žive više poput životinja nego li ljudski, da su dužni klanjati se Bogu, poštivati roditelje, tuđu imovinu i t.d.? Nitko, jer na premnogo mjesta nisu misijonari još mogli doći. Pa ipak se oni klanjaju Najvišem biću, Gospodaru svijeta, ljube i poštuju roditelje, kažnjavaju kradljivce i t.d. Tko ih je to naučio?

Naravni zakon.

Ukratko, svi ljudi imadu u srcu i u duši utisnutu ovu zraku Božjega lica, ka što veli Psalmista: "Označeno je nad nama svijetlo tvojega lica" /Ps 4,7/. Svi imadu u duši utisnut ovaj zakon, po kojem prije od svega drugoga spoznaju, što je dobro, a što zlo. Spoznaju, što je prva norma njihova djelovanja i prvi izvor svakoga prava, svake pravičnosti, svake pravde. Od Adama do Mojsija nisu ljudi imali drugog zakona, a ni danas nema drugog zakona u svim onim krajevima, gdje još nije naviješten i proglašen evanđeoski zakon.

II. Načela.

Pogledajmo sada, kova su načela naravn zakona, odnosno kakve su njegove zapovijedi.

Zapovijedi naravnog zakona imade mnogo. Taj zakon obuhvaća čitav čovjekov život te zahtijeva, da ovaj bude uređen prema volji Boga Stvoritelja. Stoga se sve zapovijedi mogu svesti na samo jedno načelo: obdržavati red, koji odgovara čovjeku.

Ipak se možemo više upustiti u pojedinosti i sve ove zapovijedi razdijeliti u dvije kategorije, prvotne i drugotne.

1. Prvotne su one, koje može svaki čovjek lako upoznati, jer je upravo čudnovato, kako su svakomu očite, na pr.: "Izbjegavaj zlo, a čini dobro" ili: "Što ne želiš, da tebi drugi ne učini, ne čini niti ti njemu".

Ova načela, kako odmah vidimo, ne odnose se ni na jedan pojedinačni predmet. Ona čovjeku daju samo općenite norme vladanja. Ona su kao prvi i jedini izvor, iz kojega proistječu kao mnogi potoci druge moralne zapovijedi.

2. Drugotne su zapovijedi stoga samo zakonita posljedica prvotnih, i to ukoliko proistječu iz prvotnih, kada se ove primjenjuju na pojedinačne slučajeve ili odnose ili ukoliko proizlaze iz prvotnih zaključivanjem.

Doista, općeniti princip da činimo dobro, a izbjegavamo zlo, ako ga primjenjujemo na svoje odnose prema Bogu i bližnjemu, uči nas dužnost, da se klanjamo Bogu, njegovo ime častimo, da poštujemo oca i mater i t.d. Princip, da ne činimo drugima ono, što ne želimo, da drugi nama čine, ako ga primijenimo na izvjesne slučajeve, navodi nas na dužnost, da se ne smije ubiti, krasti, oduzeti čast bližnjemu i t.d.

Iz ovih principa umovanjem možemo izvesti sve, čak do posljednjih zaključaka morala, odnosno sve one zapovijedi, koje imadu upravljati našim životom.

Kao što vidite, zapovjedi dekaloga nisu konačno drugo nego načela, koja izravno ili neizravno proizlaze iz naravnog zakona. One nisu drugo nego tumačenje, ili bolje, napisano razjašnjenje onoga, što je Bog u početku utisnuo u naše srce.

III. Vlastitosti.

Odavde proizlaze vlastitosti naravnog zakona.

On je: jedan, nepromjenljiv, nužan.

1. Naravni je zakon jedan. Jedan je s obzirom na cilj, a taj je održavanje reda. Jedan s obzirom na njegova autora, koji je Bog. Jedan je i jednak za sve bez razlike vremena, mjesta, podneblja, staleža, običaja. Njegove zapovijedi obvezuju i obvezivat će uvijek do konca svijeta sve ljude bez razlike, kršćane, muslimane, neznabošce, iako nisu nikada čuli za Mojsija ili Krista. Dovoljno je samo, što su ljudi, koji imadu zdrav razum, i već su obvezani da ga obdržavaju. Kao i istina, tako i on, kao njezino djelomično ostvarenje, ne razlikuje narode od naroda, učene od neukih, podanike od vladara. Jedna je od njegovih najsjajnijih značajki apsolutna jednakost za sve.

Stoga se evo veli, da se i neobrazovani i neznabožački narodi, koji nikada nisu imali mogućnosti spoznati pravoga Boga i pravu vjeru, ako dobronamjerno vrše prirodni zakon, mogu spasiti.

2. Naravni je zakon nepromjenljiv. Nepromjenljiv je kao i Bog. Stoga mu se mogu dodati svi pozitivni zakoni, može se tumačiti, objašnjavati na tisuću načina, ali ga nikada nitko ne će moći ispraviti ili ukinuti niti u najmanjoj sitnici.

Kao što se ne mogu promijeniti matematički zakoni, koji su mjerilo kvantiteta, protežnosti i njihovih odnosa, jednako se ne može promijeniti niti ovaj zakon, koji je mjerilo čovjekovih čina prema Bogu, njemu samome i bližnjemu.

Kad bi dekalog bio čovjekova tvorevina, podvrgnut njegovim hirovima, prohtjevima, strastima, bio bi bez sumnje već tisuću puta preraden, preinačen, promijenjen, uništen. Ali ne! On je vječni zakonik, Božje djelo i stoga u rukama Božjim. Kao što ljudi ne mogu mijenjati zamašite zakone fizičke privlačne snage, apsolutnu osnovicu svemirskoga reda, jer ne mogu premjestiti ne-

pomično sunce na svodu nebeskom, tako ne mogu promijeniti niti dekaloga. On je iznad njih u krilu samoga Boga, koji je sunce razuma i privlačna snaga svih volja.

3. Konačno naravni je zakon nužan. Znači, da ga niti Bog ne može ukinuti ili oprostiti od njegova vršenja.

Tome je razlog jasan.

Time, što ništa ne zabranjuje, što nije u sebi zlo i zapovijeda, što je u sebi dobro, očito je, da Bog ne može od njega praviti iznimke. Bog ne može izravno htjeti zlo a zapriječiti dobro. Osloboditi od naravnog zakona ili također od njegovih zapovijedi bilo bi isto, što i prekršiti vječni red, koji je utisnut u dušu svih ljudi neizbrisivim biljezima. Ovaj je naime zakon nužno sudjelovanje u vječnom redu.

Čovjek je, dakle, obvezan da uvijek slijedi njegov glas. Tko ga prezire, tko god to bio, mora odgovarati pred Bogom i pred svojom savješću za prekršaje. Taj ide sigurno ususret sankciji, koju je Bog tom zakonu postavio. U ovom je životu to grižnja savjesti, a u onom vječna kazna.

Takav je, dakle, zakon, koji je Bog utisnuo u srce čovjeka od prvoga časa, kad ga je stvorio.

Kako vidite, on mora biti i jest zakonik savršena morala. Općenito govoreći, čovjek ne treba ništa drugo, da spozna volju Božju i stupa pravim putem, koji mu je odredila Božja providnost, da sudjeluje u sveopćem redu te postane sretan u vremenu i vječnosti.

Međutim znamo, da je čovjek po grijehu pao iz stanja prvotne milosti, u koju ga je Bog postavio, i tako s obzirom na sebe pobrkao sav red Božje providnosti. Znademo, da su strasti prevladale u čovjeku. Potamnile su mu razum i oslabile volju. Znademo, da je malo po malo naravni zakon u čovjekovu srcu izbljedio. I makar nije posve utrnuo, ipak se vrlo slabo mogao čuti njegov glas. O tome nama daju očite dokaze moralna degradacija, u koju se survao stari svijet. Znademo, da je zbog svih ovih razloga postalo potrebno novo i direktnije posredovanje Božje. Ovo je Bog doista i izvršio u svojoj mudrosti i dobroti, kad je proglasio preko Mojsija pisani zakon, odnosno dekalog, kako ćemo vidjeti u slijedećoj pouci.

Zaključak.

Zaustavimo se i pitajmo ovdje sami sebe: ako nam je naravni zakon utisnut u srce, kako smo ga do sada poštivali?... Kako smo vršili njegove diktate?... Možda smo često nastojali ugušiti njegov glas, da mognemo slijediti glas strasti, odnosno svojih životinjskih nagona, koji nas navode na grijeh?... Promatrajući suvremeno društvo, u kojem je prezir i kršenje Božjega zakona postalo navika, čak sistem, ne bismo li morali reći, da je sve zakone gažen i omalovažavan? ti naravni zakon onaj, koji je na prvom mjestu i nad sve ostale

Ali, što bi tada bilo od nas?...

Neki je misionar pripovijedao ovo: Neki je siromašni pogan našao zlatan novac, koji je misijonar izgubio. Pošao je ravno u misijsku postaju, pokazao mu novac i rekao: "Slušaj, oče!

U meni je jedan dobar čovjek i jedan zao. Čitavu su noć obojica u meni raspravljala, pa nisam ni oka stisnuo. Dobar je čovjek govorio: Novac, koji si našao, ne pripada tebi. Vrati ga njegovu gospodaru. Zao je odgovarao: Ako ga je gospodar izgubio, njegova je šteta. Zadrži ga i kupi za njega rakije... Sada pak, da zadobijem svoj mir, ja ti, oče, donosim tvoj zlatnik. Evo ga..." I predao ga je vlasniku.

U mnogim se životnim prilikama i mi nalazimo u sličnu položaju.

Koji smo od ovih dvaju glasova navikli slušati?

Dao Bog, da se jednom, kako je govorio Isus Krist, divlji i necbrazovani narodi ne dignu i ne osude ovaj pokvareni naraštaj, koji gazi najsvetije principe prirode te više ne pozna niti božanskog niti ljudskog zakona!

---

s l i k e i p r i m j e r i

BOŽANSKI PRALIK. - Uzmimo, da praviš nacrt neke zgrade ili stroja. Zgrada ili stroj grade se, naravno, po tvom nacrtu, odnosno po tvom umu, koji je učinio nacrt. Nacrt, koji postoji u tvojem umu, postaje mjerilo, pravilo i, kažimo jasno, zakon. S ovim se zgrada ili stroj moraju u svakom svom i najmanjem dijelu podudarati. I utoliko će biti savršeniji, što su većma u skladu s nacrtom. Ako se zgrada ili stroj kojim slučajem uništi, moći će se obnoviti, ali pod uvjetom, da se izvedu prema prvotnom uzorku. Dakle postajanje i očuvanje ove zgrade ili stroja moći će biti utoliko, ukoliko zgrada ili stroj vjerno odgovaraju istom uzorku, koji se nalazi u umu. Samo se po sebi razumije, da uzorak mora biti savršen i točan. Zgrada ili stroj su neodjeljivi od uzorka ili, drugim riječima, od zakona, koji je zamišljem u umu graditelja.

Tako se na neizmjerno savršeniji način događa sa svim stvorima, koje nisu izgrađene ili načinjene, nego ih je Bog stvorio. Prije nego ih je Bog stvorio, morao ih je najprije zamisliti. Od vijeka ih je zamislio u svojoj mudrosti. Zatim, kad mu se svidjelo, stvorio ih je. Ipak stvari postoje, održavaju se, razvijaju onako i u onom obliku, koji ji je Bog u svojem umu odredio. Ne mogu izaći iz zakona, koji im je određen u božanskom umu. Mnogo su jače s njime združene nego zgrada ili stroj ili bilo koja stvar, što je načinio s normom u svojoj glavi. To je naravni zakon.

Naravno, ovaj je zakon raznolik i različit prema naravi raznolikih i različitih stvorova. Božji zakon za nerazumne životinje mora biti fizički zakon, odnosno mora ih nužno pokretati i utvrđivati prema njihovu cilju. Za razumne stvorove mora postojati moralni zakon, t.j. nalog razumu, a po razumu volji: zakon, koji ih pokreće, a da ne krši njihove slobode.

Evo moralnog, naravnog zakona, koji je Bog urezao u čovjekovo srce. Po njemu se čovjek mora ravnati. /Bonomelli, Il Giovane stud. P. 3/.

NARAVNI ZAKON I SKLONOSTI NA ZLO.- Netko bi mogao pomisliti: ako uvijek moramo slijediti naravni zakon, nema li u naravi sklonost na zlo? Ne ćemo ga, dakle, moći slijediti?

Odgovorit ću na to pitanje odmah! Postoji bitna razlika između naravnog osjećaja, po kojemu možemo procijeniti, što je dobro i između osjećaja i čisto naravne sklonosti, koja nas vuče na zlo. U prvom se slučaju razum slaže s osjećajem, a u drugom mu se suprotstavlja. Razum je odsjev Božji, njegova slika. Razum je svjetionik, koji nam je Bog dao, da nas vodi u izboru. Kad razum nešto osudi, ništa za to, što srce i krv potvrđuju, t. j. protivno osjećaju... Srce je slijepo, a krv, ako se tako može reći, tjelesna. Mi moramo srce i krv voditi po razumu, kao što po njemu vodimo nogu. Ova može biti vrlo sklona da ide na strmu udobno, makar opasno, ali će je razum obvezati, da se penje prema cilju, koji je on odredio /Fratel Leone u Catechesi/.

MORAL KOD DIVLJIH NARODA.- Evo nekoliko činjenica, koje dokazuju, da se i među narodima najniže civilizacije osjeća moralni zakon, koji spontano izvire, makar i iz grube savjesti.

Nalazimo na pr. da kod naroda Bantu, koji nastavaju najveći dio ekvatorijalne Afrike, postoji t.zv. egzogamija. Egzogamija je zakon, koji posvuda vrijedi, a obvezuje mladića, da uzme ženu izvan svoje obitelji i rodbine. Odatle zabrana ženidbene veze između srodnika i odbacivanje rodooskvrnuća. To je tabu /vjerska zabrana, koja se ne može prekršiti bez opasnosti, bez ljage, bez grijeha/, ali zanimljiv tabu, što ga upoznajemo kod primitivaca, koje često prikazuju kao da žive u stanju životinjskog promiskuiteta.

Kod Yorubasa /dolina Nigera/ nalazi se pravi sistem vjerskog morala. Taj donosi poštivanje prema bogovima, poslušnost prema roditeljima, poglavicama plemena, ženidbenu vjernost, vršenje gostoprimstva, zabranu ubijstva, krađe, čarobnjaštva, preljuba, samoubistva i t.d. Sve se zasniva na nekoj vrsti stalne providnosti, koja nagrađuje dobro, a kažnjava zlo.

Jednom riječju, kod svih naroda niže i najniže civilizacije nalazimo opći moralni osjećaj, koji se temelji na razlici dobra i zla. Nalazimo osjećaj pravednosti, odgovornosti, slobode, dužnosti, stida. Nalazimo jasnu ili nejasnu spoznaju savjesti, naredaba i zabrana s obzirom na neki moralni cilj, pojam grijeha, sankcije, koje se primjenjuju po vlasti u nevidljivom svijetu...

Ovi divljaci ne znaju zapovijedi Božje, ali ih osjećaju urezane u svom srcu i u svojoj savjesti. /Christus - Manuel d'histoire des relig. par Huby/.

IZJEDEN OD MRAVI. - Evo događaja, koji je pripovijedao očevidac, misijonar torinske misije Konsolata. Odnosi se na običaje Anghekoio-a, divljaka istočne engleske Afrike. Ovi smatraju krađu teškim prekršajem te je kažnjavaju strahovitom kaznom.

"Prolazio sam pokraj nekog sela i čuo živo raspravljanje. Jedan je glas jače od ostalih vikao: "Pred malo je vremena umro. Dobro je, da smo se oslobodili kradljivca!"

"Tko je umro? kažem u sebi. Ovdje ću nešto vrijedno saznati. Išao bih pitati ljude, ali oni bi mi sigurno zatajili istinu. Stoga ću poslati Mocirija /dječaka kršćanina/. On će neopazice doznati događaj te me obavijestiti. Tako je i bilo. Pošaljem ga, i on se za deset minuta vratio. Ja sam čekao sakriven u grmlju. Predstavi mi mladića iz sela, koga je sa sobom doveo. Taj je bio sin vojnika iz Wambogoa, a zvao se Kagne. Ovaj me obavijesti o smrti kradljivca, koji je uhvaćen, dok je noću krao ovnove iz staje. Stoga je bio predan na kaznu, da ga izjedu mravi.

- Kako, povikao sam, da ga izjedu mravi?

- Da, da, odgovori Mociri, tako se postupa s okorjelim kradljivcima.

"Drhtao sam kod pomisli na tako strašnu smrt i zatražio od njega, da mi ispripovjedi sve pojedinosti događaja.

"Kagne mi je rekao, da je prekršitelj bio iz Laoa, kraja kradljivaca. Već su ga drugi put uhvatili da krade ovnove. Za prvi su ga puta svezali uz drvo i kroz nekoliko dana kaznili teškim batinama, dok ga njegova rodbina nije otkupila uz cijenu od lo ovnova. No već je druge noći bio opet uhvaćen u krađi te osuđen na ovako groznu smrt.

"U zoru su ga slijedećega dana svezali još jače i odveli ga na leđima u dolinu - pokazao mi ju je rukom. U velikom su mravinjaku iskopali jamu, koja se odmah napunila tisućama i tisućama mravi. Oni su se razdražili zbog nenadanog prevrtanja njihove kuće. Ghetuko je uz pomoć Kenaitia snažno turnuo batinu u usta osuđenika. Stegnuo joj oba kraja iza zatiljka, i to zato, da mu zapriječi proklinjanje. Tako su ga čvrsto svezana i začepljenih usta, bez obzira na njegov plač i prigušene jecaje, bacili mravima u jamu.

"U tren oka, nastavio je Kagne svoje pripovijedanje, mravi su mu prekrili čitavo tijelo i stali ga žderati. Nesretnik se savijao, i u svom je očaju upotrebio sve snage, da iskine sve, čime je bio svezan, ali uzalud. Hropci, psikanje izlazili su iz njegovih zapjenjenih usta, dok su ga mravi u sve većem broju lagano proždirali. Svakako strašna kazna, zaključio je Kagne, ali on ju je zaslužio. U ostalom to je uistinu jedino uspješno sredstvo, da se zatru krađe, a strahom napuni onaj, koji bi to opet htio učiniti.

- Da li je osuđenik već mrtav?
- Jest, umro je jučer u podne.
- Da li su ga mravi potpuno izjeli?
- Ne znam, jer mi neidemo blizu mrtvaca...

"Htio sam svakako poći na ono mjesto i otišao sam. U prostranoj jami opazio sam lešinu u hrpi mesa, koja je još bila prekrita posve malim kukcima. Ovi su svršavali svoje uništavateljsko djelo. Za malo dana ostale su tek osušene kosti. Jadni divljaci! /Časopis La Consolata, prosinac 1917/.

4.

DEKALOG

Na završetku sam zadnje pouke spomenuo, da bi naravni zakon, koji je Bog čovjeku utisnuo u srce, bio dovoljan za spoznaju volje Božje, da nije došao grijeh. On je razorio divni sklad, koji je Bog uredio u čovjeku. Strasti su se uzbudile i potamnile čovjekov razum i oslabile volju.

Ali na nesreću je bilo tako. Naravni je zakon stoga postepeno gubio svoju snagu i blijedio u čovjekovu umu. Na neki je način bio potisnut bukom mana i ljudskih strasti. Dokaz su za to dvije velike kazne, kojima je Bog kaznio ljudski rod prije Mojsija, t.j. opći potop i uništenje Sodome i Gomore. Tako je kaznio strahovite mane, koje su zarazile čovječanstvo. Ipak zbog tolikih ruševina Bog u svome milosrdu nije napustio ljudski red. Osobno je posredovao, da bi ga spasio od sveopćeg brodoloma. Između svih je naroda izabrao hebrejski narod, koji je je imao biti njegov narod, na neki način vođen njegovom rukom. Ovome je narodu predao napisane velike zapovijedi svoga zakona, t.j. svojih deset zapovijedi. Ove su na koncu konca proglašen i napisan naravni zakon sa svrhom, da što sigurnije i jasnije služi vođenju ljudi.

Danas ćemo govoriti o ovoj drugoj fazi božanskog zakona, odnosno napisanog zakona, koji se zove dekalog. Tako se zove zbog toga, jer sadržava deset velikih naredbi, koje je Gospodin pismeno dao Mojsiju. Ukratko ćemo protumačiti:

1. njihovu povijest,
2. njihovu uzvišenost te
3. potrebu i mogućnost njihova obdržavanja.

I. Povijest dekaloga

Povijest nam je dekaloga potanko opisana u Mojsijevim knjigama, i to u knjizi Izlaska, gdje se pripovijeda oslobođenje hebrejskog naroda iz egipatskog ropstva.

1. Hebrejski narod, koji je Gospodin izabrao, da bude čuvar istine i zakona Božjega, preselio se na čelu s patrijarhom Jakobom u Egipat. Ondje se toliko umnožio, da su se kraljevi egipatski silno uplašili. Videći, kako ih imade mnogo, nametnuli su im teški ropski jaram. Čak su naložili, da se imadu pogubiti sva muška djeca rođena od hebrejskih žena. Ali Gospodin je ljubomorno bdio nad svojim narodom. Podigao je velikog vođu Mojsija, koji je po Božjem nalogu došao k faraonu te uz prijetnje i kazne postigao i konačno izvršio oslobođenje Hebreja. Čudesno ih je preveo preko Crvenoga mora i doveo u pustinju. Odavle su imali doći u obećanu zemlju.

Upravo je ondje u pustinji, treći mjesec nakon izlaska iz Egipta, uz izvanrednu pojavu veličanstva i straha bio proglašen zakon, koji je Bog napisao.

2. Narod se utaborio na podnožju gore Sinaja. Jednog dana pozove Gospodin Mojsija i naloži mu, da molitvama i čišćenjem pripravi sve sinove Izraelove za primitak naredaba, koje će on

dati, a Mojsije sam neka uziđe na vrh brda i posluša, što će mu biti rečeno.

Mojsije posluša i sakupi narod na podnožje gore. Naloži, da se svi mole čekajući veliki događaj, koji se ima zbiti pred svima.

Dva su dana prošla u očekivanju, da se ništa nije pojavilo, kad li se na početku trećega dana najednom zrak vidio sav izbrazdan munjama. Svuda se naokolo čula strahovita jeka grmljavine. Gusti je oblak sa svih strana obavio goru Sinaj, a glas je trublje navijestio, da se Gospodin pojavio u svom beskrajnom veličanstvu. Narod je uzdrhtao od straha i počeo bježati u svoje šatore, da se sakrije. Mojsije ga je zadržao i hrabrio, da ostane pred Gospodinom. Prizor je bio i više nego strahovit. Sinaj je bio sličan ogromnoj peći, a neizmjerni su se plamenovi vatre dizali neizrecivim tutnjem prema nebu.

Tada Mojsije uzađe na goru. Usred ovih strahovitih pojava, začu iz Božjih usta jednu po jednu deset zapovijedi njegova zakona, a s njima i druge obredne i sudačke propise. Gospodin mu preda zapovijedi uklesane na dvije kamene ploče. Na jednoj su bile tri, a na drugoj sedam ostalih zapovijedi.

3. Prije nego je sišao i pojavio se pred narodom, Mojsije osta 4o dana u stalnom razgovoru s Bogom. Tada je primio različite disciplinske zakone, koje je kasnije propisao narodu.

Narod međutim, pripovijeda sveta povijest, pošto je prošlo prvo zaprepaštenje, primijeti, da se Mojsije više ne pojavljuje i poče jadikovati i mrmljati na njega, čak i sumnjati u njegova obećanja. Zatim se stadoše buniti, jer su se smatrali prevarenima i napuštenima. Konačno je narod na nagovor nekih došao tako daleko, da se odrekao pravoga Boga, koji je pred njegovim očima učinio tolika čudesa. Salio je zlatno tele te mu se klanjao.

Dok su svi stajali oko bezbožnog idola i pjevali mu, plesali i svetkovali, pojavi se Mojsije s kamenim pločama u ruci. Na pogled se ovoga sramotnog djela toliko rasrdio, da je bacio ploče i razlupao ih. Nasrnuvši na idol, sruši ga i pretvori u prah. 23.ooo odmetnika bilo je taj dan pogubljeno mačem. Da nije bilo molitava velikoga vođe, suze cijeloga naroda ne bi bile dovoljne da ublaže Božju pravdu.

4. Bez obzira na to, Gospodin je ponovno pozvao Mojsija na vrh gore. Predao mu je druge dvije kamene ploče, na kojima je bio urezan njegov zakon, da ih odnese narodu te ih sačuvaju kao znak njegove vrhovne vlasti i kao spomenik njegova saveza s tim narodom.

One su se doista i čuvale u t.zv. kovčegu zavjetnom zajedno s Mojsijevom palicom i posudom, u kojoj je bila mana. Kasnije su bile prenesene u veličanstveni Salomonov hram, gdje su ostale do razorenja te svete građevine.

Blagdan sjenica, pedeset dana iza Vazma, sjećao je Hebreje na veliki događaj, kada je Bog na gori Sinaju proglasio zakon njihovu vođi Mojsiju, a po njemu čitavu narodu.

Evo ukratko povijesti dekaloga, odnosno napisanog zakona, ko-

ji je Gospodin proglasio oko 2.5oo godina /1/ nakon stvorenja svijeta. Taj zakon je dan ljudima kao vrhovna i nepovrediva norma njihova djelovanja. Bio je urezan u dvije kamene ploče, da se time označi njegova neprolaznost i nepromjenljivost. Bio je proglašen usred svečanosti i straha, da se označi, kako pravda Božja strahovito bdije nad njegovim izvršenjem te je pripravna najstrože kazniti one, koji bi ga prekršili.

II. Uzvišenost dekaloga.

Promotrimo ukratko uzvišenost ovoga zakona, odnosno razloga, zbog kojih ga moramo visoko poštivati.

1. Kao što sam već rekao, zapovijedi dekaloga nisu drugo nego zavpovijedi naravnog zakona, objašnjene i izložene na dvije kamene ploče, da bi se mogle bolje spoznati i sačuvati u uspomeni. Ono, što nam one zapovijedaju ili zabranjuju, upravo je ono, što nam zapovijeda ili zabranjuje sam razum ili zdrav prirodni osjećaj. Ovo Božje svijetlo nosimo u sebi od rođenja te nas razlikuje od svih drugih nerazumnih stvorova.

Stoga, tko ne poštuje ili krši zapovijedi dekaloga, gazi i prezire sveti naravni zakon, protivi se diktatima svoga razuma, nalozima svoga srca. Takav, da tako kažemo, prestaje biti razuman čovjek. Stavlja se na razinu životinja, čak i ispod njih, jer ove slijede i poštuju nagone, koje im je dala narav i nikada je ne vrijeđaju, dok čovjek, koji griješi protiv svetoga zakona Gospodnjeg, baca pod noge, obeščašćuje, vrijeđa sam zakon naravi.

2. Osim toga dekalog je divan i neprolazan spomenik beskrajne Božje mudrosti. On u svojih deset zapovijedi sadržava sve naše dužnosti i uređuje naše odnose s Bogom, bližnjim i nama samima. Stavlja pred nas vrlo jednostavnu i jasnu naredbu, koja je razumljiva za sve. Stavlja pred nas u najjednostavnijem i najjasnijem rasporedu, svima razumljivu, vrlo mudra i duboka načela, koja tvore nepobitnu osnovicu reda i materijalnog blagostanja za pojedince i narode. Daje nam ukratko sve praktične zaključke najvrsnijega iskustva.

Zapovijedi su dekaloga za onoga, koji ih pažljivo promatra, poput deset munja blistava svijetla, od kojih naš um ostaje zbunjen i zapanjen. Ako ih malo promatramo s obzirom na realnost stvari u spasonosnom utjecaju, koji one neprestano i uvijek vrše u svijetu, moramo doći do zaključka, da su one nedostiživ zakonik, remek-djelo, koje nadilazi svaki ljudski um i mudrost. Djela najvećih filozofa, koji su živjeli 1ooo ili 15oo godina iza Mojsija, ništa ili gotovo ništa ne sadržavaju od onoga, što je na bilo koji način nalik na dekalog.

On očito nosi na sebi žig i pečat božanstva.

3. Konačno je dekalog, što je još više, neprolazan spomenik beskrajne dobrote Božje prema čovjeku.

/1/ Beskorisno je voditi računa o godinama, kada povjesničari raspravljaju o vremenskom razdoblju od Adama do Mojsija. Za nas je to sporedno. Bolje se držati tradicionalnog broja.

Zamislimo se malo. Kakvu je potrebu imao Gospodin, da nas preko svoga dekaloga upozna sa svojim htijenjem? Nikakvu! Kakvu obvezu? Nikakvu. Kakvu korist? Nikakvu. Korist, obveza i potreba bila je samo naša.

Ljudska su pokoljenja od Adama do Mojsija živjela po naravnom zakonu. Tako su, izuzevši hebrejski narod nastavili živjeti svi ostali narodi zemlje do pojave kršćanstva. Još imade krivobožačkih naroda, koji poznaju samo ovaj božanski zakon. Gospodin je, dakle, mogao tako ostaviti sav ljudski rod do konca svijeta. Mogao ga je ostaviti u naravnom zakonu do svršetka svijeta pa nagraditi ili kazniti pojedince, prema tomu kako su vršili ili kršili zapovijedi njegova zakona.

Moramo stoga reći, da je dekalog nezasluženi poklon Gospodinov, djelo njegove dobrote prema čovjeku i ništa više!

Ali kakav dar. Da izmjerimo njegovu dragocjenost, dovoljno je promisliti ono, što se dogodilo i događa u onim jadnim neznabožačkim narodima, koji se još nalaze u tami poganstva.

Što bi bilo od nas, da osim naravnog zakona nemamo dekalog za svoj zakonik! Odredeni smo za blaženu rajsku slavu, a ne bismo bili u mogućnosti da tom stazom stupamo bez čuda milosti. Prepušteni samima sebi i u praktičnim slučajevima bez sigurne spoznaje volje Božje, stupali bismo uvijek nesigurno uz stalnu tjeskobu i strah, da ne zabludimo. A tko bi se brinuo, da se čuva prekršaja, koje ljudski zakoni ostavljaju nekažnjene! Tko od zlih posve unutarnjih čina? /Sv.Toma I-II ae, q.91,a.4./.

Oh, zahvalimo Gospodinu, što imamo ravan i osvijetljen put spasenja. Zahvalimo mu za to od srca!

III. Potreba i mogućnost njegova obdržavanja

Čini mi se, da se u vašem umu javlja jedna teškoća. Netko će reći: "Da li se moraju i mogu uvijek stvarno obdržavati sve zapovijedi dekaloga?"

Evo praktične poteškoće, koja stvara u našem razumu predrasude pa ih treba bezuvjetno ras[illegible]šiti i riješiti.

1. S obzirom na obvezatnost zapovijedi dekaloga nema više nikakve sumnje. Ta naložio nam ih je sam Bog, naš Stvoritelj i vrhovni gospodar. One su samo tumačenje naravnog zakona.

Svi ljudi svih vremena, svake narodnosti, pa i svake vjere obvezani su ih obdržavati u njihovoj biti. Svi se ljudi rađaju kao podanici istoga naravnog zakona. Ni Bog ih ne bi mogao osloboditi od njih, inače bi se tada morao odreći svoje svetosti. U pometnji pak, koja bi iz toga izašla između dobra i zla, Bog bi prestao biti Bog, a čovjek bi prestao biti razumno biće.

Pamtimo, da nije dovoljno obdržavati samo jedan dio njegovih zapovijedi. Treba obdržavati sve od prve do zadnje. Dovoljno je, kako veli Katekizam, prekršiti samo jednu od njih, da zaslužimo pakao. To nam potvrđuje sv.Jakob apostol: "Koji god drži sav zakon, a u jednom posrne, kriv je za sve" /2,1o/. Kao što je dovoljno prekršiti samo jedan član krivičnog zakonika, da tko dođe u zatvor, tako je dovoljno prekršiti jednu zapovijed, da se za-

služi kazna, jer je svaki hotimični prekršaj Božjeg zakona prezir Božjeg autoriteta.

2. S obzirom na mogućnost obdržavanja Božjih zapovijedi imade još manje sumnje.

Razboriti vladar nikako ne nameće svojim podložnicima zakon, koji oni ne bi mogli vršiti. Pravedan sudac nikad ne kažnjava prekršaje, koji su neizbježivi. A zar biste htjeli pretpostaviti, da bi Bog, najrazboritiji od svih vladara, najpravedniji od svih sudaca, nametnuo ljudima jaram, koji ne bi mogli nositi?

To reći bila bi velika hula!

Istina, čovjek je sklon na grijeh i tisuću ga strasti vitla. Obdržavanje pak zakona Božjega zahtijeva nasilje na naše zle sklonosti. Ali je istina i to, da je Gospodin Bog svakome obećao milost, da uzmogne podnijeti ovo nasilje i učiniti lakšim i slađim jaram njegova zakona.

Milost Božja, vidite, djeluje izravno u našoj duši. Proniče je, potpomaže je, preobražava, potiče na dobro, a da ni u čemu ne umanjuje njezine slobode. Upravo kao što sunce rasvjetljuje i pokreće nebeska tjelesa svog sustava, a da ne povrijedi njihove naravi, nego je samo poljepšava i usavršuje. Gospodin nam je obećao ovu milost dati svaki put, kad ga za to ponizno molimo.

U Starom su Zavjetu Božje zapovijedi obdržavali patrijarsi, proroci, milijuni i milijuni pravednika. U Novom su ih Zavjetu nakon Isusa Krista obdržavali apostoli, mučenici, nebrojeni biskupi, ispovjedaoci, djevice, udovice i oženjeni, bogati i siromašni, plemići i ljudi iz puka, svake dobi, spola i staleža. Pa ako su oni svi to mogli, zašto ne bismo i mi?...

Ovo je veliko razmišljanje potaklo sv.Augustina, da se obrati Bogu. Bio je rob najsramotnijih strasti pa je vjerovao, da je nemoguće obdržavati dekalog. Činilo mu se, da napuštanje onih naslada, kojima se bez stida i grižnje savjesti predao, nadilazi njegove sile. Konačno je jednoga dana sam sebi ovako rekao: "Ako su se toga toliki i tolike odrekli te hrabro i odvažno vršili ono, što se meni čini tako teško, zašto ne bih mogao i ja?..." Rekao je to ozbiljno i odlučio promijeniti smjer svoga života i voditi potpuno kršćanski i pokornički život. I od prvog časa osjetio, da ga je prožela snaga i neizreciva radost. To veli u svojim Ispovijestima: "Gubitak je onih naslada bio za mene veliki strah, a njihovo napuštanje veliko zadovoljstvo... Predanje mi se Bogu činilo okovima, a sloboda je, činilo mi se mukom, a radost je, činilo mi se umor, a odmor je!..." /Kap. I/.

Evo sreće i slasti, koju kušaju oni, što vrše sveti zakon Božji. Već je Isus rekao u Evanđelju: "Jaram je moj sladak, i breme je moje lako" /Mt. 11,30/.

Zaključak.

Promotrimo veliku nagradu i blagoslov, koje je Bog obećao onima, što vrše njegov zakon.

Slušajte, kako govori preko Mojsijevih usta: "Ako budeš vjerno slušao glas Gospoda Boga svojega, i ako budeš izvršivao njegove zapovijedi, uzvisit će te Gospodin, Bog tvoj, nad sve narode na zemlji. Svi će blagoslovi doći na tebe. Blagoslovljen češ biti u gradu i blagoslovljen u polju.

Blagoslov će biti plod tijela tvoga, plod njive tvoje i blagoslov rad tvojih ruku... Ali ako ne slušaš Gospoda, Boga svojega, i savjesno ne držiš njegovih zapovijedi, onda će na tebe doći sva prokletstva. Proklet ćeš biti u gradu, proklet u polju. Proklet će biti plod tijela tvoga, plod njive tvoje. Proklet ćeš biti, kada dolaziš i kada odlaziš. Gospod će na tebe poslati glad i kugu. Nebo će nad tvojom glavom postati mjed, a zemlja pod tvojim nogama željezo. Past ćeš u ruke svojih neprijatelja i bit ćeš razasut po svim krajevima zemlje." /Deut.28/.

Događaji uvijek potvrđuju nadahnutu riječ velikoga proroka. Dok je hebrejski narod vjerno obdržavao Božji zakon, bio je sretan, slavan i blagoslovljen od Gospodina. Ali kad je postao vjeroloman i pogazio Božje zapovijedi, došla su na njega svakovrsna prokletstva.

Jednako se događa i danas.

Narodi, koji vrše Božji zakon, bit će blagoslovljeni, sretni, moćni i veliki, jer će u njima uvijek vladati red, sklad, poštivanje vlasti, čudorednost, osjećaji pravde i ljubavi, veliki čimbenici mira te moralnog i materijalnog napretka. Naprotiv narodi, koji budu gazili sveti zakon Gospodnji, makar se izvana razbacivali privrednom veličinom, bogatstvom, civilizacijom, bit će u stvari nesretni, plijen nereda, opačina, pokvarenosti, bezvlađa, plijen svih elemenata lagana, ali sigurna rasula, a prije ili kasnije survat će se u propast.

To nas uči povijest. Donosim vam lijepe riječi velikog utemeljitelja Sjedinjenih Američkih Država i velikog političara Georgea Washingtona te s njime zaključujem: "U prirodi postoji, govori on, nerazrešiva veza između kreposti i sreće, između dužnosti i koristi, između smjernica poštene i zdrave politike te općeg napretka. Svaki neka bude uvjeren, da Bog ne će nikada dati blagoslova narodu, koji prezire vječne norme reda i prava, koje je Bog ustanovio."

S l i k e i p r i m j e r i

KAO DOBAR OTAC. - Kad dobar otac opazi, da njegova djeca ne vrše svojih dužnosti, iako ih dobro poznaju ili ih mogu poznavati, riječju ili pismeno ih na to na zgodan način podsjeća.

Tako je učinio Bog. Naravni zakon, što ga je upisao u ljudska srca, a koji su ljudi malo po malo zaboravili ili čak iskrivili, napisao je na kamene ploče. Dao ga je napisati u tisuće i tisuće knjiga, daje ga ponavljati u milijunima i miliju-

nima jezika. To je zakon deset zapovijedi. On sadrži u sebi u glavnim crtama sav prirodni zakon po tome, što ima pred očima Boga, bližnjega i nas same /Bonomelli, nav.dj./.

OBVEZATNOST DEKALOGA.- Kad bi vam vaš mlađi brat ili sestra rekli: Nalažem ti, da budeš kod kuće - ili: da podeš na to i to mjesto - da li biste bili dužni slušati? Ne, jer vam vaš brat ili sestra nemaju pravo zapovijedati. Kad bi vam naprotiv ovu zapovijed dali otac ili majka, zar ne biste bili dužni slušati? Oh da, jer roditelji imaju pravo zapovijedati, a ovo njihovo pravo rađa kod vas dužnost slušati ih.

A evo, Bog nam s deset zapovijedi općenito nalaže, da činimo dobro, a izbjegavamo zlo. Jesmo li ili nismo obvezani slušati? Svakako da jesmo. Zašto? Jer je on naš stvoritelj, otac, neograničeni gospodar i davanjem nam je svojih zapovijedi kazao i kaže nam, da hoće, da ih vršimo pod kaznu paklenih muka /Rossi - Istruz parr/.

JEDNA NEMOGUĆA ZAPOVIJED? - Često se čuje, da se u dekalogu nalazi jedna zapovijed, koju je nemoguće obdržavati, napose mladeži, a to je šesta zapovijed. Ovdje iznosimo rješenje osjetljivog problema, što ga je dao jedan revni i iskusni odgojitelj:

"Neki od vas, koji su na pragu mladosti, osjećaju živo buđenje sjetila, a vršenje čistoće stoji nemalo napora. U časovima borbe, koja postaje još teža zbog njihove neiskusnosti, može im se činiti vršenje potpune čistoće nemogućim. Nije sada čas, da raspravljamo temeljito o ovom pitanju. Ograničujem se na to, da primijetim, da postoji novaštvo za svaku krepost i imade propisa za njeno vršenje, koji se ne mogu nekažnjeno kršiti. Tako, što se odnosi na šestu zapovijed, treba pamtiti: ako hoćemo biti u tom vjerni, moramo je prihvatiti u njezinoj cjelini i ozbiljno se prihvatiti posla. Ako netko sebi dozvoljava ružne poglede, štivo, predodžbe, razgovore, ružne misli ili riječi, ili makar samo pogibeljne, jasno da ne će moći ostati čist. Ali ako on ima namjeru ne samo kušati plod, nego u sebi njegovati i čitavu biljku od korijena, odnosno jačati svoju dobru volju, bit će mu moguće vršiti šestu zapovijed kao i sve ostale. I ovdje vrijedi riječ sv.Augustina: Si isti et illi, cur non ego? Ograničujem se na ovu napomenu, koja mi se učinila potrebnom, da ni u kom od vas ne bi ostala sumnja, kako je i samo jedna zapovijed Božja nemoguća za čovjeka. Neka vas o tom po vašem osobnom iskustvu uvjeri Isus /Fratel Leone delle S.C. - Catechesi, rujan 1922/.

DOVOLJNA JE JEDNA... - Da li ste ikada primijetili ono, što se zbiva kod glazbe, kad je neki instrumenat loše ugođen ili krivo svira? To je dovoljno, da se pokvari sav sklad melodije. I najsjajnije i najljepše melodije postaju tada neprijatne, samo ako jedan instrumenat krivo svira ili ako akord nije čist.

Isto se događa i u obdržavanju zapovijedi. Tko sve njih točno vrši, taj je u savršenom skladu sa samim sobom i s Bogom.

No dovoljno je prekršiti samo jednu od njih, i potpuno je uništen taj sklad. Kršenje samo jedne od njih čini beskorisnim obdržavanje svih ostalih.

Jeste li kada primijetili, kako se na visoke tvorničke zidove dižu veliki blokovi kamenja? To se čini pomoću željeznih lanaca, sastavljenih od velikih karika, koje su međusobno spojene. Dok su ove karike spojene, lanac diže terete, koji su mu predani. Ali ako jedna karika slučajno pukne, teret pada na zemlju, a ostale karike postaju beskorisne.

Isto se tako događa i kod karika Božjih zapovijedi. Ako ih sve obdržavamo, lanac nas diže k nebu. No prekršimo li samo jednu, lanac se raskine, i mi padamo u dubinu. Tada ne koristi obdržavanje ostalih.

UČITELJEV ODGOVOR. - Neki je mladić jednom pitao Isusa:

- Učitelju dobri, što mi valja činiti, da zadobijem život vječni?

Isus mu odgovori:

-Ako hoćeš ući u život, vrši zapovijedi.

A koje?

- Ne ubij, ne učini preljube, ne ukradi, ne reci lažna svjedočanstva na bližnjega svoga, poštuj oca i mater, ljubi bližnjega kao samoga sebe...

Ovaj Učiteljev odgovor u malo riječi sadrži suštinu deset zapovijedi staroga zakona (Mt. 19).

Drugom je zgodom Isus spomenuo: "Ne će svaki onaj, koji mi govori: Gospodine, Gospodine, ući u kraljevstvo nebesko, nego onaj, koji čini volju Oca mojega" (Mt.7), t.j. koji vrši zapovijedi.

POSLJEDNJA OPOMENA JEDNOG UČENJAKA: - August Nelaton, slavni francuski liječnik, kod svog je smrtnog kreveta sakupio svoju djecu. Dao im je posljednje opomene. Zatim im je preporučio obdržavanje zakona te ovako zaključio: "Obdržavanje je zapovijedi Božjih najsigurniji put, čak jedini put, koji nam ustinu može dati mir savjesti i sreća."

LIJEPA RIJEČ JEDNOG POGANINA: - Znameniti je istraživač Stanley jednom duboko u unutrašnjoj Afri upoznavao jednoga poganskog poglavicu prvi put s deset zapovijedi Božjih. Kad je svršio, reče mu poglavica: "Slušaj, ostani ti ovdje i uči ovu veliku molitvu i moj narod! Ako silne tisuće mojih podanika budu upoznale i slijedile ovu molitvu, ja sam prvi poglavica i kralj na svijetu" /A.Koch, Hom. Handbuch).

"ZABRANJENO... ZAŠTO?..." - Moralne zaključke bez Boga, odnosno prezir Božjih zapovijedi nalazimo u zgodi, koju je ispripovjedio profesor Lamauroux iz kolegija Rollan u Parizu. On pripovijeda:

"Zatekao sam jednog objesenjaka u razredu u času, kada je činio ružnu stvar. Viknuo sam jakim i strogim glasom, što sam više mogao. On me je ravnodušno pogledao i rekao:

- Zašto to ne smijem činiti?

- Ali kako "zašto"? Zato, jer je zabranjeno!

- Zabranjeno?... Od koga;

"Bio sam smeten te sam s vidljivom nesigurnošću izmucao: Zabranjeno od Mene/

- Pa što ćete mi sada učiniti... ako ste vi dali zakon?

" Doista nisam znao, što da kažem i učinim. Upit: Zabranjeno od koga? utuvio mi se u glavu, te sam tražio pravi odgovor, ali nisam našao. Tada mi se počelo otkrivati svijetlo u duši. U tren sam oka vidio sve siromaštvo uma i nelogičnost tolikih ljudi. Ako priznajemo zabranu, moramo priznati i onoga, koji je zabranu izdao. Ako postoji netko, tko može čovjeku nešto zabraniti, taj nije običan, jednostavan čovjek. Mora biti nešto više, iznad čovjeka. Sigurno! Dakle, samo Bog zabranjuje. Treba ga priznati i poslušati.

Ovaj je jednostavni događaj bio Lamouroux-u dovoljan, da potpuno izmijeni ideje i postane apostol kršćanske škole /Miniera d' oro/.

"PROMEĆURAN ČOVJEK!" - Znate li, što znači izraz "promećuran čovjek?" Znači: čovjek iskusan, vješt, snalažljiv, koji se znade izvući iz neprilike... a da previše ne pazi na ono, što mu govori savjest.

Ovakvih je promećurnih ljudi danas pun svijet. Oni se izruguju Božjem zakonu. Evo na pr. iz novina jednoga od prije nekoliko godina.

U Trstu je bio zatvoren neki Marino Boscaro iz Luigi da Este, a 27 g. star, sin poznatog bankira. Njegov je život čitav roman. Kao svoju imovinu imade preko 200 krivica, beskrajni broj naloga za hapšenje zbog krađe, prijevara, prodaje kokaina i t. d. Marinu Boscaro prošao je život između zatvora i neprestana bježanja. Pobjegao je iz zatvora u Firenci, Milanu, Trstu, Veneciji. Drugom je zgodom iskočio iz vlaka, koji je jurio, dok su ga čuvali karabinjeri. U Veneciji je razbio dno jedne gondole, bacio se u more, zaplivao te uspio pobjeći. U Firenci se predstavio kao zrakoplovni kapetan. Uspio je doći do aviona, kojim je odletio u Rumunjsku. Njime se poslužio za prijevoz kriumčarena kokaina. Sud u Milanu izdao je već pet naloga za njegovo hapšenje. Mora odgovarati za bezbrojne prijevare, krađe automobila, i t.d., i t.d. Uhapšenik je mirno izjavio, da će i ovaj put uspjeti pobjeći..."

Zar vam se taj ne čini doista promećuran čovjek?

Pa ipak koliko imade ovakvih, koji, iako nisu nikada imali na rukama lisičine, iako nisu nikada okusili robijaški život, a ipak su ga zavrijedili. /Isti/

5.

ZAKON MILOSTI

U zadnjim smo dvjema poukama govorili o naravnom i pisanom zakonu. Vidjeli smo, kako je jednome i drugome samo jedan te isti autor, a to je Bog.

Naravnim zakonom Bog govori čovjeku u dubini savjesti, a pisanim zakonom na izvanji način objavljuje svoju volju. Naravnim zakonom omogućuje ljudima da upoznaju njegovu volju svjetlom razuma, a pisanim zakonom on svoju volju nalaže otvoreno i bezuvjetno te je potpuno jasno i očito određuje. Ali ovdje se ne zaustavljaju očitovanja božanske dobrote i milosrđa.

Sv.Pavao veli, da je Bog govorio našim ocima po prorocima, a konačno je progovorio ljudima preko svoga sina Isusa Krista. Upravo od Isusa Krista imamo novu objavu božanske volje. Od Isusa Krista imamo novi zakon, koji je potpuniji, savršeniji od staroga. Od Isusa Krista ukratko imamo zakon Novoga Zavjeta, ne više zakon straha, nego ljubavi, zakon savršenstva, zakon milosti.

Stoga, da upotpunimo svoj predmet, zaustavimo se na ovoj posljednjoj fazi božanskog zakona, t.j. na evanđeoskom zakonu ili zakonu milosti, o kojemu nas je poučio naš Gospodin Isus Krist. Mi kršćani moramo po tom zakonu uskladiti svoj život. Zato je potrebno da stvorimo ispravan pojam o njegovoj naravi i uzvišenosti.

Danas ćemo, dakle, vidjeti:

1. U čemu se sastoji zakon milosti,
2. njegove razlike od staroga zakona i
3. pomagala, koja nam je dao Isus, da ga možemo vršiti.

I. U čemu se sastoji zakon milosti?

Krist nije samo došao na svijet, da otkupi ljude od grijeha, nego i da ih nauči putu u nebo. Kao što je postao naš Učitelj, on je također i naš zakonodavac.

Više je puta sam tvrdio, da je ovaj zadatak primio od svog Oca, rekavši, da je došao ispuniti zakon:"Nisam došao ukinuti zakon, nego ispuniti " /Mt. 5,17/. Otvoreno je pozivao ljude pod svoj zakon, jer je njegov jaram sladak, a breme lako: "Dodite k meni svi... jer je jaram moj sladak, i breme moje lako" /Mt.11, 3o/. Tvrdio je, da će nebo i zemlja proći, ali će zakon ostati. Uvjeravao je, da će onaj, koji vrši njegov zakon, sigurno živjeti /Lk. 6,47-48/. Svakom je prilikom pokazivao, da ima veliku zakondavnu vlast. Njom se osjećao većim od Mojsija i proroka Staroga Zavjeta. Ima takvu vlast, koju može prenositi na druge, kao što je to učinio s apostolima, kad im je rekao: "Idite i naučavajte sve narode."

Njegov je javni život bio neprestano naučavanje, i to ne samo naučavanje običnog učitelja, nego naučavanje pravog zakonodavca, kome ljudi trebaju biti potpuno podložni i poslušni. Njegov je govor na gori više nego zbirka pouka. To je divna zbirka zakona, koje on daje vrhovnim ugledom, kad govori: "A ja vam kažem", ugledom, koji ga postavlja za suca svim učiteljima u Izraelu.

Kakav je, dakle, taj novi zakon, što ga je Isus Krist proglasio!

Zakon Kristov nije rušenje Staroga Zavjeta, nego čak njegova potvrda, ali ne bezuvjetna i bezuslovna potvrda.

I. Krist je potpuno potvrdio Mojsijev zakon u njegovoj biti. No iz njega je uklonio, što su mu kroz vjekove dali ljudi. Uklonio je i one zapovijedi, koje prestankom Staroga Zavjeta nisu više imale razlog opstanka.

Mojsijev je naime zakon prvotno sadržavao moralne zapovijedi, koje je Bog dao na gori Sinaju. A drugotno je sadržavao i mnoge druge zapovijedi, koje se odnose na obrede i sudstvo. I te je zapovijedi Bog nadahnuo Mojsiju, da pomoću njih odredi bogoslužje i politički upravlja hebrejskim narodom. Ljudi su Mojsijevu zakonu sami s vremenom dodali još i druge zakonske odredbe.

Krist je svojim zakonom milosti potpuno dokinuo sve obrede i sudačke zapovijedi, koje su prestankom hebrejske religije i nestankom hebrejske države potpuno izgubile svoju svrhu. Njihova je samo svrha bila da predstavljaju kršćansku vjeru i pripravljaju put Kristu. Krist je potpuno dokinuo sve tradicionalne i mnogobrojne zakone, koje su ljudi pridodali božanskom zakonu, a zadržao je i svečano potvrdio nepromjenljive moralne zapovijedi, t.j. čisti i jednostavni dekalog. Sveo ga je na zakon ljubavi i uzvisio na dotada nepoznato savršenstvo.

Doista, govoreći farizejima, nije jedamput kudio njihovu pretjeranu privezanost uz izvjesni zakonski formalizam. Zbog ovoga su zaboravljali bit zakona. Govorio im je: "Vi kršite Božji zakon, a slijedite svoju predaju" /Mt. 15,3/. U govoru je na gori jasno izrazio, da pravednost farizeja nije dovoljna za ulazak u nebesko kraljevstvo: "Ako ne bude vaša pravednost mnogo veća negoli književnika i farizeja, ne ćete ući u kraljevstvo nebesko /Mt. 5,2o/.

Naprotiv ga je jednom zgodom upitao neki učitelj zakona,što mu valja činiti, da dobije život vječni. Rekao mu je: "Ljubi Go-

spodina Boga svoga svim srcem svojim i svom dušom svojom i svom misli svojom... a bližnjega svoga kao samoga sebe. O ovima dvjema zapovijedima stoji sav zakon /Mt. 22,35-4o/. Kad je pred njega došao mladić, koji ga je također pitao, što mu valja činiti, da uđe u život, odgovorio je: "Ako hoćeš ući u život, vrši zapovijedi". "A koje?" pitao je mladić. I tada mu je Isus naveo jednu po jednu zapovijed dekaloga: "Ne ubij, ne čini preljube, ne reci lažna svjedočanstva, poštuj oca i mater". Na koncu je dodao općenitu zapovijed ljubavi: "Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe". /Mt. 19,16-22/.

Jasno je stoga, da je moralne zapovijedi, t.j. zapovijedi dekaloga Isus Krist potpuno potvrdio.

2. No ne samo da ih je potvrdio, nego ih je u potpunosti i usavršio. U staro doba nisu zapovijedi dekaloga bile poznate i vršene u svoj svojoj cijelosti. Neke su od njih bile poznate i vršene ograničeno, prema svomu doslovnom smislu. Krist nas je naprotiv poučio o cijelom njihovu smislu i naredio, da se imaju vršiti potpuno po svom duhu.

U staro je doba na pr. dekalog govorio: "Ne ubij". Ali Isus je dodao: "Ne samo ne ubij, nego tkogod kaže protiv brata svoga neku nepravdu, zaslužio je osudu."

U starini je dekalog govorio: "Ne čini preljube". A Isus je nadodao: "Tko god preljubno poželi, već je sagriješio."

Nekad je dekalog rekao: "Ne kuni se krivo." Isus je naložio još više, naime da se nikako ne zaklinjemo: "Vaš govor neka bude: da, da, ne, ne!"

U starini osveta nije uvijek bila zabranjena. Isus ju je ne samo zabranio, nego je dodao: "Ja vam kažem: ljubite neprijatelje svoje; činite dobro onima, koji vas mrze; molite za one, koji vas progone i kleveću" /Mt. 5/.

Sve ovo usavršavanje, koje je Isus Krist donio zakonu Božjem, nema granica, kao što ne smije imati ograničenja u nama njegovo vršenje. On nam je sam za uzor savršenosti dao svoga nebeskog Oca: "Budite savršeni, kao što je savršen Otac vaš, koji je na nebesima" /Mt. 6/.

Ukratko, evanđeoski zakon, koji je propovijedao Krist, nije drugo nego naravni zakon, najprije čovjeku utisnut u srce, a zatim ga je Bog napisao na dvije kamene ploče i dao Mojsiju. Konačno ga je usavršio Krist, a sadržan je u dvjema velikim zapovijedima ljubavi: ljubi Boga nadasve, a bližnjega svoga kao samoga sebe iz ljubavi prema Bogu.

II. Razlike od starog zakona.

One nam jasno proizlaze iz dosada rečena. Stari je zakon, dan hebrejskom narodu, sadržavao, kao što smo rekli, mnoge obredne i sudbene zapovijedi. Ove su novim zakonom dokinute, jer više ne odgovaraju novom položaju ljudi, koje je Krist uzvisio na dostojanstvo sinova Božjih. Stoga ako se stari zakon mogao nazivati, a i bio je, zakon straha, naložen ljudima kao slugama, novi valja naprotiv nazivati i jest zakon ljubavi, koji je dan ljudima kao djeci /S. Tom. I-II. ae, q. lo8, art. 1 et 4/.

Nadalje je stari zakon bio naložen neukim i tvrdovratim hebrejima prvenstveno uz obećanje zemaljskih dobara i pod prijetnjom vremenitih kazni. Sv. Pavao zato tvrdi, da je taj zakon bio kao pravi odgojitelj narodu, koji je još bio dijete te ga je trebalo voditi više materijalnim razlozima: "Zakon nam je bio odgojitelj" /Gal. 3,24/. U novom zakonu nam Krist naprotiv ne daje vremenitih obećanja i prijetnji. Štaviše ovdje nam obećaje samo križeve, ali hoće, da ga slijedimo očima uzdignutim gore, prema kraljevstvu nebeskom /S.Tom. I-II ae, q.197,art.1/.

Još više! Stari je zakon općenito bio usmjeren na to, da posebno upravlja čovjekom izvana. Novi naprotiv upravlja čovjeka iznutra u najtajnijim skrovištima duše /Sv.Toma ib. q.107, a 1-2/.

Ukratko, stari je zakon bio sjeme, a novi je zakon plod. Stari je zakon bio klas u nadi, a novi je dozrelo i birano žito. Stari je zakon pružao hranu prema djetinjoj dobi, a novi je hrana, koja odgovara muževnosti /Ib. q.107 a 1-2/. Stari je zakon bio s mnogo gledišta nesavršen, a novi je naprotiv zakon savršenosti i svetosti.

III. Pomagala za njegovo obdržavanje.

Preostaje nam konačno još odgovoriti i promotriti, kojim nas je pomagalima opskrbio Krist, da nam olakša njegovo obdržavanje.

1. Mojsije je, dajući Hebrejima zakon, dao sve, što je bilo u njegovoj moći i više im nije mogao dati. Pokazao im je neprijatelja, ali ih nije mogao naoružati snagom, da toga neprijatelja svladaju. /S.Aug. De Verbo Ev. Jo. serm. 25,n.5/. Otkrio im je bolesti, ali ih nije liječio /Isti in ps. 129, n.5/. Stavio im je pred oči njihove grijehe, ali ih nije izbrisao /Sv.Aug. in Ps. 83, n.10/. Njegov zakon, kao što veli sv.Augustin, bio je lijek, ali lijek, koji je trebao sam biti izliječen, a izliječio ga je Krist /Sv.Augustin in Ps. 57, n.8/. Drugim riječima, Mojsije je dao svoj zakon, ali nije mogao dati nadnaravnu pomoć milosti, da se taj zakon može vršiti. Nije ustanovio nikakva sredstva, jer nije mogao dati nikakvo sredstvo za naše opravdanje. To je bilo pridržano Isusu Kristu, kako nas uči evanđelista sv. Ivan /Iv. 1,17/: "Zakon je dan po Mojsiju, milost i istina dođe po Isusu Kristu".

Isus nas je Krist, da nas ojača i pomogne, uistinu opskrbio moćnim sredstvima, da uzmognemo obdržavati njegov zakon. Prije svega nas je opskrbio nadnaravnim darovima milosti, koje nam je zaslužio svojom mukom i smrću. Opskrbio nas je sakramentima, koje je ustanovio za oproštenje grijeha i za naše posvećenje. Ovo su mnogobrojni izvori, na kojima možemo stalno crpsti pobjedu i snagu, da poput divova stupamo putem njegovih zapovijedi i uvijek se sve više penjemo prema vrhuncu kršćanske savršenosti.

Zato se evanđeoski zakon naziva osobito zakonom milosti. Kad nam ga je Krist dao, udijelio nam je primjerenu pomoć svoje milosti. Jedino o nama ovisi, da u većoj ili manjoj mjeri crpimo pomoć iz ovih nepresušivih izvora, t.j. iz sakramenata. Samo o nama ovisi, da ih za svoje dobro iskoristimo.

O kad bi se svi ljudi ozbiljno koristili ovim sredstvima, koje nam je Bog u svojoj dobroti dao u ruke, da uzmognemo obdržavati evanđeoski zakon, ja vam kažem, da bi njihov život bio anđeoski i čitava bi ljudska obitelj bila preobražena u pravo društvo anđela!

Tako se događalo u prvim crkvenim općinama u Jeruzalemu i Aleksandriji u vrijeme apostola. Isto biva i u mnogim zajednicama redovnika i redovnica, koje su se zavjetovale Bogu na vršenje evanđeoske savršenosti. Isto tako vrlo često biva i u mnogim kršćanskim mladim općinama, koje osnivaju misijonari usred poganskih i divljih naroda.

Čitamo u povijesti američkih misija, da su, odmah nakon otkrića Novoga svijeta, prvi misijonari, koji su došli među namadska i ljudožderska plemena, bili svećenici družbe Isusove. Pošto su od španjolskog dvora dobili obećanje, da će narodi, koje oni obrate na kršćansku vjeru, dobiti slobodu, pošli su k njima samo s raspelom i s najvećim pouzdanjem u Boga. Išli su lađom po kraljevskoj rijeci Rio de La Plata te ušli u Paraguay. Tu su se razišli po brdima i šumama tražeći jadne divljake, da ih pouče i obrate. Pothvat je bio dug, pogibeljan i trnovit. Neki su od njih umrli od glada i patnji, drugi su poginuli od zubi divljih zvijeri, a nemali su broj proređetale strelice divljaka, a neke su ispekli i pojeli. Ali krv je mučenika uvijek plodno sjeme kršćana, te su se stoga ubrzo pojavili plodovi. Prvi su kršteni pogani dali povod za krštenje drugih, ovi opet drugima, te su se počeli skupljati jedni oko drugih. Sagradili su kolibice, a pomalo su nikla i sela. U svakom su selu podigli crkvu, a uz nju školu. Misionari su bili sve: svećenici, upravitelji, učitelji, suci. U sebi su ujedinili svu vlast. Jedini zakonik, koji su poznavale ove mlade kršćanske općine, bilo je Evanđelje, jedino sudište ispovijed, koja je bdjela nad neporočnošću i čistoćom običaja i javnoga reda. Ali milost je Božja preko sakramenata izvodila u njima najveća preobraženja i čudesa. Dovoljno je reći, da su čitava naselja ljudi i žena živjela u potpunoj čistoći te do smrti sačuvala krsnu nevinost. Svijet nije nikada ništa slično vidio. Biskup je Buenos Airesa pisao kralju Filipu V., da među ovim plemenima nije poznato, što je smrtni grijeh, i da su se one razbojničke rulje, odane svim opačinama, uistinu pretvorile u anđeoske obitelji. /Rhorb. lib.87/. Evo čudesa evanđeoskog zakona, evo čudesa milosti!

Prava civilizacija, prava sloboda, pravo blagostanje pojedinaca, obitelji, naroda, čitava ljudskog društva, stoji upravo ovdje, u vršenju evanđeoskog zakona pomoću milosti Božje, koju crpimo u svetim sakramentima.

Zaključak.

Uredimo i mi svoj život po njegovim poukama, obdržavajmo ga u svom njegovu opsegu i savršenosti. Služimo se također često i dobro duhovnim pomagalima, koja nam je Bog u tu svrhu položio u ruke. Tada ćemo okusiti slatke plodove mira i sreće, koje Bog obećaje onima koji vjerno vrše njegov zakon: "Gospodine, veliki mir uživaju oni, koji ljube tvoj zakon" /Ps. 118/.

S l i k e i p r i m j e r i

ISPUNJENJE ZAKONA. - Riječ ispuniti imade dvostruko značenje: potpuno vršiti neku dužnost i upotpuniti, t.j. nekoj stvari dati cjelinu kvalitete potrebne ili korisne za cilj. Stoga i ispunjujemo zakon jednostavno, kad ga dobro vršimo. Ispunja se praznina, nadoknađujući joj ono, što joj nedostaje. Isus je došao da na jedan i drugi način ispuni zakon. Svi znademo, kako se Isus doista podložio zakonu obrezovanja, otkupa prvorođenaca, uzmu. A Ivanu Krstitelju, koji je odbijao da ga pokrsti, rekao je: "Pusti sada, jer tako nam dolikuje, da ispunimo svu pravdu" /Mt. 3,15/ Ali Isus je nadasve došao dopuniti zakon. I dopunio ga je: 1.svođenjem moralnog nastojanja na njegovo pravo područje, na unutrašnje područje duha; 2.sveo je čitav moral njegovu životnom počelu, koje oživljava i sjedinjuje, t.j. ljubavi; 3.zahtijevao je posvemašnje obdržavanje zakona i savjetovao najviše savršenstvo; 4.dao nam je samog sebe kao ideal svakog savršenstva i "quasi quaedam lex et quaedam justitia animata" /Sv.Toma I, q. 59, a. 2 ad 1/. /Scuola dei fatti/.

DA NAS UČINI SRETNIMA. - Kad otac zabranjuje sinu, da uzme u ruke vatreno oružje, misli na dobro svoga sina. Isti je cilj imao Bog, davši nam svoje zapovijedi. Neki poganski filozof veli: "Bez zakona ljudstvo ne bi bilo ništa drugo nego čopor neobuzdanih grabežljivih zvijeri, od kojih najjača smrvi i proždere najslabiju".

Na ulicama vidite stupove s natpisima, koji pokazuju prolaznicima put, kojim moraju ići, ako žele ići na ovu ili onu stranu. Zapovijedi su nešto slično. One pokazuju ljudima put, koji vodi u nebo, i ono, što treba činiti, da postignemo./Muzzati, nav.dj./.

FIZIČKE NESREĆE. - I na ovom svijetu prezir božanskih zakona izaziva kazne, i još kako strašne! "U čemu tko griješi, u tome je i kažnjen", veli Sv.Pismo. A tako i jest. - O, bolne sobe u bolnicama, kažite nam, koliko i koliko imade onih, koji među vašim zidovima trpe najužasnije boli kao kaznu za ludo počinjene grijehe!

Koliko mladeži nosi na svom tijelu prokletstvo. Koliko je bića doslovno zaraženo gubom na duši i na tijelu! Nakon trenutne lude radosti beskrajna bol!

Kolike jadne obitelji imadu bolnih tajni zatvorenih u svom srcu i ne nalaze više nikakve ljudske utjehe, koja bi ih mogla podići! To nije pretjerivanje ili priča, to je svakodnevna stvarnost.

U Novari prije malo vremena - kao što se događa u tisuće drugih mjesta - jedan je jadni mladić od 2o god. ležao u bolnici zbog neizlječive bolesti. Navukao ju je na sebe grijehom i u očaju je pokušao samoubistvo. Evo uzroka premnogih samoubistava, za koje se veli: Uzrok nepoznat.

Laički zakon ovim nesretnicima ništa ne kaže odnosno kaže im:

"Činite, što vam volja, zabavljajte se, ubijajte se; mene se ne tiče... Sloboda mišljenja i djelovanja za sve... Moral je praznovjerje prijašnjih vremena... ja upravljam tjelesima, a ne dušama..." A zlo je ono, što tijelo šalje pod ledinu u raspadanje i trulež! O! kako je, dakle, potreban moral, moralni zakon, uzda za raspuštenost!

Za to se brine dekalog. Ali svijet više ne će dekaloga. Stog suvremeni naraštaj, koji odbacuje Božji zakon, zaražen i okužen svršava svoj život /Miniera d'oro/.

MORALNE NESREĆE. - Prije nekoliko su godina donijele novine vijest o ubistvu, koje je razbojnički izvršio student medicine imenom Ettore Turzi, 25 g. star iz Carpitia /Catanzaro/. Ettore Turzi je bio upisan na sveučilište u Rimu, a bio je iz bogate i odlične obitelji iz Kalabrije. Njegov je ortak bio također student, sin ravnatelja Industrijskog instituta u Rimu. Ubistvo su izvršili na nekom trgovcu, koji je putovao prugom Rim-Milano.

U Turzijevu kovčegu, donijele su novine, nađena su najmodernija sredstva, što su ih kemija i medicina pronašle za uspavljivanje: četiri maske na mrežici s pamučnom podstavom, pripravljene da posluže za uspavljivanje; zatim sto bočica sa sastavinom klora, kofeina i više od 4 finih staklenih boca s vodom. U njoj je bilo supstanca, koju nije bilo moguće odmah ustanoviti.

Drugi student, ortak, bio je opisan kao bolestan tip, nakaznih ideja i obolio zbog pretjeranog čitanja pokvarenih knjiga. Bio je redom nacionalista, socijalista, republikanac, ateista, a da se nije mogao odlučiti za neku određenu stranku. Reklo bi se: gladan života, u traženju neke male slave.

Da, "gladni su života" ovi jadni zločinci! Točnije: gladni novaca, jer su žrtve zabava, zlih strasti, nedozvoljenih odnosa, skupih navika, raskoša, rasipanja. Takvi u svojim naukama ne vide drugo više ništa nego prepredeno oruđe, najmodernije i strahovito sredstvo za svoju zločinačku djelatnost.

Evo, dokle dolazimo, kad se dade izgon Bogu i njegovu zakonu! /isti/.

6.

PRVA ZAPOVIJED BOŽJA

Pouke, koje smo do sada držali, samo su predgovor dekalogu. U njima smo protumačili samo općenite stvari s obzirom na sveti zakon Božji, t.j. njegove odnose prema nama te njegov povijesni razvoj. Zaključak iz čitava ovog uvoda mora glasiti: Bog je doista objavio svoj zakon ljudima, a ljudi ga mogu i moraju obdržavati.

Sada je red da uđemo u potanje tumačenje zakona Božjeg i svih njegovih zapovijedi po redu.

Najprije vam moram reći, da u svakoj od Božjih zapovijedi razlikujemo dva različita dijela: pozitivni i negativni, t.j. onaj dio, koji nam nešto nalaže te onaj dio, koji nam nešto zabranjuje. Drugim riječima, svaka nam zapovijed nešto nalaže, a nešto zabranjuje. U onom, u čemu nam zapovijeda, naređuje nam dobro, koje moramo činiti. U dijelu pak, u kojem nam zabranjuje, zabranjuje nam sve zlo, koje moramo izbjegavati.

Nakon ovih potrebnih pojmova, pogledajmo odmah, što nam zapovijeda i zabranjuje prva zapovijed, koja veli: Ja sam Gospodin Bog tvoj; nemaj drugih bogova uz mene!

Sadržaj je ove prve zapovijedi takav i tolik, da ga ne ćemo moći u jednoj ili u dvije pouke iscrpsti. Morat ćemo govoriti o njoj u više pouka.

Danas započnimo s pozitivnim dijelom. Najprije ćemo protumačiti značenje riječi: Ja sam Gospodin Bog tvoj, a zatim ćemo vidjeti uopće:

1. Što nam nalaže ova zapovijed, i
2. kako da je vršimo.

"Ja sam Gospodin Bog tvoj"

Što znače ove riječi, kojima Gospodin započinje svoje zapovijedi?

One ne sadrže ni zapovijed ni zabranu. One su radije naslov dekaloga, odnosno izjava, koja nas mora sjećati, da su sve zapovijedi sadržane u njemu od Boga te ih stoga moramo prihvatiti od njegove vrhovne vlasti. Drugim riječima, prije nego Gospodin izreče svoj zakon, ovim nam izrazom želi staviti pred oči, da ima potpuno pravo da nam ga naloži, a mi svu dužnost da ga vršimo.

Kad poglavar države ili vojskovođa proglasuje svoje zakone, tada naprijed postavlja znakove, koji opravdavaju njegovu vlast. Na pr. veli: Mi, car, kralj, predsjednik, vrhovni zapovjednik kopnenih, zračnih i vodenih snaga, hoćemo i t.d. Tako i Bog, kada proglasuje ljudima svoj zakon, veli: Ja sam Gospodin Bog tvoj". Kao da kaže: "Onaj, koji vam govori, nije čovjek, nego vaš Bog, najsavršenije biće, stvoritelj i gospodar neba i zemlje, veliki vladar svemira, jedini neovisni zakonodavac, koji imade pravo nalagati vam svoju volju, a vaša je dužnost vršiti je."

Ne ćemo ovdje dokazivati neograničeno gospodstvo Božje nad nama. Time, što je on naš stvoritelj, što nas uzdržava, što je u duhovnom redu naš otkupitelj, naše počelo i naš posljednji cilj, samo je od sebe jasno, da nad nama posjeduje neograničenu i bezuvjetnu vrhovnu vlast, i to nad našim tijelom, nad našom dušom, nad čitavim našim bićem. Mi ovisimo i moramo ovisiti o njemu u svakoj stvari, danas, sutra, uvijek.

Čovjek je pred Bogom kao slika u ruci umjetnika, kao glinena posuda u ruci lončarevoj. Sva prava, kojima se čovjek hvasta, s obzirom na niže stvorove, Bog na svoj način posjeduje nad čovjekom, i to u najvišem stupnju i pod najsvetijim naslovima. Čovjek se ne će nikada moći oteti vrhovnoj vlasti Božjoj. Kad bi to učinio, učinio bi najveću nepravdu i najužasniju nevjenu.

Takva je naša ovisnost o Bogu. Takva poslušnost, koju moramo iskazivati njegovim naredbama, a prema tome takva podložnost, kojom moramo prihvatiti njegov zakon i vršiti ga.

Upravo pojam ove ovisnosti htio nam je Gospodin predočiti riječima uvoda u svoj dekalog: Ja sam Gospodin Bog tvoj.

I. Što nam nalaže ova zapovijed?

Pogledajmo, što nam Bog nalaže drugim riječima iz prve zapovijedi: Nemaj drugih bogova uz mene!

Na ovo pitanje Katekizam odgovara: "Bog nam u prvoj zapovijedi nalaže, da ga priznamo, klanjamo mu se, ljubimo ga i samo njemu služimo kao svom vrhovnom gospodaru". Drugim riječima, ovdje nam Bog nalaže, da mu iskazujemo sve štovanje, koje mu dugujemo, priznamo ga onim, što uistinu jest te mu iskazujemo časti, koje odgovaraju njegovim božanskim savršenstvima.

I. Što je pravednije, potrebnije ili dužnije od ovoga štovanja, koje Bog od nas traži?

Rekli smo, da je on vrhovno i najsavršenije biće, naš stvoritelj i neograničeni gospodar, naš prvi početak i naš posljednji cilj. Zar, dakle, kao takav ne zaslužuje sve štovanje našega srca? Ako osjećamo dužnost iskazivanja časti i poštovanja prema zemaljskim veličinama, zar da ne osjećamo još veću dužnost da iskazujemo čast najvišem gospodaru svemira, koji nas je stvorio, uzdržava nas i od kojega nam je sve dobro?

Vidimo, kako i među ljudima iskazuju jedni drugima štovanje, čak neku vrst klanjanja.

Sluga iskazuje čast gospodaru, sin poštuje oca, učenik poštuje učitelja, podložnik pozdravlja poglavara, podanik se klanja pred kraljem. Svi ti priznaju svojim činima ovim osobama ono što jesu te, im daju štovanje, koje pripada njihovu dostojanstvu. Ako se takvo što daje ljudima, zar ne treba uz dužne razmjere dati i Bogu? Bez sumnje.

To nam nalaže i sam naravni zakon.

U svim se vremenima i kod svih naroda, pa i kod najstarijih najbarbarskijih, najnekulturnijih, uvijek priznavala dužnost štovanja božanstva. Ljudi su mogli imati najnakaznije, najnevjero-

jatniji pojam o Bogu. Mogli su ga štovati na najčudnije načine, ali nikada nisu mogli iz svoje savjesti izbaciti svijest dužnosti da mu iskazuju najveću čast.

2. Postoje, kako se izražava Katekizam, četiri pozitivne oznake, kojima obdržavamo ovaj prvi članak zakona.

Prije svega mi moramo Boga priznati svojim vrhovnim gospodarom, t.j. vjerovati u nj i držati sve istine, koje se udostojao objaviti. Nadalje se Bogu moramo klanjati. To znači priznati njegovu vrhovnu uzvišenost i našu neograničenu ovisnost o njemu. Moramo Boga ljubiti zbog njega samoga i iznad svih stvari, jer je on vrhovno i beskrajno dobro. Konačno mu moramo služiti, odnosno vršiti njegovu presvetu volju, jer je on uistinu naš gospodar.

Ali kako ćemo moći izvršiti ove četiri dužnosti prema Bogu, bolje reći ove četiri oznake najvišeg štovanja, koje mu dugujemo, a nalaže nam ih prva zapovijed?

Izvršit ćemo ih krepošću bogoštovlja.

Krepost nam bogoštovlja nalaže odnose prema Bogu i dužnosti, koje imademo prema njemu. Istovremeno nas upućuje, kako da ih vršimo.

a/ Uistinu prvi i temeljni čin, na koji se u biti svodi sva krepost bogoštovlja, jest klanjanje Bogu. Po ovom se iz dubokog poštovanja prema beskrajnom veličanstvu, veličini, uzvišenosti Božjoj bacamo ničice pred njega, ponižujemo se pred njim i na neki način poništujemo. Priznajemo ga kao apsolutnog gospodara svih stvari. Ispovijedamo, da je on sve, a mi ništa, da smo u svemu o njemu ovisni pa moramo samo za njega živjeti. Iz ovoga dubokog osjećaja Božje veličine prema našoj niskosti i bijedi izlaze upravo svi oni učinci, koji nas moraju s njime povezivati i tvore izraz štovanja, koje mu dugujemo.

Odavde proizlazi hvala, proslava svetog imena Božjega. Odavde žarka zahvala za dobra koja očekujemo od njegove dobrote, nesebična vrela svakoga dobra. Odavde predanje i posveta, kojom mu se bez pridržaja predajemo, da u svemu ispunimo njegovu volju. Ukratko odavde potječu svi osjećaji poštovanja, podložnosti, časti i pokornosti, koje stvor duguje svojem Stvoritelju.

b/ Religija nas uči, da ove osjećaje, kojima je prožeta naša duša, katkada pokazujemo različitim znacima izvana.

Padanje ničice, klečanje, sklapanje ruku, obredi i uzvišene ceremonije, koje je vjera ustanovila, samo su vanjsko pokazivanje unutrašnjih čina klanjanja i štovanja, koje iskazujemo Bogu. Po njima se ne samo dušom, nego i tijelom ponižujemo pred njim, svojim vrhovnim gospodarom. Pružamo mu potpuno poštovanje svega svog bića, kao što nas on sam poziva u Sv. Pismu: Dođite, poklonimo se i padnimo ničice pred Gospodinom, koji nas je stvorio, jer je on Gospodin, Bog naš /Ps. 94/.

Dakle, u vršenju kreposti bogoštovlja imamo sve, što moramo dati Bogu, naime čast i štovanje, koje odgovara njegovu veličanstvu. U njoj nalazimo skup svih dužnosti, koje imademo prema nje-

a također i način, kako da ih vršimo. Prema tome u njoj se nalazi prvenstveno vršenje prve zapovijedi.

II. Vrijeme i način vršenja bogoštovlja.

Prijeđimo sada na određene dužnosti. Promotrimo, u koje vrijeme i na koji način moramo zadovoljiti svojoj dužnosti da se klanjamo Bogu, t.j. da vršimo djela bogoštovlja. Promotrimo također, koji su u tome redoviti nedostaci.

1. Prije svega s obzirom na vrijeme Bog je uvijek, u svako doba naš vrhovni gospodar, uzdržavatelj i dobročinitelj, a mi smo uvijek i svakog časa o njemu ovisni, trebamo ga, dionici smo njegovih dobročinstava. Zato je jasno, da ga uvijek, svaki čas svoga života moramo blagoslivati, poštivati, klanjati mu se. Ako se radi o potpuno unutrašnjim činima, ništa ne smeta, da to činimo često, svaki put, kad nam dođe na pamet. Ta usred naših nas poslova ništa ne sprečava da dignemo misao i srce k Bogu te mu iskažemo čin hvale, zahvalnosti, klanjanja, ljubavi. No ako se radi o vanjskim činima, koji zahtijevaju izvjesnu slobodu od poslova, bit će to dovoljno učiniti od vremena do vremena i u prikladnim okolnostima.

Imamo na pr. nedjelje i blagdane. Ti su dani posebno posvećeni djelima pobožnosti. U njima glavni dio moraju sačinjavati djela bogoljubnosti i pobožnosti, tako da to doista budu sveti dani, posvećeni štovanju Gospodnjem.

Osim blagdana možemo, ako hoćemo, a i moramo sve ostale dane to isto činiti, napose ujutro i navečer. Posve je pravo, da svako jutro, čim ustanemo, posvetimo Bogu početak dana, koji smo od njega primili na dar. Prikažimo mu svoje srce, svoja djela i napore i molimo ga pomoć i potrebne milosti. Također i svako veče, prije nego se predamo zagrljaju sna, trebamo da zahvalimo na primljenim dobročinstvima i pokajemo se za počinjene grijehe. To je značajka dobra kršćanina, kako veli Duh Sveti: "Pravednik se rano ujutro obraća Gospodinu, stvoritelju svome, i moli pred Svevišnjega svoje molbe" /Sirah 39,6/.

Štaviše, možda će nam se mnogo puta i u obične dane pružiti prilika da slušamo sv.misu. Tada svakako moramo nastojati, da joj prisustvujemo. Između svih čina bogoštovlja najuzvišeniji, najveći i koji, kako vele bogoslovi, savršeno odgovara božanskoj uzvišenosti, upravo je žrtva sv.mise. U njoj se Bogu prikazuje ono, što mu je najmilije, t.j. njegov Jedinorođenac. U njoj mu se zato klanjamo na najsavršeniji i na najdostojniji način njega.

Ako dakle dozvoljavaju prilike, pazimo da ne zanemarimo tako svet i uzvišen čin te se ne lišimo tolike zasluge.

Ono, što je rečeno za sv.misu, razmjerno vrijedi i za ostale čine bogoštovlja, kojima moramo prisustvovati svaki put, kad nam se pruži prilika, na pr. blagoslovi, trodnevnice, devetnice, pratnja sv.popudbine, posjet crkve i nadasve često primanje sv. sakramenata.

Velikodušni kršćanin ne dopušta, da ga nadvlada duh tromosti, nego, koliko god može, okorištava se različitim prilikama, da podmiri svoje dugove prema Bogu.

Ukratko, možda klanjanje Bogu vanjskim pozitivnim činima ne može biti naš svakodnevni posao, možda ne možemo točno odrediti vrijeme za to, ali je ipak nesumnjivo, da ne bi bio bez velikoga grijeha onaj, koji ih ne bi obavljao u vrijeme od Crkve određeno. Naša je dužnost, da tako od vremena do vremena priznamo ono Najviše Biće, koje je počelo i izvor našega bića, počelo i izvor svakoga našega dobra.

2. Međutim, kada promotrimo, koliko i na koliko načina griješe kršćani u ovoj najosnovnijoj točki zakona Božjega! Kako se uopće malo daje računa na svijetu za veliku dužnost, koju imamo, da Boga priznamo, klanjamo mu se, iskažemo mu svoje štovanje i priznamo mu svoju ovisnost! Uz duh indiferentizma i bezbožnosti, koji danas osobito vlada, kako ih je malo, koji se brinu za svoje vjerske dužnosti! Valjda nema zapovijedi, protiv koje se više i lakše ne griješi!

Jedni griješe jednostavnim zanemarivanjem, drugi svojevoljnom nepažnjom. Ali nema ih malo, čak ih mnogo ima, koji griješe i prezirom. Štaviše, srde se na vršenje bogoštovnih čina, kao da su ovi izraz slabosti i gluposti.

Ovaj otvoreni prezir svake vjerske dužnosti i uopće svega, što spada na vjeru, najvećim je dijelom žalosna baština razorna djelovanja protukršćanskih sekti. Te su godinama radile i među nama preko knjiga, novina, slika, govora, kazališta, kina, škola, propagandom na temelju nemorala i ateizma, da zavedu osobito mlade duše te od Boga udalje nova pokoljenja.

No ipak promotrimo dobro, što se dogodilo?

S prezirom Božjeg zakona došao je i prezir ljudskih zakona time, što je u ljudskim srcima ugušen osjećaj vjere i kršćanskog morala. Pustile su maha sve najžešće i najživotinjskije strasti. Bog je prognan iz javnog života, napose iz odgoja mladih duša. Odrasla su nova pokoljenja bez zakona i stida, koja pružaju žalosnu sliku najdubljeg moralnog rasula i ranog zločinstva, kakvo se nikada nije vidjelo.

Statistike zločina u ovo posljednje vrijeme, koje su počinili maloljetnici, i to počinili ih s jezivom bestidnošću, najrječitiji su dokaz ponora, u koji se svijet strovalio, kada je napustio Boga i vršenje vjerskih dužnosti.

Jao i nama, ako i mi za njima idemo!...

Prije nekoliko su godina donijele novine ovaj žalosni prizor, koji se dogodio u Francuskoj.

Mladić od 17 godina, imenom Emile Gaudot, ubio je siromašnu staricu, da joj opljačka nekoliko sous-a /sua/. Rasprava se o zločinu vodila pred porotnim sudom u Lille-u i završila je smrtnom osudom zločinca. Ali poslušajte drske riječi, koje je mladi ubojica rekao predsjedniku suda, kad ga je pitao o njegovu zločinu.

- Vi ste, dakle, rekao je predsjednik suda, ubili Rozu Monie, da joj ukradete 4o sua. A da li biste je ubili, da ste znali, da ima tako malo?

- A zašto? odgovorio je ovaj. Što za mene znači, što je jedna besposličarka na svijetu više ili manje? Ja radim pod svaku cijenu!...

- Ali vaš je govor ljudožderski! Tek imate sedamnaest godina pa ste već zaslužili osudu. Tko vas je odgojio u tolikoj zloći?

Na ovo drugo pitanje zločinac slegne ramenima.

- Vi, dakle, priznajete svoj zločin?

- Da, priznajem, odgovori on drsko. I smijem se zbog njega!

Tada predsjedniku nije preostalo ništa drugo nego da dade riječ braniteljU. Taj je bio dobar kršćanin, a zvao se Saint-Appert. Ustao je i pošto je utvrdio, da je krivac priznao i da je svaka obrana uzaludna, nastavi ovako:

Pravda traži od mladog Gaudota račun za njegov zločin, a vi dozvolite, da ja tražim od pravde račun za njegovu osudu. Kakva će biti? Ne znam! - Pa ipak znadem vrlo dobro, da postoji netko, tko je većma kriv nego ovaj okrivljenik. Ovog krivca ja prokazujem... Krivci ste vi, gospodo: vi predstavnici društva, ovoga društva, koje se smatra obvezanim kažnjavati prekršaje, kojih svojim nemarom, još gore, svojom pokvarenošću, nije znalo predusresti, nego ih je čak sramotno njegovalo!"

Duboka je šutnja zavladala prepunom sudnicom na ove riječi. Rječiti odvjetnik nastavi svoj obrambeni govor i baci teŠku optužbu na odgovorne vlasti, koje u ime slobode dozvoljavaju, da se u narodu širi nevjera i razvratnost, a zatim se čude, što biljka daje svoj plod. Zatim zaključi: "Osudite Gaudota. Ljudski vam zakon na to daje pravo, ali ja vas optužujem u ime Božjega zakona!"

Neobuzdan se pljesak prolomi dvoranom i pozdravi riječi vrlog branitelja, a ovaj proces ostavi dubok dojam na sve one, koji su mu prisustvovali...

Neka nam ovaj događaj potvrdi, kako je važno vršenje prve zapovijedi Božjega zakona, koja nam nalaže da Boga priznamo, ljubimo, služimo mu, klanjamo mu se, te vjerno vršimo svoje vjerske dužnosti.

S l i k e i p r i m j e r i

"AKO JE BOG GOSPODAR..." - Ako je Bog vrhovni gospodar naš i svega, što imamo, nije li naša dužnost da ga priznamo, ljubimo, štujemo i častimo? Ako mu to uskraćujemo, ne ćemo li postati pravi otimači i razbojnici?...

Ako netko potajno uđe u vašu kuću, uništi vaše pokućstvo, razbije vaše ormare te ugrabi zlato, srebro i sve dragocjenosti, a nezadovoljan time još vas napadne i prisili vas, da pobjegnete iz svoje kuće, vi ćete reći, da je takav otimač, razbojnik, ubojica, i sve ćete učiniti, da se od njega obranite. Ako sluga bogata gospodara, mjesto da čuva njegovo imanje, još ga rasipa

ga na pijanstvo, zabave, kazalište, raskošne gozbe s prijateljima, vi ćete reći: To nije sluga,nego lopov. Ako netko, pošto ste vi obradili i zasijali polje, dođe pa pobere plodove vašega truda, ako netko, pošto ste se vi u tvornici znojili od jutra do mraka, hoće vašu zaslužbu, vi ćete braniti svom snagom svoja prava i vikat ćete pred čitavim svijetom, da vam je učinjena velika nepravda.

Primijenimo to na sebe! Nijesmo li mi potpuno vlasništvo Božje? Nije li kuća, u kojoj stanujemo, njegova svojina? Dušu ljudsku, urešenu ljepšim i vrednijim dragocjenostima od svih dragulja, stvorio je Bog i uzeto je u svoj posjed. To gospodstvo i vrhovnu vlast Božju ne priznati, ništa ne hgjeti znati o njegovim pravima na stvorove znači pružati ruku za tuđom imovinom, biti tat. Ako priznajemo Boga svojim gospodarom, trebamo ga i u praksi priznavati i klanjati mu se kao svojem apsolutnom gospodaru. /Rinolfi, La morale/.

"BOG NAS NE TREBA"! - Neki ne će da vrše djela pobožnosti i vele:"Na koncu Bog ne treba nas niti našega klanjanja!".

Istina, Bog ne treba našeg štovanja,ništa on nema od toga, kada mi padamo pred njim na koljena i upravljamo mu vapaj svoje duše. Možemo mu dati i svu svoju krv i život, možemo se dati rezati na komade, da ga častimo, ipak nismo time ni za jedan stupanj povećali njegovo blaženstvo i slavu. Ali da li se zbog toga možemo izuzeti, da mu ne služimo i da mu se ne klanjamo? Možemo li se time osloboditi dužnosti štovanja samo zato, što beskonačno Božje blaženstvo ne možemo povećati?

Što dobiva vladar, kada ga narod oduševljeno pozdravlja?... Što dobivaju učenjaci, veliki ljudi, koje svijet štuje?... Što dobivaju časnici, generali pozdravom svojih vojnika?...Ništa.- A zar stoga podanici nisu dužni poštivati svoje vladare,vojnici svoje starješine, sluga svoga gospodara? Ove čine poštovanja treba vršiti ne zbog toga,što bi nešto dobili oni,koji ih primaju, nego je to n. phodno potrebna dužnost, jer to zahtijeva red, nužne razlike društvenih stupnjeva.

Tako i mi moramo poštivati Boga. Ne zbog toga, što bi on od toga mogao nešto imati, nego jer je to naša najstroža dužnost kao stvorova /Isti/.

BOGOŠTOVLJE JE DUŽNOST. - Jednoga se dana jedna majka potpuno svjetovnih nazora, koja poput tolikih nije znala, što je bogoštovlje, te ga je smatrala kao nekom pogodbom, gorko tužila na svoju kćerku pred jednim misijonarom.

-Ali, gospođo, odgovori ovaj, priznajete li vi odnose između majke i kćeri, da je ova dužna poštivati majku i slušati je?

- Kako, velečasni, odgovori gospođa: Nisam li ja majka? Kojegod dobi ona bila, nije li moja kćerka? Nije li od mene sve primila?...

- Ali, prihvati misijonar, ne bi li ovi odnosi starješinstva s vaše strane i ovisnosti sa strane vaše kćerke mogli biti

stvar ugovora i podvrgnuti promjeni?

- Promijeniti? Pa ćete onda učiniti, da ja više nisam majka, niti je ona moja kćerka. Prava su majka nepromjenljiva, jer se temelje na naravi majke.

- Vi, dakle, vjerujete, doda redovnik, da među vama i vašom kćerkom postoje neophodno nužni odnosi, da vi imate pravo zapovijedati, a ona da je dužna slušati, poštivati vas i ljubiti? Sve ovo nije stvar pogodbe, nego je nepromjenljiva i sveta stvar, zasnovana na vašem naslovu majke? Vi u to vjerujete, zar ne?

- Da, vjerujem, odgovori ona.

- U redu, gospodo! Tada zamijenite imena. Namjesto svojega stavite ime Božje, a namjesto svoje kćerke sami sebe i evo vam bogoštovlja /Ventura/.

RELIGIJA JE NEOPHODNO POTREBNA. - Religija nije suvišna stvar. Potrebna vam je. Da li ste sigurni od napasti i boli? Nemate li strasti, protiv kojih se trebate boriti, nesreće, protiv kojih se morate osigurati, mrtvih, koje morate oplakivati? Kakvagod bila vaša sreća danas, ali vi ste na milosti i nemilosti sutrašnjice. Smrt vaših milih, neočekivana propast cvjetnog zdravlja, zaborav i nezahvalnost vaših bližnjih, gubitak dobra glasa, nestanak sreće, svakodnevne katastrofe, nakon kojih ne ostaje nikakav drugi oslonac nego križ, nikakvo utočište osim crkve, nikakva druga utjeha osim molitve. Ja vas sve žalim, ako vam se u vašoj tuzi oči ne znaju dignuti prema križu, ako vam u teškim časovima, kad ništa nemate, noge ne poznaju puta u crkvu, ako su u časovima, dok klecate, vaše usne izgubile običaj molitve. U časovima, kad vam zemlja ne može više ništa dati, ako je vjera jedina vrata, na koja niste nikada kucali, kraj, u kojem ne poznajete niti jednu stazu, tada vas zaista treba žaliti /Gibier/.

Vjera služi za sve i svima. Ona je najpotrebnija stvar. Narodu su više od ikoje druge stvari, pa i od samoga kruha, potrebni dobri običaji. Pokvaren narod je narod, koji umire ili stoji pred danom, kada će postati rob drugoga naroda. Ako narod želi biti jak, velik i sretan, mora biti nadasve ćudoredan... Mnogo se govori o popravku naroda. Ali da se popravi, treba mu djelovati na dušu. Jedina vjera daje narodu kriterij, koji mu je potreban, jednostavne osjećaje, čiste običaje, kućne kreposti, osjećaje dužnosti /Cesare Cantu/.

NEVJERA I ZLOČINSTVO. - Značajnu je sliku dao antiklerikalac Urban Gothier u antiklerikalnom "Matin" u Parizu, u jednom broju mjeseca listopada g. 1907., o napredovanju zločina u glavnom gradu Francuske, koji se riješio vjerskog praznovjerja. Činilo se, kada budu ugašene zvijezde na nebu, da će uljudba doći do svoga vrhunca, ali naprotiv... Evo teških konstatacija gordog pisca:

"Tri tisuće apaša gospodari pariskim ulicama. Ubija se, pljačka, oskvrnjuje, a novine ne će ni da sve javljaju. One su

primorane, da u ~~tri retka zabilježe jednostavna~~ ubojstva. Revolver i nož djeluju u po bijela dana, i to ne po drvoredima predgrađa, nego usred grada. Na Bastijskom se trgu otimaju djevojke, a druge se silom odvlače u bijedne stanove dva koraka od drvoreda. Banditi ne rade potajno. Vježbaju se sakaćenjem konja i rezanjem živih pasa. Bijesno pijanstvo, životinjska razvratnost, okrutnost, podlost, sve je logično na svom mjestu."

"Liječnici i socijolozi raspravljaju. Policija bdije nad privatnim životom političara. Prijavni odsjeci na sudovima toliko su preopterećeni političkim procesima, da nemaju vremena za obične zločine. Kad je slučajno osuđen niži zločinac, za nj se ni ne čeka pomilovanje. Ako se tužite za malu stvar ili neku jednostavnu prijevaru u trgovačkom dopisivanju, odgovorit će vam: Vi se šalite? - Kad bi Republika imala dvostruk broj državnih tužilaca i sudaca, njihova revnost još ne bi bila dovoljna...

Zatvor Sante šalje višak u pokrajinske zatvore. U nekima od njih moraju po tri ili četiri zatvorenika biti u istoj ćeliji.

Radi provjetravanja i ekonomiziranja u bilanci automatski se uvjetno daje sloboda najopasnijim lupežima. Izgon, koji bi morao očistiti glavni grad na štetu koje kolonije, ne vrši se zbog nedostatka novca. Mladi se zločinci, koji su ubijali ili pljačkali "bez razlike" šalju u neko popravilište, da završe svoje kriminalne nauke, a odanle izlaze s 21 godinom kao savršeni zločinci!..."/Pastori,Dizionario apolog./.

7.

UNUTRAŠNJE ŠTOVANJE BOGA

Prva nam zapovijed nalaže, da Boga priznajemo, ljubimo, njemu služimo, njemu se klanjamo kao svom stvoritelju i vrhovnom gospodaru, odnosno da mu iskazujemo štovanje, koje mu dugujemo. To napose činimo, kada vršimo krepost bogoštovlja.

To smo protumačili u zadnjoj pouci.

No bogoštovlje ne obuhvaća samo čine, koje vršimo potpuno u dubini duše, nego i one izvana, koje vršimo na vidljiv i vanjski način. Zato ovdje dolazi pitanje: "Možemo li se ograničiti kod klanjanja, koje dugujemo Bogu, samo na unutarnje čine, a potpuno isključiti izvanjsko očitovanje svojih osjećaja? Ili je naprotiv

dovoljno, da štovanje Gospodina bude u jednostavnom izvanjskom očitovanju, koje je vjera odredila, a da ih ne prate osjećaji duše?"

Na ovo je pitanje odgovor jasan: ni jedno ni drugo.

Štovanje Boga mora biti unutrašnje i vanjsko, mora imati temelj u osjećajima duše, a zatim se mora pokazati i prema vani u djelima i vanjskom vršenju. Jednom riječju: Mora biti poklon čitava bića, duše i tijela.

O ovoj točki kršćanskog nauka ima nemalo zabluda i krivih mišljenja, koja treba raščistiti. Uvijek je naime bilo i ima u svijetu takvih, koji pokušavaju krivotvoriti pojam bogoštovlja ili potpuno osuditi svako njegovo izvanjsko vršenje ili ga učiniti potpuno vanjskim pa smatraju, da se ono sastoji samo u nekom mehanizmu vanjskih djela.

Stoga će biti dobro, ako ovdje potanje raspravimo i o unutrašnjem i o vanjskom štovanju. Vidjet ćemo, kako je jedno s drugim u uskoj vezi. Tek se u toj vezi nalazi pravi pojam bogoštovlja i vršenja naših dužnosti prema Bogu.

Danas ćemo govoriti o unutrašnjem štovanju te protumačiti:

1. potrebu i
2. način njegova vršenja.

I. Potreba.

Unutrašnje je štovanje Boga ono, koje vršimo moćima svoje duše. Ono je, drugim riječima, čast, koju dajemo Bogu samim moćima duha, odnosno razumom i voljom, bez ikakva vanjskog znaka.

Da je ovakvo štovanje potrebno, proizlazi odmah iz prava, koja Bog ima na potpunu i neograničenu ovisnost čitava našeg bića. Izlazi i iz bitnog dijela, koji predstavlje duša u ljudskom biću.

1. Vidjeli smo u posljednjim poukama, koje pravo ima Bog, vrhovni stvoritelj i gospodar svemira, na punu i savršenu podložnost svih stvorova. Ta od njega su primili svoju opstojnost, on ih svaki čas uzdržava.

Počnimo od najnižih stvorova, koji pripadaju neživom svijetu pa idimo postepeno do najviših u životinjskom svijetu. Vidjet ćemo, kako sve, po nagonu se pokoravajući vrhovnim zakonima od Boga postavljenim, Bogu nesvijesno iskazuje štovanje, koje je u skladu s njihovom naravi. Pa ako ovi neosjetni i nerazumni stvorovi na svijetu daju Bogu Stvoritelju sve, što mogu dati po svojoj naravi, ne mora li to isto činiti čovjek, razumni stvor, koji je od Boga primio ne samo materijalno tijelo, nego i razumnu dušu, koji je upravo po tomu kruna svih stvorova? Ne mora li mu on prikazati sve, što posjeduje, ne samo tjelesna osjetila, nego i moći duše, i tako priznati vlast, koju Bog ima nad njim kao i nad svim ostalim stvorovima svemira?

Bez sumnje! Budući da je najplemenitiji i najbitniji dio čovjeka duša, po kojoj on hoće i shvaća i po kojoj, neizmjerno nadvisuje sva bića, zato on mora prije svega i nada sve iskazi-

vati Bogu čast svojim duhovnim moćima, svojim razumom, voljom, srcem, sa svim onim, što ga uzdiže nad materijalni svijet i čini ga sličnim Bogu, t.j. čast svoje duše.

2. Ovakvo štovanje najviše dolikuje Bogu, koji je čisti duh, a najviše dolikuje i nama, koji smo razumna bića.

Kako možemo zamišljati, da dajemo čast Bogu, koju mu dugujemo, ako je isključujemo iz najplemenitijeg i najodličnijeg dijela svoga bića, t.j. duše?

Svojom je dušom čovjek slobodan u svom djelovanju i stoga potpuno odgovoran za svoja djela. Dušom je sposoban spoznati, ljubiti, služiti Bogu i pokoravati se njegovim zakonima. Dušom može da Bogu dade svijesnu i razumnu čast. Stoga je ta čast najplemenitija i najdostojnija njegove veličine i dostojanstva. Tijelo je po sebi smjesa trome i neodgovorne materije. Bez razumne bi duše mogle Bogu dati čast samo nalik na onu, što mu daje kamen, biljka ili životinje, koje se slijepo pokoravaju fizičkim zakonima, koji njima ravnaju.

Zbog toga treba smatrati, da je posvetiti Bogu moći tijela bez moći duše isto, što i dati mu najnečasniji i sporedni dio našega bića, a za sebe zadržati glavni i najodličniji. Isto je, što i njemu dati vanjštinu, a sebi zadržati bit. Isto je, što i oteti mu ono, što njemu najvećma pripada i nad čime on posjeduje sveta i neotuđiva prava.

3. Nadalje čini tjelesni, koji su izvanjska očitovanja, ne samo da nemaju nikakve vrijednosti, ako su nastala odvojeno od duše, oni su čak pred Bogom kažnjivi, vrijedni prijekora i osude.

Kad bi, recimo, izvanjsko vršenje bogoštovlja bilo bez ovoga unutrašnjega duha, koji ih mora prožimati, i kad bi se ono obavljalo poput stroja, bez ikakve volje da se Bogu dade čast, na što bi se onda to svelo! Ni na što drugo nego na farizejštinu, na ono odvratno licemjerje, koje Bog ne može ne mrziti niti ne osuditi, kao što i mi mrzimo na ovom svijetu varljive dokaze prijateljstva i ljubavi.

Zato je Gospodin već u Starom Zavjetu najodlučnije izjavio, da od čovjeka prije svega traži podložnost duha, kako veli Sv. Pismo: "Samo u Bogu počiva tiho moja duša. Od njega mi dolazi pomoć"... /Ps. 61,2/. "Primite to k srcu, otpadnici" /Iz.46,8/. "Razderite srca svoja, a ne haljine svoje"... "Svim srcem obratite se k meni"/Joel 2,12/. Krist je u Novom Zavjetu još izrazitije opomenuo, da njegov Otac hoće, da mu se ljudi klanjaju u duhu i istini: "Bog je duh, i koji mu se klanjaju, u duhu i istini treba da mu se klanjaju" /Iv. 4,24/. On je također izrekao tešku osudu protiv farizeja licemjeraca, koji su bogoštovlje svodili na prostu vanjsku formalnost. Nazvao ih je bijednim licemjerima, zmijskim rodom, pobijeljenim grobovima i t.d.

Izvanjsko bogoštovlje bez poštovanja duše ne samo da ništa ne vrijedi, nego se često izrodi u licemjerje, koje Boga vrijeđa, a nipošto ne slavi.

Velika je stoga zabluda onih, koji misle, da je dovoljno izvana vršiti čine bogoštovlja i tako zadovoljiti dužnostima pre-

ma Bogu. Upravo se na ovakve odnosi ukor, koji je jednom Gospodin upravio hebrejskom narodu: "Narod me ovaj poštuje usnama, ali je njegovo srce daleko od mene" /Mt. 15,8/.

II. Kako treba unutrašnjim načinom Boga štovati?

1. Unutrašnje bogoštovlje, koje Bogu dugujemo, obuhvaća nap se izvršivanje onih triju velikih kreposti, koje sačinjavaju temelj svih ostalih, a nazivaju se bogoslovske kreposti, t.j. vjer ufanje i ljubav.

Vršeći krepost vjere, mi potpuno podlažemo svoj razum, vjerujući sve, što nam je Bog objavio. Stoga ga priznajemo vrhovnom neprevarljivom istinom, koja ne može prevariti niti biti prevarena. A nije li ovo potpuno podvrgavanje našega razuma Gospodinu Bogu?

Krepošću ufanja, potpuno se predajemo u ruke Božje. U Boga polažemo sve svoje pouzdanje i jedino od njega očekujemo sredstva spasenja i nagradu za svoja djela. A što drugo time činimo nego priznajemo Boga i iskazujemo mu čast kao gospodaru svega svijeta pa mu stoga iskazujemo iskrenu podložnost svoje volje?

Konačno krepošću ljubavi posvećujemo mu svoje osjećaje. Njega postavljamo kao vrhovni predmet svoje ljubavi, a to nije ništa drugo nego priznanje, da je on beskrajno dobro, nadasve vrijedan ljubavi. Mi mu prikazujemo neograničeno počitanje svoga srca.

Evo glavnih čina, kojima možemo, a i moramo iskazivati čast Gospodinu moćima duše; vjerovati čvrsto u nj tako, da nam ništa ne može iz srca iščupati pravu vjeru; nepokolebivo se u nj ufati tako, da nam ništa ne može iz duše istrgnuti pouzdanje prema njemu; ljubiti ga nada sve na ovom svijetu tako, da nas nikakva varka ili strast ili korist ne može od njega odijeliti.

Kao što su svi činj, koji pripadaju ovim trima krepostima, dio unutrašnjeg bogoštovlja, koje nam nalaže prva zapovijed, tako su svi grijesi i pogreške protiv ovih triju kreposti grijesi i pogreške protivne dužnosti, koja nam nalaže, da častimo Boga moćima svoje duše.

Štaviše, štovanje Boga, koje vršimo činima vjere, ufanja i ljubavi, najuzvišenije je što možemo Bogu dati. Ako naime svaki čin prima uzvišenost iz kreposti, od koje proizlazi, djela, koja pripadaju bogoslovskim krepostima, daleko nadilaze djela svih drugih kreposti, ukoliko su bogoslovne kreposti savršenije i uzvišenije od moralnih.

2. No ipak ne smijemo misliti, da unutrašnje štovanje Boga obuhvaća samo čine bogoslovskih kreposti. Svaki unutrašnji kreposni čin, svaki osjećaj, koji prolazi kroz nas iz promatranja veličine Božje i našega ništavila pred njim, upravljen je njegovoj časti i slavi.

Stoga Boga na unutrašnji način častimo svaki put, kad obuzdavamo pokrete svoga srca, kad mrtvimo sami sebe, svoje neuredne želje, svoja osjetila i to zato, da ne prekršimo njegov sveti zakon.

Častimo Boga i onda, kad se potpuno podređujemo odlukama njegove providnosti, kad iz njegove ruke primamo i kršćanski strpljivo podnosimo oskudicu i nevolje sadanjega života.

Častimo ga svaki put, kada ga puni iskrena kajanja molimo za oproštenje svojih grijeha, kad iz svega srca vršimo čin kajanja uz čvrstu odluku, da više ne ćemo vrijeđati njegovu beskrajnu dobrotu i izazivati njegovu pravednost.

Jednom riječju, častimo ga svaki put, kad se naše srce diže k njemu sa svojim težnjama, osjećajima i čuvstvima, kad izravno i neizravno priznajemo njegovo neograničeno gospodstvo nad svim stvorovima, a svoju potpunu ovisnost o njemu, koji je početak i izvor svakoga našeg dobra.

Evo, što je i kako se obavlja ovo vrhovno štovanje, koje dugujemo Bogu sa svim moćima svoga duha i koje sačinjava neophodno nužni temelj svakog bogoštovnog čina.

Zaključak.

Promotrimo još jednu čestu stvar iz života!

Na početku sam rekao, da ima ljudi, koji bogoštovlje smatraju samo skupom čina i obreda, koje je dovoljno izvršiti izvanjskim načinom, bez i najmanjeg nastojanja, da oni imaju neki temelj u osjećajima srca. Svaki čovjek zdrava razuma vidi, kako je pogrešno i kobno to mišljenje.

Pa ipak, zar ne, eko ovo načelo mnogi i ne ispovijedaju ustima, ipak ga premnogi, pa i velik dio dobrih kršćana, ispovijeda svojim životom?

Dovoljno je promatrati, kako mnogi vrše svoje vjerske dužnosti. Dolaze u crkvu, slušaju sv.misu, sudjeluju na procesiji i kod različitih crkvenih obreda. Ali gdje im je duh vjere, gorljivosti, sabranosti, koji jedini može ove čine učiniti korisnima, zaslužnima i dragima Gospodinu?...

Obavljaju jutarnju i večernju molitvu. Sudjeluju kod zajedničkog moljenja krunice i ostalih javnih molitava. Ali gdje im je pažnja uma, pobožnost srca, vladanje osobe, koja govori s Bogom? Ukratko, gdje im je nastojanje, da mole dobro i kako treba?...

Pristupaju k sakramentima, jedamput godišnje idu na sv. ispovijed i pričest. Ali, da li je uvijek ispravna njihova nakana u vršenju ovih uzvišenih bogoštovnih čina?... Da li je uvijek iskrena i proživljena njihova pobožnost!... Da li je uvijek ispravno njihovo vladanje! Pokazuju li ono, da su duboko prožeti veličinom čina, koji obavljaju?...

Dobrim dijelom prisustvuju vjerskim proslavama, svetkovinama, koje se slave, uzvišenim obredima. Ali da li to čine s osjećajem vjere i ljubavi prema Bogu ili više iz običaja, zbog neke koristi, iz ljudskog obzira, da druge zadovolje, ukratko iz radoznalosti, a da nemaju onog uzvišenog mišljenja, koje je potrebo?...

Pripovijeda se o velikom engleskom kancelaru Tomi Moru da je jednoga dana, kao i svaki dan, prisustvovao sv.misi. Kroz to ga je vrijeme zvao kralj radi nekog vrlo važna posla. Toma se ni-

je ni maknuo s mjesta. Malo kasnije ga je kralj opet dao pozvati, ali Toma se ni tada nije maknuo. Kad je kralj treći put poručio, da što prije dođe, Toma je ovako odgovorio: "Ovaj čas moram iskazati čast kralju neba i zemlje, Čim svrši misa, smjesta ću doći engleskom kralju"./Život./

Evo kako je ovaj veliki čovjek dokazivao duboku ljubav prema svomu Bogu i svoje najviše shvaćanje kršćanskih dužnosti. S izvanjskim je štovanjem združio unutrašnje štovanje svoga srca. Tako moramo i mi misliti.

Ako budemo ovako shvaćali svoje vjerske dužnosti i nastojali ih provesti u život u svim prilikama, budimo sigurni, da Bogu pružamo štovanje, koje mu je milo i da prvotno i bitno vršimo ono, što nam on nalaže u prvoj zapovijedi.

S l i k e i p r i m j e r i

POTREBA I OBVEZA. - Potreba je i obveza unutrašnjeg štovanja Boga očita i izvodi se iz najjednostavnijih razloga.

Mi moramo poštivati Boga po svojoj naravi. Djelo časti umjetnika prema tomu, kako je od njega izrađeno. Polje mora dati gospodaru rod prema svojoj naravi i prema naporima, koje je ratar uložio. Mora dati svoj plod i u omjeru sa sjemenom, koje je u sebe primilo. - Čovjek je u najvišem smislu djelo Božje, on je polje, vrt, koji je sam Bog njegovao i zasijao. Mora, dakle, Bogu donositi plod po svojoj naravi, po primljenim darovima, a najvećma po razumu i volji.

Osim toga unutrašnji je kult potreban kao uzrok vanjskome. Ne možemo vršiti vanjskih čina, ako ne obavljamo najprije unutrašnje, kako je to i lako shvatljivo /Bonomelli, nav.dj./.

LICEMJERNA SPOLJAŠNOST. - Ne smijemo se klanjati Bogu samo vanjskim činima, a da u sebi nismo pobudili i odgovarajuće unutrašnje osjećaje.

Poneki bi se pokvareni ljudi htjeli izvanjskom pobožnošću pokazati svetima te tako sakriti svoj grešan život. Rade poput onih, koji, da sakriju svoj neugodan zadah, upotrebljavaju miomirise. Rade poput onih, koji su po naravi ružni, e upotrebljavaju umjetno bjelilo, da druge zavaraju.

Stari su Egipćani običavali balzamirati mrtvace, da se ne raspadnu i ne zaudaraju. Tako radi sotona s grešnicima. Da oduzme odvratan miris opačine takvoj vrsti lešina, on ih balzamira miomirisom prividnih kreposti, kako ne bi nitko primijetio, da su mrtvi /Spirago, Catech.pop./.

KRIST MORA ŽIVJETI I ODSIJEVATI U NAMA! - Evo lijepih riječi kardinala Maffia, koje je korisno imati pred očima:

"Castellina Maritima je vrlo ljupko i lijepo selo. Plemenitu se puku toga sela svidjelo, te su htjeli da imadu veliki oltar od alabastra. On je otraga osvijetljen za vrijeme sv.obreda pa u istinu uznosi duh kao sveta gora, na kojoj je jednom kroz munje govorio Gospodin Mojsiju.

"Kad liturgijski propisi ne bi branili, oh! kako bi oni dragi vjernici htjeli, da i u ciboriju bude veliko svijetlo, da svima kaže, da sve uvjeri, kako iz sv.Hostije - od euharistijskog Isusa, rasvijetljena ovdje dolje, dolazi svijetlo, a s njime mir, dobrota, ljubav!

"Ono, što s pravom zabranjuju liturgijski propisi na oltaru u Castellini, jer je dobro, da kraljevski sakrament bude sakrit, moramo biti mi!

Krist mora biti na oltaru našega srca, i od njega mora biti rasvijetljen čitav naš život!... Možda je to maštanje redovnica i želja samostanaca? Ne. To je najjednostavniji izražaj i mjera, kakva nam je snaga i koliki je kršćanski život u nama.

Ako ne bi bio, ako nije, ako ne živi Krist u vama, tko drugi živi u vama, tko s vama upravlja i vlada?

Da li se Krist sjaji u vama i iz vas, iz vaših misli, djela, riječi i čina? Može li Krist svjedočiti o vama, da živite i da ćete živjeti za nj.

Ili naprotiv iz vas odsijevaju strasti, ili tijelo zamračuje Spasitelja u vama? Ili je Krist iznakažen u vama i možda, mjesto da širi ruke na blagoslov, mora ih položiti na lice, da otare suze, koje mora mjesto vas prolijevati?

Bože moj! Kad ne biste bili samo sjene, krabulje, lažni kršćani, a Krist u vama lešina! Nesretnih li vas!..."

PUSTINJAK IZ LAMPEDUSE. - U vrijeme prvih križarskih ratova živio je jedan čuveni pustinjak. Njegov je način života mnogo naličio na način života mnogih ljudi naših dana.

Živio je u pećini Lampeduse, gdje je čuvao dva oltara različitih vjera. Na jednom je od tih oltara častio raspelo, a na drugom Muhameda. Pred jednim i drugim oltarom bile su neprestano dvije upaljene svijeće i zavjesa. Kad bi tamo došao koji kršćanski vitez, pokazao bi mu on oltar s raspelom, a kad bi došao kakav saracenski vitez, vodio bi ga do oltara Muhamedova. Tako je zadovoljavao sve i dobivao od jednih i drugih darova i poklona.

Koliko lampeduških pustinjaka imade u naše doba?

Da li je ovaj pustinjak, koji je uspijevao zadovoljiti i kršćane i muslimane, zadovoljavao kršćanskog Boga, pravoga Boga? Sigurno ne, jer Bog hoće, da se samo njemu klanjamo, da mu služimo umom, srcem, djelima i svom snagom. A pustinjak je naprotiv nastojao, da sebe podijeli u dva dijela, jedan dio da dade Bogu, a drugi Muhamedu. Tako ne samo da nije služio Bogu na dužan način, nego mu je činio najveću nepravdu. Nastojao ga je naime izjednačiti s Muhamedom, kojemu je iskazivao isto štovanje. Slično nešto čine ne samo oni, koji bi htjeli sjediti na dva stolca, t.j. svidati se Bogu i svijetu, nego i oni, koji se u vršenju bogo-

štovlja ograničuju na koje vanjsko djelo, samo da se pokažu, a u svojoj su nutrinji svačiji, samo ne Božji.

UZALUDNO JADIKOVANJE. - Na smrtnom je krevetu ležao jedan od španjolskih velikaša. Kralj Filip II. osobno ga posjeti te ga upita, ima li kakvu želju.

- Da, veličanstvo odgovori umirući, molim vas za jednu milost, koja mi je toliko na srcu.

- A to je?

- Izliječite me od moje bolesti.

- Prijatelju, odgovori kralj, to nije u mojoj moći.

- Ako me već ne možete izliječiti, barem mi ublažite boli, koje mi nijedan čas ne daju mira.

- Prijatelju, to bih vrlo rado učinio, ali ne mogu...

- Pa dobro, tada mi dajte barem pismo kao preporuku za onoga pred čijim ću se sudom naskoro pojaviti.

- Dragi prijatelju, odgovori kralj, moje vladarske povelje vrijede samo za ovaj svijet, a na onom su svijetu papir bez ikave vrijednosti...

- Ah, nesretna li mene! usklikne tada onaj siromah, nesretna li mene! Čitav sam život vjerno služio svoga gospodara, koji mi sada ni s jednim prstom ne može pomoći, i to u času, kada ga najviše trebam! Koliko bih bolje učinio, da sam u svome životu služio gospodaru nad gospodarima, Bogu!...

Neka se na nama ne obistini takvo uzaludno jadikovanje. /Scotton, Corso di Catech/.

8.

IZVANJSKO ŠTOVANJE BOGA

Imade takvih, koji smatraju, da je za bogoštovlje i vršenje prve zapovijedi Božje posve dovoljno vršiti vanjske čine bogoštovlja, a da se ne vodi račun o unutarnjem počitanju i uma i srca. Nemali broj ljudi pak pada u protivnu zabludu. Ti smatraju, da bogoštovlje mora biti samo u srcu. Stoga zabacuju izvanjsko štovanje Boga kao beskorisno i praznovjerno.

"Bog gleda srce" - vele ovi zakleti neprijatelji izvanjskog

bogoštovlja. "Ničemu ne služi sva vanjština, ako nije možda i na štetu vjere te podržava pučko praznovjerje."

U potvrdu ove zablude iznose čak neke krivo protumačene i još gore primijenjene riječi Kristove.

Već sam u prijašnjoj pouci dokazao dužnost, da moramo štovati Gospodina duševnim moćima. Rekli smo, da uistinu ništa ne vrijede vanjska bogoštovna djela, ako ih ne prate unutrašnji osjećaji. Ali da li je baš istina, da ove unutrašnje osjećaje vjere, ufanja, ljubavi, pobožnosti prema Bogu, ne moramo nikada očitovati izvana i prenijeti ih na vanjska djela bogoštovlja, kojima ćemo javno dati Gospodinu čast?

Ne! Danas ćemo upravo dokazati:

1. Potrebu vanjskog bogoštovlja,
2. njegovu korist i
3. njegovu uzvišenost.

I. Potreba izvanjskog štovanja Boga.

Prije svega postavljam stvarnu činjenicu, koju nam pokazuje svagdanje iskustvo, a glasi: Redovito oni, koji Bogu ne iskazuju čast vanjskim vršenjem bogoštovlja, ne iskazuju mu čast niti u srcu te pokazuju, da nemaju nikakve vjere. Ako pozorno promatramo vladanje onih velikih hvalitelja unutrašnjeg i preziratelja vanjskog bogoštovlja, vidjet ćemo, da su najvećim dijelom gori od drugih te ne vode računa o Bogu i vjeri.

Kao što je nemoguće naći sina, koji doista ljubi i poštuje oca, a da mu ne daje nikakva znaka ljubavi i poštovanja, tako je nemoguće, da čovjek ima žive osjećaje zahvalnosti, klanjanja i ljubavi prema Bogu, a da ih nikada ne pokaže izvan svoje duše. Kada smo Bogu žrtvovali vlastito srce, što sačinjava najteži i najmučniji dio, tada izvanjski dokazi dolaze sami od sebe, pa i kad bismo htjeli, ne možemo se od njih uzdržati.

Ova bi jedina činjenica bila dovoljna da opravda potrebu vanjskog bogoštovlja, da naglasi njegovu obvezu.

Ali dokažimo je na temelju razuma i neoborivih dokaza.

1. Prije svega vanjsko je bogoštovlje potrebno, jer ga hoće sam Bog.

a/ Već u St.Zavjetu nalazimo, da je Bog htio, da ga ljudi časte javnim i svečanim činima. Sav je Mojsijev zakon pun obreda, koje je sam Bog odredio za svoje štovanje. Iz Sv.Pisma znademo, da su od prvih vremena čovječanstva ljudi dizali oltare Gospodinu i prinosili žrtve. Tako su činili na pr. Abel, Enoh, Ilija. Tako su činili Abraham, Izak i Jakob. Znademo, da je Mojsije molio uzdignutih ruku prema nebu i postigao milosrđe od Gospodina. Znademo, da je Salomon pao na koljena u prisutnosti svega izraelskog puka te upravio molitvu Bogu, još više, sagradio je hram jeruzalemski, da dade veće jedinstvo i sjaj bogoštovlju.

Hebreji su zatim bili tako vjerni svojim obrednim propisima, da su mnogi radije išli u smrt nego da ih prekrše. Jedan je mučenik tih naredaba bio i Daniel. Bacili su ga u lavsku jamu,

jer nije htio prestati moliti se Bogu i iskazivati mu svu čast, kako je nalagao Mojsijev zakon.

b/ U Novom Zavjetu Isus Krist ne samo da nije ukinuo vanjsko bogoštovlje, kao što neki hoće, nego ga je svečano potvrdio riječju i primjerom.

Riječju: Sam nas je učio, kako se moramo moliti i Bogu darove donositi.

Primjerom: Pokoravao se obredima zakona te je dolazio u hram s Marijom i Josipom prigodom Vazma. Postio je 4o dana u pustinji, molio je ničice u Maslinskom vrtu te vršio ostale izvanjske obrede štovanja i časti prema Bogu.

On je, istina, rekao Samaritanki, da dolazi vrijeme, kad će se ljudi klanjati Bogu samo u d u h u i i s t i n i, ali ovim je riječima htio samo osuditi licemjerje tadanjih farizeja. Ovi su naime naučavali, da se sve bogoštovlje sastoji u čistoj vanjštini, u nizu izvanjskih i svečanih djela, a bez osjećaja srca.

Činjenica je, dakle, da Bog sam hoće, da ga mi častimo ne samo tajnim štovanjem uma i srca, nego i izvanjskim osjetilima tijela i javnim vršenjem bogoštovlja.

c/ Nije li ova njegova zapovijed u skladu s razumom?

Mi smo od njega primili ne samo dušu, nego i tijelo. Prema tome mu moramo iskazivati čast ne samo dušom, nego i tijelom, ne samo unutrašnjim osjećajima, nego i izvanjskim znakovima. Inače bi naše bogoštovlje bilo krnje i nesavršeno.

Istina, duša je plemenitija od tijela, ali nema li možda i tijelo važan dio u razvoju života? Bez sumnje! Tijelo s dušom sačinjava jednu jedinu osobu pa ima velik udio u umnom, moralnom i vjerskom razvoju pojedinaca. Podvrgnuto je od Boga ustanovljenim zakonima. Ovo tijelo, koje je on tako brižno uredio i odredio, da jednom bude u stanju slave dionikom blaženstva duše, zašto se ono ne bi moralo sjediniti, kad se može, sa slobodnom voljom čovjeka u vanjskom isplaćivanju svoga duga Svevišnjemu, velikom gospodaru svemira?

2. Ali izvanjsko je bogoštovlje potrebno i zbog toga, jer je potreba naše duše.

Čovjek je, kako smo rekli, biće sastavljeno od duha i tijela. Da pomogne svoj um u filozofskom i znanstvenom mišljenju, čovjek treba slike i riječi. Tako isto osjeća potrebu da vanjskim činima pokaže i žive i jake osjećaje duha.

Tko na pr. živo osjeća gubitak drage osobe, pokazuje na licu i čitavu držanju unutrašnju bol. Majka, koja ljubi dijete, utiskuje na njegovo čelo žarke poljupce. Kome je duša puna radosti, pokazuje na licu smiješak. Pa ako nema snažna i živa osjećaja duše, koji ne mogu a da ne privole napolje, kako je moguće, da najplemenitiji osjećaji divljenja, povjerenja, ljubavi, što ih čovjek daje u srcu Bogu, ostanu prigušeni u dubini njegova bića?

Djeca ovoga svijeta, kada hoće dokazati poštovanje prema ne-

koj osobi, osjećaju potrebu da to pokažu svečanostima, priredbama, sjajem, pjesmama, glazbom, rasvjetom i t.d. Zar nije onda slobodno vjernicima pravoga Boga slaviti pjesmama, dizati mu hramove, kititi oltare te očitovati svoje vjerske osjećaje?...

Ukinuti vanjsko bogoštovlje bilo bi isto, što i razdvojiti čovjeka, rastaviti mu dušu od tijela, ugušiti njegove najsnažnije i najprirodnije težnje, čak uništiti njegovu narav.

3. Konačno, vanjsko je bogoštovlje potrebno, jer je to društvena dužnost.

Ne samo pojedinac, nego i čitavo ljudsko društvo pripada Bogu te mu je potpuno i neograničeno podvrgnuto. Stoga i društvo kao takvo imade strogu dužnost da Gospodinu Bogu iskazuje javno i svečano štovanje. Bez ove bi društvene časti nestao svaki osjećaj bogoštovlja u pojedincima, a ujedno bi nestalo kreposti i čudoređa. Ali kako može društvo kao takvo dati Bogu svoju zajedničku i svečanu čast, ako ne vanjskim iskazivanjem svojim osjećaja te da ih prenese u javne manifestacije bogoštovlja?

Evo razloga, zbog kojeg su se, još prije negoli je Bog to naredio na Sinaju, uvijek i svagdje dizali oltari i prikazivale žrtve Gospodinu, da se postigne prestanak kakve javne nevolje ili u zahvalu na pobjedi. Nema u povijesti naroda, kakogod bio star ili dalek, koji nije obavljao vanjsko bogoštovlje u čast svojih božanstava.

II. Njegova korist.

Ali izvanjsko štovanje ne samo da je potrebno i obvezatno, nego i silno korisno zbog svoga utjecaja.

1. Činjenica je, da javni iskazi vjere, obredi, pjesme i sav vanjski sjaj kršćanskog bogoštovlja jesu rječit govor ljudskom duhu, koji se po njima diže k Bogu i oduševljava za krepost. Kao što kipovi, raskošne palače, dvorske etikete, sjaj dvorjanika povećavaju pojam o veličini i moći vladarevoj, tako sve ove vanjske svečanosti u bogoštovlju ulijevaju i povećavaju u puku štovanje, koje dugujemo Svevišnjemu, proširuju pojam o Bogu i istinama naše sv.vjere.

Bezvjerac se Jean Jacques Rousseau katkad ušuljao u katoličke hramove gledajući sjaj i uzvišenost obreda i osjećao se ganut do suza, predavao se molitvi, dok je u svojim djelima naprotiv ismijavao i psovao molitvu. Veliki je Napoleon često bio ganut, kad je čuo glas zvona. Osjećao je, da mu to diže duh od vihora zemaljskih stvari, koje su ga okruživale, na vedra područja vjere i kreposti.

Slavni se protestantski pastor Friedrich Wilim Faber, obratio na katoličku vjeru nakon jednog snažnog utiska kod svečanih obreda, kojima je prisustvovao u rimskim crkvama.

2. A što da kažemo o međusobnom sazidivanju, koje bogoštovlje donosi onom snagom, koju već po sebi imade dobar primjer?

Nema ništa korisnije od čina bogoštovlja, što ih zapažamo kod bližnjega. Oni dobre neizmjerno pobuđuju, zle postiđuju, a mnogo se puta po njima naknađuju sablazni. Jednom riječju, oni

su na slavu Božju i na korist bližnjega.

Upravo radi toga nam Krist jasno nalaže, da pred očima bližnjih mora sjati svijetlo naše pobožnosti: "Tako neka svijetli svjetlost vaša pred ljudima, da vide vaša dobra djela i slave Oca vašega, koji je na nebesima /Mt. 5,16/.

3. Čujmo još prigovore i izgovore protivnika svakog javnog čina bogoštovlja.

a/ "Mjesto da se toliki novac troši za sjaj crkvi i izvanjsko bogoštovlje, ne bi li bilo bolje, da se njime ublaži bijeda sirotinje?..."

Neosnovan i licemjerski prigovor! Prvi ga je iznio Juda, apostol, lakomac i izdajnik. Vidjevši, kako Magdalena lijeva dragocjenu pomast na noge Isusove, povikao je pun zavisti: Zašto se uzalud baca ova dragocjena pomast?... Ne bi li je bilo bolje prodati, a novac dati siromasima?... Ali Juda je, veli sv.Ivan, kukao ne iz ljubavi prema siromasima, nego jer je bio kradljivac. Htio je imati u svojoj kesi ono, što je Magdalena potrošila, da počasti Sina Božjega!...

Nemojte vjerovati, da ovakvi, koji ponavljaju Judinu tužaljku, to čine iz ljubavi prema siromasima. Sve je to mržnja, koju goje prema Crkvi i njenim ustanovama! Ali, ako se radi o novcu za kazalište, plesove, hirove, modu, za strasti, pa i za one sramotne i gnusne, tada je sve u redu! Samo je ono, što se daje za crkvu, izgubljen novac!...

Uostalom, štovanje Boga nikada ne oštećuje siromaha. Čak se ovdje u crkvi, na podnožju oltara, uči i postizava ljubav. Tko je velikodušan prema Bogu, taj je velikodušan i prema bližnjemu, u kojem se krije Bog. Zato će siromah uvijek kucati na vrata onoga, koji svoje imanje obilno daje za ures kuće Božje, a ne će dolaziti u palače ljudi, koji zavidaju Bogu na sjaju njegove slave.

b/ "Ali, - kažu neki - što Bogu treba naših svečanosti, naših darova, našega poštovanja?"

Istina, Bog nas nipošto ne treba, ali mi trebamo njega. Ako se prema njemu pokažemo škrti i sebični, on će s pravom iz naših ruku istrgnuti darove, koje smo primili od njegove darežljivosti i koje tako pohlepno držimo.

Sjetimo se primjera hebrejskog naroda.

Dok je taj narod javno poštivao Gospodina, dok mu je podizao skupocjene, divno nakićene šatore, bio je Bogu mio, potpuno pod Božjom zaštitom. Ali kada je počeo napuštati štovanje svoga Boga i zanemarivati vršenje njegova zakona, Bog ga je potpuno odbacio.

Nije nipošto istina, da bogoštovlje osiromašuje obitelji, kra jeve, narode. Naprotiv, ono je nepresušiv izvor najbiranijih blagoslova.

III. Njegova uzvišenost.

Eto, tu je upravo sva njegova uzvišenost. Izvanjskim štova-

njem Boga čovjek javno očituje svoj značaj i svoje uvjerenje. Svladava sve zapreke, koje mu pokvareni svijet suprotstavlja u vršenju njegovih dužnosti prema Bogu i ne stidi ga se priznati svojim stvoriteljem i vrhovnim gospodarom. Štaviše, ono uzvisuje, oplemenjuje čitavo njegovo biće. Njegovo tijelo postaje oruđe Božje proslave. Čitav se, koliko može, stavlja u službu Kralja neba i zemlje, vrhovnog vladara čitava svemira.

Apostol veli, da je Bogu služiti isto, što i kraljevati. A koji bi uzvišeniji i dostojniji čin čovjek mogao izvršiti nego upravo ovaj, kada stavlja u službu čitava sebe, moći duše i osjetila tijela na proslavu Božjeg veličanstva i slave?

Da li ste ikada mislili na veličanstven i snažan prizor, kada se narod u raskošnom hramu, u sjaju svetih obreda skuplja s nakanom, da Božjem veličanstvu prinese svečane pjesme svoje vjere i jednodušni vapaj molitve? Tko ne osjeća pred sličnim prizorima duboko ganuće, a u isto vrijeme svu veličinu i moć onog zajedničkog i svečanog čina, u koji se toliko duša sliječva, rekao bih, samo u jednu dušu, da velikom gospodaru svemira dade prinos hvale i slave?

Sam se Diderot, poznati bezvjerac, nije nikad mogao oteti takvim utiscima te je napisao ove riječi: "Nikada nisam gledao velikih manifestacija katoličke vjere, svečanih procesija naroda s cvijećem, barjacima, koji su lepršali na suncu, s njihovim ozbiljnim i uzbudljivim pjesmama, koje su se dizale k nebu iz nebrojenih grla ljudi i žena, djevojaka i mladića, a da se u dubini svoje duše nisam osjetio ganut, a da mi na oči nisu navrle suze. Ima u njima ne znam što, ali nešto veličanstveno, što osvaja. Poznavao sam slikara protestanta, koji je dugo vremena boravio u Rimu i priznao, da nije nikada gledao papu, gdje služi sv. misu u Sv. Petru, okružen kardinalima i rimskim prelatima, a da nije osjećajem postao katolik!" /Saggio della pittura/.

Tako je! Uzvišenošću se i sjajem vanjskog bogoštovlja čovjek diže k Bogu i ne samo da dobiva uzvišeni pojam o božanskom veličanstvu, nego i osjeća svu veličinu i dostojanstvo čina, koji vrši, ponizujući se pred Bogom.

Zaključak.

Sigurno, kako sam vam već prije rekao, svijet tako ne misli. Svim sredstvima nastoji uništiti ugled javnim činima bogoštovlja zato, da vjernike od njih udalji i tako uništi vjeru ne samo u vanjskim manifestacijama, nego i u svetištu ljudskih odnosa. Ali čvrstoća se kršćanina, iskrenost njegovih osjećaja, snaga njegova značaja, upravo dokazuje u preziru svih zastrašivanja svijeta, ljudskih obzira te u otvorenom i javnom, neustrašivom pokazivanju svoga uvjerenja...

To moramo činiti svi bez razlike.

Nemojmo se nikada obazirati na one, koji nas ruganjem žele udaljiti od naših kršćanskih dužnosti, odnosno s izlikom, da hoće pročistiti, pojednostavniti, produhoviti bogoštovlje, a imaju cilj da ga unište i zatru! Nosimo naprotiv svuda, napose

u kuću Božju, sve oduševljenje za vanjsko bogoštovlje. Tada će milosrdni Bog u nama poticati i unutrašnje štovanje, a jedno će nas i drugo učiniti pravim kršćanima, istinskom djecom Božjom, određene za slavu svetih.

Pripovijeda se o slavnom kardinalu Howardu da je u mladosti bio časnik drugog puka tjelesne garde. Jednoga dana nađe neki časnik u blizini vojarne na zemlji škapular Majke Božje te ga odnese u časničku dvoranu, da mu se s ostalim oficirima izruga. Dok su najpodlije poruge padale na taj predmet pobožnosti, stupi u dvoranu časnik Howard. On je već tada bio poznat kao pravi katolik, pa ga je dočekala bura izrugivanja. Čim je Howard primijetio, o čemu se radi, reče odlučnim glasom: "Ono, što drsko napadate, ja častim i poštujem!..." Tada istrgne mač, s njegovom oštricom skine škapular, koji je visio na plinskom pipcu iznad stola, pobožno ga poljubi i stavi o vrat. Ovaj je odvažni čin bogoštovlja sve prisilio na šutnju i poštovanje. /Voce della verita, 7.II.1894./

Neka i nas ovaj primjer pouči, kako moramo osjećati i u životu provoditi svoju religiju.

S l i k e i p r i m j e r i

KORA DRVETA. - Izvanjski je kult prema unutrašnjem kao kora drveta. Drvo bez kore ugiba. Tako nestaje bogoštovlja srca, ako se ne pokazuje izvana /Spirago, nav.dj./.

HRANA ŽIVOTA. - Život se stabla, životinje, čovjeka čuva, raste i razvija pomoću hrane, koju prima izvana te od zraka, svijetla, vode, od prikladne hrane. To je općeniti nepromjenljivi zakon.

Slično je u duhovnom životu. Kršćanska vjera traži hranu, koja joj je vlastita, i glavni dio te hrane za sve, a prvenstveno za narod. To je izvanjsko bogoštovlje. Crkva, oltari, križevi, kipovi, slike, molitve, pobožne pjesme, orgulje, obredi, crkveni namještaj, crkveno ruho, jednom riječju sve, što sačinjava skup stvari i čina, koji sačinjavaju bogoštovlje, sve je ovo ne samo manifestacija vjere i pobožnosti, nego im je i hrana.

Oduzmite svjetiljci ulje, izvadite iz vatre gorivu tvar, i vidjet ćete, da će se jedno i drugo ugasiti. Uništite vanjsko bogoštovlje, uništit ćete vjeru i vjerski osjećaj, kojemu bogoštovlje pruža život i napredak /Bonomelli, Il giov. stud. P.3/.

ŽIVA ŠKOLA. - Izvanjsko bogoštovlje u najvećoj mjeri poučava puk, koji više shvaća osjetilima, napose okom i uhom, nego izravno razumom. Veličanstveni koncerat zvona na blagdane, sjajna glazba, raskošno okićena crkva, mnoštvo naroda, svećenici odjeveni u posvećena odijela, veličanstveno sviranje orgulja, svečana procesija s barjacima, što lepršaju zrakom, klanjanje

pred sv.Hostijom, nebrojene svijeće, oblaci tamjana, silni glasovi, što se stapaju u jedan, koji sada mole milosrđe, sada opet zahvaljuju Bogu, a sada slave njegovu veličinu, ukratko svi ti čini tako ozbiljni, svečani i rječiti, koje sadrži katoličko bogoštovlje, kako duboko potresaju ljudskom dušom! Kako poučavaju narod! Kako uzdižu pojam o Bogu i vjerskim istinama!/Isti/.

NADAHNJUJE LJUDSKI DUH...-Iz vanjskog su bogoštovlja izašla najljepša nadahnuća kršćanske umjetnosti: katedrale u Koelnu, Milanu, Firenzi, rimske bazilike, a nadasve Sv.Petar u Vatikanu, remek-djela kiparstva, kojima se ponose katolički hramovi; čudesa slikarstva, koja su razasuta po svim gradovima, napose po talijanskim: Preobraženje od Rafaela, Ecce homo od Gvida Reni, Posljednja večera od Da Vincia, Žalosna Gospa od Dolcia, Uznesenje Marijino od Murilla.... Bez katoličkog bogoštovlja bili bismo lišeni svih djela ove velike umjetničke vrijednosti, u kojima je umjetnički genij došao do vrhunca savršenstva /Balma - Istruz, parr. P.3./.

NEPRISTRANA SVJEDOČANSTVA. - Voltaire, stjegonoša svakog bezvjerja, pisao je o katolicima, koji se pričešćuju ovo: "To su ljudi, koji u sebe primaju Boga za vrijeme uzvišena obreda, uz sjaj tisuće svijeća, nakon glazbe, koja je opojila njihova osjetila, na podnožju oltara, što se blista od zlata. Mašta je potčinjena, duša je dirnuta, raznježena. Tek tada čovjek odahne, osjeća se odijeljen od svih zemaljskih stvari, sjedinjen s Bogom. On je u našem tijelu, u našoj krvi. Tko će se nakon toga usuditi, tko će moći učiniti samo i jedan grijeh ili ga samo zamisliti?..." /Questions sur l'Encicl., t. 4/.

Jean Jacques Rousseau, zakleti neprijatelj katoličkog bogoštovlja, bio je katkada u katoličkim crkvama obuzet "tolikim uzbuđenjem, da je pred oltarima zaboravio svoje hladne dokaze protiv molitve, pa je i sam molio svim žarom raznježene duše."

Ferieres, pošto je 5. svibnja 1789. prisustvovao svečanoj procesiji, u kojoj su se s velikim sjajem svrstali svi zastupnici Narodne skupštine u crkvi Notre Dame u Parizu, napisao je u svojim "Uspomenama" i ovo: "U svojoj su ludoj mudrosti bezumni svi, koji smatraju djetinjarijom izvanje štovanje Boga, što mu se iskazuje. Kako se može ravnodušno promatrati ovaj lanac, koji čovjeka povezuje s Bogom, koji ovog Boga čini vidljivim za ljudsko oko, osjetljivim za opip?"

UTISCI I OBRAĆENJA. - Njemački je bivši car Vilim II. došao jednom u Italiju i ušao u Milansku katedralu misleći možda na pustoš protestantskih hramova te je uskliknuo: "Ovdje treba moliti sabrano, i ova je molitva dobra!..." /Gazzeta Uff. del Regno d'Italia/.

Perzijski šah Naser Edinn, neznabožac, prisustvovao je u Belgiji svečanoj procesiji i zjavio je, da je bio ganut, i oduševljen sabranošću pobožne povorke, ugodnim pjevanjem litanija, ljepotom zastava, koje su predstavljale Isusa i Mariju, božanstvenom glazbom zvonova /Relation de mon voyage en Europe, 1874/.

Lord Belingbrocke vidio je Ljudevita XIV. kako se sa svom svojom sjajnom svitom ponizno klanja u svečanom času, kad je svećenik dizao sv.Hostiju, te je osjetio duboko ganuće. Slično Missen, kada je vidio rimskoga papu, gdje se pojavio na loži sv.Petra, da blagoslovi sakupljen narod na trgu. I sam se Napoleon ganuo, kad je jednom čuo veličanstven glas zvona u Ruel. Ova je slatka harmonija uzdizala izopačenu dušu strašnog vojskovođe na prečista područja vjere... /Rinolfi, La morale, p.l./.

Moglo bi se iznijeti mnogo ovakvih primjera, koji dokazuju moć i čudesno djelovanje katoličkog bogoštovlja. Sigurno je,da se nemali broj krivovjeraca i bezvjeraca obratio samo zbog toga, što su prisustvovali nekom svečanom obredu.

VILIM FABER. - Anglikanski je svećenik Fridrih Vilim Faber iz magle svoje domovine pošao u Italiju, da uživa u njezinu sjajnom suncu i posjeti veličanstvene njezine spomenike. U Rim je stigao na blagdan sv. Filipa Neria i ušao u crkvu Chiesa Nuova. Veličanstvenost obreda, koji su se u tom času odvijali pred njegovim očima, živo su dirnuli njegovo srce naročito zato, što je on bio navikao na nijemost protestantskih kapela. Napose, kad je kod Vespera čuo onaj slatki i dragi pripjev: "Hvalite djeco, Gospodina! - Laudate, pueri, Dominum", došlo mu je, da zaplače. I doista je plakao, jer je osjetio potrebu, da otare suze.

Nakon nekoliko je dana bio blagdan sv.Petra i Pavla. Kod tog blagdana sudjeluje čitav Rim. I Faber pođe u najveću crkvu kao jedan iz puka. Kada je vidio ozbiljan lik pape Grgura XVI. gdje se poput djeteta ponizno klanja i sa suzama u očima prima sv. pričest, osjetio je duboko ganuće. Kad je plakao papa, nije ni Faber ostao bez suza.

Na povratku u domovinu Faber se 16.studenog popeo na govornicu i svom je puku upravio slijedeće riječi: "Posljednji vam put govorim, braćo moja! Moram vas ostaviti, jer mi je Bog dao spoznati, da ne živimo u istini. Ja odlazim u pravu Crkvu..."

Svi su prisutni plakali. Mnogi su mu pristupili i zaklinjali ga, da ih ne ostavi, ali uzalud. Faber je sišao s govornice i nestao. Po obredima i izvanjskom bogoštovlju upoznao je pravu Crkvu katoličku. Oni su ga doveli u nju.

ANEGDOTA S KRUNJENJA PAPE SV. PIJA X. - Bilo je to 9. kolovoza 1903. g. Hram je sv.Petra u Rimu pružao veličanstven prizor. Pod svodovljem se veličanstvene bazilike sleglo mnoštvo, koje je nestrpljivo očekivalo dolazak novoga pape Pija X., koji je taj dan trebao biti svečano okrunjen.

Kada je oko pola devet sati Njegova Svetost s pratnjom došao na nosiljci, svu je baziliku ispunio silan pljesak, sličan tutnju gromova, a vitkim je lukovima odjekivalo: "Viva il Papa Pio X.! Viva il Papa Pio X.!" Međutim su srebrne trublje odsvirale svoju divnu melodiju, koja se miješala s burnim i oduševljenim "Živio!" Čas je bio veličanstven, a i sam je Sv.Otac bio duboko ganut.

II. Praznovjerje.

Prijeđimo radije na ovaj drugi grijeh ili, bolje, na ovaj drugi izvor grijeha, koji se najobičnije počinjaju protiv prve zapovijedi.

Katekizam definira praznovjerje: "Utjecanje đavlu, duhovima i svakom sumnjivom sredstvu, da se postignu stvari na ljudski način nemoguće, kao što nedolični, isprazni i od Crkve zabranjeni obredi" /nav.mj./. Drugim riječima: grijeh praznovjerja počinjamo svaki put, kada Boga slavimo na način, koji ne pristoji njegovom dostojanstvu ili je protivan njegovoj volji. Također svaki put, kad se god nekom činu ili stvari pridaje nadnaravna moć, koje ona nema.

1. A kada se prije svega časti Bog nedoličnim načinom i protivno njegovoj volji?

To je jasno! Kad bi naše bogoštovlje bilo krivo i lažno, odnosno isprazno i suvišno, različito od onoga, što ga propisuje Crkva, koja jedina imade pravo poučavati i propisivati, na koji način valja častiti Boga.

Uzmimo na pr. da bi se netko u štovanju Boga htio poslužiti obredima Staroga Zakona. Ovi su u Starom Zavjetu bili čini prave vjere, u koliko su bili lik Mesije, koji je imao doći, a sada, kada ga častimo nakon njegova dolaska, bili bi krivi obredi pogrešna i lažna obreda. Takav bi griješio praznovjerjem, a ako bi to činio svjesno, griješio bi teško. Ili uzmimo, kad bi se svjetovnjak, da dade Bogu čast, držao svećenikom, na sebe metnuo svećeničko ruho te ispovijedao, čitao sv.misu i t.d. Takav sigurno ne bi Bogu dao prikladnu čast pa bi tako griješio praznovjerjem.

Isto bi tako bio praznovjeran, tko bi odlučio izmoliti određen broj Očenaša i Zdravomarija te bi smatrao, da će sigurno postići izvjesne milosti. Bilo bi praznovjerno, kada bi netko molio u određenu položaju ili u stanoviti sat i tvrdo vjerovao, da upravo to čini molitvu uspješnom. Bilo bi praznovjerno, kad ne bi tko htio slušati misu svećenika, koji nosi ime Andrija, Ivan ili što nema određena staža, kao da bi ime ili staž išta povećali čast, koja se Gospodinu daje kod mise. Isto bi praznovjerjem griješio i onaj, koji bi vjerovao, da se dušama u čistilištu može pomoći samo određenim brojem misa, koje su služene s određenim brojem svijeća i t.d., i t.d.

Sve su ove ludosti čini bogoslužja, koji nisu u skladu s dostojanstvom Božjim. Samovoljni su, hiroviti, Bog ih nije ustanovio niti ih Crkva vrši. Prema tome, gdje ne ispričava neznanje, ondje počinitelji nisu ispričani od grijeha.

2. Ipak je najobičniji oblik praznovjerja onaj drugi, gdje se naime netko utječe nerazumjernim i sumnjivim sredstvima, da se postignu stvari, koje je ljudski nemoguće postići te se nadnaravnim sredstvima pridijeva nadnaravna moć, koje ne mogu imati.

Ovdje imamo dvije vrsti praznovjerja, i to: gatanje i vračanje.

Kažimo štogod i o tome:

Gatanjem griješi onaj, koji se šutke /neizravno/ ili izričito utječe đavlu, da dozna tajne ili buduće stvari.

Dakako, znanje budućnosti pripada samo Bogu. To znanje ne može imati ni jedan, ma kako bio uzvišen stvor, ako mu ga Bog po naročitoj milosti ne saopći. Ima ljudi, koji hoće doznati budućnost preko đavla ili duhova, i to čine ili šutke /neizravno/ ili izričito.

a/ Neizravno se zlom duhu utječu oni, koji doduše nemaju nikakvu namjeru da budućnost doznaju od nečistoga duha, ali upotrebljavaju sredstva i služe se nekim stvarima, kojima se na naravni način budućnost ne može doznati. Tada se, kako veli sv. Toma, nečisti duh tamo upliće, makar i nepozvan /V. 2-2, 9,95/.

U ovu vrstu gatanja upadaju oni, koji hoće saznati budućnost preko sanja, ždrijeba, zvijezda ili ptica. Odatle imamo: oniromantiju, ždrijebanje, astrologiju i promatranje ptica.

Stoga pamtite! Grijeh je praznovjerje paziti na sne i promatrati ih kao znakove dobrih ili zlih događaja, odnosno sreće ili nesreće.

Izuzevši naročitu objavu Božju, oni nemaju ili ne mogu imati nekakav odnos s radosnim ili žalosnim stvarima, koje imaju doći. Oni nisu drugo nego odraz mašte ili učinak sokova, koji se nalaze u našem tijelu. Grijeh praznovjerja počinja i onaj, koji temelji proricanje na ždrijebu, na pr. tko sebi umišlja, da će sigurno pogoditi buduće stvari ili otkriti tajnu pomoću kocki ili karata. I ovdje nema nikakva razmjera između uzroka i učinka te bi to bilo isto, što i pridati kockama ili kartama mudrost, koja nadilazi čovječju.

Grijeh je praznovjerja i uporaba astrologije, t.j. umišljati sebi, da ćemo iz zvijezda upoznati neke stvari, na koje zvijezde nemaju nikakav utjecaj. Na pr. da li će se tko oženiti ili ne, da li će se oženiti bogato ili siromašno, dali će umrijeti mlad ili star, da li će ga snaći smrt u vodi, na krevetu ili u ratu i t.d. Također je grijeh tražiti savjeta kod astrologa, koji vrše ružan zanat, da narodu nabajaju tisuću ludih proročanstava iz jednostavnog razloga, što se tim pridaje stvorovima ono, što je samo Bogu vlastito.

Konačno grijeh praznovjerja počinja i onaj, koji od ptica nastoji pogađati stvari, na koje one nemaju nikakav utjecaj, na pr. proricati nesreću iz zavijanja ćuka, iz zavijanja psa, iz pjeva pijetla i t.d. Nema nikakva odnosa između jedne i druge stvari. Za to je to isto, što i otvoriti put đavlu, da nas učini žrtvama svoje prijevare./1/

b/ Ali imade, rekao sam vam, takvih, koji se izravno utječu đavlu, da saznaju tajne i buduće stvari. To su oni, koji se stavljaju u izravnu vezu s njime preko spiritizma.

/1/ Ovim četirim oblicima gatanja možemo dodati i ono, što se zove hiromantija, koja smatra, da se može saznati budućnost slobodna i nužna iz crta na ruci: na pr. dug ili kratak život, sreća ili nesreća, opačina ili krepost i t.d. I ova je vrst gatanja dosta proširena.

Trebalo bi na dugo i široko o tomu govoriti, da vam dadem točan pojam o ovom sistemu, koji je u naše dane toliko proširen. No neka bude dovoljno nekoliko riječi.

Spiritizam je praznovjerje, što ga izvršuju oni, koji pozivaju duhove te ih ispituju, da doznaju, što je ljudski nemoguće saznati.

Različite se osobe sakupe na sjednicu, koja se zove spiritistička. Preko medija, t.j. vješte osobe, koja pada u obamrlost, zovu duhove s onoga svijeta. Ovi se stvarno pojavljuju ili daju znakove svoje prisutnosti, odgovaraju na pitanja, rješavaju pitanja, otkrivaju tajne, vrše potpuno neobične stvari.

Šta da mislimo o ovim spiritističkim pojavama?

Ako tu katkada i ima trikova, prijevara, sigurno je, da imade i stvarnih i nepobitnih događaja, napose nakon pokusa, što su ih izvršile mjerodavne osobe, koje sigurno ne idu za prijevarom. Kako da protumačimo ove događaje? Da li možda prisustvom blaženih duhova i duša pokojnika? Ne, jer Bog ne može dozvoliti, da njegovi anđeli ili duše pokojnika služe za zabavu, radoznalost ili špekulaciju ljudi. Stoga ne preostaje nego da kažemo, da se tu radi o zlim dusima, odnosno đavlima, koji se ovim sredstvom služe, da dođu u doticaj s čovjekom te ga učine žrtvom svoje prijevare /1/.

Zato eto Crkva strogo osuđuje spiritizam. Ne samo da zabranjuje pod teški grijeh upis u takva društva, nego zabranjuje time se i baviti. Bez naročite dozvole također zabranjuje prisustvovati ovakvim sjednicama te biti u saobraćaju s onima, koji ih drže. /Dekret Sv.Of. 29. IV. 1917/.

3. Sve je ovo praznovjerje obuhvaćeno pod imenom gatanja.

Međutim imade druga vrsta praznovjerja, koja se ponešto razlikuje od gatanja, iako polazi u temelju od istoga načela, a naziva se vračanje.

Vračanjem griješimo, kada hoćemo postići neke učinke s izvjesnim sredstvima, koja nisu ustanovljena od Boga niti odgovaraju učincima.

Odavde vidite, da se gatanje i vračanje razlikuju u ovome: kod gatanja želimo saznati buduće i nepoznate stvari, a kod vračanja postići stvarne učinke.

Da vam ovo protumačim! Netko na pr. pita astrologa, od kakve

/1/ Nemalo ima učenjaka pa i onih, koji vjeruju, sklono je danas mišljenju, da su spiritističke pojave posve naravne, ali još nedovoljno protumačene. Ipak razlozi za ovu tvrdnju, ako imaju neku vrijednost, ne čine se potpuno zgodni, barem za izvjesne kategorije slučajeva, i stoga nisu dovoljni, da napustimo tradicionalno mišljenje ili teoriju.

će smrti umrijeti. Kakav je to grijeh? Gatanja. Hoće naime da sazna budućnost od ljudi, a to znade samo Bog.

Drugi naprotiv, da ne umre od srčane kapi, uvijek na sebi nosi neku molitvu i smatra se sigurnim, da će ga ta molitva spasiti od kapi. Koji je grijeh učinio? Grijeh vračanja. Da postigne naime učinak, služi se ovim sredstvom te sa sobom nosi papir s molitvom. No Gospodin nije nikada obećao, da onaj, koji bude nosio taj papir, ne će umrijeti od kapi.

Stoga je grijeh vračanja služiti se, kao što to neki čine, izvjesnim znakovima i bezvrijednim riječima, da od Boga postignu pomoć i milost. Vračanje je očekivati od izvjesnog broja svijeća, koje gore pred čudotvornom slikom, siguran učinak. Vračanje je smatrati, da ona trava, jer je ubrana na određeni dan ili na određenom mjestu imade djelovanje, koje po svojoj naravi ne može imati te da ima moć proizvesti izvanredne učinke. Vračanje je smatrati znakom nesreće razbijanje kristala ili što se rasula sol, ili što se pojavilo neko nebesko tijelo. Vračanje je također, kad smatramo znakom nesreće susret jedne osobe prije nego druge neke, kad počinjemo put petkom, kad se nalazimo trinaesti za stolom, kad nam crna mačka prijeđe preko puta i t.d.

Vračanje je i t.zv. lančana molitva ili molitveni lanac. Neki naime šalju u određenom broju prepisane molitve različitim osobama. Svakoj zatim nalože, da je prepiše i pošalje drugima, jer u protivnom slučaju stići će velike nesreće i kazne onoga, koji taj lanac prekine...

Sve su ove i slične stvari uistinu praznovjerje, jer u njima nema nikakva razmjera između uzroka i učinka, koji, ako je potrebno, može biti proizveden samo đavolskim posredovanjem. Sve su to prema tome ostaci idolopoklonstva i poganstva. Ipak to ne izuzima od grijeha, osim ako ga ispričava neznanje, jer praznovjerje s gatanjem i vračanjem izravno ili neizravno oduzima čast pravome Bogu.

Čuvajmo se, stoga, čarolija i ludosti, koje i u naše dane, iako živimo u vrijeme znanosti i napretka, još uvijek sramote ljudsko društvo i nanose nam veliku štetu u moralnom i vjerskom životu naroda, a katkada prouzrokuju najžalosnije zloporabe i nerede. Jednom zauvijek pročistimo svoju vjeru od tolikih natruha, koje je nagrđuju. Ne stavljajmo svoje pouzdanje u ljudske stvari, nego u Boga, koji je jedini i veliki upravljač ljudskih događaja.

III. Svetogrđe.

Prije nego zaključimo, kažimo konačno koju riječ i o ovom vrlo teškom grijehu, koji se protivi prvoj zapovijedi.

1. Svetogrđe je obeščašćenje osobe, mjesta ili stvari Bogu posvećene, kad se naime postupa nedostojno ili s osobama, stvarima ili mjestima, koja su posvećena za njegovo štovanje.

Imade tri vrsti svetogrđa: osobno, mjesno i stvarno.

a/ Osobno se svetogrđe čini, kad se vrši nasilje prema Bogu posvećenoj osobi, obeščašćujući na neki način i gazeći joj značaj.

To se prema svetim kanonima može učiniti napose na tri načina: tko nasilno stavi ruke na posvećenu osobu, tko takvu osobu poziva na svjetovni sud bez dozvole crkvene vlasti, te tko joj oskvrne čistoću nedozvoljenim činima.

b/ Mjesno se svetogrđe čini izvanjskim činom, koji se formalno protivi poštovanju, koje pripada mjestima, što su posvećena bogoštovlju, kao što su crkve, oltari, groblja.

Tako na pr. tko krade u crkvi, pljačka oltare, groblja, tko na takvim mjestima ružno razgovara ili vrši grešne čine, postaje krivac mjesnog svetogrđa.

c/ Konačno stvarno svetogrđe imamo onda, kada netko oskvrne posvećenu stvar, ili jer je po sebi sveta ili jer je određena za naše posvećenje ili jer je određena za bogoštovlje.

U tom smislu učini svetogrđe onaj, koji bez poštovanja postupa sa sv.slikama, relikvijama svetaca, upotrebljava u svjetovne svrhe sveto posuđe, kao kaleže, patene, ciborije, odnosno posvećen crkveni namještaj: crkvena odijela, različita dobra, koja pripadaju crkvi.

Najveće je stvarno svetogrđe bez sumnje nedostojno primanje nekog sakramenta živih, napose presvetog oltarskog sakramenta.

2. Kakav je u sebi grijeh svetogrđe?

Ako je nepoštivanje svetih stvari po sebi laka tvar, može biti i laki grijeh. No ako se čin vrši promišljeno, tada svetogrđe postaje užasan grijeh. Njime se naime Bogu nanosi teška nepravda, jer se obeščašćuju stvari, koje njemu napose pripadaju.

Kao što nepravda nanesena nekom ministru, kraljevu dvoru, zakonima, slikama, odijelu kraljevu, pada i na samoga kralja, tako i obeščašćenje, koje se nanosi stvarima, osobama, mjestima Bogu posvećenima obeščašćuje i samoga Boga.

Svetogrđe je strašan grijeh, koji Crkva strogo kažnjava, a kažnjava ga strogo i Bog, kao što vidimo iz događaja, koje nam je zabilježilo Sv.Pismo i crkvena povijest.

Podsjetit ću vas samo na događaj s kraljem Baltazarom.

Kada je Nabukodonozor osvojio grad Jeruzalem, odveo je u ropstvo židovski narod, uzeo je sa sobom i sveto posuđe iz hrama Gospodnjega. Njegov se nasljednik na prijestolju Baltazar usudio oskvrnuti ovo posuđe na najnedostojniji način. Jednoga je dana velikašima svoga kraljevstva priredio veliku gozbu, a kao za znak prezira i, prema tome, izazova prema Bogu, htio je on i njegovo društvo piti iz ovog posuđa, da se naruga Hebrejima i njihovu Gospodinu. No dok se svetogrđe vršilo, na zidu se nasuprot kralju pojavila tajanstvena ruka, koja je, na užas svih prisutnih, napisala ove tri riječi: Mane, Thecel, Phares... Prestrašen na pogled ovoga Baltazar je počeo drhtati kao šiba na vodi. Odmah je pozvao svoje mudrace, da mu protumače ovo tajanstveno pismo. No ovi mu nisu znali ništa reći. Tada je pozvao mladoga Danijela, koji je otvoreno kralju rekao ovo: "Ovo pismo, kralju, sadrži osudu tvoga bezboštva, koje je danas došlo do vrhunca obeščašćenjem svetoga posuđa. Ove riječi znače:

Mane, tvoje je kraljevanje završeno; Thecel, položen si na vagu i pronađen lagan; Phares, tvoje će kraljevstvo biti razdijeljeno i biti dano Medanima i Perzijancima." To se upravo i dogodilo. One iste noći napali su Medani na Babilon i grad osvojili. Baltazar je bio ubijen, a njegovo kraljevstvo razdijeljeno. Tako je, evo, Bog kaznio svetogrdnika.

Zaključak.

Ima još mnogo grijeha protiv prve zapovijedi, a to su: kušanje Boga, simonija, odnosno kupovanje ili prodavanje duhovnih stvari; nevjera, odnosno prezir svetih stvari; izrugivanje svećenika, osoba, koje dolaze u crkvu, obreda, crkvenih svečanosti i t.d. Ali dovoljno je da zapamtite ovo: bilo koja stvar ili čin, koji nanose sramotu Bogu, njegovu štovanju, njegovoj vjeri, koji su na štetu poštovanju, koje moramo imati prema svetim stvarima, strogo su zabranjene u ovoj zapovijedi.

Naučimo, dakle, njegovati najveće štovanje za sve, što se odnosi na vjeru, bogoštovlje i vjerski život. Brižno se čuvajmo ne samo svakog praznovjerja i teških obeščašćenja, nego i svakog nepoštivanja i zloporabe, koja na prvi pogled izgleda neznatna, a u stvari je to uvijek na štetu štovanju i časti Božjoj.

Jednom riječju, ljubimo, poštujmo i izvršujmo iskreno čine bogoštovlja, jer je ovdje prva i najveća naša dužnost, kao i temelj naše sreće.

S l i k e i p r i m j e r i

MODERNE VRAČKE. - U našim je danima u modi izrugivati se onome, što se naziva predrasudama vjekovnog neznanja. Pa ipak ljudska lakovjernost nije manja. Mnoge obrazovane osobe žele saznati budućnost i sakrivene stvari. Radi toga još upotrebljavaju ne manje neobična sredstva od prošlih vjekova i ne manje praznovjerna. Upotrebljena su sredstva doduše izmijenjena, ali je cilj isti. Nema više vračara iz vjekova neznanja, niti gatalačke vještine Rimljana, niti padavičkog grčenja delfskih svećenica. Danas se upotrebljavaju moderni načini, obojeni znanošću, i to somnambulizam, hipnotizam, magnetizam, okultizam i spiritizam. Ljudi se proglašuju silno nevjernima, a ipak ima toliko vjernika, koliko i onih, kojima se rugaju zbog njihove vjere.

To je još jedan poziv, više ili manje sakriven, upravljen paklenoj moći, kult više ili manje otvoren u čast demona. Vjera u pogadjanje budućnosti postoji još ne samo kod puka, nego i kod t.zv. obrazovanih slojeva društva. Hiromanti i somnambulisti uvijek imaju brojne mušterije, a u dvoranama plešu stolići, kod kojih se vrši ispitivanje duhova.

Sjetimo se još povjerenja, koje je na početku 19. vijeka kao proročica imala gospođica Lenormant, koju je često pitao za savjet sam Napoleon I. /Isp. Memoires histor, et secrets de l' emper. Josephine, 1820/. U raskošnom su se salonu u ulici Tournon u Parizu redale, da saznaju budućnost, najveće ličnosti Republike, Direktorija i Carstva: Robespierre, Marat, Saint - Just i neki Napoleonovi generali, koji bi se smatrali osramoćenim, kad bi stupili u crkvu /Isp. Proudhomme, Repertoire des femmes celebres, 1825 - 27/ /Scuola dei fatti/.

AMAJLIJE I ZAPISI. - S obzirom na amajlije, koje se danas tako često vide na automobilima, a to je uistinu praznovjerna bezumnost, rekao je sakupljenim automobilistima u Padovi, koji su došli, da im se podijeli antunovski blagoslov strojeva, padovski biskup Ilija Dalla Costa, kasniji kardinal-nadbiskup u Firenzi, bez okolišanja ovo: "Vjera i praznovjerje ne mogu biti zajedno; ne može zajedno ići moj blagoslov ovih vaših strojeva, koji ću naskoro obaviti, s onim smiješnim i budalastim nosiocima sreće, koji se tako često vide na automobilima. Već zbog svoje ozbiljnosti dužni ste ukloniti te patuljke, te amajlije, te karikature!"

Otvorene riječi, koje vrijede ne samo za one šofere ondje sakupljene, nego i za sve druge, pa i za one ljude, koji idu pješke! Praznovjerje je znak pomanjkanja pouzdanja u vjeru ili je znak, da su za nju izgubili osjećaj te je više ne vrše /Lipanj 1932/.

UŽETA OBJEŠENIH. - Teško se može dokazati, da praznovjerje ne graniči i da se čak s pravom ne miješa s ludošću. Kad bi trebalo drugih dokaza, danas imademo jedan, dovoljno svjež, koji se dogodio nigdje drugdje nego upravo u Parizu... u vili Lumière. Kako se čini, postoji dosta velik broj osoba, koje čvrsto vjeruju, da ono uže, kojim se poslužio neki nesretnik da završi svoj život, donosi sreću.

Stvar je proizvela veliku buku medju pariškom javnošću prije malo vremena. Neka je gospodja Amerikanka, nastanjena u Parizu, koja je svoje pokućstvo predala otpremničkom društvu, opazila, da je za vrijeme seobe stvari, bio izgubljen komadić "užeta obješenog", za koje je smatrala, da joj donosi sreću. Za ovo je ona tražila odštetu od 100.000 franaka... Odonda su počela stizati novinama brojna pisma, koja su otkrivala, kako je "štovanje užeta obješenih" još uvijek živo i prošireno medju prosvjećenim svijetom. Advokat je ove Amerikanke primio osim toga brojne "posjete trgovaca s užetima obješenih". Ti su trgovci bili pripravni da prodaju komade tih užeta još u dobru stanju te da nadoknade izgubljeno uže.

No to nije bilo dosta. Među ovim se trgovcima nalazio jedan, koji je tvrdio, da je on jedino živo biće, koje može da traži svoj pravi naslov "bivši - obješeni".

"Već su dvije godine, rekao je on advokatu, što sam zbog obiteljskih neprilika odlučio da dokrajčim svoje dane i da se objesim. Slučajno me spasila kućepaziteljica, upravo kad mi je već zamka stiskala grlo... Dobar sam dio užeta već prodao, ostao mi je samo

jedan komadić, koji sam pripravan ustupiti gospodi uz prikladnu cijenu."

Tako na ledima glupana i tikvana zaraduje mrtvačka trgovina za lopove i zločince. Koliko odvratne nečistoće u ovoj množini praznovjernih, koji ne vjeruju u Boga /a ne mpže ni biti drugačije!/ i u spletkarskom društvu onih, koji žive na račun ovih jadnih prevarenih!

A upravo u takvim stvarima neprestano optužuju Crkvu, da podržava praznovjerje. Neka se, dakle, ne govori o užetu u kući obješenoga! /Osservatore Romano, 1930, br.43/.

PRAZNOVJERJE ZAVRŠILO TEŠKOM NESREĆOM. - Torinske novine "Momento" u broju od 22. travnja 1925. donijele su ovo: "Na našem je Sudbenom stolu počeo proces protiv nekoga Coscia Virginia di Battista, stara 43 godine. On je optužen, da je u noći 13. lipnja prošle godine s nakanom ubistva smišljeno napao na Toso Giuseppe-a, radnika bez stalna boravišta, te mu srpićem zadao 6 udaraca.

Razlog se zločina nalazi u činjenici, što je Coscia praznovjeran čovjek. Mislio je, da je Toso vračar i da su zbog njegova zlokobna utjecaja došle različite bolesti na njegovu djecu.

Coscia je u nastojanju da otkloni zlokoban utjecaj Tosa već nekoliko puta dao blagosloviti svoju djecu, no niti pouke ni savjeti različitih svećenika nisu ga mogle uvjeriti, da je to čisto praznovjerje i ništa drugo. No kad su njegova djeca i dalje bolovala, Coscia je odlučio da ukloni uzrok svih svojih zala i da ubije vračara".

One je noći Toso otišao spavati u susjedni sje-nik gospodara Rivo-Grasso, ne misleći, da mu je život u opasnosti. U ponoći se Coscia neopazice popeo na sjenik, kukavički izudarao svoju žrtvu, a zatim se vratio kući.

Slijedećeg dana, čim je nadjena lešina, karabinjeri su ga uhapsili, jer se odmah posumnjalo, da je on učinio to nedjelo. I doista, Coscia je priznao zločin i naveo razlog, da je to učinio zato, da oslobodi ženu i obitelj od vračara. Isto je rekao i na sudu, a da se ništa nije kajao za zlodjelo.

Nakon obrambenih ga je govora odvjetnika sud oslobodio, jer ga je smatrao žrtvom sugestije, koja mu je potpuno oduzela uporabu razuma."

POBJEŠNJELE LUDOSTI. - Godine 1913. zabilježile su novine ovu vijest:

U Saint - Remu kod Bordeauxa u Francuskoj, obitelj je Gauthier na nesreću vidjela, gdje im ugiba svinja. Nesretnici nisu otišli da se posavjetuju s veterinarom, već s nekom somnambulom. Ova, da zasluži cijenu svoga odgovora, nije znala ništa bolje reći, nego da je čitavo imanje zavračano i da će sva stoka toga imanja doživjeti istu sudbinu kao i ona svinja. Obitelj je Gauthier bila očajna. Obratila se na župnika, da on izvrši zaklinjanje. Međutim župnik nije htio da svoj ugled i svoje obrede izvrši na temelju odgovora jedne prevarantice, na bajkama gata-

lice. Međutim je čitava nesretna obitelj pala u ludilo. Župnika su u tom bijesu zgrabili, odveli i zatvorili u staju, dok su ovi jadni luđaci naoružani toljagama i štapovima gonili umišljene duhove. Nesretnog su svećenika tukli, i tek je mnogo kasnije, uz pomoć susjeda, bio oslobođen.

Jedan je iz te obitelji sada u ludnici, a ostali su na promatranju. Evo do kakve bijesne ludosti katkada dovodi praznovjerje! /Il Momento di Torino, 13. travnja 1930/.

POSLJEDNJA VEČERA. - Neki je Samuele Tomas iz Yenkintowna priredio 4. I. 1885. u jednom od predgrađa Filadelfie u SAD svojim prijateljima banket. Usred ručka jedan od prisutnih poviče: "Kako smo se skupili! Upravo nas ima 13 kao na posljednjoj večeri Kristovoj!" Ove riječi popratio je smijeh i pljesak... Toma je išao dalje u svetogrdnu aluziju pa je rekao: "Ja sam Krist, a ovaj je /pokazujući na jednoga od uzvanika/ Juda Iškarijot." Zatim je uzeo kruh, prelomio ga, podijelio među uzvanike te se tako svetogrdno rugao presvetoj euharistiji. Ovaj je čin popratio strahovitim psovkama, tako da su se i sami prisutni vrlo skandalizirali.

Na jednom on problijedi, digne ruku na čelo te se potuži na vrlo jaku glavobolju te reče: "Dobio sam strašan udarac u glavu. Vjerujem, da je to za mene posljednja večera!" Dok su prisutni uzaludno istraživali izvor i uzrok njegove boli, on je napustio dvoranu, oprostio se od prijatelja i ukućana te legao na krevet.

Slijedećeg su jutra našli njegovu lešinu ledenu. Lice je bilo zgrčeno sotonskim smijehom, oči otvorene i uperene izražajem užasa prema nekom predmetu, koji ostali nisu vidjeli.

Jao svetogrdnima! S Bogom nema šale! /Zaccaria, Tesoro di racconti/.

STRAHOVITI BIČ. - Mnogi se još sjećaju strahovite vulkanske provale vulkana Monte Pele. Vulkan na otoku Martiniqe na Malim Antilima u Americi u svibnju g. 1902. potpuno je uništio sjeverni dio otoka, a napose grad Saint - Pierre. Iako vulkanska narav otoka tumači ovu tešku nesreću, ipak je svima, koji misle, jasno, da je to bila kazna Božja zbog bezboštva, koje je one godine bilo počinjeno na onom otoku.

Pripovijedao je jedan njemački misionar s otoka Trinidad /nedaleko od otoka Martinique/, da je one godine, t.j. g. 1902. na Veliki petak svjetina u Saint - Pierru iz bestidnog bezboštva pribila na križ neku gadnu životinju, a na dan je Uskrsa po gradu vodila drugu te govorila, da je mrtvac uskrsnuo. Tako se sotonski rugala našim uzvišenim tajnama.

Za blagdan je Uzašašća bilo ponovo oglašeno ovo bezbožno djelo. Po gradu su visjeli oglasi, a po zidovima su bili svetogrdni natpisi i t.d. Ali kalež je bezboštva bio pun i srdžba se Božja nije dalje dala izazivati. Dne 8. svibnja, upravo na blagdan Uzašašća, ovaj je grad bio doslovno pokopan pod pepelom i lavom vulkana Pele. U vremenu od četvrt sata bilo je 40.000 žrtava od vulkanske provale /Suola dei Fatti/.

lo.

ŠTOVANJE BLAŽENE DJEVICE MARIJE I SVETACA

Do sada smo rekli, da nam prva zapovijed nalaže, da iskazujemo Bogu, i to samo njemu svoje najveće štovanje i klanjanje.

Kad bismo ga iskazivali stvorovima, učinili bismo grijeh idolopoklonstva. S druge strane, ako bismo se doduše klanjali pravom Bogu, ali na nedostojan način i protivan njegovoj volji, učinili bismo grijeh praznovjerja.

Kod ove točke Katekizam postavlja pitanje: "Ako je klanjanje stvorovima grijeh praznovjerja i idolopoklonstva, kako to da nije praznovjerje i idolopoklonstvo kult, što Katolička crkva iskazuje Majci Božjoj, anđelima i svecima? I štaviše, kako nije praznovjerje i idolopoklonstvo štovanje, koje katolici iskazuju samim relikvijama i slikama svetaca?" Danas moramo razjasniti ovo pitanje, da se u vašoj pameti ne porodi zabuna.

Protestanti bez daljnjega osuđuju štovanje Bl.Dj.Marije, svetaca, njihpvih relikvija i slika, a katolike optužuje kao idolopoklonike i praznovjerne, jer to dobrgvaju i vrše. I mnogi katolici, zadahnuti više ili manje protestantskim predrasudama, omalovažavaju ovo štovanje i grde one, koji ga nastoje širiti među kršćanskim pukom. To je teška zabluda, koja se kod prvih rađa iz želje da osude i prezru sve, što je vlastito katoličkoj vjeri, a kod drugih, što ne razumiju ili ne će da razumiju pravu crkvenu nauku u ovoj stvari. Stoga ćemo mi o tom izričito govoriti te na temelju razuma dokazati:

1. zakonitost,
2. dužnost i
3. korist

štovanja,što ga iskazujemo Presvetoj Djevici Mariji i svecima, kao i kulta, što ga iskazujemo njihovim slikama i relikvijama. Danas ćemo govoriti o prvom, a slijedeći put o drugom.

I. Zakonitost.

Da dobro shvatimo zakonitost štovanja Majke Božje, anđela i svetaca, potrebno je prije svega da o tom imademo točan pojam pa da uočimo razliku između štovanja svetaca i štovanja, što ga iskazujemo Bogu.

1. Već smo u početku rekli, da se štovanje općenito sastoji u poniznom priznavanju savršenstva i uzvišenosti onoga predmeta, kojemu upravljamo svoje poštovanje. Budući da je ova uzvišenost dvovrsna, jedna nestvorena, bitna, neovisna, naime ona Božja uzvišenost, a druga sporedna, participirana, ovisna, kao ona svetačka, tako imade i dvije vrste kulta.

Prvi se zove kult latrije, t.j. ono vrhovno i glavno štovanje, što ga moramo iskazivati Bogu kao svome vrhovnome gospodaru i stvoritelju i koje pripada samo njemu. Drugi se zove kult dulije, t.j. jednostavno štovanje, što ga dajemo svecima, kao što ga toliko puta dajemo i osobama na ovome svijetu, koje se od

likuju dostojanstvom ili krepošću. Ali među svecima uzvišeno mjesto zauzima Presveta Djevica Marija zbog naročite uzvišenosti, koja joj pripada kao Majci Božjoj. Zato njoj iskazujemo naročito štovanje, koje po naravi nije različno od onoga, što ga dajemo svetima, ali je više po stupnju, a zove se kult hiperdulije.

2. Nakon ovo nekoliko riječi postaje shvatljivo, da štovanje Majke Božje i svetaca nije ni u kakvoj suprotnosti s prvom zapovijedi, kao što to drže protestanti, čak je potpuno u skladu s zdravim razumom.

Doista, kada nam Bog nalaže, da mu se klanjamo, i to samo njemu, tada je očito, da govori o onom najvišem i neograničenom kultu, koji samo njemu pripada i nikome drugome. Ali time ne namjerava isključiti kult nižega reda, koji se daje svecima.

Kad bi na pr. neki kralj rekao: "Ne ću da itko u mom kraljevstvu prisvaja sebi čast, koja meni pripada", da li bi time imao nakanu lišiti svoje ministre, poglavice i namjesnike dužnog štovanja? To bi značilo krivo tumačiti njegovu volju.

Tako je i u našem slučaju.

Za Boga pridržavamo kult, koji njemu jedinom pripada kao našem vrhovnom gospodaru i koji se ne može podijeliti s drugima. Svece poštujemo kao prijatelje Božje kultom poštivanja i ljubavi, koje se i na zemlji iskazuje osobama odličnim po dostojanstvu, zaslugama i svetosti.

I kao što se kralj ne vrijeđa, ako njegovi ministri uživaju tu počast, jer čast, koja se njima pridaje, ide njegovu osobu, tako se i čast iskazana svecima odnosi konačno na samoga Boga, iz jednostavnog razloga, što mi, častećí svece, častimo ih, ukoliko su u odnosu s njime, t.j. kao njemu drage stvorove, s njime sjedinjene, kao stvorove, u kojima je on dao da zasja bogatstvo njegove moći, darežljivosti i milosrđa. Prema tome mi u svecima štujemo Boga, izvor svake svetosti, začetnika svakog dobra, nagraditelja svake kreposti.

Dakle, mi nipošto nismo niti idolopoklonici niti smo praznovjerni, kad častimo Majku Božju i svece. Bili bismo idolopoklonici, kad bismo Bogu i svecima iskazivali jednako štovanje. No stvar je potpuno različita...

Bogu se k l a n j a m o kao vrhovnom gospodinu i gospodaru svemira te mu priznajemo potpunu ovisnost, jer je on naš početak i posljednji cilj. Svece š t u j e m o samo kao njegove prijatelje i svoju braću te ih molimo, da za nas mole. Bogu, dakle, dajemo, što je Božje, t.j. najveće štovanje, a Blaženoj Djevici Mariji, andelima i svecima naprotiv iskazujemo ono, što pripada slugama Božjim, t.j. štovanje, koje je razmjerno s njihovim dostojanstvom.

3. Zato su uvijek ljudi štovali i priznavali svece. Možemo kazati, da je to štovanje staro kao i svijet. O tome nam svjedoči Sv. Pismo.

Abraham, Lot, Jozua pali su nice puni štovanja pred andelima Gospodnjim. Abdija, bogobojazan čovjek, licem je do zemlje

iskazao čast sv.proroku Iliji /3.Kr. 18,17/. Sinovi su se proročki klanjali uvijek pred Elizejem /4.Kr. 2,15/, a u Crkvenici nalazimo jasan i izričit poticaj, da štujemo i slavimo krepo-sne ljude: "Dajmo hvalu slavnim ljudima, kao što su Mojsije, David, Jozua; njihovu mudrost slave narodi, i njihove se hvale ponavljaju na svetim skupštinama" /Crkv. 44, 1-15/.

Katolička je Crkva uvijek bila duboko uvjerena u opravdanost i uspješnost svoga štovanja. Već od II. i III. st. ona je slavila spomen onoga dana, kada su sv.mučenici odletjeli u nebo, kao što to svjedoče Origen, Tertulijan, sv.Ciprijan i ostali.

II. Dužnost.

Ako je štovanje svetaca i Majke Božje tako opravdano i razumno, za nas ono postaje i sveta dužnost.

1. Da, mi moramo nadasve štovati Presv.Djevicu, jer je ona majka Božja i majka naša.

Doista, tko je ova Djevica?...

Podjite časkom sa mnom u Betlehem! Uđimo u onu malenu spilju, koja se nalazi na vratima grada. Što vidite? U onoj jednoj pećini, koja je sklonište životinja, koja je potpuno gola, na jaslama, u kojima imade malo sijena, vidite dijete i uz njega ženu, koja mu puna poštovanja i ljubavi utiskuje svoje poljupce i klanja mu se. Tko je ovo dijete? Sin Božji, Spasitelj svijeta. A tko je ova žena? Marija, njegova majka. Nije li, dakle, ova žena, na koje krilu počiva sam Bog, dostojna svake naše časti?

Još više! Podite mišlju na vrh Kalvarije. Eno na jednom križu visi pun rana i krvi Spasitelj svijeta. U posljednjim časovima spušta on svoje oči k zemlji. Njegov se pogled susreće s Marijom i veli joj: "Ženo, evo ti sina". Time joj povjerava svoga učenika Ivana, koji je predstavnik svih nas. Ivan nas je sve zastupao. Marija, dakle, postaje u ovom času majka svih nas, koje je Ivan simbolizirao. Ne moramo li mi za ovu brižnu majku imati riječ ljubavi, znak nježna štovanja?...

Oh! Protestantima bez srca prepustimo njihovo hvastanje, a mi poput ljubezne djece štujmo Mariju neograničenim kultom hiperdulije, jer ga ona i zaslužuje zbog svojih kreposti i dostojanstva, na koje ju je Bog uzvisio. Štujmo je svaki dan! Stavljajmo se ujutro i naveče pod plašt njezine zaštite! Više joj puta kroz dan upravljajmo onaj dragi pozdrav "Zdravo Marijo!" Poštujmo je svakog tjedna, vršeći napose u subotu, koje djelo pobožnosti i mrtvenja njoj u čast! Častimo je na blagdane njoj posvećene, slavimo njezine blagdane napose time, što ćemo pristupiti k sv. sakramentima. Poštujmo je noseći uvijek na sebi neku njezinu medaljicu, njenu posvećenu haljinu, a u svim našim sobama neka bude posvuda i njezina sveta slika. Ako je budemo tako štovali i u isto vrijeme nastojali, da je nasljedujemo u čistoći, poniznosti, ljubavi, strpljivosti, prema njoj ćemo izvršiti svoju dužnost kao njezina djeca, a ona će za uzvrat vršiti nad nama uvijek većma dužnost majke.

2. Iza Presv.Djevice, rekao sam, dužni smo štovati svece. Ta kako da o tom sumnjamo?

Čovjek od prirode osjeća potrebu i ne može da barem ne poštuje spomen onih osoba, koje su se istakle znanjem i krepošću. Ne vidite li, s kakvim se oduševljenjem slave spomendani, dižu spomenici radi uspomene na velike učenjake, hrabre ratnike, koji su se proslavili u službi svoje domovine?... Ako pođete u Firenzu, naći ćete veličanstven hram pun grobnica i spomenika. Uđite i čitajte! Koje ime nalazite na ovom grobu? Ime velikog zvjezdoznanca Galileja. A na drugom! Ime Michelangela. Na trećem? Spomenik podignut u spomen Dantea. Onaj četvrti? Spomenik je ono Alfieriu...

Ako je, dakle, dužnost građanina da časti spomen onoga, koji je proslavio svoju zemlju, zašto da ne bude dužnost kršćanina da časti spomen onih, koji su se odlikovali svojim krepostima?....

Gdje možete naći takve dobročinitelje čovječanstve, koji se mogu usporediti s apostolima? Gdje ćete naći heroje jakosti toliko dostojne štovanja, kao što su mučenici? Gdje muževe pune ljubavi prema bližnjemu, kao što je bio jedan Ivan od Boga, Kamillo de Lellis, Ivan Matski, Vinko Paulski, Jeronim Emilijani, Cottolengo, Ivan Bosco i tisuću drugih? Tko je većma oplemenio vlastiti vijek nego jedan sv. Toma Akvinski, sv.Antun Padovanski, sv.Franjo Asiski?

Stoga je s pravom Crkva već od apostolskih vremena iskazivala svetima vjerski kult time, što je dizala crkve i slavila blagdane njima u čast. Naša je dužnost da pomažemo njezin duh također i s toga razloga, što nam je vrlo potrebna njihova pomoć i njihov zagovor.

III. Korist.

Štovanje je Prebl.Djevice i svetaca uistinu korisno, čak potrebno, jer nam pribavlja njihovo posredovanje kod Boga.

1. Tko ne pozna, koliko svi trebamo pomoć Gospodnju u svim potrebama našega života i za dušu i za tijelo? A s druge strane Gospodin nam ne će dati svoje milosti, svoje pomoći, ako ga ne budemo za to molili. No jesmo li sigurni, da će naša molitva biti njemu mila? Nismo li puni svakojakih pogrešaka i svagdanjih grijeha, koje joj mogu barem oslabiti djelotvornost?

Evo, dakle, trebamo moćno i sigurno posredovanje, koje će dati vrijednost našim slabim molitvama i postići ono, što mi sami ne možemo. To dobivamo posredovanjem Presv.Djevice i svetaca.

Istina, kako veli sv.Pavao, naš je prvi i najveći posrednik Isus Krist. Budući da je pravi Bog i pravi čovjek, on nas je svojim zaslugama pomirio s Bogom te za nas postizava milosti. Ali iza njega imamo Presv.Djevicu, imamo anđele i svece. Oni po ljubavi, koja ih sjedinjuje s Bogom i s nama, postaju moćni posrednici između nas i njega.

Tko može iskazati velike milosti, koje su bile dobivene u svako vrijeme i koje se neprestano dobivaju po njihovu posredo-

vanju? Tko može izbrojiti pomoći i čak čudesna ozdravljenja vjernika, koji su zazivali njihovo posredovanje? Gdje ima crkva ili selo, u kojem nema mnogo zahvalnica, što vise pred kipom Marijinim ili nekoga sveca, zbog primljenih milosti?

2. Štoviše, zapamtite, da nam štovanje svetaca donosi druge još dvije velike prednosti. Stavlja nas naime u neprestanu i jaku vezu s nebom te nam pruža široko polje u vršenju kreposti.

Po njem se vojujuća Crkva sve uže povezuje sa slavnom. Članovi jedne i druge žive zajedno sa sve užim vezama ljubavi. Po njima se i mi osjećamo od prirode potaknuti da razmatramo kreposti svetaca i nasljedujemo ih. Naravno je naime, da time, što se često utječemo njihovoj pomoći, također mislimo i na njihova djela. To nas potiče i da slijedimo, makar izdaleka, njihove primjere.

Tko, dakle, ne vidi najveću korist, čak potrebu da ih častimo i zazivamo, jer su oni naši zagovornici kod Boga?

Zaključak.

Misionar u Keniji /Istočna engleska Afrika/ P. Gabrijel Perlo, pripovijeda ovaj događaj:

"Neki je katekista moje misije raspravljao s nekim pristašama protestantizma. Ovi su mu odmah predbacili pobožnost prema Majci Božjoj. Rekli su:

- Zašto se vi katolici molite Majci Božjoj? Zar možda Bog nije kadar da nam dade milosti, koje su nam potrebne? Nije li to nepravda prema Bogu? Katekista im je odgovorio:

- Kaži mi, prijatelju, kad si pred mjesec dana bio u Nairobi u protestantskoj školi, jesi li mi pisao pismo? Sjećaš li se?

- Kako da ne? Pa što je onda s time?.

- Čekaj. Ono si pismo završio riječima: Moli za me Gospodina našega Isusa Krista. Zar ne?

- Tako je. Ja obično sva pisma tako završavam.

- Ti si time pao u veliko proturječje?

- Kako, kako? Možda sam rekao, da moliš za me Majku Isusovu?

- Ne. Proturječje je u tom, što se ti preporučuješ mojim molitvama, a nama se rugaš, što se mi preporučujemo molitvama Majke Božje. Ti sam običavaš reći ljudima "Molite za mene", a smiješ se nama, što Majci Božjoj, najboljoj i najmoćnijoj od svih ljudi, velimo: "Moli za nas". Vjeruješ, da ti ljudi mogu pomoći svojim molitvama pred prijestoljem Isusa Krista, a nama se rugaš, što vjerujemo, da nas jednako Presveta Djevica može pomoći svojim molitvama. Jesi li razumio?

Prijatelj je i odviše dobro razumio i zašutio" /La Propag. della Fede, 5. svibnja 1923./.

U ovom je malom doživljaju potpuno jasno i iscrpno pobijena optužba zbog praznovjerja, s kojega nas neki optužuju za naše štovanje Majke Božje i svetaca. Ujedno u sebi neizravno sadržava osobiti razlog pouzdanja i pobožnosti, što je ispovijedamo prema njima.

S l i k e i p r i m j e r i

MOĆ MARIJINA. - Kao što na dvoru sve može postići od kralja onaj, koga kraljica štiti, tako jednako kod nebeskog Kralja sve dobiva onaj, kojega Marija, nebeska kraljica, uzima pod svoje okrilje /Sv.Ćiril Aleksandrijski/.

Marija se po svojoj moći naziva djeliteljica svih Božjih milosti. Kao što mjesec prima i daje nam sunčano svijetlo, tako nam Marija daje milosti Božje od Sunca pravde /Sv.Bernardo/.

Marija je slična zori. Kad zora sviće, nestaje mraka. Tako i s pravom pobožnošću prema Mariji iz duše nestaju tmine grijeha. /Sv. Alfonz/

Kao što zvijezda mora vodi mornare u sigurnu luku, kad im prijeti pogibelj, tako nas Marija s burnoga mora ovoga života vodi u nebo /Sv.Toma/.

MAJČINA MOLITVA. - U staroj se pripovijesti pripovijeda, da je Koriolan, rimski vojskovođa, kad je bio osuđen na smrt, pobjegao i otišao k rimskim neprijateljima. Kasnije se postavio na čelo jake vojske i s njom pošao na Rim, da se osveti svojim protivnicima. Kad je došao pred grad, zaprijetio se, da će ga posve uništiti. Senat mu je slao jedno poslanstvo za drugim i nudio mu velike svote novaca. No sve to nije bilo dovoljno da ublaži srdžbu njegove duše. Konačno su poslali njegovu staru majku Veturiu, koja ga je molila, da poštedi grad. Ovaj je korak doista imao svoj učinak. Koriolan je bio ganut do suza, zagrlio je svoju majku i odustao od daljnjega opsjedanja Rima.

Ako je jednog poganina raznježila i umilostivila vlastita majka, kako bi mogao išta uskratiti Isus svojoj Majci? /Muzzatti, Raccolta di simil./, Vol.II./

PRIJATELJI BOŽJI. - Običaj i sama narav traže, da se časte prijatelji i službenici vladara, i to da se časte razmjerno prema stupnju prijateljstva i dostojanstva, koje kod njih obnose. Kad ovi prijatelji i službenici ne bi bili čašćeni, kako treba, svi bi to smatrali uvredom za kralja i vladara, pa i ne bez razloga. Uistinu kako treba častiti kraljev ugled u osobi kraljevoj, tako ga razmjerno treba častiti i u svim onima, koji su bilo na koji način dionici toga ugleda.

Ništa drukčije ne treba priznavati veličanstvo Božje i klanjati mu se u njemu samom i u svima onima, u kojima se on na različite načine očituje /Bonomelli, Il giovane stud./.

DOSTOJNI NAŠEGA ŠTOVANJA. - Vi živite u svijetu i, bez sumnje, mnoge vas osobe poznaju, a i vi poznate mnoge osobe odlične po umu, vlasti, plemenitosti, različitim granama kulture, po službi. Njihovo je ime na jeziku naroda, koji govori o njihovim dobročinstvima. Svatko je počašćen, kad se nađe u njihovoj prisutnosti. Kad vidite ove ljude, što činite? Vi se naklonite pred njima, pružite im sve znakove poštovanja i ljubavi, koje nam nalažu

njihove zasluge, koje iziskuju običaji i dobar odgoj. To, što činite vi, čine svi, koji imaju svijest o svojim dužnostima, a ako ne će da čine, zaslužuju javni prezir, i to s pravom.

No tko su sveci? Ljudi, koji su prošli zemljom čineći dobro, razasipajući posvuda miomiris Kristov. To su ljudi, koji su vršili sve kreposti u najvišem stupnju, oni su cvijet pravih heroja...

Ne častiti njih, ne slaviti njihovu veličinu značilo bi ne priznavati im zasluge, ne mariti za krepost, vrijeđati istinu i pravdu /Isti/.

NAŠI ZAGOVORNICI. - Posredujući između nas i Boga, sveci, anđeli, a osobito Presveta Djevica, našoj molitvi dodaju svoje izvanredno visoke zasluge. Stoga sama molitva uvelike dobiva na svojoj vrijednosti.

Nekoj visokoj ličnosti ne bismo se usudili dati dar od nekoliko jabuka, ali kad bismo uspjeli taj poklon dati posredovanjem neke osobe njoj drage, na pr. njegove majke, bili bismo sigurni, da će taj dar biti drag ne toliko sam po sebi, koliko zbog onoga, koji ga pruža.

Naša je molitva zraka svijetla, koje izlazi iz naše duše i ide ravno k Bogu. Prolazeći preko svetaca, anđela, a osobito preko Marije, poprima posebnu boju i uljepšava se, kao da prolazi kroz neki kristal, koji je izradila majstorska ruka, i zatim se milija vraća k samom Bogu /Isti/.

SLUČAJEVI... KOJI NISU SLUČAJEVI. - 16. lipnja 1914. u nedjelju u osmini blagdana sv. Antuna, u gradu je Ferrari bila procesija u čast velikog Čudotvorca. Svečev su kip kao predmet javnog štovanja iz crkve sv. Franje nosili kroz glavne gradske ulice. Kad se procesija vraćala u crkvu, imala je proći ulicom Terranuova. Tu se nalazila gostionica, vlasništvo bezbožnog psovača F. ...

Taj je dobro znao, da prolazi procesija. Pa što je učinio? Zapovjedio je ženi, neka spusti zastore na prozorima i staklenim vratima.

- Zašto? upita ona protiveći se.

- Zato, odgovori, da ne vidim onu zakukuljenu lutku!

Ovim je svetogrdnim riječima nadodao i tako strašne psovke, da su se začudili i zgadili čak i ljudi, koji su onaj čas pili u njegovoj gostionici.

Prošla je procesija. Krčmar pođe u sobu, da spremi novac. Kad je došao do kreveta, padne na tlo kao ošinut.

Došli su smjesta ukućani, sve se pokušalo, da mu povrate svijest, ali uzalud... Bezbožni psovač Boga i njegovih svetaca, koji je imao tek 41 god. i koji je bio visok i snažan, nakon tri je dana umro, a da nije pokazao ni znaka kajanja te je ostavio ožalošćenu ženu i troje nejake djece.

Bog ponekad ne pušta bez kazne javne čine osramoćenja nanesena njegovim svecima /L' Angele della famiglia/.

SVETI ZAŠTITNICI. - Među svecima je Crkva izabrala neke, kojima je napose povjerila zaštitu pojedinaca, pojedinih župa, gradova, biskupija, naroda. To su sv.zaštitnici, prema kojima moramo gojiti posebnu pobožnost te im u nevoljama upravljati svoje molitve. Kako je moćan njihov zagovor i kako nam donosi korist, dokazuju mnogi događaji.

Evo jednoga!

Godine 1896. u Španiji je bila strahovita suša. Od početka zime 1895. pa do svibnja 1896. na čitavu Španiju nije pala ni kap kiše. Iz svih su krajeva dolazile strašne vijesti: pomor životinja, slaba ljetina, oskudica vode u izvorima, uništena vegetacija i pustoš na poljima. Posvuda se molilo, u svim su se crkvama u tu svrhu vršili obredi, ali uzalud. I sama se kraljevske obitelj veoma zbog toga zabrinula. Puna vjere u pomoć s neba odluči, da se u Madridu izvrši jedan neobičan obred i utekne se narodnom zaštitniku sv. Izidoru, rataru. Pobožna kraljica Marija Kristina naredi po svim ulicama glavnog grada svečanu procesiju, u kojoj se ima nositi dragocjeni kovčeg sa smrtnim ostacima svečevim. Procesija je održana 4. svibnja 1896. Sudjelovala je kraljevska obitelj, državni ministri, diplomatski predstavnici, kopnene i morske oružane snage, građanska i vjerska društva, sav kler i silno mnoštvo naroda. Urna je sa svečevim tijelom prošla kroz grad, pun vjernog puka, prožet štovanjem Sveca, usred miomirisa tamjana i kiše cvijeća, koje je padalo s terasa i prozora.

Kad su se svečevi ostaci vratili u crkvu, počeli su pod svetim svodovljem odjekivati žarki povici, koji su zaklinjali nebo za željenu kišu. Učinak je došao za čas i čudnovato! Nebo, do onoga časa svijetlo i vedro, najednom se prekrilo tamnim oblacima, čula se potmula grmljavina, zapuhao snažan i jak vjetar.... i zamalo se jaka kiša spustila na osušena polja opustošenih pokrajina.

Želje su pobožne kraljice, madridskog puka, vjernika čitave Španije bile uslišane: Molitva je poniznog madridskog Ratara postigla divne učinke kod prijestolja Božjega, te je 5. svibnja ponovo ušla radost u milijune srdaca... /Iz O.Collecti, Il. Cristiano istruito nella legge di Dio/.

KAKO CRKVA KANONIZIRA SVECE... - Netko postaje svecem činom ili obredom kanonizacije. Ova riječ siže u 12. vijek. Crkva je međutim iskazivala javno štovanje mučenicima, apostolima i drugim osobama, koje su spomenute u Evanđelju. Kasnije je bio iskazivan kult i onim kršćanima, koji su ispovijedali svoju vjeru pred poganskim sudovima i svojom djelatnom krepošću u svom uzornom životu.

U prvim su vjekovima kršćanstva biskupi kontrolirali sve izjave i svjedočanstva pod zakletvom, prije nego su nekoga upisali među crkvene odabranike. Povijest spominje, da je od početka 5. vijeka vrhovna vlast preuzela redovit postupak za pro-

cese beatifikacije i kanonizacije. S vremenom su sami pape osobno preuzeli u svoje ruke vođenje ovih procesa.

U učenoj raspravi Benedikta XIV. /De beatificatione servorum Dei et canonizatione beatorum/ sakupljene su i protumačene sve norme i pravila, koja vrijede za beatifikaciju i kanonizaciju.

Evo glavnih točaka: samo se 5o godina nakon smrti osobe, koja je po javnom mnijenju držana svetom, može upraviti molba ili obitelji, ili dijecezanskog biskupa ili poglavara reda, kad se radi o redovniku. Ipak se lako daje i oprost od ovog uvjeta zbog teškoće, da se nakon 5o godina sakupe izravna svjedočanstva . Takva molba mora biti popraćena prvim dijecezanskim procesom, koji se zove informativni, a koji ima proučiti spise sluge Božjega, glas njegove svetosti i dokumente, koji je potvrđuju. U Rimu Kongregacija obreda potanko daje istražiti sve spise sluge Božjega, makar kako bili golemi. Ispituje i proučava potanko sve djela i dokumente informativnog procesa. Ako je sud povoljan, izdaje se odluka za "početak postupka", koji, kad je odobren od pape, daje sluzi Božjem naziv "časni". Zbog njega se više ne može javno moliti za pokoj njegove duše niti držati zadušnice.

Tada počinje proces, zvan apostolskim, koji imade istražiti dokaz mučeništva ili herojskog vršenja svih kreposti i da li imade pravih i vlastitih čudesa. Ovaj je proces po pravilu izvršen u biskupskoj kuriji. Njegovi se spisi šalju u Rim, gdje su strogo podvrgnuti pretresu. Nakon dugih i potankih ispitivanja i istrage Kongregacija obreda daje svoj sud, ako se vidi herojsko vršenje kreposti ili mučeništva i ako imade barem dva čuda, koja su strogo dokazana. Posljednje se glasanje vrši u papinoj prisutnosti. Ako je potvrdno, papa ga odobrava jednostavnim svojim breveom. Štovanje blaženika imade mnogo ograničenja i uvjeta. Ono je gotovo uvijek samo mjesno. Blaženik ne može biti proglašen zaštitnikom nekoga grada ili naroda ili neke crkve.

Nije manje strog postupak kod kanonizacije ili proglašenja svetim. Taj se postupak vrši nakon beatifikacije, i to samo onda, ako se mogu dokazati barem dva nova čuda. /Pérardi, La morale, Vol. I./.

11.

MOĆI SVETACA I SVETE SLIKE

Dakle, štovanje, koje iskazujemo svecima, nije nipošto praznovjerno, kako to tvrde protestanti. Ono je savršeno zakonit i razuman kult, čak je za nas velika dužnost, jer je pun neprocjenjivih dobara i koristi.

A da li se to isto može reći o štovanju moći svetaca i svetih slika? Nema li u tom nešto praznovjerja i idololatrije?...

To je drugi dio pitanja, na koje sam odlučio odgovoriti. Ovo ću učiniti upravo danas, dokazavši, kako i čast, koju iskazujemo moćima i slikama svetaca, nipošto nije u opreci s onim, što nam Gospodin nalaže u svojoj prvoj zapovijedi. Prema tome je i to štovanje potpuno u skladu s razumom i zakonom Božjim te je bogato spasonosnim učincima za naš duhovni život.

Promotrit ćemo:

1. Bit,
2. zakonitost i
3. korist.

I. Bit.

U čemu se po nauci Crkve sastoji štovanje, što ga iskazujemo svetim moćima i slikama?

Moramo najprije odrediti, što razumijevamo pod "svetim moćima ili relikvijama i slikama?"

Relikvija je riječ latinskog podrijetla. Tom su riječi stari Rimljani običavali nazivati one dijelove lešine, koji su nakon spaljivanja tijela ostali na lomači i kasnije su ih položili u žaru /Svet., Octav. 1oo/. Stari su kršćani pozajmili ovu riječ od Rimljana, ali su još proširili značenje, t.j. u koliko tijelo ostaje na zemlji nakon smrti nekog sveca. Stoga su u užem smislu nazvali relikvijom tijelo nekoga sveca, bilo da su ga promatrali u njegovoj cjelovitosti ili u pojedinim dijelovima. U širem su smislu nazvali relikvijom sve, što je svetac upotrebljavao i što je bilo s njime u vezi, kao na pr. njegovo odijelo, predmeti, kojima se služio, oruđe njegova mučeništva, platno, u kojem su bili njegovi smrtni ostaci ili koje je bilo u vezi s njegovim grobom i t.d.

Prema tome imademo dvije vrste relikvija: relikvije tijela, t.j. čitavo tijelo ili neki njegov dio te relikvije dodira, odnosno stvari, koje je svetac upotrebljavao za života i one, koje su došle u vezu s njegovim smrtnim ostacima ili njegovim grobom. Među svima se na prvome mjestu nalaze stvari Gospodina našega Isusa Krista, t.j. sv. križ, čavli, trnova kruna, plahta ili sindon i t.d.

Što se tiče važnosti, relikvije se dijele na tri razreda: velike, važne i malene.

Velike su relikvije čitavo tijelo ili jedan čitav ud. Važne su znatan dio tijela, na pr. jedna čitava kost, a malene su

mali dijelovi tijela, djelići znamenitih i važnih relikvija.

S obzirom na slike, znademo, što su. To su naslikane, isklesane, otisnute ili nacrtane prikaze osoba Presvetog Trojstva, Isusa Krista, Bl.Djevice, svetaca ili nekog prizora iz njihova života; dakle: slike, kipovi, rezbarije, litografije u bojama, koje predstavljaju svete slike i svete događaje.

2.Kada to znamo, sada dolazi pitanje: Kakvo štovanje prema nauci Crkve smijemo iskazivati svetačkim moćima i slikama?

To nije štovanje apsolutno nego relativno. Mi ih ne štujemo niti smo ih dužni štovati po onom, što one jesu, nego zbog dostojanstva osobe, na koju se odnose. Drugim riječima, čast, koju njima iskazujemo nije i ne smije biti upravljena na one predmete, jer su to materijalne stvari, koje kao takve ne zaslužuju nikakva štovanja, nego mora biti upravljena osobi, odnosno svecu, kome pripadaju ili koga predstavljaju.

Da vam to sada protumačim...

Preda mnom je kip Majke Božje ili svetog Antuna. Kad pred tim kipom klečim radi štovanja, ne smijem imati nakanu, da častim onaj komad drva ili kamena, nego Bl.Dj.Mariju ili sv.Antuna, koga predstavlja ovaj kip. Ili preda mnom je relikvija nekog sveca. Kad joj iskazujem štovanje, ne smijem imati nakanu, da nju častim, jer je to komad kosti ili odijela, nego zato, što pripada svecu, kojega moram isključivo častiti.

Ovo načelo treba primijeniti i za najznamenitije relikvije, iako ovima pripada mnogo veće štovanje, kao što su kapljice predragocjene krvi Kristove, odijelo, ručnik ili različito oruđe muke. Ovo se po nauci Crkve, mora štovati kultom latrije, ali uvijek relativnim, t.j. s nakanom, da se klanjamo Kristu, koji je trpio po tom oruđu, koje je dodirivalo njegovo tijelo i krv.

II. Zakonitost.

Tko je neće priznati?

1. Promotrimo najprije zakonitost s obzirom na relikvije.

a/ Činjenica je, da je čovjek uvijek osjećao potrebu da časti ne samo uspomenu, nego i pepeo i smrtne ostatke dragih osoba, dobročinitelja, junaka i velikih ljudi. Stoga je ovaj kult postojao kroz vjekove. Kod starih su se Egipćana poštivale relikvije Ozirisove, a lešine su kraljeva balzamirali vrlo pomno i čuvali u velikoj časti. Kult je relikvija bio u cvatu u Asiriji i Babilonu, kao što to svjedoče najnovija iskapanja. Grci i Rimljani su iskazivali naročito štovanje spomenu svojih junaka, a središte je ovoga štovanja uvijek bila grobnica. I Hebreji su u najvećoj časti držali znamenite relikvije. Dovoljno je spomenuti brigu, koja je upotrebljena za smrtne ostatke patrijarha, a napose za mrtvo tijelo Josipovo, a da se ni ne govori o štovanju kovčega zavjetnoga, koji je u sebi sadržavao prave relikvije, t.j. ploče zakona, posudu s manom i štap Mojsijev.

Prvi su vjernici zatim, u vjekovima progona, kada je na ti-

suće kršćana padalo pod krvničkim mačem kao žrtve svoje vjere, neustrašivo prisustvovali kazni svojih junačkih drugova i pobožnom su brigom sakupljali rasute udove, koje su zatim čuvali kao bogato i neprocjenjivo blago, predmet njihova štovanja. Kada je iza tri stoljeća progona za Crkvu sinulo sunce mira, tada se pobožnost vjernika natjecala u podizanju veličanstvenih hramova i velebnih bazilika. U njih su s velikom radosti unosili dragocjene žare s relikvijama mučenika. Te su relikvije katkada morali zlatom kupiti od barbara. Grobovi su svetaca postali tada vjernicima cilj brojnih hodočašća. Ovi su dolazili, da mole za njihovo posredovanje te da na njihov spomen slave svečane blagdane. Najmanji djelić njihovih tjelesa ili samo jedna kap njihove krvi zatvarala se u zlatne kovčežiće, i ti su se nosili obješeni o vratu na utjehu u tjeskobama života.

b/ S pravom su kršćanski narodi već od početka iskazivali ovu čast tjelesima svetaca.

Vjera nas uistinu uči, da je tijelo kršćanina živi ud Isusa Krista i hram Duha Svetoga. I ono je, a ne samo duša, određeno, da jednoga dana slavno uskrsne na beskonačnu radost u nebu, na slavu, koja ne će imati konca. Stoga je govorio sv. Augustin, da, iako se ne treba odviše brinuti za grob, ipak nije slobodno prezreti niti ostaviti tjelesa bez ukopa, napose onih pravednika, vjernika, kojima se služio Duh Sveti kao oruđem za dobro /De cura pro mortuis, c. 4. i 5/.

Uostalom i sami protestanti, koji ne prestaju govoriti, da je čašćenje relikvija svetaca idololatrijsko praznovjerje, smatraju kao svete stvari ne samo Lutherovu bibliju, nego i njegov štap, pisaći stol i ostale njegove predmete. A nema li i takvih, koji doduše preziru relikvije svetaca, ali zato kao predragocjene relikvije čuvaju odjeću nekog čovjeka ili kosu neke žene?

Nije li, dakle, slobodno nama kršćanima poštivati ona sveta tjelesa, koja su bila oruđe tolikog dobra učinjena na svijetu, koja su poput divove stupala putem kreposti, koja su vršila evanđeosko siromaštvo, najstrožu pokoru, najponizniju poslušnost, neokaljanu čistoću?...

c/ Stoga imade Crkva potpuno pravo ne samo da odobrava, kao što je to učinio Tridentinski sabor, nego i da s najvećom brigom to više promiče štovanje svetih relikvija, što nam ono donosi neprocjenjivu korist. Ono naime hrani našu pobožnost i pomaže naš napredak u kreposti.

"Tko promatra okrvavljeno oružje ratnika, njegov štit, mač, bojna kola - veli sv. Ivan Zlatousti - makar i ne bio čovjek ratnog duha, osjeća na taj pogled vruću želju za ratnim podvizima. I mi, kada promatramo ne samo oružje, nego i tijelo nekog svetog ratnika, koji je poput junaka prolio svoju krv za svjedočanstvo Isusa Krista, kako da se ne osjetimo potaknuti, da ga nasljedujemo u obrani časti Božje i njegova evanđelja?..." /Orat. in Jul. mart./.

Tako doista i jest!

"Na velike pothvate potiče žara junaka", veli pjesnik. Pogled nam na njihove smrtne ostatke dozivа u pamet velike njiho-

ve primjere pa je stoga za nas škola junaštva, kreposti kršće
skog savršenstva.

2. Kažimo još jednu riječ i o svetim slikama.

Ono, što smo rekli za relikvije, vrijedi i za slike, jer
Crkva jednako naučava o štovanju jednih i drugih.

a/ I slikama ne iskazujemo apsolutan kult, nego relativa
t.j. kult, koji nema za cilj onu materijalnu sliku, kao da bi
u njoj bila neka božanska moć, pa bismo zbog toga morali po-
štivati je i staviti u nju svoje pouzdanje. Tako su činili po
gani, koji su svu svoju nadu polagali u idole. Kult, koji mi
iskazujemo slikama, odnosi se na prototip, na izvornik, koji
nam pokazuje slika, t.j. na sveca, kojega vidimo naslikana il
bilo kako predočena.

Kada, dakle, ljubimo sv. sliku ili pred njom klečimo, ne
mo namjeru ljubiti onaj komad papira ili drva, koje je pred
ma, nego imamo namjeru klanjati se Isusu Kristu ili častiti
Presvetu Djevicu ili sveca, koga predstavlja slika.

b/ Tako nas uči i sama narav.

Nije li posve prirodno osjećati ljubav i poštovanje pre
slikama nama dragih osoba ili onih, koje su zaslužile iz bil
kojih razloga naše divljenje? Nije li možda djetetu draga sl
oca ili majke? Nije li podaniku draga slika njegova vladara?
zar mi svi ne čuštimo sliku koje odlične osobe, kojega prija
lja, rođaka, nekoga, tko je s nama povezan vezama ljubavi i
vi?...

Zašto da onda kršćanin ne smije poštivati i ljubiti sve
slike, koje prikazuju Isusa, Majku Božju i svece?

Ako ljudi časte slike zemaljskih velikana, zašto da mi
štujemo slike nebeskih velikana?

III. Korist.

Mnogo više nego izvrsnost svetačkih moći i slika upućuj
nas na ovaj kult korist, koju nam on donosi, jer nam divno s
ži, da nam dozove u pamet kreposti svetaca te da nas potakne
da ih nasljedujemo.

1. Tko nije nikada osjetio pobožnost i duboko ganuće, ka
je promatrao raspelo ili sliku Presvete Djevice? Tko nije ni
da na sebi iskusio, koliko u izvjesnim časovima vrijedi pogl
na sv. sliku, da u duši pobudi spasonosne misli, a u srcu sve
odluke? A tko ne zna, kako je često puta većma pogled na sv.
sliku bio kadar da umekša okorjelo srce nekog starog grešni
negoli sve propovijedi pa i najsnažnijih propovjednika?...

Da, svete su slike neprestana, pučka, rječita pouka, je
na vrsta dugotrajne propovijedi određene, da kršćanski puk
sjeća na neizmjerne dobra, koje je od Gospodina primio, da
jasni uzvišene tajne otkupljenja, da u srcima pobudi ljubav
prema Bogu i želje za nasljedovanjem njegovih svetaca. Stog
sveta ikonografija ne samo da pruža veliku pomoć crkvenoj p
vijesti, arheologiji i kršćanskoj umjetnosti, nego dapače o
je nadopuna vjerske pouke, obilan grafički apostolat, vrlo
desan za utvrđenje dogme i za širenje kraljevstva Kristova.

Stoga ju je Crkva uvijek podupirala i pomagala te je svečano na Tridentinskom saboru izjavila: "U crkvama neka prvenstveno budu i čuvaju se slike Isusa Krista, Preblažene Djevice Marije i drugih svetaca, da im se iskazuje dužna čast i štovanje" /Sjednica 25/.

2. Uostalom Bog je sam pokazao mnogo puta, kako mu je milo ovo štovanje. Bog je naime velike milosti podijelio i izvršio divna čudesa u korist onih, koji to vrše s pravom vjerom i pobožnošću.

Sigurno je, da se milosti i čudesa ne smiju pripisivati slikama kao takvima, nego prototipu, odnosno svecu, kojega ona predstavlja. Ali nema sumnje, da se Bog mnogo puta udostojao pokazati svoju moć preko svetaca, koje štujemo u njihovim slikama.

To nam potvrđuje vjerodostojna povijest mnogih čudesnih slika, po kojima su vjernici zadobili bezbroj milosti i izvanrednih čudesa i kojima se zbog toga iskazuje veliko štovanje.

A nije li to svečana potvrda svetosti i zakonitosti štovanja, što im ga mi iskazujemo?

Zaključak.

Nakon svega, što smo rekli, štovanje svetih moći i slika, kako ga shvaća i vrši Crkva, mogu smatrati praznovjerjem samo oni, koji su puni neznanja ili zlobe.

U njemu se, dakako, ne sastoji bit vjere. No ono je vrlo izdašno sredstvo, koje nam Bog pruža, da nam olakše pristup k sebi, da ponajvećma osigura učinak naših molitava i u nama hrani duh pobožnosti. Okoristimo se, dakle, njime i vršimo ga, prema duhu Crkve, iskreno, ispravno i s ljubavlju. Nije li to s druge strane dužnost zahvalnosti i priznanja prema Bogu, koji je toliko učinio za nas?

Kad je jednom u Parizu propovijedao kardinal Cheverus, slavni propovjednik, mnogi su protestanti dolazili, da ga slušaju. No dali su mu znati, da bi dolazili i u većem broju, kada ne bi uz njegov bok bio onaj idol, kako su oni nazvali raspelo. Kardinal se slijedeće večeri, čim je došao na propovjedaonicu, obratio prisutnima, pa im je rekao: "Gospodo, čujem, da neke vrijeđa pogled na raspelo. U redu, ja ću im za jedan čas udovoljiti želji, ako mi to dozvolite!" Tada je uklonio raspelo i spustio ga niže, da ga više nitko od slušatelja nije mogao vidjeti. Svi su vjernici bili zapanjeni. On je iskoristio njihovo začuđenje, pa nastavio: "Pripovijedat ću vam jedan događaj. Čujte ga! Jednog je dana neki gospodin izišao iz kuće i prelazio preko osamljena mjesta. Putem ga napadne razbojnik, obori ga na zemlju, položi svoje koljeno na njegova prsa i svoj nož upravi prema njegovu srcu. U onaj je čas onuda prolazio neki dobar čovjek i videći, što se događa, dotrči bliže i povika: Stani, stani! Za ljubav Božju ne ubij ga!... Rekavši to, baci se na onog jadnika, koji je stajao pred smrću, da ga obrani svojom osobom. Ubojica tada udari u srce toga dobrog čovjeka, koji pade proboden na gospodina, koga je zaštitio. Neki se slikar slučajno našao kod strašnog prizora. Poče brže kući i živo naslika prizor. Donese sliku onom spašenom, koji je primi s najživ-

ljim osjećajima zahvalnosti. Dugo je obasipao poljupcima sliku svoga spasitelja."

Tada Cheverus podigne raspelo pred svojim slušateljima pa im reče: "Braćo, ja vam pružam sada jednu sliku. Gledajte je! Čija je?... Svi smo mi bili izgubljeni: Isus nas je zaštitio svojom osobom. On je primio ovaj udarac po prsima!... Ostavljam hladno raspravljanje za sebe te se obraćam vašem srcu, da vam kažem, ako ne ćete vi lik ovoga Isusa, koji vas je spasio... Ako ga ne ćete, ja ga nosim sa sobom! Da, draga sliko našeg Božanskog Spasitelja, ti ćeš biti uvijek sa mnom; nosit ću te na svojim prsima, dok sam god živ. Pritisnut ću te na svoje srce u smrtnoj borbi, a i nakon moje smrti ne će mi te moći nitko istrgnuti iz mojih ledenih ruku!..."

Tada je sve ono mnoštvo, katolici i protestanti, zajedno zavapilo: "Hoćemo raspelo! Hoćemo raspelo!..." Govornik im ga spusti s propovjedaonice, svi se stisnuše oko njega i obasuše ga poljupcima i suzama. To je, eto, razlog i svetost katoličkog kulta!

S l i k e i p r i m j e r i

CAREVA SLIKA. - Prije II. Nicejskog sabora god. 785, na kojem je Crkva svečano uzakonila štovanje slika, tisuće je slika Krista i svetaca bilo uništeno ili spaljeno od ikonoklasta. Njih su potpomagali mnogi grčki carevi, a među njima napose Konstantin Kopronim.

Ovaj vladar dade dozvati svetog opata Stjepana te ga upita za njegovo mišljenje s obzirom na štovanje slika. Svetac mu u odgovoru htjede zorno pokazati, koliko Bog mrzi prezir svetih slika. Zato uze novac i upita prisutne: "Čija je ovo slika i natpis?" Odgovoriše mu: "Careva". A on nastavi: Da li bih ja bio vrijedan kazne, kada bih pod noge bacio ovu sliku?" Odgovoriše: "Svakako! Počinio bi zločin uvrede veličanstva te bi zaslužio smrt." Sv. opat sada hato prihvati: "Gle, kako ste slijepi! Ako netko prezire sliku zemaljskog kralja, smatrate ga vrijednim smrti, a ako pogrdi i uništava sliku Krista, kralja kraljeva, smatrate ga nevinim?..."

Car nije znao, što da odgovori. No mjesto da spozna svoju zabludu, dade svetog opata na vrlo okrutan način smaknuti /g. 767/.

Časti i obeščašćenje, koje se počinja prema jednoj slici, prelazi i na osobu. Zato moramo častiti i poštivati slike svetaca /Spirago, nav. dj./.

I JOŠ SE ČUDE...! - Vicegrof Eugen Melchior de Vogue u jednom svom članku u jubilejnoj godini velikog ruskog pisca Lava Tolstoja pripovijeda, kako je neka žena došla u kuću velikog romanopisca i molila njegovu fotografiju. Kad to nije dobila, molila ga je barem jedan njegov

potpis. Čim se pisac potpisao i odložio svoje pero, žena se upravo bacila na to pero i strastveno ga počela cjelivati. "Mnogi će misliti, piše de-Vogue, da su velikom ruskom piscu oni strastveni poljupci pera ove žene dobra nagrada za 4o godina rada i za 2o remek-djela."

/Conferences de Saint-Etienne, Ecole pratique d'études bibliques, 1911, str. 272/.

U Maloj galeriji u Parizu prije nekoliko godina bile su na prodaju zbirke slavne glumice Sarah Bernard. Najveći dio dragulja, koji su bili na prodaji, imali su samo dokumentarni i sentimentalni interes. Bili su naime krivi dragulji ili kazališna svojina, kojima se velika glumica služila u svojim brojnim nastupima. Ipak je njezina narukvica bila procijenjena na 2.ooo franaka, zmija je iz pozlaćene kovine dosegla 2.5oo franaka, dvije druge grivne na 2.9oo franaka, garnitura krivotvorenih dijemanata na 2.1oo, siva baršunasta kapa na 1.35o, pas iz pozlaćena bakra 3.45o, drugi pas od baršuna na 2.15o franaka... /La Stampa, Torino, 13. lipnja 1923/.

A još se čude, ako katolici iskazuju štovanje moćima svojih svetaca! /Cat. in Esempi, P.II/.

SLIKE I ŠKAPULARI. - Evo značajne zgode, koja se dogodila u Lionu. Prigodom neke javne konferencije, koju je držao mason Marietton, neki Valanisio, otvoren i gorljivi katolik, preuzeo je riječ, da obori silne gluposti, koje je taj mason nabacao na vjeru. Kad Marieton nije mogao odgovoriti na dokazivanja, kojima ga je Valanisio doveo u škripac, nadao se, da će ga moći potkopati onim običnim rugalicama:

- Vi ste jezuita, nazadnjak. Kladim se, da imate o vratu neki škapular Majke Božje...

- Dakako da imam, odgovori katolik. I doista ispod svoje košulje izvadi škapular, pobožno ga poljubi, pokaže ga prisutnima i vikne, što ga je grlo nosilo:

- Evo ga! Gledajte ga na svoje zadovoljstvo.

Publika je oduševljeno pljeskala.

- A sada treba da vi, slobodni sidar Marietton, dokažete svoju odvažnost. Pokažite nam pregaču iz svinjske kože, koju kao dobar mason morate nositi na trbuhu.

Novi je i jaki pljesak uz porugljiv smijeh popratio ovaj prijedlog. Marieton nije imao više smionosti za borbu. Probijedio je i drščući je sišao s govornice te nestao među masom, koja ga je izrugala i isfućkala. /La Domenica sociale, Torino, 15. srpnja 1923/.

PRAVI KRIŽ. - Među svetim relikvijama, koje i Crkva štuje, jedna je od najdragocjenijih drvo pravoga križa, na kojem je umro naš Božanski Spasitelj.

Židovi su htjeli uništiti sveti spomen na onoga, koji je na križu ostavio svoj život. Zato su taj križ ukopali podno Golgote.

Na njoj su sagradili hram Dagona i Baala te u njih smjestili bezbožni lik božice Venere. Sveta je carica Jelena, majka Konstantinova, dala ponovo svijetu ovo blago. Kao hodočasnica je došla iz Niceje u Jeruzalem. Nastojanjem je revnih i gorljivih kršćana dala kopati brdo i nije stala, sve dok se nije našlo dragocjeno blago!

Od onoga je časa Kristov križ predan na javno štovanje. Sama je Jelena jedan dio sv.križa poslala svome sinu, a drugi je predala crkvi, koju je sagradila u Rimu pod naslovom Sv.Križa u Jeruzalemu. Ostalo je ostavila u Jeruzalemu te dala zatvoriti u bogati kovčežić.

Ovu je dragocjenu relikviju oteo g. 614. Kozroe, perzijski kralj, a car ju je Heraklije nakon 14 godina natrag dobio. Svetu je dragocjenost sam nosio na ramenima u baziliku Sv.Groba. No kad je došao do vrata, koja vode na Kalvariju, nije mogao naprijed. Tada je patrijarh Zaharija rekao caru: "Pazi, da ne budeš u prevelikoj suprotnosti u ovim svojim skupocjenim haljinama prema stanju poniženja, u kojem je Isus Krist bio, dok je nosio svoj križ!" Zato je Heraklije odložio svoje carske haljine, skinuo obuću. Obučen je u kostrijet bez ikakve teškoće nastavio put do Kalvarije i postavio križ na njegovo prijašnje svetište. /V. Rimski brevijar, 3.svibnja, 14. rujna/.

KRV SVETOG JANUARIJA. - U katedrali se sv.Januarija u Napulju čuva u dvjema bočicama krv mučenika Januarija, beneventanskog biskupa. Januarije bio rodom iz Napulja, gdje mu je bila i odrubljena glava god. 305. za cara Dioklecijana. Glava mu se također čuva u srebrnom relikvijaru, a na glavi mu je mitra.

U ovoj se katedrali već vjekovima ponavlja slijedeće čudo: Čim se dvije bočice sa zgrušanom krvlju postave u blizinu svečeve glave, krv postaje tekuća, crvena te počinje vreti. Ali kad se udalji od glave, vraća se opet u prijašnje stanje krutosti. Prisutno mnoštvo, čim počinje čudo, oduševljeno viče: "Živio sv.Januarije!" te odmah zapjeva "Te Deum".

Tri puta na godinu svatko može u Napulju vlastitim očima vidjeti ovo čudo: na blagdan sv.Januarija 19. rujna, 1.svibnja na dan prijenosa njegovih relikvija u katedralu i 14.prosinca na dan njegove zaštite.

Promatranje je ovoga divnog čuda bilo uzrokom obraćenja mnogih nevjernika, na pr. slavnoga protestantskog povjesničara Fridriha Hurtera. Stvar je bila mnogo puta ispitana, krv su na mnogo načina analizirali učenjaci sa svim znanstvenim instrumentima, da se ustanovi, ne radi li se tu o kakvu triku ili naravnom uzroku. No nitko nije mogao dati znanstveno tumačenje, tako da je slavni učenjak Januarije zaključio: "Takva je pojava u načinu, kojim se događa, vrlo čudesna te bez daljnjeg izjavljujem,da je potpuno nadnaravna" /Spirago, nav.dj./.

KAŽNJENA PORUGA. - Louis Veuillet, utemeljitelj i ustrajni pisac novina "L'Univers" u Parizu, pripovijeda slijedeći događaj, koji je čuo od dra Favasa, a smatra ga vjerodostojnim.

"Jednog je dana došao k meni neki čovjek s ranom na desnoj nozi, koju je prouzročilo puščano tane. Rana je izgledala posebne vrste. Pošto sam je pregledao, bolesnik mi sigurnim i odlučnim glasom reče:

-Gospodine doktore, svaki će lijek biti beskorisan. Ova će me rana pratiti do groba.

-A zašto? prihvatih ja.

- Godine 1793. moja je pukovnija bila poslana od Konventa, da sudjeluje u borbi u Španiji. Pošto smo prešli Pirineje, našli smo se u malom selcu. Ja sam se nalazio u društvu s drugom dvojicom vojnika, Franjom i Tomom. Bili smo tadašnjih ideja, t.j. bili smo nevjernici, ili bolje bezbošci, kako je već tada bila moda. Toma je opazio na vratima neke kuće kip Majke Božje pa je rekao: "Ajde da vidimo, tko će bolje pogoditi ovaj ogavni predmet praznovjerja." Ispali, i tane pogodi kip u čelo. I Franjo odapne i pogodi u prsa. Ja nisam htio slijediti primjera svojih drugova. Sjetio sam se svoje majke i njezine pobožnosti.

No nisam se znao oduprijeti njihovu podrugivanju. Namjestio sam pušku i preko volje sam, zatvorenih očiju, ispalio u kip...

- U nogu..., prihvatih.

- Da, upravo tamo, gdje sam dobio svoju ranu. Sve je to gledala neka starica te je viknula: Vi idete u rat. To, što ste učinili, ne će vam donijeti sreće!

Proročanstvo se obistinilo. Toma je bio prvi ranjen, i to upravo u čelo, kao što je on pogodio kip. Smjesta smo upoznali, da nas nebo kara... Sjutradan ujutro Franjo, kao da je već predviđao, stisne mi ruku i reče: "Danas je na meni red!" I nije se prevario. Bože moj! Ne ću toga nikada zaboraviti. Tane mu je probilo prsa skroz na-skroz. Valjao se u prašini i zvao svećenika, koga je u onom času bilo nemoguće naći. Nisam više sumnjao, nego sam čekao, kad će doći red na mene. To se i dogodilo. Bio sam ranjen u nogu. To je, eto, sve. Ja neću nikada ozdraviti. Ali zahvaljujem Bogu i Majci Božjoj, što su mi dali vremena, da uvidim svoj grijeh". /Buetti, Essempi di Maria/.

ŠALI SE SA SLUGAMA... - I ONO, ŠTO SLIJEDI. - God. 1913. novine su s najvećom boli javljale nesreću, koja se na moru dogodila s velikim talijanskim ratnim brodom "Sv. Juraj".

Bilo je to u vrijeme masonske vladavine.

S obzirom na ovu nesreću, bilo je iste godine iz Taranta poslano nekim novinama slijedeće, autentično i potpisano pismo:

Poštovani gospodine ravnatelju! S obzirom na nasukanje Sv. Jurja evo jedna vijest, koja će vam dobro doći. Genova je poklonila Sv. Juriju jedan svečev kip. Taj je kip bio najprije postavljen u časničku dvoranu, a zatim u spremište kod zahoda. U Tarantu je bio konačno stavljen u bolničko spremište zajedno s nepotrebnim stvarima. Lađa je "Sv. Juraj", dakle, putovala iz

Taranta bez sv.Jurja. Ne želim kazati, da je svetac uskratio svoju zaštitu lađi, koja ju je otklonila. Narod u Tarantu i osoblje arsenala tumači događaj i vele: Scherza coi fanti e lascia stare i Santi... - Sa slugama se možeš šaliti, ali svecima daj poštovanje.

Taranto, 1.prosinca, 1913.

Odani Andrija Martini.

12.

SVETA MJESTA

Vidjeli smo, kako nam prva zapovijed Božja nalaže ne samo da poštujemo Boga te mu iskazujemo onaj vrhovni kult, koji ga ide kao stvoritelja i gospodara svih stvari, nego nam također nalaže, da svoje počitanje i poštivanje protegnemo na sve one stvari, koje su s njime u vezi. Te su stvari na neki način njemu posvećene. Jedne su potpuno materijalni predmeti, na pr. svetačke moći, slike, sveto posuđe, crkveno odijelo i t.d., druge su osobe, kao svećenici i redovnici, a treće su konačno sveta mjesta, na pr. crkve i groblja.

O mnogim od ovih stvari već smo govorili te smo dokazali, kako je njihovo oskvrnuće uvijek grijeh, i to grijeh svetogrđa. Taj je grijeh to teži, što je od veće važnosti predmet, koji se obeščašćuje te što je veća zloporaba, koja se na njemu vrši.

Ali možda ipak o jednom obeščašćenju nismo dosta govorili, a koje je u ovim vremenima vjerskog nehaja postalo nažalost tako općenito, a poprima sve veće razmjere te ga ljudi čine bez ikakva straha i obzira. T o j e o b e š č a š ć e n j e s v e t i h m j e s t a.

Stoga prije negoli zaključim tumačenje ove zapovijedi, smatram potrebnim da se posebno zadržim na ovom predmetu, koji mi je na srcu, jer je i među nama potrebno o njemu govoriti te da vam pokažem ozbiljnu dužnost poštovanja svetih mjesta, a napose crkve, koja je kuća Božja.

Promotrit ćemo dakle:

1. Razloge, zbog kojih moramo poštivati sveta mjesta,
2. Kako ih moramo poštivati i
3. Grijeh, koji činimo njihovim oskvrnućem.

I. Razlozi poštivanja svetih mjesta.

Pod svetim mjestima uopće razumijevamo svako ono mjesto, koje je na bilo koji način posvećeno Bogu, kao što su to crkve, bogomolje, oratoriji, kapele, groblja. Ja ću vam ovdje govoriti prvenstveno o crkvama, jer su one mjesta, gdje se vrši bogoslužje i jer se osim toga u njih najčešće ide. Ali ono, što se govori o crkvama, razmjerno vrijedi za kapele, groblja, i druga mjesta, koja je vjera posvetila.

1. Crkva je kuća Božja. Mi moramo poštivati crkvu, jer je ona kuća Božja, ona je mjesto, gdje se vrše najuzvišenije tajne naše vjere, ona je mjesto, gdje Bog sipa na nas najveće blago svoga milosrđa.

Bog se, istina, nalazi svojom neizmjernošću svagdje, i nema tako sakrivena mjesta, na nebu ni na zemlji, koje ne bi bilo posvećeno njegovom prisutnošću. Štaviše, čitav je svemir hram, veličanstven hram, koji neprestano i posvuda obasjava mudrost i dobrota Božja. "Nebesa pripovijedaju tvoju slavu - govorio je psalmista - i djelo ruku tvojih navješćuje svod nebeski"/Ps.18/.

Ali budući da bi se čovjek izgubio promatrajući ljepote svijeta i teško uzdigao do klanjanja Najvišem biću, čija slava odsijeva čitavim svemirom, zato je Bog, da se pobrine za ljudsku slabost, htio izabrati naročita mjesta, gdje će boraviti na poseban način, učiniti se nekako čovjeku pristupačan, doći s njime u najužu vezu, svoju prisutnost učiniti blagotvornijom. Ova su mjesta upravo hramovi, odnosno crkve.

a/ On je sam to više puta izjavio u Sv.Pismu.

"Ja sam izabrao i posvetio ovo mjesto", čitamo u II.knjizi Dnevnika /7,16/.

"Ja sam posvetio ovu kuću, koja mi je podignuta, da u nju metnem moje ime", čita se u III. knjizi Kraljeva /9,13/.

"Neka mi sagrade svetište, veli se u Izlasku, i ja ću stanovati među njima" /25,8/.

O ovoj svojoj naročitoj prisutnosti htio nam je Bog dati izvanredan i vidljiv znak kod posvete prvoga glasovitog hrama, koji mu je podigao kralj Salomon. Usred uzvišenog se obreda vidjelo, gdje je silazio u hram sjajan oblak, koji, šireći se sa svih strana, ispuni cijelo ono mjesto slavom i veličanstvom Gospodnjim: "Veličanstvo Božje napuni kuću" /2. Dn. gl. 7/. Tako je Bog uzeo u posjed ovaj hram kao svoju kraljevsku palaču, kao svoje posebno prebivalište, da nam pokaže, kako će on ubuduće uzimati u posjed sva mjesta njemu posvećena.

b/ Ali s obzirom na nas ima još nešto više. Bog je mnogo više prisutan u našim crkvama negoli je bio u starom hramu. A zbog čega?

Zbog stvarne prisutnosti Isusa Krista, pravoga Boga i pravoga čovjeka, koji boravi u euharistiji.

U hebrejskom hramu nisu se ljudi klanjali presvetom čovječanstvu Sina Božjega, koji još nije bio uzeo čovječje tijelo kao što mu se naprotiv klanjamo mi u svojim svetohraništima. Po presvetom se sakramentu naše crkve punim pravom mogu zvati kuća Božja. Zbog njega najsiromašnija i najzadnja naša crkvica postaje neizmjerno časnija od staroga Salomonova hrama, od kojega svijet nikada nije vidio ništa veličanstvenije i sjajnije. Prema tome su naše crkve dvostruko kuće Božje: prije svega po naročitoj prisutnosti njegove božanske neizmjernosti, a zatim po pravoj i stvarnoj prisutnosti Kristovoj.

Ako je, dakle, crkva mjesto, gdje Bog stanuje stvarno, osobno, neprestano, tko ne vidi, koliko smo dužni da joj iskazujemo najveću čast i poštovanje? Ako uđemo u palaču nekog bogataša te smo njemu pušteni, smatramo dužnošću da se vladamo besprijekorno i pristojno, koliko se većma moramo tako vladati, kad ulazimo u crkvu, gdje se nalazimo u prisutnosti Božjoj?

2. No Crkva nije samo kuća Božja, nego i mjesto, gdje se vrše najuzvišenije tajne naše svete vjere i gdje Bog izlijeva na nas najveće bogatstvo svog milosrđa.

a/ U crkvi se vrše najsvečaniji obredi kršćanskog bogoštovlja, onog bogoštovlja, koje smo dužni iskazivati Bogu, svojemu stvoritelju i vrhovnom gospodaru, te stoga ima moć da nam duše podigne k njemu, našem cilju.

U crkvi se najvećim dijelom dijele sakramenti; tu se izlijevaju ovi čudesni kanali milosti, ova tajanstvena vrela nadnaravnog života, što izviru iz Kristova srca te su plod njegovih beskonačnih zasluga.

U crkvi se vrši sveta služba riječi Božje, ona služba, koja je u svako vrijeme na zemlju bacala zrake svjetlosti, istine te je uljuđivala narode, iskorjenjivala zablude, dizala i obnavljala svijet, hranila umove i oživljavala srca.

Crkva je nadasve mjesto, gdje se svaki dan vrši najuzvišenija žrtva naših oltara, sveta misa, koja je doduše nekrvna, ali pravo obnavljanje žrtve, koju je nekoć Isus Krist prikazao na oltaru križa.

b/ A tko bi mogao iskazati neprocjenjiva dobročinstva, koja nam dolaze od uzvišenih tajni, što se vrše među zidovima ovoga svetoga mjesta?...

U crkvi nam sve govori o najvećoj dobroti i milosrđu Gospodnjem, sve je usmjereno i upravljeno prema najvišem dobru naših duša, našem posvećenju. Bog ne stanuje ovdje samo na prijestolju veličanstva, da prima naše klanjanje, nego većma na prijestolju milosti, da prima naše molitve i da nam podjeljuje beskrajno blago svoje ljubavi.

Ta ovdje je krsno vrelo, gdje je jednom naša duša preporođena na život milosti i ucijepljena u otajstveno tijelo Isusa Krista. Ovdje je sudište pokore, gdje smo toliko puta u tjeskobama nemirne savjesti našli i možemo uvijek naći oproštenje i

mir. Ovdje je euharistijska gozba, kojoj možemo, kadgod hoćemo, približiti svoju dušu, da je nahranimo Kruhom jakih i okrijepimo je za životne borbe. Ovdje se blagosliva ju i posvećuju ženidbene veze. Ovdje duša u molitvi nalazi mir, blagoslov, snagu i ustrpljivost. Ovdje nam se u žrtvi naših oltara primjenjuje blago beskrajnih zasluga. Ovdje će, prije negoli zauvijek iščezne s lica zemlje i bude spušteno u grob, naše mrtvo tijelo biti blagoslovljeno molitvama biti ispraćeno na vječni počinak. Ovdje je križ, drvo života; ovdje je Isus, koji nas gleda, Bl. Djevica, koja nas tješi, sveci, koji nas zagovaraju... Ovdje je jednom riječju sve sveto i određeno za naše posvećenje!

Crkva je ujedno novi Betlehem, gdje se Isus Krist neprestano rađa među nama. Crkva je dvorana posljednje večere, gdje se Krist daje našim dušama. Crkva je Kalvarija, gdje se Krist svakodnevno žrtvuje Vječnom Ocu, da izbriše naše grijehe te nam iz neba pribavi životvornu kišu milosti i blagoslova!

Ne mora li nas takvo razmišljanje sve obuzeti najvećim poštovanjem prema svim mjestima tako posvećenika božanskom prisutnošću, ne moramo li čak osjetiti, da je u nas ušao sveti strah i istovremeno duboko ganuće svaki put, kad uđemo u ove zidine, gdje stanuje Kralj neba i zemlje, gdje nam se u duši budi toliko i tako dragih uspomena i gdje je dobrota Božja toliko puta na nas izlila obilje svojih milosti?

II. Kako moramo poštivati sveta mjesta?

Evo kako!

1. Kada ulazimo u kuću Božju, moramo biti prožeti mišlju o veličini onoga, koji ondje stanuje, koji tu odražava sjaj svoga veličanstva i prima naše poštovanje. Moramo priznati njegovu vrhovnu vlast, izjaviti mu svoju ovisnost, poniziti se pred njim, pred kojim je čitav svemir manji od zrna pijeska. Trebamo sjediniti svoje klanjanje s klanjanjem anđela, koji nevidljivo okružuju oltar i, svjesni svojih potreba i bijede, trebamo ga pouzdano moliti, da nam udijeli sve ono, što on vidi, da je potrebno za naše dobro.

Ali da sve ovo izvršimo, traži se od nas unutrašnja i vanjska sabranost...

Unutrašnja sabranost znači stalno usredotočiti um i pažnju prema Bogu, upraviti mu svoje misli, svoje osjećaje, svu svoju dušu, a zaboraviti svaki drugi posao, misliti samo na njega, paziti na uzvišene tajne koje se u crkvi vrše...

Vanjska se sabranost očituje u šutnji jezika, čednosti očiju, čuvanju sjetila i doličnom vladanju.

2. A da li se tako mnogi kršćani vladaju u crkvi?

Mnogi dolaze u crkvu iz običaja, dolaze rastresene pameti i pune svjetskih stvari, stoje bez pažnje, ravnodušni te se dokoše duju, jedva i kušaju kakogod promrmljati neku molitvu. Koliko hotimične rastresenosti! Koliko nepažnje! Tijelo je u crkvi, a duša daleko, vrlo daleko!...

Budući da mnogi nemaju sabranosti, nedostaje im dakako i vanjsko poštovanje. Odatle dolazi neprestano okretanje, kruže-

nje očima amo tamo, micanje glave, čavrljanje te nepristojnosti i nesmotrenosti bez kraja...

Nije li tako?

Ipak to nije sve. Kad ne bi bilo ništa gore! Neki dolaze u crkvu kao na kakvu zabavu, na svjetsku predstavu, s nevaljalim mislima i grješnim namjerama, ne da se mole Bogu, nego da oni vide druge i da njih drugi vide, da u sebi izazivaju požudu i potaknu je u drugima... Izgleda, da neki dolaze u crkvu samo zato, da ih se vidi, kao da ni u što ne vjeruju, izruguju se Bogu i vjeri te se u crkvi osjećaju kao u nekoj dvorani za zabave...

Nisu li ovo obeščašćenja, nedostojna svetosti mjesta, u koja dolaze?

III. Kakav se grijeh čini oskvrnjivanjem svetih mjesta?

Tko bi mogao dovoljno protumačiti njegovu težinu i zloću?

Sigurno je, da onaj, koji obeščašćuje crkvu, počinja grijeh, koji nanosi Bogu najveću uvredu, koji samo počinitelju škodi, sablažnjuje svoga bližnjega te stvara vjerske predrasude.

1. Onaj, koji obeščašćuje crkvu, nanosi Bogu veliku uvredu. To je lako shvatljivo.

Uvrijediti je Boga na neposvećenim mjestima uvijek zlo, jer je Bog svojom neizmjernošću svagdje, i nitko ne može izbjeći njegovu oku, koje sve vidi i pozna. Ali uvrijediti ga baš u njegovoj kući, u njegovoj stvarnoj prisutnosti, na mjestu, koje je on izabrao zato, da ga ljudi posebno časte i slave, okolnost je, koja neizmjerno otežava zloću grijeha.

Dobro je poznato, da je svatko u svojoj kući gospodar te ima pravo, da ga takvim u njoj svi smatraju i poštuju.

Nije li, dakle, uistinu velika zloća nanijeti obeščašćenje upravo u kući Božjoj i pred njegovom osobom? Tko se hoće smijati i zabavljati, zar nema dovoljno i drugih mjesta? Neka se od toga poštedi barem kuća Božja.

Danas je, možemo reći, Bog prognan od svuda. Samo mu još preostaje njegova kuća, njegovo svetohranište. Tko, dakle, može izmjeriti težinu nepravde, što mu je nanose oni, koji se i ovamo usuđuju nositi uvredu i obeščašćenje?

2. Štaviše, rekao sam, onaj, koji obeščašćuje crkvu, nanosi sam sebi veliku štetu.

Crkva je, kao što sam prije rekao, od Boga određeno mjesto, na kojem nam on obilnije dijeli svoje darove i milosti. Ona je na neki način mjesto utočišta, zaštite, pomoći u svim našim potrebama.

Ali kako možemo očekivati, da ćemo postići milost i milosrđe, ako je pretvaramo u mjesto grijeha, ako, mjesto da u njoj ublažujemo pravdu Gospodnju, još je većma izazivamo? Ako lijek mijenjamo u otrov, što možemo očekivati?

3. Nadalje, rekao sam, da onaj, koji obeščašćuje crkvu, čini također grijeh sablazni prema svemu bližnjemu.

Nažalost, na pogled, kako se neki razuzdano vladaju u kući Božjoj, drugi gube pravi pojam, koji moramo imati o svetosti mjesta. Malo se pomalo, napose mladi svijet, osjeća potaknut da ih slijedi.

Koliko u crkvi gaziduje pobožnost, sabranost i bogoljubnost, toliko naprotiv obeščašćenje loše djeluje i zavodi duhove.

Dobro je poznato, da se zao primjer nikada ne zaustavlja, nego se širi kao zarazna i smrtonosna bolest.

4. Konačno, dodao sam, da obeščašćenje crkve nanosi vjeri tešku štetu.

Poslušajte nešto i o tomu! Kakav bi pojam mogao o nama kršćanima stvoriti krivobožac, na pr. krivovjerac, bezbožac, koji bi - u našim crkvama vidio neko nepoštivanje, nedostojno ponašanje, obeščašćenje kakvo neki doista vrše? Da li bi se ikako mogao osvjedočiti, da se mi klanjamo pravom Bogu, da imamo živu i duboku vjeru u stvarnu prisutnost Kristovu?

Kad bismo promatrali poštivanje i čednost, koju posjeduju krivovjerci u svojim hramovima, hebreji u svojim sinagogama, pa čak i muslimani u svojim džamijama, mi bismo se katolici morali duboko zastidjeti i poniknuti. Zar takva jedna usporedba ne služi na sramotu i prezir prave vjere?

Činjenica je, da, kao što je pobožnost i dostojno vladanje propovijed, koja ponekad obraća duše, tako je nedolično vladanje sablazan, koja udaljuje ljude ne samo od pobožnosti, nego i od Crkve i vjere.

Vidite, dakle, koliko imade zloće u činima obeščašćenja, koji se počinjaju u kući Božjoj.

5. Nije stoga čudo, ako takva vrst grijeha izaziva srdžbu Gospodnju.

Da se o tom uvjerimo, dovoljan je evanđeoski događaj o Isusu, koji je istjerao iz hrama oskvrnitelje.

On, koji je bio sama umiljatost i blagost, koji za grešnike nije imao drugih riječi osim milosrđa i oproštenja, nikada nije pokazao takvu srdžbu kao onda, kada se radilo o preziru svetog mjesta. Tada je, raspaljen žarom, uzeo u ruku bič i vitlajući njime desno i lijevo istjerao iz hrama oskvrnitelje uz povik: "Moja je kuća kuća molitve, a vi od nje načiniste spilju razbojničku!..." A ipak je onaj hram bio slika našega, i sve se obeščašćenje sastojalo u prodaji stvari za bogoštovlje i za žrtve, koje su se tada prinosile.

Ali što bi onda on morao činiti danas pred tolikim svetogrdnim obeščašćenjima, koja počinjaju kršćani u njegovoj kući, u njegovoj klanjanja vrijednoj prisutnosti?...

A tko nam jamči, da mnoga zla te javne i pojedinačne nevolje nemaju svoj izvor u ovim opačinama? To je već u svoje vrijeme izjavio prorok Jeremija te govorio, da su mnogo puta kazne Gospodnje došle upravo zbog ovih grijeha: Osveta Gospodnja je osveta hrama njegova /Jer. 51, 11/.

Zaključak.

Ispitajmo i mi svoju savjest u ovoj stvari, pa ako nađemo, da smo pogriješili, ne odgađajmo popravak. Tko može reći, da ustrpljivost Gospodnja ne će prestati ovaj ili onaj put zbog naših obeščašćenja i da nas ne će udariti kakvom primjernom kaznom?

Poznat je iz Svetog Pisma događaj s Heliodorom, koga je Bog kaznio zbog njegova drskog svetogrđa.

Seleuk, sirijski kralj, znao je, da u jeruzalemskom hramu imade silnoga blaga. Zato je onamo poslao svoga vojskovođu Heliodora, da se dokopa toga blaga i prenese ga u svoju prijestolnicu Antiohiju. No dok je Heliodor sa svojim vojnicima nastojao probiti vrata svetišta, da izvrši svetogrdnu krađu, udari ga božanska srdžba. Najednom se pojave pred njim dvije tajanstvene osobe, koje bez milosrđa nasrnuše na nj te ga stadoše šibati, sve dok nije u ranama i krvi pao na zemlju. Tako je Gospodin osvetio sramotu, koju je Heliodor kanio nanijeti svetom mjestu i prisilio drskog obeščastitelja, da odustane od žalosnog pothvata / 2. Mak. 3/.

Naučimo se imati ne samo duboko poštovanje, nego i sveti strah prema svetim mjestima, a napose prema crkvi. To nam veli sam Bog u Svetom Pismu: "U strahu se približujte mojoj kući" /Lev. 26,2/. Kad u nju ulazimo, uvijek donesimo u nju onaj duh vjere i počitanja, onu sabranost, pobožnost, nutarnju i vanjsku čednost, koja dolikuje mjestu, gdje stanuje Bog. Budimo daleko od toga, da učinimo obeščašćenje. Nikada neka se ne dogodi, da slijedimo primjer onih nesretnika, koji kuću Božju pretvaraju u kuću grijeha, mjesto spasenja u mjesto propasti.

S l i k e i p r i m j e r i

ODLIČNE RIJEČI SLAVNIH LJUDI.- Slavni je francuski pjesnik Lamartine napisao: "Koliko volim mistični polumrak hrama! On je otok mira u oceanu svijeta, svjetionik besmrtnosti, gdje se gasi svaki nemir vremena... Čini se, da glas, koji nestaje u zraku ovih zidina, ječi u našoj duši i da sveta jeka zvučnih svodova uzdiže Bogu još toplije uzdisaje, koji ga zazivaju" /Armonie: Inno della sera nei templi/.

Prije više godina jedan je ministar australske vlade prigodom posvete katedrale u Sidneyu rekao ovo: "Mi smo ponosni na ovu zgradu. Ona pripada svima nama bez obzira na to, koje smo vjere. Ona će služiti nadahnuću našim arhitektima i umjetnicima te će biti vrelo radosti svima onima, koji vole ljepotu u svim njezinim oblicima. Stoga ovaj hram nije samo spomenik umjetnosti. Mi u njem vidimo duboko značenje. On se nalazi na jednoj od najprometnijih točki grada, gdje vrije život trgovine i poslova. Ova se zgrada diže ovdje kao kameni govor: šutljiv, ali

riječit svjedok velike istine, da čovjek ne živi samo o kruhu, da jedini čvrsti temelj zdravega narodnog i pojedinačnog života stoji u duhovnim energijama, koje sačinjavaju pravdu. Ovaj je duhovni temelj zlatna karika, koja čitav svijet veže s Bogom" /Bavin, rujan 1928/.

Iz ovih odličnih i snažnih riječi jasno proizlazi veliko duhovno poslanje, koje u svijetu svojom šutnjom vrše naše crkve, ali prema tomu i dužnost najdubljeg poštovanja.

ETIKETA PREMA BOGU. - Svjetska etiketa propisuje sićušna pravila za međusobnu uđvornost. Katkada su ta pravila pretjerana, napose kad se radi o osobama visoka ugleda. Pa ipak, kako se pažljivo vrše ovi propisi! Jao onome, koji bi ih prekršio!

Evo jednog primjera! Dok je u Turskoj vladao sultan, svaki onaj, koji je izlazio iz audiencije od njega, morao je paziti, da mu ne okrene leđa. Zato je morao ići natraške kao rak!...

Pripovijeda se, da je bivši ministar i francuski ambasador u Carigradu Constans, koji se malo brinuo za ovu etiketu, napunio svežim bijesom turske dvorjanike prvi put, kada je bio primljen u audienciju kod sultana Abdul-Hamida. Mjesto da se prema propisima naklonio, ambasador je ušao u prijestolnu dvoranu, kao u radnu sobu nekoga svog prijatelja, bez ikakovih ceremonija i stisnuo je sultanu ruku, koji ga je zadržao u razgovoru. Budući da su osobe, koje su bile primljene kod sultana, morale izlaziti iz dvorane natraške, dvorjanici su radoznalo očekivali čas odlaska. Ostali su zapanjeni, kada je Constans ponovno sultanu stisnuo ruku kao nekom starom prijatelju i mirno se okrenuo izlazeći, a da se nije brinuo za propise etikete. To je bilo veliko nepoštivanje, koje je u očima dvorjanika vrijeđalo čast i ugled potomka Muhamedova, te su zbog toga svi drhtali od bijesa kao pred kakvim svetogrđem.

Ako je tako stroga etiketa pred ljudima, koliko se više mora poštivati etiketa prema Bogu?

Zašto tako lako griješimo protiv časti svetoga mjesta, t. j. protiv časti crkvi i Boga, koji je u njima? A mnogi okreću leđa oltarima i Presvetom sakramentu! Mnogi smatraju, da ovdje smiju brbljati, smijati se, smetati i raditi koješta i govore, kao da bi bili na kakvu običnom mjestu... /Miniera d'ore/.

DOBRA LEKCIJA. - Vojvotkinja d' Abrantes iznosi u svojim uspomenama zgodu, koja se odnosi na svetost crkvi i na štovanje, koje im dugujemo.

Evo je:

"Bilo je to u prvim godinama Carstva. Na Badnjak je neki general-poručnik pozvao na večeru druge časnike istog stepena i jednog francuskog maršala. Kad je banket bio završen, prisutni su se pitali, kako da provedu ostatak večeri. Jedan je od njih lakoumno rekao: "Ajdemo na polnoćku!" - "U redu, idemo!" Ušli su u crkvu sv. Roka. Svaki može zamisliti, s kakvom su pobožnošću ulazili ovi ljudi u crkvu nakon vesele večere. Ta oni su ovamo došli, da brže prođe vrijeme i iz radoznalosti.

"No nenadano se među njima pojavi neki čovjek niska stasa u ogrtaču te im je glasno, suho i zapovjednički rekao:

- Zlo činite. Kad idemo u crkvu, moramo imati vladanje, koje je u skladu sa svetim mjestom. Gospodo, imajte poštovanja i šutite!

Čovjek je u ogrtaču bio sam car Napoleon I., koji je stražio u crkvi sv. Roka u Parizu." /L'Aurora del Sacramento/.

"KAD BIH BILA MILIONERKA!..." - Carmen Sylva, rumunjska kraljica, napisala je u jednom velikom engleskom časopisu zanimljiv članak pod naslovom: Kad bih bila milionerka! U njem je iznijela, kako je u razgovoru sa svojim gostima kozmopolitima u svom dvorcu u Sinaji o nastranostima američkih bogataša, kraljica-pjesnikinja rekla ovo: "Kad bih bila milionerka, sagradila bih golemu katedralu za najveći mogući broj ljudi, a uz hram umjetničku školu. Mogla bih graditi kuće, ali u kuće ulazi bol, bijeda, nesloga, grijeh, bolest i smrt. Na svijetu je samo jedna kuća mirna, a to je kuća Gospodnja, u koju možete donijeti sve svoje boli, položiti ih u krilo onoga, koji sve razumije, i vi ćete se odanle vratiti utješeni. Muž vas pijanac ne može uznemirivati u kući Gospodnjoj. Vaše vas bolesno dijete ne će tu mučiti svojim jaucima. Tu novac ne vrijedi. Crkva je jedino mjesto, u kojem svi čine ono, što im je moguće, kako bi mislili i činili dobro. Svaki, više ili manje nesvijesno, podiže dušu iznad bijede života."

Ovaj bi novac bio uistinu dobro utrošen. Svakako bolje od onoga, koji ulažu različiti bogataši u kazališta, zabave, svjetske svečanosti, koje ne ublažuju nikakvu bol te ni na koji način ne služe odgoju naroda. /Miniera d'ore/.

"U CRKVI JE UVIJEK BLAGDAN!" - Sveti je Cottolengo volio siromahe, kao što svjedoči njegov život, ali je upravo na crkvu s radošću trošio velike svote novaca, jer je u njoj nalazio prvi predmet svoje vjere i ljubavi. Mnogo je puta govorio sakristanima: "U svemu treba štediti, ali s Bogom, s gospodarom svega, nema štednje". On je htio, da crkva bude što je moguće nakićenija i čišća.

Jednom je nenadano posjetio Malu kuću torinski nadbiskup Luigi Franzeni. Pošao je u crkvu, da se pokloni Presv. sakramentu te je bio zadivljen, kako je lijepo okićena i uređena... Kada je izlazio napolje, obratio se Sluzi Božjem te je, radujući se onom sjaju i ljepoti, upitao, da li se možda danas slavi neki blagdan u Maloj kući. Cottolengo mu je pun radosti i jednostavnosti odgovorio:

- Preuzvišeni, danas doduše nemamo nikakav blagdan, ali u crkvi je uvijek blagdan!

Naučimo odavle ljubav do krasote kuće Božje. /L' Eco del Santuario del Sacre Cuore/.

LIJEPA RIJEČ SIROMAHA. - A.Roussel je opisao u Univers-u god. 19o2. svoje putovanje po Hrvatskoj. On govoreći u đakovačkoj katedrali iznosi slijedeće:

"Gledajući sav narod u dubokoj sabranosti žarke molitve, dobro sam shvatio riječ siromaha, koga je neki radoznali čovjek pitao, kada je izlazio iz katedrale, koja je Štrosmajera stajala milijune!

Taj je, dakle, pitao siromaha, što misli o svem ovom bogatstvu. A on, da se nije ni za čas potužio na svoju bijedu, bez i najmanjeg osjećaja zavisti zbog bogatstva svoga biskupa,koje je utrošio u čast Isusa u svetohraništu, priprosto je odgovorio ovako: "Gospodine, mnogo sam molio za našega Biskupa. Kako je dobar, što nam je ovdje na zemlji htio pokazati nešto od onoga, što će biti raj!..."

"Uzvišena riječ, divan odgovor na licemjernu tužbu Juda svih vremena o šteti, koja se nanosi siromasima od rasipnosti Magdaleninih miomirisa!

Nije li ova lijepa riječ siromaha odgovor, i to najbolji odgovor na toliko razvikani socijalni problem današnjice? Ne znači li na ovoj zemlji pokazati siromahu, radniku, i svima, koji trpe "nešto od onoga, što će sačinjavati raj", pružiti najuspješnije i najsigurnije sredstvo za ublaženje boli?"
/L'Emanuel/.

LJUBAV DO KUĆE BOŽJE. - Neka irska predaja, dostojna Zlatne legende, pripovijeda, da je u davna vremena u jednom selu, koje je stradalo od potresa, vjerni narod prisustvovao sv.misi u siromašnoj kapeli, koje su zidovi bili ispucani od potresa. Bila je zima, i snijeg je svojom težinom pritiskivao krov. Najednom se jedan zid počeo rušiti. Baš je bilo Prikazanje. Seljaci, veli Legenda, nisu pobjegli. I svećenik je ostao kod oltara. Najjači su, da zapriječe rušenje kuće Božje, stvorili kao jedan lanac te su podupirli krov, koji se uz strahovitu škripu naginjao, te su junačkom snagom držali teret do konca mise. Ovi su ljudski stvorovi postali živi zidovi, stupovi od tijela i kostiju...

Naša je dužnost ljubiti, pomagati i braniti kuću Božju, gdje god ustreba!

13.

SVETO IME BOŽJE

Prijeđimo na drugu zapovijed dekaloga, koja kaže: Ne izusti imena Gospodina Boga svoga uzalud.

Pošto nam je Bog, naš vrhovni zakonodavac, naložio u svom zakoniku, da ga priznamo, klanjamo mu se kao stvoritelju i neograničenom gospodaru svih stvari, u drugoj zapovijedi traži od nas još i da poštujemo njegovo sveto ime.

Ova je zapovijed logična posljedica prve, čak bi se moglo reći, da je sadržana u prvoj. Očito je naime, ako se moramo klanjati Bogu, da ne smijemo pogrđivati njegovo sveto ime, nego ga uvijek moramo izgovarati s najvećim poštovanjem."

No on je ipak htio iz toga učiniti posebnu zapovijed, da nam pokaže kako čast, koju mu iskazujemo, mora biti potpuna i neograničena te se mora protezati i na svaki naziv, koji se odnosi na njega i na njegova božanska svojstva. Možda dapače i zato, da svoje ime osigura protiv velike lakoumnosti, po kojoj čovjek svojim jezikom obeščašćuje njegovo sveto ime.

I doista, nije li istina, da se najveći dio uvreda prema Bogu počinja upravo jezikom, koji obeščašćuje njegovo sveto ime, i to ili ga uzalud spominje ili ga pogrđuje uz psovku ili ga sramoti krivim zakletvama i lažnim obećanjima?

Udimo, dakle, sada u tumačenje ove stvari, koja je toliko važna i korisna zbog svoje praktičnosti i nastojmo, da odatle izvučemo za sebe bilo kakav nauk, ako bi nam kada bio potreban.

Danas promotrimo:

1. Zašto moramo poštivati ime Božje,
2. Kako ga moramo poštivati i
3. kakav je grijeh uzaludno izgovaranje imena Božjega.

I. Zašto moramo poštivati ime Božje?

Kada govorimo o imenu Božjem, ne mislimo isključivo riječ "Bog", nego bilo koji naziv, koji se odnosi na Boga s obzirom na njegova djela ili njegova svojstva.

Ime je riječ, koju su ljudi dogovorno dali nekoj osobi ili stvari i koja na neki način mora izraziti narav ili djelatnost osobe ili stvari, kojoj se pridaje, da se može razlikovati od svih drugih osoba ili stvari. Međutim ovo ne može pristajati Bogu, jer je prije svega uopće nemoguće spoznati njegovu bit, a zatim jer je on jedan i ne treba ga razlikovati od drugih. Stoga se, pravo govoreći, i ne može Bogu dati ni jedno prikladno ime. Pa i imena, koja mu se pridaju, ne izražavaju njegovu narav, nego njegovo djelo ili neko njegovo svojstvo.

U Sv. Pismu na pr. prečesto dolazi ime Božje pod različitim izrazima, ali svi ovi izrazi samo označuju njegovu moć i veličanstvo. I onom zgodom, kada je Mojsije pitao Gospodina, koji mu je govorio iz gorućeg grma, tko je on, Gospodin je odgovorio: "Ja sam, koji jesam" /2. Mojs. 3,14/.

Ipak kakav god bio naziv, koji se odnosi na Boga i pod kojim se želi izraziti njegova osoba, mi imamo svetu dužnost, da taj naziv poštujemo, da ga uzalud nikada ne upotrebljavamo, a kamoli da ga obeščašćujemo.

Upravo nam to nalaže druga zapovijed dekaloga: Ne izusti imena Gospodina Boga svoga uzalud!

1. Takva obveza izlazi prije svega iz izričite volje Božje, koja je jasno izražena ne samo u ovoj zapovijedi, nego i na mnogim drugim mjestima u Sv.Pismu. Ona kategorički tako nalaže, da njegovo ime treba poštivati i prijeti se strogim kaznama onima, koji bi ga se usudili uzaludno izgovoriti. U II. knjizi Mojsijevoj na pr. čitamo: "Gospodin ne će pustiti bez kazne onoga, koji uzima njegovo ime uzalud" /2o,7/. A u knjizi Crkvenici: "Neka ime Božje ne bude neprestano na tvojim ustima, i nemoj u razgovor miješati imena svetih, jer ne ćeš ostati nekažnjen" /22,1o/.

Da shvatimo, kako je bila stroga ova zapovijed u Starom Zavjetu, dovoljno je znati, da stari Hebreji nisu nikada izgovarali ime Božje, pa niti u javnim molitvama. Jedino ga je veliki svećenik smio izgovoriti jedamput godišnje na blagdan Pomirenja u svetinji nad svetinjama uz veliki sjaj i slavlje.

2. Ali i naš nam razum nalaže ovu dužnost.

Posve je sigurno, da su ime i osoba međusobno neodjeljivi, kao što je neodjeljiva sjena od tijela. Kada častimo ili pogrđujemo ime neke osobe, tada se to sve prenosi i na samu tu osobu. Pa kao što onaj, koji spominje časnu i ljubljenu osobu, spominje je uvijek s poštovanjem, tako i mi, ako iskreno častimo i ljubimo Gospodina, moremo izgovarati njegovo ime s najvećim poštovanjem.

Može li se uopće zamisliti netko, koji bi htio častiti i ljubiti Boga, a u isto bi vrijeme obeščašćivao i pogrđivao njegovo ime? To bi bilo protivurječje, besmislenost.

S druge strane, ne vidimo li, koliko ljudi paze, da se poštuje njihovo ime i kako osramoćenje svoga imena smatraju osramoćenjem svoje osobe? Pa ako to s punim pravom čine ljudi, zašto to ne bi mogao i Bog?

Evo, dakle, stroge dužnosti, da poštujemo sveto ime Božje i da mu iskazujemo najveće štovanje.

Nisu uzalud pravednici Staroga Zavjeta, kao što možemo vidjeti u Sv.Pismu, ljudi duboke vjere i velike svetosti, bez prestanka pozivali narod, da svetom imenu Božjem iskazuju hvalu i blagoslov. Ti su ljudi, poput psalmiste, nazivali to ime velikim, moćnim, divnim te su izražavali vruću želju, da svi narodi na zemlji od istoka do zapada budu samo jedan jezik i jedno srce, da veličaju to ime: Od istoka sunčanoga do zapada neka je hvaljeno ime Gospodnje /Ps. 112/. A nije uzalud ni Isus u molitvi Očenaš učio, da molimo prije svega, da hvalimo njegovo sveto ime: "Sveti se ime tvoje."

Ono, što se govori o imenu Božjem vrijedi i za presv.ime Isusovo, od koga, po riječima apostolovim, nema na zemlji ništa veće i moćnije i na čiju riječ padaju ničice puni strahopo-

čitanja nebo, zemlja i pakao: "U ime Isusovo klanja se svako koljeno onih, koji su na nebu, na zemlji i pod zemljom" /Filip. 2,19/. Isto vrijedi uz dužne razmjere i za ime Marije, Majke Božje i svetaca. Ako nam naime krepost vjere nalaže, da ih štujemo kultom dulije, nalaže nam također da im poštujemo i ime.

II. Kako moramo poštivati ime Božje?

Mogao bih ovdje ukratko reći ovako: Kao što se prva zapovijed dekaloga vrši svaki put, kada se probuđuje čin vjere ili ufanja ili ljubavi ili pobožnosti, tako i svaki put, kada molimo, kada se klanjamo, zahvaljujemo, blagoslivljamo, kada zazivamo pomoć Gospodina ili Djevice ili svetaca, vršimo drugu zapovijed: Ne izusti imena Gospodina Boga svoga uzalud!

Ipak imade i posebnih čina, kojima častimo sveto ime Božje, i dobro će biti, ako neke od njih spomenem.

1. Ime Božje častimo na pr., kada pobožno činimo znak križa. Što je znak križa? To je znak kršćanina, to je prvi čin pobožnosti, koji smo naučili u djetinjstvu i koji svaka prava kršćanska duša često u danu ponavlja. A nije li taj znak i proslava svetog imena Božjeg? Ne počinje li on riječima: U ime...?

Poznato je, da, kada činimo ovaj znak na početku svakoga svojeg djela, kako preporučuje Crkva, čast, koja se njime iskazuje imenu Božjemu, popraćuje i na neki način uzvisuje samo djelo. Zato i sam rad i djelo, koje vršimo, postaje čin časti imenu Božjemu. Tako su blagovanje, posao, učenje i t.d. čini, kojima častimo ime Božje.

Vidite li, kako se lako i kako često može pomoću znaka križa izvršiti čin poštovanja svetom imenu Božjem!

2. Drugi je način čašćenja imena Božjega molitva i strelovita molitvica.

Što je molitva, a što strelovita molitvica? To je zazivanje Boga preko njegova svetog imena.

Najljepša molitva, koju nas je Gospodin učio, Očenaš, počinje prošnjom: Sveti se ime tvoje! Ovo se presveto ime nalazi u svakoj molitvi! Čak i ne može biti molitve, bila kratka ili duga, a da se u njoj ne zaziva ime Božje, ime Isusovo ili Marijino.

3. Treći je praktičan način čašćenja imena Božjega poučavati vjerske istine onoga, koji ih ne zna te po svojim mogućnostima pomagati u proširenju kraljevstva Božjega u svijetu.

Tko je postao apostol istine, postao je i apostol časti Božje te radi na proširenju slave i njegova imena. Takvi su u prvom redu oni evanđeoski ljudi, koji napuštaju svoju obitelj i domovinu pa odlaze među neobrazovane i neznabožačke narode te im donose svijetlo evanđelja i spoznaju pravoga Boga. Takvi su svi oni, koji podupiru sveta djela za pomaganje misijonara te im pribavljaju potrebna sredstva, kao što su Društvo širenja vjere, Djelo svetog djetinjstva, Otkup robova i t.d. Takvi su i oni, koji u svom krugu nastoje da poučavaju u vjeri i kršćanskom nauku one, koji nisu poučeni, napose djecu, te tako pomažu

DOMINIKANSKI NOVICIJAT
DUBROVNIK

svećenicima u poučavanju te nevinim dušama lome kruh vječnih istina.

4. Konačno, da ne idem dalje, ima još jedan vrlo praktičan način čašćenja imena Božjega, a to je boriti se protiv psovke imena Božjega.

Ovo je prostrano polje za revnost dobrih kršćana!

Bogopsovku slušate vlastitim ušima i vi. To je sablazan, koju bismo trebali oplakivati krvavim suzama. Što se čini po kavanama, gostionicama, trgovima, trgovinama, kućama, ulicama... posvuda? Psuje se bez kraja i konca! Iz nekih se paklenih usta i ne čuje drugo nego psovka. Taj je đavolski govor toliko postao čest, da se nalazi već i u ušima pobožnih duša, a kad ove ne bi budno pazile, ušao bi i u njihova usta.

Dobar kršćanin ne smije ravnodušno promatrati ovu bezbožnu opačinu, nego mora sve učiniti, što može sa svoje strane, da je zapriječi. Svaka je spriječena psovka čin časti imenu Božjemu. Evo na koliko načina možemo revnovati za slavu ovoga presvetoga imena i dati mu čast. Zasada prelazimo preko drugih načina, a to su zavjet i zakletva, o kojima ćemo govoriti u slijedećim poukama.

III. Kakav je grijeh uzaludno izgovaranje imena Božjega?

Spomenimo sada radije različite načine, kojima se ime Božje najčešće obeščašćuje.

To vam je već poznato. Ime se Božje naročito obeščašćuje uzaludnim izgovaranjem i psovkama.

O psovci ćemo posebno govoriti.

Kažimo nešto o opačini uzaludnog izgovaranja imena Božjega!

Kada se ime Božje izgovara uzalud?

Kada se izgovara bez pravog razloga i bez potrebnog štovanja. Mnogi imadu neprestano, na svakom koraku, u ustima ime Božje, Majke Božje, svetaca, bilo da izraze čuđenje ili zbog nestrpljivosti ili u srdžbi ili u igri, u smijehu, u šali te svaki čas ponavljaju: Bože, oh Bože, Bože sveti, Zaboga, Majko Božja, Kriste i t.d., i t.d. Ovo je pravo obeščašćenje svetog imena Božjega, jer se upotrebljava bez ikakva obzira i kao pomoćna riječ u svakom ispraznom, grešnom, lakomislenom govoru. To se napose može reći za žene, koje nisu sposobne izreći ni jedan ukor svojoj djeci, niti mužu štogod objasniti, niti ispripovjediti bilo kakvu lakomislenu pričicu, a da ne umetnu mnoštvo takvih obeščašćenja, zbog kojih bi se čovjeku morala koža ježiti.

A da li ste ikada mislili na grijeh, koji se svaki put čini, kada se uzalud i bez poštovanja izgovaraju ova sveta imena?

Istina, ove zloporabe nisu smrtni grijeh, ali tko zna, da jednom ne mogu doći i do smrtnoga grijeha, napose, ako su popraćene s prezirom ili ako u nekim okolnostima prouzroče tešku sablazan?... Neke majke na pr., koje, dok kore svoju djecu, imaju uvijek na ustima takve izraze, koji nisu prave psovke, ali su im vrlo blizu, te ih izgovaraju u srdžbi, gnjevu, žestoko. Da li će se moći uvijek reći, da su one bez teškoga grijeha?

Nije li to pravi način, kojim sablažnjuju svoju djecu, koju uče na zlo i psovke!

No pretpostavimo, da se ovo ne će dogoditi i da se uzaludnim izgovaranjem imena Božjega čini jednostavni laki grijeh. Zar se iz ovoga ne treba učiniti nikakvo pitanje i zar postoji pravo, da se taj grijeh smije činiti potpuno lakoumno i ravnodušno? Ne, ne! I laki je grijeh prije svega vrlo težak grijeh pred Bogom, tako velik, da se ništa drugo osim smrtnog grijeha ne može s njime usporediti, tako velik, da ga ne bi bilo slobodno učiniti ni za kakvu korist. Nadalje kome nije jasno, kako Bog odurava svu neprestanu i stalnu zloporabu svoga imena? Ako je psovka, promatrana u sebi, najveći među smrtnim grijesima, jer za razliku od ostalih izravno vrijeđa Boga, s istoga razloga uzaludno izgovaranje njegova imena mora biti najteži među lakim grijesima.

Nije uzalud Gospodin zato dao posebnu zapovijest, a i u Sv.Pismu je izjavio, da ne će pred njim nitko biti smatran nevinim, tko uzalud izgovori njegovo ime.

Svaki čovjek s potpunim pravom zahtijeva, da se poštuje njegovo ime, i svaki put, kada ga drugi zloupotrebljava, osjeća se on pogođen u srce. Mnogo više, dakle, mora biti uvrijeđen Bog, kada čuje, da se njegovo ime oskvrnjuje svaki čas bez ikakva razloga, da je postalo igračkom ljudskih hirova, predmetom izljeva svake srdžbe, tako reći igračka svačijeg jezika, uzrečica u svim razgovorima.

Nije li možda njegovo ime nešto najsvetije i najčasnije od svega, što se nalazi na nebu i na zemlji? Nije li ovo ime klanjanja vrijedno i strahovito, ime, pred kojim se ponizno klanjaju nebeski anđeli i drhću od užasa davli pakleni? Nije li ovo triput sveto ime, koje ondje u nebeskom Jeruzalemu, po riječima Apostolovim, neprestano ponavljaju svi zborovi blaženih duhova u svečanom trisagiju slave i blagoslova! Ne tvori li ono vječni pjev one besmrtne domovine?...

Zaključak.

Svim silama nastojmo doći do sve većeg štovanja i gotovo velikoga straha i strahopočitanja prema svetom imenu Božjem te mu odajmo uvijek ono duboko počitanje i neograničeno štovanje, koje mu pripada.

Ako smo ikada stekli navadu da ga bez ikakva obzira i bez razloga izgovaramo, promislimo odvratnost, koju pokazujemo prema Bogu, zatim na zao primjer, što ga dajemo bližnjemu, na zlo, što sebi činimo te se svim marom nastojmo popraviti. Izgovarajmo ovo uzvišeno i veliko ime samo zato, da ga hvalimo, blagoslivamo, zazivamo, i neka nikada ono ne izlazi s naših usana bez izvanjeg znaka počitanja i poštovanja.

Tako su činili naši pređi, koji su imali življu vjeru od nas pa zato nisu nikada izgovarali ni čuli izgovarati ime Božje, Isusovo i Marijino, a da nisu otkrili glave...

Tako su činili i veliki ljudi...

Veliki se zvjezdoznanac Keppler, koji je prvi izmjerio udaljenosti zvijezda, uvijek, dok je za predavanja u školi izgovarao ime Božje, digao s katedre, sklopio ruke i duboko se naklonio.

Drugi je znameniti zvjezdoznanac, Newton, svaki put, kada je na javnom mjestu čuo izgovarati ime Božje, skinuo šešir i poklonio se.

To su činili i sveci... Sveti Bernardin Sijenski na pr. uvijek, dok je kod čitanja naišao na napisano ime Isus, zanosno ga je poljubio.

Držimo na pameti ove primjere i slijedimo ih!

S l i k e i p r i m j e r i

DVOSJEKLI MAČ. - Ime je Božje dvosjekli mač. S jedne strane ranjava neprijatelja, a s druge strane onoga, koji ga uzima u usta, ali to ne čini dobro. Ime je Božje strašno davlu, a napose ime Isusa Krista, jer je on njega nadvladao i iz njegovih pandža istrgnuo ljudski rod. Ako to ime upotrebljavamo u napastima, tada je ono mač, koji ranjava davla, ali ako ga upotrebljavamo bez poštovanja, tada je ono mač, koji nas ranjava /Muzzatti/.

OBEŠČAŠĆENJE. - Što biste rekli, kad biste vidjeli posvećene predmete, koji su u uporabi u crkvi /na pr. križeve, barjake, kaleže, slike, misna odijela i t.d./ gdje se nose po ulicama i trgovima ni zašto drugo, nego radi šale i zabave? Rekli biste, da je to teško obeščašćenje i imali biste razloga bojati se, da će Bog kazniti krivce.

A evo, povlačiti naokolo sveto ime Božje, ime Isusa Krista i svetaca u svjetskim razgovorima, šalama, srdžbi i t.d., bez ikakva razloga, smatrate li manjim obeščašćenjem, koje Boga ne će vrijedjati?

Muslimani znadu poštivati ime svoga proroka Muhameda, a naprotiv mnogi kršćani nemaju nikakva poštovanja prema najsvetijim i najdražim imenima, prema najsvetijim i najčasnijim stvarima!... /Rosatti, Manuale di spieg.catech./.

P. SECCHI I IME BOŽJE. - Jednog je dana došao filozof Garelli na razgovor s P. Secchi-em o njegovoj knjizi "Sunce", koju je malo prije toga izdao u Rimu te je govorio u njoj o divnim čudesima, koje je otkrio znameniti zvjezdoznanac. Garelli mu je odao zasluženu pohvalu.

- A sada, rekao je zatim Garelli, dozvolite mi, velečasni jednu primjedbu. Kako da vi, jedan redovnik /Secchi je bio isu-

sovac/, svagdje u ovoj omašnjoj knjizi govorite "o najvećem ministru prirode", t.j. o suncu, a nigdje ne spominjete niti imenujete ime Boga, koji ga je stvorio?

- Bio bih uistinu krivac, kad bi tako bilo, rekao je P. Angelo Secchi, ali neka gospodin točnije pogleda pa će vidjeti, da sam na kraju knjige govorio o Bogu. Radi poštovanja sam to uzvišeno ime stavio na kraj kao krunu čitava djela, jer ga se ja, tako sićušan, ne usuđujem izgovoriti bez najvećeg poštovanja.

Uistinu su veliki ljudi međusobno slični. Kao Keppler, kao Izak Newton, i Aleksandar Volta je ustajao i otkrivao glavu, kada je čuo izgovarati ime Božje /Colletti, nav.dj./.

"U IME BOŽJE!" - U veljači 1905. nalazila su se šestorica seljaka na podnožju gore Guperschnek u Tirolu kod Salzburga i sakupljala drva. Na jednom je navalila na njih strašna lavina, i oni su još imali vremena povikati: "U ime Božje!" Tada ih je već lavina zanijela i bacila na udaljenost od 150 m, osim jednoga, koga je snijeg pokopao na istom mjestu, gdje se nalazio. Ali začudo, nitko nije životom stradao, jer su se brzo uspijeli iskopati ispod snijega. No nitko se nije usudio nadati, da će ispod njega izići živi, jer je lavina i najjača stabla bila iščupala s korijenom i uništila u komade na istom mjestu, gdje su se nalazili seljaci.

Ako budemo u pogibelji zazivali ime Gospodnje, zaslužit ćemo njegovu pomoć! /Spirago, nav.dj./.

"BOG TE ČUVAO!" - Žena je nekog čuvara pruge imala lijep običaj, da svoga muža, uvijek, kada je izlazio iz kuće, da namjesti signale, pozdravi riječima: Bog te čuvao!

Jedne je zimske večeri njezin muž otišao napolje i još se nije vratio, a za kratko vrijeme trebao je proći brzi vlak Hamburg-Pariz /to je bila upravo pruga, koju je čuvao ovaj čuvar kod postaje Venloe/. Žena je stoga bila u velikoj tjeskobi, jer je mislila na kaznu, koja sigurno ne bi izostala, ako se on ne bi vratio na vrijeme, da dade potrebni signal. Stoga ona čuvši, da vlak dolazi, potrči, da sama dade signal. Ali u uzbuđenju se zabuni i mjesto prave poluge povuče znak za zaustavljanje. Vlak doista smjesta stane i strojovođa side sa svjetiljkom, da pita čuvara pruge, što se dogodilo. Nakon nekoliko koračaja uz slabo svijetlo svjetiljke opazi čuvara vezana preko tračnica, a usta su mu rupčićem začepljena. Odmah ga razriješi, i vlak nastavi put.

Odmah se sve saznalo. Čuvara su njegovi neprijatelji nenadano malo prije toga u blizini kućice uhvatili, bacili ga na tračnice i čvrsto svezali, da ga vlak pregazi. Ali Bog to nije dozvolio, i njegova žena, koja ga je bezbroj puta prije pozdravila riječima: "Bog te čuvao", postala je i neznajući njegov anđeo spasitelj. Počinitelji su ovog zločina bili iste noći u rukama pravde.

Tko izgovara ime Božje u pozdravu, privlači blagoslov Bož-

ji na osobu, koju pozdravlja. Najbolje bi stoga bilo, da se svi članovi kršćanskih obitelji u međusobnom pozdravljanju služe tim svetim imenom /Isti/.

KRŠĆANSKI POZDRAV. - Poznati protestantski pjesnik Klopstock pripovijeda u jednom pismu iz Kopenhagena pjesniku Mihaelu Denisu, da je na putu po Švicarskoj čuo, da su mu svi ljudi, kada bi silazio s kola, upravljali lijepi pozdrav: "Hvaljen budi Isus Krist!" On nije nikada čuo ove riječi i nije znao, da je to pozdrav, pa prema tome nije znao odgovoriti. Ipak su mu se one duboko utisnule u srce, pa se kasnije čudio, kako mu nije na pamet došao jednostavan i naravan odgovor: "Sada i uvijek bio hvaljen!" Kada je to saznao, ovaj mu se pozdrav učinio, kako sam piše, "tako lijep i prikladan za kršćane svih slojeva, da bi bilo poželjno, da se čuje u svim prilikama i na svakome mjestu"!

Radije njega, nego različite smiješne pozdrave, koji se danas čuju i koji na tisuću milja zaudaraju po poganstvu!... /Isti/.

14.

PSOVKA

Ime se Božje obeščašćuje uzaludnim izgovaranjem, t.j. izgovaranjem bez ikakva razloga i bez najvećega poštovanja.

To smo promotrili u prošloj pouci.

Ali to je malo, to nije ništa prema oskvrnuću, koje mu se nanosi grijehom psovke.

A ipak je ova strahovita opačina, koja je nekada bila vrlo rijetka, u naše dane postala tako rašírena u svijetu, da se više ni ne zna, dokle je sve doprla.

Svi to vidite i čujete.

Koliko imade danas kršćana, koji nisu zaraženi opačinom psovke?

Mislim, da ne ću pretjerati, ako kažem: malo, vrlo malo!...

Ovaj je pakleni govor postao običaj u svačijim ustima kod svih slojeva naroda, i više nema mjesta, gdje se ne čuje. U kućama, na trgovima, u trgovinama, tvornicama, gostionicama, sta-

jama, na sastancima, svagdje se čuje pogrdivanje svetog imena Božjeg. Pravo je govorio jedan pobožni pisac, da se čini, da je svijet postao zbor bjesomučnika, koji ništa drugo ne znaju nego svoju otrovnu pljuvačku bacati protiv neba. Iskreno priznajem, da ne bih nipošto htio govoriti o ovoj opačini, jer se uvijek smatram nesposobnim da protumačim svu njezinu rugobu i zloću.

Međutim red naših pouka traži, da vam o tom danas nešto kažem. Stoga ću vam što jasnije izložiti:

1. Veliku zloću ovoga grijeha,
2. ispraznost izgovora za opravdanje psovke i
3. sredstvo za odučavanje od psovke.

Dao Bog, da od ove pouke uberu neki plod oni, kojima je to potrebno. Neka nas ova pouka sve potakne, da sa svoje strane učinimo, koliko god nam je moguće, da iz svoje sredine iskorijenimo ovu odurnu opačinu te da uvijek revnujemo za čast Božjega imena.

I. Zloća psovke.

Prije negoli je promotrimo, potrebno je dobro uočiti narav psovke.

Bogoslovi definiraju psovku ovako: Psovka je uvredljiva riječ, znak ili čin protiv Boga, Majke Božje i svetaca.

Odavde jasno izlazi, da se psovka može učiniti ne samo riječju, nego i mišlju i činom. No jer je psovka riječju većma raširena i uobičajena, zato ćemo upravo o njoj napose govoriti.

Ona se, dakle, sastoji u uvredljivoj riječi, u nečasnom nazivu, koji se baca na Boga, Presvetu Djevicu i svece. Ako se ovom uvredom ne pridaje Bogu nešto, što je protivno vjeri, tada je to jednostavna psovka. Ali ako uvrede, koje se izbacuju protiv Boga, sadrže neku zabludu protiv vjere ili poriču Bogu ono, što nas vjera uči, da Bog posjeduje ili mu pripisuju nešto, što nas vjera uči, da on nema, na pr. nazivajući ga nepravednim, lažnim, okrutnim i t.d., tada psovke postaju krivovjerske, heretičke. Takve su, ako su izrečene s uvjerenjem uma i srca, odnosno one su heretikalne, gdje ne postoji ovo uvjerenje te ako se izgovaraju u srdžbi, a u duši se u njih ne vjeruje.

Kada se izgovara ime Božje, Presvete Djevice, odnosno ako se imenuju svete stvari, a da im se prije ili poslije ne domeće nikakav uvredljiv naslov, na pr. kod jednostavnog izgovora: Bog, Krist, Majka Božja, presv.Hostija ili presveti Sakramenat... tada nema prave psovke, i takvi se izrazi ne mogu nazvati teškim grijesima u sebi, iako katkada, a možda i vrlo često, mogu takvima postati zbog okolnosti ili posebnog prezira ili sablazni, koje ih prate.

Pošto smo razjasnili pravu narav psovke, pokušajmo sada da shvatimo njezinu duboku i paklenu zloću.

Sveti je Jeronim govorio, da nijedan grijeh nije strašniji od psovke, koja meće svoja usta čak u nebo: "Ništa nema strašnije od psovke... Ona zadire svojim jezikom u nebo /Comm.c.18,Is.

1. Posve pravo! Ako je nešto prije svega promatramo u njoj samoj, ona je uvijek smrtni grijeh, i to najteži od smrtnih grijeha.

Da vam ovo protumačim.

Sigurno je, da težina neke uvrede ovisi ne samo o svojstvu same uvrede, nego nadasve o svojstvu uvrijeđene osobe. Prema tome, ako vi date ćudan nekom djetetu, niste učinili toliko zlo, koliko biste učinili, kad biste ćušnuli svoga oca ili majku, svog poglavara, a još bi bila veća nepravda, kad biste to učinili jednoj osobi visoke časti, na pr. vladaru. Budući da se psovkom nanosi uvreda Božjem veličanstvu, koje je beskonačno, zato je ova uvreda, kakva god bila, uvijek teška i, prema tome, uvijek smrtni grijeh.

Velim, da je uvijek smrtni grijeh, jer ovdje nema malenkosti, kao što ima kod ostalih premnogih grijeha, na pr. kod krađe, ogovaranja i t.d., koji zbog nedostatka teške stvari mogu od teških grijeha postati lakim. Od časa, kada je psovka izgovorena sa znanjem i voljom, uvijek imade na sebi tešku zloću i stoga je uvijek teški grijeh.

Štaviše, nadodao sam, da je psovka između svih smrtnih grijeha najteži. To je s dva razloga.

Prvi je prema sv. Tomi taj, što se psovka u biti protivi ispovijedanju vjere i stoga posjeduje svu težinu grijeha nevjere. No budući da je među svim grijesima nevjera najveći grijeh, zato je i psovka takva. /II-II.ae. q. 13, a.3/.

Drugi je razlog taj, što je psovka za razliku od ostalih grijeha izravno vrijeđanje Boga.

Doista, tko učini bilo koji grijeh, vrijeđa Boga, ukoliko prestupa njegov zakon i krši red, koji je on ustanovio. Ali je drugo kršiti zakon, a drugo vrijeđati zakonodavca. Drugo je prezreti red dan od Boga, a drugo napasti samu osobu Božju. Ako dijete na pr. ne sluša očevu zapovijed, čini zlo i vrijeđa svog roditelja. Ali ako bi ovo dijete ne samo uskratilo ocu poslušnost, nego mu i u lice sasulo najgore uvrede ili ga udarilo, ne bi li mu nanijelo mnogo goru uvredu?...

A upravo to čini psovač. On nije zadovoljan, što samo prestupa Božji zakon, nego još izravno napada njegovu osobu te mu svojim poganim jezikom izbacuje u lice najogavnije psovke i kletve. Ostali grijesi vrijeđaju Boga neizravno, a psovka ga naprotiv uzima na nišan i izravno vrijeđa. Dok ostali grijesi mogu biti katkada teži ili zbog štete ili zbog sablazni, koju nanose, ili u nekom drugom pogledu, psovku zbog predmeta možemo nazvati najtežim od svih. "Svaki je grijeh u usporedbi s psovkom lakši", dodaje sv. Jeronim /nav. dj./.

2. Ipak je njegova zloća još razumljivija, kad promotrimo okolnosti psovke bilo sa strane Božje ili sa strane samoga psovača. Doista, koga psovač ruži psovkom? Boga, Isusa Krista, Presv. Djevicu, svece.

a/ Prije svega tko je Bog?

Naš stvoritelj, naš neograničeni gospodar, kralj neba i zemlje. Njega takvim moramo svi priznavati i klanjati mu se.

Pa ipak promotrite tu nešto naročito. Na svijetu imade još mnogo naroda, koji ne poznaju pravoga Boga te se klanjaju krivim božanstvima. To su poganski, divlji i neobrazovani narodi. A kako postupaju ovi narodi sa svojim krivim bogovima! Iskazuju im najveću čast, i jao onome, koji bi ih samo dirnuo! Njima ne dolazi na pamet, da bi ih vrijeđali, zlostavljali! Tko bi to učinio, bio bi smatran nakazom bezboštva i kažnjen najstrožim kaznama!...

A naprotiv među nama kršćanima, koji smo toliko sretni, da spoznajemo, da se klanjamo pravom Bogu, ima takvih, koji ga svaki čas napadaju i vrijeđaju ga najgorim pogrdama.

Tko u ovom ne vidi okolnost, koja otežava zloću psovke?

b/ Nadalje, koga psovač zlostavlja psovkom? Ime i osobu Isusa Krista. A tko je Isus Krist?

Uzmimo, da on nije Sin Božji, nego običan čovjek kao i mi. Pretpostavimo, da je on osnivač krive vjere kao toliki drugi. Pretpostavimo nadalje, da je on veliki varalica, zločinac...

Da li se ikada čulo, da se iz običaja uzima i vrijeđa ime nekog čovjeka, nekog osnivača krive vjere, odnosno ime nekog tiranina, jednog od onih, koji su u povijesti ostavili tragove divljaštva i krvi? Ne, nikada. Nitko o tom ni ne sanja. A zašto je jedini predmet zlostavljanja Isus Krist?

Međutim, ako naprotiv svi vjerujemo, da on nije jednostavan čovjek, nego pravi Sin Božji, tko ne vidi, kako u beskonačnost raste zloća psovke, kad ga ona ponizuje ispod svih ljudi, pa i najvećih zločinaca, što su ikada bili na svijetu?

c/ Čemu da govorimo o psovkama, koje se bacaju na Presv. Djevicu!

Od tih se psovki koža ježi!

Nema na svijetu žene, s kojom se gore postupa od nje!

Kada bi neke sramotne naslove, neke pogrde, koje psovači iz usta izbacuju protiv Majke Božje, netko izrekao na bilo koju običnu ženu, bio bi bačen u zatvor!...

Što nam sva ova promatranja drugo govore nego da psovka sadržava u sebi čudovišnu i gotovo nevjerojatnu zloću?

d/ Ako nadalje promatramo, da psovka zlostavlja ne samo Boga, našeg vrhovnoga gospodara, nego i Boga, našeg pravoga i najvećeg dobročinitelja, Boga, koji nas je stvorio, koji nas uzdržava, koji se brine za sve, što nam je potrebno za život, Boga, koji nas je otkupio u duhovnom redu uz cijenu svoje vlastite krvi, koji nas neprestano obasipa svojim darovima, svojim milostima, tada treba uistinu zaključiti, da ništa na svijetu nema nečovječnije, okrutnije, pakosnije, kao što je govorio sv. Jeronim: Od psovke ništa nema strašnije!

3. Ali možda psovač ipak imade na svojoj strani neke okolnosti, koje na neki način umanjuju njegov grijeh?

Ne! Naprotiv sve je protiv njega te samo otežava njegovu krivnju. Pogledajmo to!

a/ Svaki drugi grešnik ima neku radost, vuče korist od svojih grijeha. Škrtac se raduje, što povećava svoj dobitak. Razbojnik se veseli, jer se okorišćuje svojom pljačkom. Osvetnik nalazi veselje u osveti i tjelesnim ugodnostima. Ali kakvo uživanje, kakvo zadovoljstvo, kakvu dobit imade psovač u vrijeđanju Boga?

Nikakvu!

Psovka je čin luđaka.

b/ Svaki se drugi grešnik boji, da se sazna za njegov grijeh te traži mrak i tajna mjesta. Psovač naprotiv čini svoj grijeh bez ikakva stida, pod suncem, koje sve obasjava i oplođuje; psuje, dok sjedi za stolom, gdje mu se Bog pobrinuo za hranu; psuje kod svojih poslova, kad mu Bog daje snage, da ih izvrši. Psuje na trgovima, ulicama, gostionicama, u kavanama, na zabavi, svagdje, u svakoj zgodi, svaki čas, bez stida on vrijeđa svoga Boga!

Psovka je u najpotpunijem smislu đavolski grijeh.

Štaviše, ja bih rekao, grijeh i više nego đavolski, jer đavli u paklu doduše psuju, ali psuju zbog toga, jer se nalaze u mukama, jer ih je Bog kaznio, a kršćanin psuje, dok ga Bog čuva, dok mu daje dobročinstva i milosti...

4. Nije stoga nikakvo čudo, ako je kod svih obrazovanih naroda psovka uvijek bila smatrana kao užasan prekršaj, koji se ne smije ostaviti nekažnjen. I nije čudo, ako ga je sam Bog mnogo puta strogo kaznio.

U Starom je Zavjetu naložio, da narod ima kamenovati onoga, koji bi se usudio izgovoriti psovku /Lev. 24,16/.

U vrijeme su Mojsijevo tri opaka čovjeka, Kore, Datan i Abiron, izgovorila pogrdne riječi protiv Boga, i zemlja se otvorila pod njihovim nogama te ih je progutala /Broj.gl.16/.

Asirski kralj Senaherib, dok je sa 185.000 ljudi opsjedao Jeruzalem, opsovao je moć Gospodnju, i za jednu je noć njegova vojska bila uništena /4.Kr. gl.19/.

Baltazar je ismijavao svetost Božju te je obeščastio sveto posuđe ukradeno iz hrama, i jedna je tajanstvena ruka ispisala pred njim smrtnu osudu, koja je malo kasnije bila izvršena /Dan. gl. 5/.

Antioh je psovao, i Bog ga je kaznio tako, da je umro izjeden od crvi /2.Mak. gl.9/.

Maksimijan, apostol psovke među narodom i u školama, na koncu je poludio i sam sebi zadao smrt /Euzebije/.

Julijan Apostata, psovao je Kristovo ime i u očaju je umro na bojnom polju.

Arije i Nestorije su također psovali, nenadano ih je snašla strašna bolest i bijedno su umrli.

Lúter je psovao Boga, Krista, Crkvu i umro je u tvrdokornosti.

Voltaire je psovao čitav svoj život sveto ime Kristovo, iz prezira ga nazivao bestidnim, ali ga je na smrtnom času zahvatilo očajničko ludilo i izdahnuo je proklinjući sve i sva.

Nemojmo misliti, da su ove kazne danas prestale. Kad bih imao vremena, rado bih vam na temelju vjerodostojnih i najnovijih činjenica dokazao, da se te kazne još i danas ponavljaju na različitim mjestima, čak se na potresan način umnažaju. To nisu samo pojedinačne, nego i javne kazne, kojima Bog udara obitelji, krajeve, pokrajine i čitavo društvo.

Nije li u tom pogledu istina, da nema strašnijeg grijeha na svijetu od psovke: Ništa nema strašnije od psovke?

II. Ispraznost izgovora za opravdanje psovke.

1. Mnogi kažu: "Psovka je na koncu konca jedna riječ i prema tome ne može biti nikakvo zlo."

Što vrijedi ova isprika?

Istina, psovka je jedna riječ, ali kad bih ja rekao jednu uvredljivu riječ protiv jednoga od vas te ga na pr. nazvao razbojnikom, ubojicom, preljubnikom i t.d., taj bi se ne samo vrlo uvrijedio, nego bi me još predao i sudu.

Što to znači? Znači, da je i jedna uvredljiva riječ protiv čovjeka zlo. Nije li, dakle, zlo jedna uvredljiva riječ protiv Boga?

Tko riječima uvrijedi kraljevu osobu, osuđen je na zatvor, a tko vrijeđa osobu Boga, kralja kraljeva, zar ne čini nikakvo zlo?

2. "Ali - vele drugi - kada ja psujem, nemam nikakve namjere da vrijeđam Boga. Stoga on nema nikakva razloga, da se uvrijedi, pa ja ne činim nikakvo zlo."

Evo druge smiješne isprike.

Da onaj, koji psuje s nakanom vrijeđati Boga, čini veće zlo od onoga, koji nema te nakane, to je istina. Ali morate znati, da nakana nije potrebna, da bi psovka bila onako veliko zlo, kao što jest. Da ona bude takvo zlo, dovoljno je, da psovač znade, što psovka izražava i da je on ipak hoće reći.

Protumačimo to! Vi dadete nekoj osobi ćušku, a ispričavate se, da niste imali nakanu nanijeti joj nepravdu. Da li će ona smatrati vaš dokaz uvjerljivim? A to je upravo u našem slučaju. Kada je neka riječ ili djelo u sebi uvredljivo, ono vrijeđa i onda, kada nemamo nakane vrijeđati.

To shvaćaju i djeca!...

3. "Ali kad smo u srdžbi, kada nam posao ide zlo, kada nas netko srdi, tko tada ne bi psovao?"

Lijepe li isprike!

Ja hoću sada da siđem s ovoga mjesta, no spotaknem se i padnem na tlo. Tada se, rasrđen dignem i, da iskalim svoj bi-

jes, sve vas oko sebe izudaram šekama. Što biste vi kazali? Da sam lud. Što ste vi krivi, ako sam ja pao?

Primjenimo to na naš slučaj.

Neki vam posao ide slabo, neka vas životinja srdi, a vi tu svoju srdžbu upravljate na Boga, koji nema s time ništa. Vrijeđate ga i ružite ga na ovaj način...

4. "Ali kad nas obuzme srdžba, tada nema nikakva grijeha".

Ne vidite li, da ovakvim rasuđivanjem imate namjeru ispričati jedan grijeh drugim, t.j. grijeh psovke glavnim grijehom srdžbe? Ne primjećujete li čak, da svom grijehu dodajete još jedno veće zlo?...

5."Ali mi psujemo, a da ni ne mislimo tako, iz navike..."

Ali ovu ste ružnu naviku stekli, jer ste htjeli. Dakle, dužnost vam je, da je napustite i s njome prekinete. Da li biste ispravnom smatrali ovu izliku o navici, kad bi se netko branio, da je nekriv, što vas je napao ili okrao?

6. "Ali sada već svi psuju..." Nije istina.

Imade ih mnogo, koji ne psuju. Čak sve uglađene, dobro odgojene osobe ne psuju nikada. Oni, koji imadu na ustima psovku, jesu neuglađeni, neučtivi, prostaci. To su oni, koji se ne brinu za svoju čast ni za čast drugih. ...

Ali pretpostavimo ipak, da svi psuju. Da li bi zato psovka prestala biti zlo? Kad bi svi na svijetu postali razbojnici, da li bi krađa prestala biti zabranjena?...

7. "Ali mi psujemo samo za šalu..."

I židovi su samo za šalu ružili Isusa, pljuvali mu u lice i ćuškali ga. Da li se za to mogu ispričati?...

Ne, nema nikakve isprike, nikakve olakšavajuće okolnosti za grijeh psovke. Ona je grijeh potpune zloće. A svi razlozi, koje navode psovači u svoju obranu, ako dobro promotrimo, zapravo su samo njihova osuda.

III. Sredstva za odučavanje od psovke.

Spomenut ću vam ih u dvije riječi.

Prvi je lijek izbjegavanje psovača.

Opačina je psovke silno zarazna. Treba se svatko daleko držati od onih, koji su njome zaraženi, da u nju ne padnu. Vjerujte, mnogi psuju stoga, što se druže s psovačima.

Drugi je lijek: zadati sebi neku malu pokoru svaki put, kad padnete u grijeh obeščašćivanja imena Božjega.

Obvežite se na pr., da ćete odmah izmoliti neku strelovitu molitvicu..., da ćete odmah probuditi djelo pokajanja... ili bolje, da ćete dati nešto milostinje za svaku izgovorenu psovku! To je mala stvar, ali ako tako nastavite, postat će odličan lijek, da se od psovke izliječite.

Treći je lijek, da svaku večer ispitujete svoju savjest.

Prije nego podete na počinak, prođite ukratko čitav dan, dajte račun, koliko ste psovki izrekli i tada u sebi razmislite: Zašto tolike psovke?...što sam njima zaslužio?... Kad bi netko postupao sa mnom, kao što ja s Bogom, što bih učinio?... A što mi je učinio Bog, da ga psovkom ružim?...

Posljednje sredstvo, koje sva ostala sadržava, jest čvrsta i odlučna volja htjeti se pod svaku cijenu popraviti.

Čovjek toliko može, koliko hoće. Ako vi ne ćete da izgovorite neku riječ, nema nikoga, koji bi mogao preokrenuti vašu volju. Ako ste vi nešto čvrsto odlučili, tada nema zapreke, koja bi vas od toga odvratila, pa to svakako hoćete izvršiti. A zašto to isto ne činite, kada se radi o tome, da se riješite jedne opačine, koja je vaša vremenita i vječna propast?

Dakako, da se stara navika ne može uništiti jednim udarcem. Možda ćete iz početka pasti koji put, ali ne bojte se. Odmah se povratite i još većma utvrdite svoju odluku. Uvjeravam vas, da ćete uspjeti...

Jednom je neki svećenik imao putovati s nekim kočijašem. Taj je imao u navici psovku i svaki čas, kad se konj zaustavljao, on je svaki udarac bičem popratio najstrašnijim psovkama. Svećenik ga je više puta molio, da prestane, ali je ovaj odgovarao: "Ne mogu! Ne mogu!" Nakon osam dana isti je svećenik morao opet putovati s istim kočijašem. No prije nego je sjeo na kola, uzeo ga je na stranu te mu ozbiljno rekao: "Slušajte, prijatelju, danas mi morate obećati, da ne ćete psovati kao prošli put. Ako čitav dan prođete bez ijedne psovke, večeras ću vam na povratku pokloniti lijepu kutiju cigareta..." Onaj je čovjek jedan čas oklijevao, a zatim je rekao: "Dobro, kušat ćemo!" I uspeli su se na kočiju. Da li biste vjerovali! Put je bio dugačak. Nije manjkalo prigoda! Konj se otimao i zaustavljao. Kočijaš ga je udarao, škripao zubima, grizao jezik, ali iz njegovih ustiju nije izašla ni jedna psovka. Naveče je svećenik održao riječ. Pružio mu je kutiju cigareta i rekao: "Evo moga obećanja. Ali promislite... Za jednu kutiju cigareta vi ste se uzdržali od psovke, ali ne ćete li to isto moći učiniti za ljubav Božju pa da zaslužite raj? Zar Bog i raj možda manje vrijede nego li jedna kutija cigareta?..."

Htjeti znači moći!

Zaključak.

Završavam zaključkom onoga, što sam vam dosada govorio. To je slijedeći zaključak.

Oni, koji su među vama nažalost zaraženi opačinom psovke, moraju već jednom staviti ruku na srce, stvoriti čvrstu odluku i popraviti se. Nadalje svi bez razlike, u kojem god se stalešu nalazimo, napose roditelji, poglavari, poslovođe i t.d., moramo se združiti i ustanoviti sveti savez, da između sebe iskorijenimo ovu bezbožnu opačinu.

Danas je svijet pretvoren u prostranu mrežu udruženja. Imade staleških, trgovačkih, umjetničkih, sportskih udruženja, pa čak i udruženja za zaštitu životinja... A ne će li dobri

kršćani smatrati potrebnim, da pred širenjem bestidne i prostačke psovke, koja kalja sve duhove i strahovito pogađa narode, da se čvrsto sjedine u križarsku vojnu za zaštitu Božje časti i spasa duša.

Učinimo to! To će biti sveto i spasonosno djelo! Učinimo to! Time ćemo ne samo otkloniti od svojih glava tolike kazne s neba, nego ćemo i započeti providencijalni pothvat obnove i spasenja pojedinaca, obitelji, društva!

S l i k e i p r i m j e r i

KAMEN BAČEN U VIS. - Kao što kamen, bačen uvis protiv zvijezda, njima ne nanosi nikakve štete, nego u padu udara onoga, koji ga je bacio, tako onaj, koji Boga psuje, ne čini njemu nikakva zla, nego sam sebi prouzrokuje vječnu smrt /Sv.Iv.Zlatousti/.

ZVONA, KOJA ZOVU OLUJU! -Kada prijeti nevrijeme, tada običavaju zvoniti sva zvona, koja su u tu svrhu blagoslovljena, da rastjeraju oluju.

Ali imade i drugih prokletih zvona, koja pozivaju oluju, i ta su mnogo jača, da je zovu, nego ona, da je rastjeraju. Ta zvona jesu paklena usta psovača, koja također zvone i viču: Oluja! Oluja! /Bongioanni, nav.dj./.

U PASJU ŠKOLU! -. Pas nikada ne grize svoga gospodara, čak ga brani. A kada je bijesan, tada bježi od kuće, kao da mu nagon govori: Ako ovdje ostaneš, sve ćeš ugristi, pa možda i ruku svoga gospodara.

Jednom je neki dobro maskiran čovjek htio iskušati, da li će njegov pas biti sposoban da ga prepozna. Ušao je noću u dvorište. Jadna ga životinja nije prepoznala, nego je skočila na njega i ugrizla ga za ruku. Tada je gospodar skinuo masku i dao je, da ga prepozna. Jadna je životinja bila toliko utučena, da se sakrila u jedan kut, nije htjela ništa jesti i nakon tri je dana uginula. Ne bi li trebalo psovača poslati u pasju školu! /Rinolfi, La Morale/.

NEPRISTRANI SUDOVI. - Bivši je socijalistički poslanik u Italiji Camillo Prampolini o psovci pisao ovo: "Opačina je psovke ružna, luda, neuljudna, vrlo štetna. Ružna, jer onaj, koji psuje, zaslužuje naslov neotesanca i prostaka. Luda, jer ovi ili ne vjerujete u Boga i zato ste ludi, što proklinjete biće, za koje ne vjerujete da postoji; ili ste naprotiv vjernici, i tada ste još veće lude, ako psovkom vrijeđate onoga, komu se klanjate. Neuljudna je i protudruštvena, jer duboko vrijeđa osjećaj vjernika. Taj osjećaj, ako imate finoće i srca, ne smijete povrijediti.

Vrlo je štetna za nas socijaliste, jer onaj, koji psuje, vrlo je loš propagator. Ta kakvu propagandu vrše oni pojedinci, koji ne znaju izgovoriti ili napisati dvije riječi, a da ih ne nagrde psovkom? Ovi čine kao onaj, koji bi htio navesti svoga protivnika, da ga sasluša, a počinje ćuškama..." /Pastori, Dizion. apolog./.

General Luigi Cadorna, pozvan, da dade svoj sud o psovci napisao je: "Moje je ukupno mišljenje o psovci ovo: u Italiji se strahovito psuje u različitim oblicima, ali jednakom žestinom od Alpa do Capo Passero. To je svakako jedna od najgorih pojava, koja imade ružan kontrast s tisućgodišnjom civilizacijom našega naroda. Stoga vrše sveto djelo oni, koji nastoje, da nestane te odvratnosti, koja nas ponizuje pred nama samima i pred strancima." /G. Capretz, Per la vita/.

Riječi Židova Luigia Luzzatti: "Psovka je časoviti izraz pokvarenih nagona. Često je puta iskaljenje tih nagona. Ali nesretnih li onih, koji traže u ovim izvanjskim oblicima pakosti, olakšanje. Psovka najsvetijih stvari, ako je odmah ne slijedi grižnja savjesti, započinje propast duše" /Isti/.

Ministar Gentile izvjavljuje o toj stvari ovo: "Psovka je najbesmislenija mješavina žestine i nemoći, koja čovjeka postavlja protiv Boga, ali ga postavlja i protiv svijeta protiv njega samoga. Stoga je ni bezbožac ne može čuti, a da se ne osjeća uvrijeđenim. Stoga psovač probuđuje u svim ljudima neki osjećaj jeze zajedno sa sažaljenjem" /Isti/.

Još jedan socijalistički poslanik, Konstantin Lazzari, piše: "Za vjernika je psovka svetogrđe, i stoga je moraju izbjegavati. Za nevjernike je ona neškodljiva, ali zla navika te je uvijek nedostatak obzira prema drugima, koji mogu biti povrijeđeni u svojim vjerskim osjećajima. O tomu imam iskustvo od prije više godina, kada sam bio u zatvoru s jednim don Davidom Albertario. Jednoga dana, ogorčen, ne sjećam se više zašto, izustio sam sasvim protiv običaja jednu tešku psovku. Jadni je don David silno trpio zbog toga i toliko je bio povrijeđen, da mi još i danas savjest predbacuje, što sam mu nehotice zadao još jednu bol!" /Isti/.

Profesor Emil De Marchi, zaslužni pisac i mislilac ovako žigoše psovku:

"Uvrijediti tuđi osjećaj sa ružnom riječju, psovkom jednako je, što baciti nekom u lice zamazanu krpu. Ako vjerujete, da je Bog ljubezni otac, zašto vrijeđate svoga oca? Ako u prečistom liku Isusovu gledate dobročinitelja ljudi, prijatelja siromaha, zašto kaljate dobročinitelja i prijatelja prostotama? Ako u imenu Majke Božje osjećate milinu, koja je nadahnula najveće umjetnike i genije, te vidite simbol svih žena, koje ljube i trpe, zašto trpite, da netko ovo ime miješa s najprostijim izrazima, koje može nadahnuti vino zloće? Biti čovjek znači biti razuman, sposoban razlikovati dobro od zla, čisto od prljavoga, pravedno od nepravednoga. Pustiti da iz usta izlazi psovka ili ružan govor ne znači govoriti kao ljudi, nego roktati kao svinje."

POBUDNI PRIMJERI. - Jednog se dana slavni muzičar Giuseppe Verdi nalazio u kazalištu na generalnom pokusu jedne svoje opere. Najednom je jedan od pjevača, kad nije uspio pogoditi vrlo visoku notu, izbacio strašnu psovku na Boga... i nazvap ga psom. Tada se maestro Verdi upaljena lica ustao sa svoga mjesta, dao onom drzniku znak, da izađe, pa mu je rekao: "Ajte odavle, jer ste vi ovdje jedini pas!" /On.Rosaldi, Il parlar mesto/.

Jednoga se dana don Davide Albertario nalazio na skupštini novinara. Jedan je od njih izustio nekoliko strašnih psovki. Nato je don Davide ustao, prosvjedovao je protiv ovoga neotesanca i toliku je srdžbu na njega izlio, da je cvaj zanijemio. "Ako i nemamo zajedničke ideje - povikao je don Albertario - morali bismo imati zajednički odgoj!" /Isti/.

Dva crnačka mladića iz unutrašnje Afrike, koji su bili pokršteni i odgojeni u Italiji, išla su na Siciliju, da iz Sirakuze otplove u Bengasi. Na nesreću su ušli u vagon pun radnika i nadničara, koji su govorili nepristojno i svoje razgovore još kaljali ružnim psovkama. Mladi su Afrikanci neko vrijeme podnosili ovaj odvratan govor. Ali konačno, kada im je bilo svega dosta, dobrim su talijanskim jezikom počeli grditi ove prostake i govoriti im, kako moraju poštivati ime Božje i drugih osoba. No ovi su se našli uvrijeđeni, pa su im odgovorili. Nastala je svađa. Na lice je mjesta došao nadzornik vlaka. Ovaj je čovjek, dobro odgojen, ukorio psovače, kako su i zaslužili te im je rekao: "Stidite se! Talijani su otišli u Afriku, da Afrikancima donesu civilizaciju, a Afrikanci moraju Talijane poučavati u civilizaciji!..." /L' Angelo della Famiglia/.

KAZNE. - Neki se trgovac drvom nalazio sa svojim tovarom na trgu nekog francuskog centra na sajmeni dan. Budući da mu je posao išao slabo, on se najednom okrenuo prema crkvi, koja je gledala na trg, digao svoju pesnicu, škripao zubima i vikao: "O Bože, ako postojiš smrvi me! Nakon ove je užasne psovke otišao u svoje selo. Ondje se zaustavio upravo pred crkvom i u nedjelju istovario s kola drva. No drva su se najednom prevalila i smrvila mu prsa. Prenijeli su ga kući. Tražio je svećenika, no dok je svećenik stigao, on je bio mrtav. /Colletti nav.dj./.

Genovski dnevnik "L'Eco d'Italia" pisao je u svibnju 1902. ovo: Jedan od mnogih strašnih slučajeva, koji se ne događaju tako rijetko, kako se vjeruje, dogodio se neki dan u našem gradu, kao što su nam ispripovjedili vjerodostojni očevidci.

Pored crkve sv.Teodora, dok su vjernici nakon svršena obreda izlazili iz crkve, dogodio se slučaj, koji se strahovito dojmio svih prisutnih.

Malo je podalje od crkvenih vrata stajao neki čovjek, kojemu se nipošto nije sviđalo, što vjernici pohađaju kuću Gospodnju. Razdražen - bezumne li snošljivosti! - i srdit na polaznike crkve, počeo je na njih kao opsjednut bacati teške pogrde i sipati strašne psovke na Boga i Majku Božju. Vjernici su prestrašeni prolazili te žalili ovog pravog nesretnika. No na-

jednom, dok je narod onuda prolazio, strahoviti psovač umuknu, problijedi i izobličiši mu se lice te padne na zemlju kao gromom ošinut. Smjesta su mu pružili prvu pomoć, ali je sve bilo uzalud. On je postao ledena lešina, udaren u istinu gromom srdžbe Božje. /Maccono, Bestemmie e bestemmiatori 1920. str. 157/.

"L'Araldo" je iz Mondove donio u lipnju 1901. slijedeće: "U Barone Fayel kod Sezane u okrugu /departement/ Marne, bilo je dovršeno novo groblje i u sredini je podignuto veliko raspelo, koje je čekalo mrtvo tijelo prvog vjernika, da ga zakrili sjenom svoje zaštite. Neki je seoski bezbožnik izišao iz kolodvorske kavane i vidjevši raspelo, digao je stisnutu pesnicu prema liku Raspetoga i psujući zaurlao: "Tko će prvi praviti društvo ovom velikom obješenjaku?" No nakon nekoliko koračaja nesretnik je pao na zemlju udaren od moždane kapi. Upravo je bio on prvi zakopan na novom groblju."

U posljednjim danima mjeseca veljače g. 1889. napuljski su dnevnici, pa i oni, koji baš nisu bili skloni prema vjeri, objavili događaj, koji se zbio u maloj općini Liveri u pokrajini Caserta. Evo, kako ga je tada donio list "Corriere di Napoli", koji se ne može osumnjičiti zbog klerikalizma:

"Ondje je živio neki Filippo Barone, vrlo žestok čovjek, koji je često psovao i kod toga izgovarao ružne riječi uz čine, koji su vrijeđali vjerski osjećaj obitelji i svih onih, koji su katkada bili gledaoci njegovih ludosti. Pred nekoliko dana, nakon prepirke sa svojom ženom, bacio je u srdžbi komad bakalara na sliku Majke Božje te zaurlao: "Ne smatram te Majkom Božjom, ako ne učiniš, da mi se osuši ruka!"

Nije još, može se kazati, ni izgovorio ovih riječi, kada je kao gromom ošinut pao na zemlju i bio u nesvjestici oko pola sata. Kad je došao k svijesti, primijetio je, da mu je desna ruka /tom je baš pogrdio sliku Majke Božje/ bila nepokretna - i strašno je izreći - počela trunuti!

Barone je, položen na krevet, trpio velike boli, koje su se stalno povećavale.

Slijedeći je dan umro, a ruka mu je bila potpuno crvena od raka."

Jedan je valjan vojnik Padovanac, Prevato Albino s bojišta svom župniku u Lunigliano pisao te mu ispripovjedio slijedeći strašni događaj: "Prije malo dana moja je četa bila u jednoj kmetskoj kući, vrlo daleko od prve bojne linije. Po zidovima su soba visjele mnoge svete slike. Jedan je vojnik iz moje čete govorio, da je za njega zlo, pa je za izliku u ruku uzeo raspelo i stao ga ružiti takvim riječima, kakvih ne želim spominjati. Konačno ga je nogom bacio napolje iz sobe, i ono se slomilo. O, da to nije nikada učinio! Kad se spustio večernji mrak, mi smo po običaju izišli iz kuće, da se prihvatimo posla. Ovaj je nesretnik rekao, da se ne osjeća dobro te je pošao na počinak. Kad se nakon nekoliko časaka četa udaljila, na kuću je pala granata i probila krov. Spomenuti je vojnik, koji je malo prije pogazio raspelo, bio pogođen usred prsiju. Kada se granata rasprsnula, njegovo je tijelo raznijela na deset puta više komada nego li se slomilo raspelo, tako da su se

kasnije mogli pokupiti samo posljednji ostaci. U onoj kući u istoj sobi bilo je još vojnika. Nekima se nije ništa dogodilo, a drugi su bili samo lakše ranjeni!" /Iz Perardi, nav.dj./.

Velik je utisak u čitavu svijetu izazvala nesreća, koja je zadesila parobrod Saint Philibert u moru kod Bretagne u lipnju 1931. Oko 5oo izletnika izgubilo je život. Iz vijesti,koje su kasnije stigle, mogla se napisati i povijest bolnog događaja, u kojem se očito vidi kazna Božja.

Na blagdan je Tijelova biskup u Nantesu zbog ružna vremena smatrao, da će biti bolje, ako se ne održi procesija s Presv. Sakramentom. Sutradan su se jedne novine u Nantesu izrugivale biskupovoj odluci. "Što radi vaš Bog?" pisale su jedne od tih novina porugljive hule. "Mi se tomu smijemo. Mi smo za slijedeću nedjelju 7.lipnja priredili krstarenje prema Saint Nazaire na parobrodu "Saint Philibert". Vidjet ćete, kako će sve biti dobro, iako će taj dan propustiti misu izletnici, koji će tu sudjelovati."

Došla je nedjelja 7.lipnja. Rano se ujutro 62o putnika ukrcalo na parobrod. Isprva je vrijeme bilo divno. "Saint Philibert" je sigurno plovio niz Loire i stigao u Saint Nazaire. Zatim je izišao iz ušća rijeke te ušao u Atlantik, da malo zađe na pučinu, kad li najednom nasta gusta magla tako, da se ništa nije vidjelo niti čulo na lo metara udaljenosti. Malo kasnije: strahoviti sudar s velikim prekooceanskim parobrodom, koji je mali francuski brod raspolovio. Dva je časka trajala vika od straha, a zatim je slijedio mrtvi mir. "Saint Philibert" je zauvijek nestao u dubini. 496 je izletnika nestalo, 4 poludjela, a ostale je teškom mukom spasio parobrod, koji je došao u pomoć. Kapetan je očajan potonuo sa svojim brodom.

Tako je Bog primio izazov bijednih čovječuljaka i odgovorio na njega.

Naravno, dnevnici u Nantesu, govoreći o katastrofi,nisu ni spomenuli ovaj izazov. Ali su zato ovu činjenicu iznijeli Pierre L'Ermite u pariškom dnevniku "Croix" i Gustave Herve u "Victoire" te su komentirali uz vrlo satirične opaske, na koje su izazivači u novinama i slobodni zidari smatrali pametnijim da ne odgovore!... /isti/.

KAŽNJEN, ŠTO JE PSOVAO MUHAMEDA. - R.Molteni u djelcu o psovci pripovijeda, da je u zatvoru u Bengasiju jedan talijanski vojnik odležao 3o dana. Na zatvor ga je osudio vojni sud, jer mu se, dok je pred sobom tjerao jogunastog magarca, u prisutnosti jednog Arapa iz usta izmakla riječ: Muhamed-pseto! Vojnik se kušao braniti pa je rekao: "Kako to, da mi se slična nesreća nije dogodila, dok sam psovao Boga, Majku Božju i sve svece iz kršćanskog kalendara, a za riječ "Muhamed-pseto" sudbeni postupak, hapšenje, zatvor, kruh i voda?..."

To je svakodnevna pripovijest! Uvreda bilo koje osobe izaziva propast svijeta, samo na uvredu Boga ostaju svi hladni i ravnodušni!

KRIŽARSKA VOJNA PROTIV PSOVKE U ITALIJI. - Prvom kongresu upravitelja Apostolata molitve, koji se držao u Rimu u listopadu 1920. g., prisustvovao je pun vjere i u tišini obraćeni slobodni zidar Amadeo Balzaro. On je s 400 učesnika bio primljen kod Benedikta XV. Tom se prilikom Papa požalio na tako raširenu opačinu psovke u Italiji te pozvao na djela naknade i molitve zbog odurne mrlje psovača.

Balzaro je plakao. Dok se vratio u Veronu, gdje je radio u "Corrierre del Mattino", razmišljao je, tražio je rasvjetljenje od Gospodina, raspravljao je s političkim protivnicima /socijalistima, liberalima, fašistima/, pokazao im je zajedničko područje za borbu protiv psovke. Nije naišao na protivljenje i dao se na posao.

S imenom predsjedništva Omladinskog katoličkog veronskog udruženja, u kojem je učestvovao, Amedeo Balzaro je odaslao dopis svim vođama stranaka, svim glavarima javnih i privatnih ureda, građanskim i vojnim vlastima, poslanicima, senatorima i t.d. Samo su neki odgovorili na poziv. Ali velikodušni apostol nije izgubio odvažnosti. Bilo je to 11. travnja 1922. On je hodao i obilazio urede i sjedišta pozvanih osoba. Govorio je fašističkoj stranci, u Radničkoj komori, komunistima, generalima, da sve ujedini u zajednički pothvat te je u deset dana uspio skupiti oko 300 potpisa, koje je predao javnom bilježniku De Bessiu. U redovničkim su se zajednicama dizale žarke molitve prema nebu.

Dne 6. svibnja 1922. na prvi petak mjeseca pojavio se uz mnogobrojno odobravanje, pozivni proglas, koji je ostavio duboki dojam. Proglas je umnožen u 50.000 primjeraka i poslan svim načelnicima, prefektima, rektorima sveučilišta i t.d. Nova se križarska vojna povezala istovremeno pomoću brzojava s čitavom Italijom i kolonijama. Poslani su brzojavi papi, kralju, ministru predsjedniku, svim vođama stranaka, talijanskim poslanstvima u inozemstvu. Odobravanje je bilo opće. Novinstvo se sasvim povoljno izražavalo.

Od toga je časa borba protiv psovke počela u Italiji s takvim žarom, da se ne će nikada zaboraviti u povijesti. Narod, obeščašćen tim pečatom duhovne sušice, a to je prostačka pljuvačka i uvreda Boga, probudio se i započeo novo doba /Olgiati, Confer./.

Kamo sreće, da se takav pokret pokrene i kod nas!

A DANAS? - Nakon Drugog svjetskog rata, koji je bio strašniji nego prvi, čini se, da je ova opasna opačina podigla glavu i đavolski triumfira na svim mjestima i područjima društvenoga života.

Nisu bili dovoljni strahoviti bičevi razaralačkog rata, da se ljudi dozovu k svijesti. Čak se čini, da ih je kazna učinila još gorima.

Vrlo loš znak! Vjesnik - ne dao Bog! - drugih nesreća i još gorih nevolja.

15.

ZAKLETVA

Druga nam zapovijed nalaže, kao što smo vidjeli, da hvalimo Boga, a strogo nam zabranjuje svako obeščašćenje njegova svetog imena.

Ipak postoje dva religiozna čina, kojima možemo uvelike dati čast imenu Gospodnjemu, ako ih činimo, kako treba. Naprotiv ih premnogi kršćani na različite načine zlorabe, pretvaraju ih u predmet uvrede i sramote.

Ova dva čina jesu: zakletva i zavjet.

Stoga ne smijem prijeći preko njih, nego ću vam i o tom kazati nekoliko riječi. To je tim potrebnije, što najveći dio kršćana nema o njima ispravno mišljenje, koje nije u skladu s pravim stanjem stvari.

Danas ću vam govoriti o zakletvi, a u slijedećoj pouci o zavjetu.

S obzirom na zakletvu promotrit ćemo dvije stvari:

1. Narav zakletve i
2. uvjeti, da bude dozvoljena.

I. Narav zakletve.

Zakletva je izričiti ili prećutni, izravni ili neizravni zaziv imena Božjega, kojim se Bog poziva u svjedočanstvo istine onoga, što govorimo i obećavamo.

Na pr. vidio sam, kako je neka osoba otišla na neko mjesto. Pripovijedajući to trećoj osobi kažem: "Zaklinjem se, da sam vidio tu osobu". To je zakletva. Ili dugujem nekom 100 dinara te mu kažem: "Zaklinjem se, da ću ti ih kroz godinu dana vratiti". To je zakletva.

1. Prema tome je zakletva dvovrsna: potvrdna i obećajna.

Potvrdna je onda, kada se zaklinjemo, da smo rekli ili da govorimo istinu. Obećajna je, kad se zaklinjemo, da ćemo držati, što smo obećali.

Način vršenja prisege, t.j. zazivanje Boga za svjedoka raznolik je. Može se na pr. kazati: "Zaklinjem se", odnosno: "Neka Bog dade, da umrem, ako nije istina" ili: "Istina je, kao što je istina, da Bog postoji". Može se zakletva izvršiti, da se ruka stavi na prsa ili na raspelo ili na Evanđelje ili da se izgovara ili vrši nešto drugo, čime se po sebi Bog izričito ne zaziva, nego se vrši s nakanom zakletve.

Upamtimo dobro: Za polaganje je prave zakletve potrebna nakana zakleti se, odnosno pozvati Boga za svjedoka. Kad bi na pr. netko rekao: "Zaklinjem se, da je tako", a ne bi imao namjeru, da pozove Boga za svjedoka, u savjesti, pred Bogom ne bi položio nikakve zakletve.

2. Ovdje dolazi samo od sebe na pamet jedno pitanje: Da li je zakletva dozvoljena?

Ne samo da je zakletva po sebi dozvoljena, nego je to sveta stvar, čin vjere, koji u velike časti Boga.

Doista, kao što je ime Božje sveto, tako je i svet čin, kojim ga zazivamo, kada postoji za to dovoljan razlog. Tim se naime činom priznaje Bog kao istina po svojoj biti, a to je svakako njegova slava.

Kod svih naroda na zemlji, starih i sadašnjih, civiliziranih i neciviliziranih, uvijek se upotrebljavala zakletva te je oduvijek smatrana kao sveta stvar. Stari su se Grci zaklinjali olimpskim bogovima, a Rimljani kapitolijskim Jupitrom.

Uostalom, sam se Bog, da nam pokaže, kako je zakletva sveta stvar, prvi zakleo kod naredbe o vječnom svećeništvu svoga Krista: "Zakle se Gospodin... ti si svećenik do vijeka". Isus je mnogo puta svojoj božanskoj riječi dao vrijednost svetošću zakletve: "Zaista, zaista vam kažem". Pavao, apostol, nadalje pišući vjernicima, zove Boga za svjedoka s obzirom na istinu, koja se nalazi u njegovu srcu: "Bog i Otac G. N. Isusa Krista zna, da ne lažem" /2.Kor. 11,31/; "Bog mi je svjedok, kako čeznem za svima najnježnijom ljubavlju Krista Isusa" /Filip.1,8/.

I patrijarsi su upotrebljavali zakletvu već od najstarijih vremena te su je smatrali činom pobožnosti i vjere.

Josip je umirućem ocu zakletvom obećao, da će njegovo mrtvo tijelo prenijeti u njegov zavičaj i položiti ga u grob uz njegove pređe. Jonata i David, koji su među sobom imali čvrst savez, zakleli su se jedan drugome, da će ga držati. David se zakleo Bersabeji, da će Salomon vladati iza njega. A Salomon se zakleo svojoj majci, da će udovoljiti njezinoj molbi u korist Adonije.

I danas se savezi između naroda i naroda i svi najsvečaniji čini političkog i građanskog života zapečaćuju zakletvom.

Ako je to tako, onda nije čudo, da Crkva zakletvu ne samo dopušta, nego je hvali i odobrava. To čini stoga, jer zakletvom priznajemo Boga onim, što jest, naime da je on beskrajna mudrost, beskrajna istina, beskrajna pravda, a to sve služi njegovoj časti i slavi.

Istina, Isus Krist u Evanđelju veli: "Nemojte se zaklinjati... Vaša riječ neka bude da, da; ne, ne /Mt. 5,34/.

No tim riječima on nije imao namjeru potpuno zabraniti zakletvu. Htio je samo svojim sljedbenicima naglasiti, da u svim prilikama budu toliko vjerni istini, te zakletva ne bude potrebna.

II. Uvjeti, pod kojima je zakletva dozvoljena.

Ipak, ako je zakletva položena u ime Božje, pohvalno je i sveto djelo, moramo je tako upotrebljavati i njom se služiti samo onda, kad postoje za to potrebni uvjeti.

Koji se uvjeti traže, da zakletva bude dozvoljena?

Sam nam ih Gospodin daje na usta proroka: "Zaklinjat ćeš se u istini, sudu i u pravednosti" /Jer. 4,2/.

Da zakletva bude dozvoljena, mora biti položena na istinu, pravednost i sud. Ako bilo koji od ova tri uvjeta nedostaje, onaj, koji polaže zakletvu, nije bez krivice. Ako je zakletva položena bez istine, tada je kriva, ako je bez pravednosti, zakletva je nepravedna, a bez suda je nepromišljena.

Protumačimo sve ovo!

1. Prvi uvjet, koji zakletva mora imati, jest istina. Istinito se zaklinjati, znači, da onaj, koji se zaklinje, mora samo ono tvrditi, što znade, da je istina i moralno sigurno, a ako se radi o obećajnoj zakletvi, mora imati nakanu izvršiti ono, što obećava.

Tko bi Boga zvao za svjedoka u laži, postao bi krivac strahovitog krivokletništva, koje je uvijek vrlo težak grijeh pred Bogom, a odurno djelo pred ljudima.

a/ Uistinu, budući da je Bog po naravi istina, ne može mu se nanijeti veća uvreda, negoli ga zvati za svjedoka u laži. Time bismo ga na neki način smatrali neznalicom, kao da on ne zna, kako stvari stoje ili bismo predpostavljali, da je opak ili nepravedan, kada hoće svojom vrhovnom vlašću posvjedočiti i potvrditi lažnu stvar.

Zapamtimo, da je takva zakletva mnogo puta teški grijeh, pa i onda, kada se radi o laganoj stvari. Njezina težina naime ne proizlazi iz teške ili lake stvari, nego iz uvrede, koja se nanosi Bogu time, što ga pozivamo za svjedoka u neistinitoj stvari.

b/ Ona je nadalje odurna stvar, čak vrlo težak prekršaj i pred ljudskim društvom.

Da društvo može postojati, među ljudima je potrebno međusobno povjerenje, i na njemu počivaju sva prava i dužnosti građana. Ali budući da pohlepa vrlo često rada prijevaru, Bog je postavio zakletvu kao vrhovno jamstvo čovjekovih obećanja, kao najviši i posljednji vez javne i privatne vjere. Stoga se krivo zaklinjati znači izvršiti okrutni napad na samo društvo. Kad bi nestalo svetosti zakletve, život bi optuženika pred sudom ostao na samovolji lažnih svjedoka. Privatna bi imovina bila predana na milost i nemilost nepoštenja, a čitavo bi se ljudsko društvo srušilo kao zgrada potresena u svojim temeljima.

Zato su evo i poganski i neobrazovani narodi, vođeni samim svijetlom razuma, uvijek krivu zakletvu smatrali najodurnijim zločinom, koji zavređuje javno prokletstvo.

c/ Pa ipak, ako malo bolje promotrimo, vidjet ćemo, da je ovaj grijeh čest i među kršćanima!

Koliko sinovi i kćeri na pr., da se izbave od opomene ili kazne, ne samo da niječu, da su učinili neki prekršaj, nego se zaklinju, i to krivo se zaklinju, da nisu krivi, dok uistinu jesu. Koliki se, da se oslobode od neke isplate duga, da dođu do veće službe, da udovolje svom prijatelju, krivo za-

klinju, pa makar to bilo i na veliku štetu trećega. Koliki sa zakletvom obećavaju nešto, a nemaju nakane da to ispune, svijesni, da ne mogu izvršiti zakletvu! A koliki se daju zavesti ili potkupiti, da se krivo zakunu pred sudom te su tako uzrokom i nepravednih i do krajnosti štetnih osuda za svoga bližnjega.

Sjetite se, da Bog proklinje krivokletnika i čitavu njegovu kuću, jer u Sv.Pismu veli: "Moje će prokletstvo doći na kuću onoga, koji se krivo zaklinje u moje ime" /Zak. 5,4/.

Tko je bio u Engleskoj, mogao je vidjeti spomenik, koji je vječni svjedok na dosta čudan način javno kažnjene jedne krive zakletve.

Neka je žena jednog dana na tržnici kupovala povrće. Prije nego se udaljila, prodavač je zatražio od nje da plati cijenu, koja je bila vrlo neznatna. No pokvarena žena, da zadrži novac i povrće, rekla je, da je već prije platila. Prodavač je ostao kod svoga i tražio novac, a ona se zaklela riječima: "Ako nisam platila, dao Bog da umrem!" Čim je izgovorila strašnu krivu zakletvu, pala je na zemlju i više nije odavala znaka života! Za ovaj su događaj smjesta saznale vlasti. Njihovi su ljudi došli na lice mjesta i još su u stisnutoj ruci nesretne žene našli novac, za koji se zaklela, da ga je već dala. Vlast je tada dala podići spomenik na onom istom mjestu, na tržnici, kao uspomenu budućim pokoljenjima na strašan događaj, a svima na neprekidnu pouku protiv krive zakletve. /Marault, Insegnamenti intorno alla religione/.

2. Drugi je uvjet za zakletvu pravednost.

Zaklinjati se pravedno znači zaklinjati se samo za dozvoljene i poštene stvari. Ako ono, što tvrdimo ili obećavamo, nije dozvoljeno i pošteno, zakletva se ne može položiti, a onaj, koji je svejedno položi, ne samo da vrijeđa Boga, nego postaje krivac zbog volje, koju ima, kad hoće izvršiti zlo, više ili manje teško, prema tome, da li se radi o više ili manje teškoj stvari.

Takva je na pr. bila Herodova zakletva, da će Herodijadinoj kćeri dati sve, što zatraži, pa makar se radilo o nečem nedozvoljenom, kao što je bila glava Ivana Krstitelja.

Takve su zakletve nekih kršćana, koji se zaklinju, da će se osvetiti neprijatelju, da se ne će s njime izmiriti. Takve su zakletve nekih mladića, koji su raspaljeni grešnom sramotnom strašću te se zaklinju, da ne će nikada napustiti onaj idol tijela, koji obožavaju. Takve su zakletve, koje polažu članovi tajnih društava, jer one povrh toga sadržavaju i bezbožnosti, svetogrđa, strahovita i đavolska obeščašćenja.

No ove zakletve nemaju nikakve vrijednosti i, ako je grijeh položiti ih, još je veći grijeh vršiti ih. Ovakve naime zakletve uvijek imadu za cilj neko grešno djelo.

Zakletva nije, ne može biti, nikada ne smije biti neki vez opačine.

3. Treći je uvjet konačno za dozvoljenu zakletvu, da bude položena pa sudom.

Što to znači?

Znači, da se zakletva mora položiti razborito, nakon zrelog promišljanja, oprezno, t.j. ne zbog sitnica, niti zbog stvari ni od kakve važnosti, jer bi se time uzalud spominjalo ime Božje. Zakletva se naime smije samo onda položiti, kada se radi o velikim, važnim stvarima, kada je to potrebno ili to traži naše dobro ili dobro našeg bližnjega.

Ne bi li bio nedostatak poštovanja zvati za svjedoka odličnu osobu bez ikakva opravdana razloga? Kakve li, dakle, drskosti onih, koji svaki čas zovu Boga za svjedoka! Tako svečan čin naše svete vjere mora se uvijek izvršiti s velikim strahopočitanjem i uz najozbiljnije razmišljanje.

Stari su se kršćani zaklinjali natašte, da pokažu ovim činom isto poštovanje, koje pripada presvetom Oltarskom Sakramentu. Zaklinjali su se samo u crkvama, na oltaru, gdje su se čuvale moći mučenika. Mi se redovito ne trebamo nikada zaklinjati, osim ako to od nas traži zakonita vlast, koja jedina ima pravo, da od svojih podanika traži zakletvu, jer je ova za nju izvrsno sredstvo da dođe do upoznanja istine. Dužni smo se zakleti još i onda, kada nema drugog sredstva, da se spasi čast ili život ili da se izbjegne teški gubitak.

Ali da li mnogi kršćani upotrebljavaju ovakvu razboritost s obzirom na zakletvu?...

Ne! Mnogi imaju na ustima više zakletvi nego riječi!

Mnogi se kunu ni za kakve stvari, da drugog uvjere u istinitost neke pričice, da zasluže nizak dobitak, da izbjegnu kaznu, da rasprodaju robu! Mnogi se zaklinju svakom prilikom, s najvećom lakoumnosti i lakoćom, pa i za šalu, za zabavu, da dokažu vjerodostojnost neke ludosti nikakve vrijednosti!

Istina, najveći će dio ovih zakletvi biti samo laki grijesi. Ali mogu katkada postati teški, kada su uzrokom sablazni i kada postoji opasnost krive zakletve, što će se lako dogoditi kod onoga, koji se već sasvim iz običaja zaklinje. U svakom su slučaju te zakletve uvijek čin nepoštovanja i obeščašćenja svetog imena Božjega.

Neki možda misle, da je potrebno uvijek se zaklinjati, da im se vjeruje. To je posve krivo. Tko se mnogo zaklinje, smatran je manje vjerodstojnim od drugih, jer ga nitko ne drži ozbiljnom i poštenom osobom zato, što osjeća potrebu, da svakoj svojoj riječi pruži vjerodostojnost sa zakletvom. Pravi se i pošten čovjek nikada ne zaklinje, jer osjeća, da njegov otvoreni i iskreni značaj daju veću vjerodostojnost njegovoj riječi negoli bilo kakva zakletva.

Eto, dakle, tri uvjeta, koji moraju pratiti zakletvu, da bude dozvoljena i da služi Bogu na čast.

Zaključak.

Sjetimo se uvijek, da je zakletva svetinja, pa se zato moramo s njome služiti s najdubljim poštovanjem.

Stoga se nemojmo nikada zaklinjati bez očite potrebe, a ne tražimo to niti od drugih. Pa ako katkada zbog nekih okolnosti budemo pozvani da se zakunemo, obavimo to s dužnim poštovanjem te smatrajmo zakletvu ne nekom jednostavnom vanjštinom, nego činom vjere, svetim i zaslužnim djelom.

Napose ako budemo pozvani da se zakunemo pred sudom, dobro se čuvajmo, da ni pod koju cijenu ne izdamo istinu, jer bi time stradao ne samo naš dobar glas, nego, što je još više naša savjest i naša duša, interesi pravde, dobro društva, čast i slava Božja.

U staroj rimskoj povijesti nalazimo divan primjer vjernosti prema zakletvi, koji pokazuje, kako su uzvišeni pojam imali i pogani prema ovom činu vjere.

Marko Atilije Regul, rimski vojskovođa, pao je u vrijeme prvog punskog rata Kartažanima u ruke i bio osuđen na 6 godina tamnice. Uz to su s njime najokrutnije postupali. No kasnije se promijenila ratna sreća i njegovi su neprijatelji bili prisiljeni da pošalju u Rim izaslanstvo za mir. Ovu su dužnost povjerili upravo Atiliju Regulu, da svojim visokim ugledom isposluje što povoljnije uvjete za mir među svojim sugrađanima. Međutim prije nego je otputovao, Kartažani su zatražili od njega, da se svečano zakune, da će se vratiti u Kartagu u zatvor, iako njegova misija ne uspije.

A što je učinio ovaj veliki vojskovođa, kada je stigao u Rim? Mjesto da govori u prilog mira, najprije je senatore savjetovao, da nastave rat, koji će sigurno biti koristan za rimski narod. Njegov je prijedlog bio primljen. No svi su ga nastojali odvratiti od povratka u Kartagu, gdje ga je čekala smrt. Ali junak s velikodušnom vjerskom snagom odgovori rodacima, prijateljima, pa i samom velikom svećeniku: "Dobro znadem, da me u Kartagi čeka mučeništvo. Ali ne bojim se toliko muka, koliko sramote krive zakletve. Zakleo sam se, da ću se vratiti u Kartagu i moram se vratiti. Ostalo prepuštam brizi bogova!"... Da nije ni pogledao ženu ni djecu, usred jecaja i plača čitava grada, ušao je na ladu i krivoj je zakletvi pretpostavio smrt.

Junački primjer ovoga poganina neka poučі nas kršćane, kako je velika svetost zakletve i s kakvim poštovanjem trebamo upotrebljavati ovaj svečan čin na čast Boga i njegova svetog imena.

S l i k e i p r i m j e r i

NE ZAKLINJI SE OLAKO. - Ne nauči se na zaklinjanje, jer se zbog njega često pada u grijeh /Crkvenica/.

Kao što se onomu, koji druge udara iz običaja, pa i iz šale, lako može dogoditi, da to čini i u srdžbi, tako i onaj, koji se olako zaklinje, lako učini krivu zakletvu /Sv. Ivan Zlatousti/.

Zaklinjati se na laž jest propast, zaklinjati se na istinu opasno je. Nijedna zakletva nije sigurna od zla /Sv.Augustin/.

Upotreba zakletve mora biti kao upotreba lijeka, a to znači razborita i u slučaju potrebe /sv.Toma/.

KAŽNJIV ZAHTJEV. - Tko bi tražio, da kralj osobno dođe na obranu neke parnice od male važnosti, ne bi li time pokazao, da malo poštuje kraljevski ugled? Tako čine mnogi, koji u razgovoru, šali, zabavi, za svaki najmanji spor imadu odmah na ustima zakletvu.

To je vrlo velika pogreška /Muzzatti, nav.dj./.

NEPOMIRLJIVI BRAT. - Dva su brata postala neprijatelji. Jedan je od njih pod svaku cijenu nastojao, da se izmire, no drugi nije o tom htio ni čuti te je govorio: "Ja se ne ću nikada izmiriti, jer sam se zakleo Bogu, da ću svomu bratu biti vječni neprijatelj pa stoga ne mogu prekršiti zakletvu." Ali mu je jedan njegov prijatelj govorio: "Tvoja je zakletva grijeh i stoga ne vrijedi. To je jednako, kao da bi se ti zakleo Bogu, da ne ćeš slušati njegov zakon i da ćeš naprotiv vršiti volju njegova neprijatelja đavla. Učinio bi dvostruki grijeh, ali bi svejedno ostao dužan vršiti Gospodnji zakon i boriti se protiv đavla." Tada ovaj spozna, da ima krivo i pomiri se sa svojim bratom /Spirago, nav.dj./.

LAKOUMNE ZAKLETVE. - Ezav je prodao, a da nije ni pomislio na posljedice, pravo prvorođenstva Jakobu i prodaju potvrdio zakletvom. Jakob je tako zaslužio da primi očinski blagoslov. Kad je Ezav shvatio posljedice, "zaridao je, glasno zaplakao", ali uzalud /Gen.27/.

Jefta se zakleo bez razmišljanja, kada je obećao, da će prikazati kao žrtvu paljenicu prvu osobu ili stvar, koja mu dođe u susret od kućnih vrata njegovih na povratku iz pobjedonosne bitke. I evo, prva osoba, koja mu je došla ususret, bila je njegova ljubljena kćerka /Knj.Sud. 11/.

Tako se i Saul nepromišljeno zakleo, kada je neposredno pred bitku s Filistejcima naredio sa zakletvom pod smrtnu kaznu, da nitko ništa ne okusi, sve dok neprijatelji ne budu potpuno uništeni. Zamalo da ova nerazboritost nije bila uzrokom smrti njegova sina Jonate /1.Kr. 14/.

KAKO ZAVRŠAVAJU KRIVOKLETNICI. - Umro na Korzici pošten otac obitelji i iza sebe ostavio jedinicu kćerku, kojoj je zamiraz doznačio 800 škuda. Majka se bojala držati kod sebe ovaj novac pa ga je zato spremila kod jednoga svog susjeda. Ona je to učinila s puno povjerenja i sigurnosti, jer je toga svog susjeda smatrala poštenom osobom te se stoga nije ni brinula, da od njega traži potvrdu o pohranjenu novcu.

Međutim je kćeri došla dobra prilika za udaju, i majka je pošla k susjedu, da joj vrati novac, koji je kod njega do-

bronamjerno spremila.

- Kakav novac? Kakav polog? grubo je odgovorio lažni poštenjačina. Tko hoće, da mu ja nešto dadem, neka mi pokaže crno na bijelom, jer ja nisam ničiji dužnik! Jadna je majka plakala, a prevarena kćerka jaukala. Ali onaj je opaki čovjek izjavljivao i krivo se zaklinjao, da ništa ne zna o pohranjenu novcu.

Majka je pošla k sucu. Ali što je mogao i on, kad nije bilo pravnih dokaza? Sudac je od jedne i druge stranke tražio uobičajenu zakletvu, da ustanovi potrebne okolnosti. No ovaj se varalica zajedno sa ženom zakleo na svoj život i život svoje djece, da nije primio nikakva novca. Tako je kod ljudske pravde bio riješen krivnje. Ali je ostala još božanska pravda, koja ne može nikada ostati prevarena.

On je imao dvoje djece, jednog dječaka od nekoliko mjeseci, a drugoga od pet godina. Ovoga je ostavio u kući, da ljulja kolijevku te uspava svoga maloga bracu. Odmah nakon lažne zakletve majka dođe kući, nađe prevrnutu kolijevku i pod njom na neshvatljiv način ugušeno djetešce. Prestrašena i rasrđena na takav pogled, baci ono, što joj je došlo pod ruku na ono veće dijete, što nije čuvalo bracu, ali ga time udari u sljepoočicu tako nesretno, te se dječak odmah ispružio drhćući i umirući na zemlju. Uto nađoše otac. Na ovaj dvostruko okrutan prizor on upravo pobjesni, zabode nož u srce svoje žene, i ona padne mrtva na pod. Uhvaćen od bijesna naroda bio je osuđen na smrt, te je tako ljudska pravda izvršila osvetu božanske pravde.

Užasna pouka za krivokletnike! /Colletti, nav.dj./.

RJEČIT BARELIJEF. - Na stubištu se sudbene zgrade u Breslau može vidjeti kip Pravde, koji urezan na bareliefu na podnožju podsjeća, na slijedeći događaj:

Neki je breslavski trgovac namjeravao poći na dugo putovanje. Kod kuće je imao mnogo novaca, koje je pohranio kod gospodara kuće te ga zamolio, da mu ga čuva do njegova povratka. No kad se povratio s putovanja i zatražio natrag svoj novac, gospodar je izjavio, da od njega nije ništa primio, pa ga je trgovac morao pozvati pred sud. Na sudu je bilo određeno, da nepošteni gospodar položi zakletvu. On je prije polaganja zakletve predao podvorniku svoj šuplji štap, u koji je sakrio trgovčeve novčanice. Mislio je, da će tako moći prisjeći u savjesti, da nema novaca, i tako je stvarno za vrijeme zakletve drugi držao štap u ruci. Lako je zamisliti srdžbu trgovca, kada je vidio, kako ovaj opaki čovjek tako slobodno i bez otezanja polaže krivu zakletvu. Ali kazna Božja nije dugo čekala. Gospodar je kuće oslobođen ostavio sud. No dok je silazio niz stube, u uzbuđenju se spotakao o svoj štap i pao kotrljajući se niz stepenice te je uz to slomio ruku. Slomio mu se također i štap, te su iz njega ispale novčanice, tako da su svi prisutni mogli vidjeti, kako je Bog tako brzo i na zgodan način kaznio krivu zakletvu /Balma, Istruz. parroch. 3. dio./.

JUNAČKE DUŠE. - Toma je Morus bio kancelar, t.j. predsjednik engleske vlade, kada se Henrik VIII. proglasio poglavicom Anglikanske crkve protiv pape te svim svojim podanicima naredio zakletvu vjernosti. Velikodušni je kancelar rekao, da je pripravan ponoviti zakletvu vjernosti kralju kao glavaru države, ali ne kao glavaru Crkve, jer je Krist za nju odredio papu. Slijedio je dugi proces. Toma Morus je uvijek odbio bezbožnu zakletvu. Stoga je bio osuđen na smrt i umro na stratištu.

Velikodušni mučenik vjernosti prema Isusu Kristu!

I za vrijeme su Francuske revolucije mnogi biskupi i svećenici bili prognani, lišeni svojih dobara, jer nisu htjeli položiti zakletvu protivnu crkvenoj disciplini. S istog su razloga mnogi bili osuđeni na smrt. Među ovakvima se nalazi i časni Petar René Rogus, svećenik misijske kongregacije, za kojega je proces beatifikacije u toku.

I mnoge redovnice umriješe kao mučenice s istoga razloga, jer su i one odbile da polažu bezbožnu zakletvu. Među njima se spominje napose 17 karmelićanki iz Compiègnea, koje su išle na giljotinu pjevajući "Veni Creator" i redovnice iz Bollénea, koje su tom prilikom pjevale "Te Deum". Crkva je g. 1921. proglasila blaženima velikodušne osobe priznavši ih mučenicima Crkve, jer su žrtvovale život, da ne polože zakletvu, koju je Crkva odbacila kao bezbožnu.

16.
ZAVJET

Sa zakletvom ispravno položenom - vidjeli smo - veoma se časti Bog, jer se time on uključno priznaje kao bitna, neograničena istina, čak kao vrhovni osvetnik istine i pravde.

Ali postoji još jedan religiozni čin, koji je na čast Bogu. Taj čin priznaje Bogu vrhovnu vlast i sveopće gospodstvo, a u isto je vrijeme jedan od najmoćnijih sredstava, da ga umilostivi. Taj je čin zavjet.

Između zavjeta je i zakletve mala razlika. Često ih puta nalazimo u Sv.Pismu zajedno. Zakletvom se potvrđuje i obećaje

nešto ljudima, a zavjetom se naprotiv nešto obećaje Bogu.

Stoga prije nego zaključimo tumačenje druge zapovijedi, dobro će biti, da kažemo nešto i o zavjetu. Razmotrit ćemo njegovu:

1. narav,
2. uvjete i
3. obveze.

Pouka je o zavjetima uvijek korisna. Njom ćemo ispraviti različita kriva mišljenja, koja o zavjetima imadu mnogi kršćani, a također ćemo razbistriti mnoge sumnje, koje mogu uroditi nemirom i tjeskobom u savjestima.

I. Narav zavjeta.

Što je zavjet?

Zavjet je pravo, promišljeno, svojevoljno Bogu dano obećanje neke dobre stvari, koja je čak bolja od protivne njoj.

1. Kaže se prije svega "o b e ć a n j e", da se razlikuje zavjet od jednostavne i obične odluke, kojom nemamo nakane, da se obvežemo izričitim i formalnim obećanjem. Katkad se dogodi, da u molitvenom žaru odlučimo, da ćemo izvršiti neki čin bogoljubnosti i pobožnosti, na pr. post, mrtvenje, posjet nekoga svetišta i t.d. Ako ove stvari ne bismo izvršili, ne bismo učinili nikakva grijeha, jer su to jednostavne odluke, a ne pravi zavjeti.

Kaže se nadalje, da je zavjet obećanje, "B o g u d a n o". Budući da je naime zavjet ne samo čin vjere, nego čin latreutskog štovanja u pravom smislu, on mora biti upravljen jedino Bogu. Stoga, strogo govoreći, nitko se ne može zavjetovati Majci Božjoj ili svecima, i kad bi se takvi zavjeti učinili, zapravo ne bi bili zavjeti, nego jednostavna obećanja.

Stoga se redovito, kada se netko zavjetuje Majci Božjoj ili nekom svecu, shvaća, da se ne upravlja obećanje Presv. Djevici ili svecu, nego da se neki čin vrši zato, da može postići njihov zagovor kod Boga. Tako redovito imaju i ovakva obećanja narav zavjeta.

2. Zavjet može biti svečan ili privatan, privremen ili vječan. Svečan je onda, kada je učinjen pred Crkvom i Crkva ga kao takva prihvaća. Privatan je, kad se polaže zasebno te nema obrasca niti prihvaćanja sa strane Crkve.

Zavjet se može činiti uvjetno ili bezuvjetno. Kod uvjetnog polaganja zavjet ovisi o nekom uvjetu. Na pr.: obećavam, da ću otići na hodočašće u određeno svetište, ako ozdravim od ove bolesti. U bezuvjetnom se naprotiv postavlja obećanje bez ikakva uvjeta.

3. Zavjet je, kao što sam već spomenuo, ne samo dozvoljena, nego i sveta stvar, on je pravi čin latrije. Njime naime priznajemo vrhovno veličanstvo i gospodstvo Božje. Tako zavjet postaje izvrsno sredstvo, da od Gospodina zadobijemo bilo koju milost.

Stoga su uvijek i svagdje ljudi, pa čak i pogani, običavali polagati zavjete kao omiljelu stvar svojim božanstvima.

Dok je Jakob bježao ispred srdžbe svoga brata Ezava te lutao prema Mezopotamiji, učinio je Bogu zavjet, da bi ga čuvao na putu i vratio kući živa i zdrava.

Stanovnici Betulije videći, da ih opsjeda asirska vojska, da se od nje oslobode, učinili su zavjet Bogu.

Zavjet je Bogu učinio i Jona, dok je bio u utrobi kita, da izađe živ napolje. Elkanova se žena Ana zavjetovala, da od Boga dobije sina.

Posjetite bilo koje od tolikih svetišta podignutih u čast Bogu i Presv. Djevici. U njima ćete naći mnogo pločica, slika, natpisa. Što znače sve ove uspomene? One su ondje zato, da kasnije naraštaje podsjećaju na neku posebnu milost, koja je zavjetom postignuta.

Zavjet je, dakle, dobra i dozvoljena stvar, jer na naročiti način iskazuje Bogu čast te je veliko sredstvo, da ga umilostivimo.

II. Uvjeti zavjeta.

Ali da zavjet bude takav, potrebni su neki uvjeti, i to od strane onoga, koji obećava kao od strane obećane stvari.

Koji su to uvjeti?

1. Od strane onoga, koji obećava, potrebna je nakana obvezati se, a osim toga zavjet mora biti potpuno svojevoljan i promišljen.

a/ Koji polaže zavjet, mora prije svega imati nakanu obvezati se pred Bogom pod kaznom grijeha, da će nešto učiniti ili propustiti. Zavjet je naime - rekli smo - formalno obećanje, a ne jednostavna odluka. Stoga bolesnik, koji na pr. veli: "Ako mi Gospodin povrati zdravlje, jednom ću na mjesec pristupati svetim sakramentima"; ako nema nakane da se obveže u savjesti, tada nema ni zavjeta.

b/ Nadalje obećanje mora biti svojevoljno i promišljeno, t.j. učinjeno sa znanjem i slobodno, s pažnjom uma i pristankom volje. Ono ne smije biti nepravedno nagovoreno ili od zablude ili od velikog straha, koji je zadao neki vanjski i slobodan uzrok.

Stoga su zavjeti, koje polaže onaj, koji još nema uporabe razuma ili ne zna, što čini, zatim zavjeti, koje netko polaže u ludilu, snu ili pod pritiskom velike prijetnje, ništavni, jer nisu dovoljno svojevoljni i slobodni.

2. Od strane obećane stvari, da bi zavjet bio valjan, potrebno je prije svega, da stvar bude moguća. U protivnom bismo se slučaju obvezali na ono, što ne možemo izvršiti, a to bi značilo rugati se s Bogom. A ako bi nakon položena zavjeta jedan dio obećane stvari postao nemoguć, ali bi još drugi bio moguć, tada smo dužni izvršiti ovaj dio, i to uvijek, kad god je zavjet djeljiv i kad je još u ovom dijelu glavni razlog, zbog kojega je zavjet bio položen. Tko bi se na pr. zavjetovao,

da će postiti mjesec dana, a mogao bi postiti samo osam dana, bio bi dužan postiti samo osam dana. Tko bi položio zavjet, da će dati milostinje loo Din., a kasnije bi mogao dati samo 5o, dužan je dati 5o, samo ako nije kod polaganja zavjeta imao drugačiju nakanu.

Nadalje ono, što se zavjetom obećava, mora biti moralno dobra stvar, i to ne samo dobra, nego dobra tako, da je nju bolje izvršiti nego ne izvršiti. Stoga tko bi se zavjetovao na zlu stvar ili na dobru stvar sa zlim ciljem, nanio bi Bogu veliku uvredu. Tako bi svakako bila teška uvreda Bogu, tko bi se zavjetovao, da će se osvetiti neprijatelju, da će dati služiti misu, da može nesmetano izvršiti krađu ili da izvrši nekakav opaki naum.

Stvar, koja se obećava mora biti dobra, i to dobra - rekao sam - tako, da bude veće savršenstvo izvršiti je negoli propustiti. Tko bi se na pr. zavjetovao, da će u radnim danima slušati sv.misu, dok bi dužnosti njegova staleža tražile od njega da ostane kod kuće i obavlja obiteljske poslove, učinio bi zavjet bez ikakve vrijednosti, jer je za ovoga bolja stvar ostati kod kuće negoli radnim danom slušati misu. Jednako bi izuzevši posebne razloge, zavjet sklopiti ženidbu bio ništav, jer je djevičanstvo po sebi veće dobro i ugodnije Bogu, pa bi takav zavjet bio zapreka većeg dobra.

Evo potrebnih uvjeta za valjanost zavjeta. Kada ovi uvjeti prate zavjet, tada se on imade izvršiti pod kaznom grijeha.

III. Obveze zavjeta.

Dužnost izvršenja učinjenih zavjeta jasno proizlazi iz Sv.Pisma.

1. "Jesi li učinio zavjet Bogu - veli Propovjednik - ne oklijevaj ispuniti ga, jer mu se ne sviđa nevjerno i ludo obećanje." /5,3/.

"Bolje je - veli Duh Sveti - ne zavjetovati, nego zavjetovati pa ne ispuniti" /Prop. 5,4/. Obećati Bogu nešto zavjetom, a ne izvršiti, nevjera je, koja mu se nikako ne sviđa.

Drukčije ne može ni biti.

Ako smo dali obećanje nekom čovjeku, vladaru ovoga svijeta, nije li istina, da ćemo biti obvezani da držimo riječ? Pa ako je obvezatna riječ dana čovjeku, kako ne će biti nepovrediva i sveta riječ zadana Bogu?

Ne želim time reći, da je prekršaj zavjeta uvijek smrtni grijeh. Budući da je zavjet posebni zakon, koji svaki sam sebi nameće, sve ovisi o nakani, kojom se zavjet čini. Ako je netko kod polaganja zavjeta imao nakanu da se obveže samo pod laki grijeh, makar materija bila kako teška, ako taj zavjet prekrši, čini samo laki grijeh. Laki je grijeh i onda, ako se radi o manje važnoj stvari, ili se, ako je stvar teška, prekrši samo u vrlo maloj stvari. Tako na pr. tko bi se zavjetovao, da će moliti treći dio krunice, ne bi učinio teški grijeh, ako bi ispustio koju Zdravomariju.

Ukratko, za veliki grijeh kod prestupka zavjeta treba da materija zavjeta bude velika i da postoji nakana obvezati se pod smrtni grijeh.

Ne ćemo ovdje procjenjivati, kad je prestupak težak ili lagan, ali nam je uvijek dužnost da izvršimo dano obećanje, i to da ga izvršimo u određene vrijeme, odnosno ako nije bilo određeno, što je prije moguće. Koliko se Bogu sviđa takva vjernost, toliko se jednako srdi na onoga, koji obeća, a ne izvrši.

2. Ipak, kao što smo vidjeli, da imade slučajeva, u kojima nismo obvezani da izvršimo zakletvu, tako imade okolnosti, u kojima možemo biti slobodni od obveze zavjeta.

Na koliko načina može prestati obveza zavjeta?

Može prestati zbog vanjskih ili unutrašnjih razloga u samom zavjetu. Da to malo objasnimo!

a/ Zavjet može prestati na unutrašnji način svaki put, kad prestane cilj, radi kojega je zavjet učinjen. Tko je na pr. učinio zavjet, da ne će više ići u neku kuću, jer se u njoj nalazi jedna osoba, koja je za njega bližnja grešna prigoda, ako ta osoba iz one kuće ode, može opet tamo ići. Budući da je prestala svrha zavjeta, prestaje i sam zavjet. Tako isto, netko načini zavjet da će postiti mjesec dana, da tako izmoli ozdravljenje jednog bolesnika. Ako bolesnik počinje umirati, prestaje za njega obveza posta.

Zbog unutarnjega razloga zavjet prestaje onda, kada se njegova materija promijeni tako, da postane nedozvoljena i zla, nemoguća ili vrlo teška izvršiti. Tako na pr. tko načini zavjet, da će postiti jedan određeni dan, nije obvezan na post, ako je taj dan bolestan. Tko se zavjetovao, da će ići pješke na hodočašće u neko određeno svetište, nije dužan da taj put propješači, ako je slomio jednu nogu.

No ako bi tvar zavjeta bila djeljiva, kao što sam prije spomenuto te se u onom dijelu, u kom bi se mogla izvršiti, nalazi razlog, zbog kojeg je zavjet učinjen, onaj, koji se zavjetovao, dužan je izvršiti ovaj mogući dio.

b/ Zavjet može ipak prestati važiti zbog izvanjskih uzroka, a tih ima tri: poništenje, oprost i zamjena.

Što je poništenje zavjeta?

To je ukidanje ili obustava učinjena zavjeta sa strane onoga, koji imade domaćinsku vlast /auctoritas dominativa/ nad zavjetovanikom ili nad zavjetovanom stvari. Tako na pr. otac obitelji imade vlast poništavanja zavjeta svoje nedorasle djece, a također i zavjete odraslih, ako povređuju prava oca obitelji ili su protivni kućnom probitku.

Gospodar može poništiti zavjete slugu, ako priječe ili umanjuju pokornost, koju mu duguju. Muž može poništiti zavjete žene za vrijeme braka ili prije, ako ometaju njegovu vlast ili upravu. I žena može poništiti zavjete muža, ako se protive pravima, koja ona ima nad njim.

A što je oprost od zavjeta?

To je čin, kojim zakoniti poglavar potpuno ili djelomično oslobađa od izvršivanja zavjeta. Papa snagom svoje vrhovne vlasti može oprostiti od svake vrste zavjeta, a napose od dvaju njemu pridržanih zavjeta, t.j. od zavjeta potpune i vječne čistoće te od zavjeta ulaska u neki red sa svečanim zavjetima, ako su ti zavjeti učinjeni apsolutno i nakon dobi od 18 godina /C.z. k. 1308/. Biskupi mogu opraštati u svojoj biskupiji od svih jednostavnih zavjeta, koji nisu pridržani papi i zamijeniti ih. U nekim hitnim slučajevima mogu oprostiti i od zavjeta pridržanih papi.

A što se razumijeva pod zamjenom zavjeta?

Razumijeva se uzimanje nekoga drugog dobrog djela namjesto onog, koje je prije Bogu obećano. Ako je djelo, kojim se zamjenjuje prvo obećanje, očito veće ili barem jednako, tada sam zavjetovanik može zamijeniti svoj zavjet. Tako na pr. tko se zavjetuje, da će crkvi dati svijećnjak, može ga zamijeniti time, da dade srebrni kalež. Ali ako je zamijenjeno djelo manje vrijednosti, tada se ta zamjena ne može izvršiti na svoju ruku, nego se treba uteći poglavaru /C.z. k. 1314/.

Ovo su glavni slučajevi, zbog kojih može prestati obveza zavjeta. Izvan ovih slučajeva onaj, koji je položio zavjete, imade svetu dužnost da ih točno izvrši.

Zaključak.

Odavde izvire praktički zaključak, a taj glasi: ne treba se lakoumno obvezivati zavjetima, jer obećati nije teško, ali je teško držati obećanje.

Imade kršćana, koji se u nekoj bolesti ili tjeskobama ili u časovima žara vrlo lakoumno zavjetuju, da će obavljati duge molitve, dati siromasima obilne milostinje, poduzeti hodočašća, vršiti vječnu čistoću i t.d., a da ni ne misle na posljedice takvih obveza i da li će moći nositi teret, koji su na sebe preuzeli. Ali kad prođe bolest, nevolja, čas žara, zaboravljaju na učinjena obećanja, odnosno ako se njih i sjete, počinju se ustručavati da ih izvrše, osjećaju se zapriječeni i traže sve izlike, da se izvuku i oslobode iz vršenja zavjeta.

Ne! Ovo je prava profanacija svetog imena Božjega, to znači rugati mu se. Nitko vas ne obvezuje, da išta obećate. Ali kad ste nešto obećali, to morate izvršiti. Ako je prekršaj ne izvršiti riječ zadanu čovjeku, ne će li biti grijeh neizvršiti riječ zadanu Bogu? Mnogo se bolje ne zavjetovati, nego zavjetovati se, a ne izvršiti.

Stoga treba biti u velikoj mjeri razborit, oprezan i zrelo promisliti, kad činimo kakav zavjet, da nam oni ne budu zamka ili smutnja dušama. Stoga treba dobro razmisliti svetu obvezu, koju preuzimamo. Nadasve se nemojmo pouzdavati u sebe, nego sve treba podastrijeti sudu ispovjednikovu, koji, ako je razborit i učen, nikada ne će dozvoliti položiti neke zavjete, koji se kasnije ne bi mogli ispuniti i koji ne bi bili korisni za naše spasenje.

Jednom je neki vrlo dobar mladić htio načiniti zavjet, da

će svaki dan izmoliti krunicu. Ali da to bude razborito, zatražio je prije savjet svetoga Franje Salеskog. Svetac je veoma pohvalio njegovu dobru volju, ali znate li, što mu je odgovorio? Rekao mu je otvoreno, da ne smatra dobrim da načini ovaj zavjet. Mladić se čudio ovom odgovoru pa je dodao:

Ali, oče, kad ste vi bili mladi, niste li se zavjetovali, da ćete svaki dan izmoliti krunicu? Pa ako ste to vi učinili, zašto ne bih i ja?

- Gledaj, odgovorio mu je svetac. Ova je riječ "mlad" odlučna za čitavo ovo pitanje. Ja sam učinio taj zavjet, i to kad sam bio mlad, t.j. kad sam imao malo razbora, malo rasuđivanja. Ali sada, kad sam star, kad imam više rasuđivanja i više iskustva, opominjem te, da to ne činiš. S time ti ne želim kazati, da ne moliš krunice, čak ti preporučujem, da je često moliš, jer je to prelijepa pobožnost. Velim ti samo, da se ne zavjetuješ, da ćeš je moliti, jer katkada, kada ti se dogodi, da je propustiš, ne ćeš učiniti nikakav grijeh.

Ovaj nam događaj otkriva skrajnju razboritost, koju treba upotrebiti, kada se radi o zavjetima, jer kada ih učinimo, bilo da su nam povoljni ili ne, moramo ih izvršiti. To znači, ako nas to stoji napora i velike žrtve, nije malen dobitak niti neznatna nagrada, koju imamo pred Bogom.

S l i k e i p r i m j e r i

UZVIŠENA ŽRTVA. - Zavjet je uzvišena žrtva, koja se prinosi Bogu, jer njome čovjek prikazuje Bogu ne samo svoju odlučnu volju izvršiti neko dobro djelo, kao na pr. molitvu, post, milostinju i t.d., nego mu također žrtvuje svoju slobodu mogućnosti različita postupka, t.j. slobodu zanemarivanja onoga dobrog djela.

Na taj način zavjetovanik, kako lijepo primjećuje sv.Anzelmo /u knjiti "Similitudines", napisanoj jednomu svom učeniku/, ne samo da daje Bogu, svojem Gospodaru, plodove svoje volje, odnosno njezine slobodne čine, nego mu daje i stablo, t.j. samu svoju volju. Taj dar mora to većma biti dražI Bogu, što je dragocjeniji u sebi i što je u većoj cijeni za čovjeka /Deharbe, nav.dj./.

RAZBORITOST U ZAVJETIMA. - Revnost je dobra stvar, ali mora biti spojena s vrlo velikom razboritošću, napose kada se radi o zavjetima. Tako zavjet žrtve, napose kada netko ide tako daleko, da moli patnje, može uroditi teškim obmanama i kobnim posljedicama, ako nije učinjen s najzrelijim promišljanjem i s potrebnim savjetovanjem učenih i iskusnih osoba. Treba misliti, da P.Giraud de La Salette želi, da se taj zavjet izvrši drugim zavjetom, t.j. ne pokajati se zbog prvoga i od njega nikada ne tražiti oprost!

Divan je zavjet činiti uvijek ono, što je savršenije!Ali ga je jedna sv.Terezija učinila s 45 god. No kasnije ga je bilo potrebno ograničiti, jer joj je uza sva velika prosvjetljenja taj zavjet uzrokovao skrupule. Ista svetica u pismu od 2. I. 1577. bratu Lovri, koji je također bio uzdignut do mističnog stanja, kudi zavjet, koji je ovaj položio radi izbjegavanja najobičnijih pogrešaka, piše: "Od zavjeta izbjegavanja pogrešaka, u koje se lako pada i bez velike pažnje, neka nas Bog očuva!" /Poulain, Grazie di orazione, str. 165 i d./.

KAŽNJENO KRŠENJE. - Sv.Antun pripovijeda, kako se neki čovjek zavjetovao, da će ući u samostan. Međutim se malo kasnije pokajao, jer mu je bilo žao ostaviti ugodnosti života i podvrgnuti se redovničkoj stezi pa je zato prigrlio drugi stalež.

Nije prošlo ni 6 mjeseci, kadli on teško oboli. Kad su mu savjetovali, da se ispovjedi te tako osigura spas svoje duše, on je odgovorio, da za to više nema vremena, jer mu je Bog pokazao njegovu vječnu osudu i, prikazavši mu se srdita lica, rekao: "Zvao sam te u svoju službu u samostanu, a ti me nisi htio poslušati. Zavjetovao si se, da ćeš ući u redovnički stalež i iznevjerio si se. Stoga idi u vječnu propast...!"

To rekavši, izdahnuo je te ostavio strašan primjer, kako treba držati zavjete /Colletti, nav.dj./.

U pismu bogoslovu Borel od 31.VIII.1846. don Bosko je pored ostalog iznio i ovaj događaj: "Jučer se ovdje u blizini /Castelnuovo d'Asti/ obavila sahrana jednog čovjeka, koja je bila predmetom mnogih razgovora. U jednoj bolesti, koju su liječnici proglasili neizlječivom, nastojanjem jedne pobožne osobe učinio je taj čovjek zavjet na jednu ispovijed,pričest i misu. Bogu se svidjelo njegovo obećanje pa mu je vratio zdravlje. No ovaj je zaboravio na svoje obećanje. Kako je bio od svoje žene i od drugih više puta upozoren, da drži riječ zadanu Gospodinu, ipak nije ništa izvršio. I što se zbilo! Oko mjesec dana je bio zdrav i prošle je subote najednom opet obolio. Nesretnik je nakon kratka vremena prešao u vječnost, a da se nije mogao niti ispovjediti niti pričestiti. Jučer su prigodom ukopa svi govorili o tom događaju." /Lemoyne, Memorie biografiche di Don Bosco/.

IZVRŠENI ZAVJET. - God. 1713. izbila je u Beču strašna pošast crne kuge. Bile su poduzete najstrože zdravstvene mjere, da se zapriječi širenje te strahovite bolesti. Škole su bile zatvorene, zabranjeno svako skupljanje ljudi bilo koje vrsti. Ali uza sve to kuga se sve više širila i vršila pokolj. U toj se silnoj nevolji car Karlo VI. u prisutnosti čitava dvora u crkvi sv.Stjepana svečano zavjetovao, da će sagraditi veličanstveni hram sv.Karla Boromejskoga, Gospodin od njegova grada ukloni strašan bič. Kuga je odmah počela jenjavati, dok nije potpuno prestala. Tada se car s velikom radošću dade na izvršenje svoga zavjeta te započne gradnju divna hrama, koji je još i danas jedan od najljepših ukrasa Beča te ujedno sjajan dokaz dragocjenosti zavjeta.

Ostale su zavjetne crkve bazilika Superga u okolici Torina, Escorial kod Madrida, gotovo sva svetišta, koja najviše časti i posjećuje kršćanski puk /Dianda, Il Catech.magg./.

SUPERGA. - 2.IX.1706. kralj je Viktor Amedeo II. sa svojim bratićem Eugenom Savojskim na brežuljku Superga kod Torina, klečeći pred starim kipom Majke Božje, koji se štovao na jednom stupu, načinio zavjet, da će tu podići sjajan hram, ako pobijedi španjolsku i francusku vojsku, koja je dobro naoružana i snažno ukopana otprilike s 5o.ooo vojnika opsjedala njegov glavni grad Torino.

Bitka se odigrala 7. rujna. Austrijsko-pijemontski savezници pod vodstvom Viktora Amedea i princa Eugena odnijeli su sjajnu pobjedu, u kojoj su gledali veliku milost Majke Božje od utjehe. God. 1715. započeli su na Supergi radovi, koji su zahtijevali golem napor od mnogo godina. Kada je sve bilo pripravljeno, 2o. srpnja 1717. kralj je Viktor Amedeo II. položio temeljni kamen kraljevske bazilike te na njemu urezao slijedeći natpis: Servatoris Matri Taurinorum Servatrici Victorius Amedeus Rex Siciliae Hierusalem et Cypri a fundamentis excitabat die 2o. julii 1717.

Vrlo skupi i teški radovi dalje su se neumorno nastavili, i konačno je kraljevsku baziliku predao za bogoštovlje 15.XI. 1733. Karlo Emanuel III. sin i nasljednik Viktora Amedea II., a 12. X. 1749. posvetio ju je kardinal Delle Lanze, opat sv. Benigna.

Svečani je zavjet bio svečano izvršen. Otada je bazilika postala i grobnica savojske vladalačke kuće.

17.

SVETKOVANJE BLAGDANA

Prvim dvjema zapovijedima svoga zakona Gospodin nam nalaže, da častimo njegovu osobu i poštujemo njegovo sveto ime. On nam, dakle, pokazuje u glavnim crtama odnose, koji nas nužno povezuju s njime, našim stvoriteljem i vrhovnim gospodarom, a također nas upozorava na velike dužnosti, koje iz toga izlaze te sačinjavaju temelj, što se zove moralni i vjerski život.

Ipak to nije bilo dovoljno.

Naše su dužnosti prema Bogu morale biti još točnije i stvarnije određene. Zato su morale imati u nekom smislu neku čvrstu točku, u kojoj će biti usredotočene u svojim manifestacijama i u svom praktičnom odvijanju.

Upravo je to sam Gospodin objavio i odredio u trećoj zapovijedi, koja veli: Spomeni se, da svetkuješ dan Gospodnji.

Stoga je ovom zapovijedu Gospodin upotpunio prve dvije, jer je odredio način kako se imadu vršiti u praksi. Odredio je u sedmici jedan dan, da bude njegov dan.

Učimo, dakle, sada u tumačenje treće zapovijedi, koja sadržava mnoge stvari od najveće važnosti i praktičnosti. Iako te stvari svi dobro poznaju, dobro ih je uvijek ponavljati i naglašavati napose zato, da se iz umova uklone različite predrasude, koje vjerski nehaj, osobito u naše dane nastoji proširiti zato, da ljude udalji od Boga i od kršćanske vjere.

Materija bi bila opširna, no ja ću se ograničiti samo na dvije pouke, u kojima ću vam govoriti o svetkovanju blagdana i o njihovu oskvrnjivanju.

Danas ćemo govoriti:

1. O dužnosti svetkovanja blagdana i
2. o načinu, kako ga treba svetkovati.

I. Dužnost svetkovanja blagdana.

Zapovijed, da se neki dani u godini posvete bogoštovlju, prije nego što je Božja i crkvena zapovijed, jest prirodna zapovijed. Kao što su naime prirodni zakoni odredili vrijeme, u koje treba da se pobrinemo za život tijela, tako su također odredili i vrijeme, u koje treba da častimo Boga i pobrinemo se za život duše.

I doista, mi vidimo, da su u svim vjekovima i na svim mjestima već od davnine ljudi držali svetkovine u čast božanstva.

Ipak, jer je Gospodinu vrlo na srcu bilo, da ljudi vrše ovu svoju dužnost, htio je zato on sam dati izričitu takvu zapovijed, pozitivnu odredbu te je naložio i vrijeme i način za izvršenje te dužnosti.

To je učinio u Starom Zavjetu hebrejskom narodu, kad mu je on osobno odredio, da svetkuje dan subotnji, koji imade taj narod sjećati na neka naročita od Boga primljena dobročinstva.

Kada je zatim stari zakon prestao vrijediti, Crkva je potvrdila ovu zapovijed, promjenivši samo dan, te je mjesto subote uzela nedjelju. To je učinila zbog toga, jer su se u taj dan zbili najveći događaji naše vjere, napose uskrsnuće Isusovo i silazak Duha Svetoga na apostole.

1. Kako je važna i teška zapovijed svetkovanja blagdana, možemo zaključiti iz riječi, kojima ju je Bog izrazio i iz velike strogosti, kojom on hoće, da je obdržavamo.

a/ Doista, dok se on kod ostalih zapovijedi zadovoljio, da ih samo i jednostavno izrekne i nije im dao nikakvu naročitu

preporuku, u ovoj je trećoj stavio riječ "Spomeni se", Memento.

Što to znači? Znači li možda, da možemo zaboraviti ostale zapovijedi te je dovoljno, da se samo ove spominjemo?

Ne! Gospodin nam ovom riječju hoće bolje reći i naglasiti, da moramo obdržavati i sve njegove zapovijedi, a još mnogo većma moramo obdržavati treću zapovijed. Na jednak način, kao i roditelji, koji različite stvari nalažu svojoj djeci, pa nerijetko završavaju s preporukom neke svoje naročite zapovijedi te kažu: "Dobro se sjeti ovoga", tako je učinio i Bog. On nam je naložio lo stvari, ali s obzirom na svetkovanje blagdana veli nam: "Sjeti se..." te nam tako daje na znanje, da mu vršenje ove zapovijedi posebno leži na srcu. Kao da bi bio htio reći: "Sjeti se čovječe i nikada ne zaboravi da svetkuješ meni posvećen dan, pa makar te stajalo kakogod velikih žrtava. Zapiši ovaj zakon u dno svoga srca: Sjeti se!..." I kao da mu nije dosta, što ju je upisao u dekalog! Da još bolje naglasi, ponavlja: "Svetkovat ćete sedmi dan", veli on u Izlasku /35,2/; "Čuvajte moju subotu, jer je sveti dan /ondje 31,14/.

Ako čitamo Sv. Pismo, ne ćemo naći ni jednu zapovijed, koja bi bila toliko isticana kao ova. Čujte lijepa obećanja, koja je Bog dao Hebrejima, da ih navede na vršenje ove zapovijedi:

"Držite moje subote", veli Bog u Levitskoj knjizi. "Ako budete živjeli po mojim uredbama i držali savjesno zapovijedi moje, davat ću vam kišu u pravo vrijeme. Zemlja će rađati rod svoj, i drva će u polju davati plodove svoje... Učinit ću, da vlada mir u zemlji. Postavit ću prebivalište svoje među vama... bit ću vaš Bog, a vi ćete biti moj narod." /26,2-12/.

I upravo zbog tako bogatih obećanja nebeskih milosti i zemaljskih blagoslova Hebreji su slavili mnoge blagdane u godini, kao na pr. Vazam, Pedesetku, Posvetu hrama, blagdan Trublja, Sudbine, Sjenica, Zadovoljštine i t.d. Svetkovali su također i sve subote i subotnju godinu, u kojoj je bilo zabranjeno sijati i žeti. Čak nije bilo dana, kada Hebreji nisu primili od Gospodina neko dobročinstvo, a da ga nisu njemu posvetili.

b/ Svetkovanje je ovih dana bilo kod Hebreja obdržavano na najstroži način, jer su bile vrlo stroge zakonske odredbe, koje je Bog dao u toj stvari.

Jao onome Hebrejinu, koji bi se usudio oskvrnuti blagdan!

Jednom je neki čovjek bio zatečen gdje u subotnji dan kupi drva. Doveden je bio pred Mojsija i Arona. Oni nisu znali, kako da ga kazne. Pitali su Gospodina te primili odgovor, da ga imadu kamenovati kao psovača... /Brojevi 15,35/.

Iština, ova je strogost Staroga Zakona danas vrlo ublažena, jer mnoge formalnosti, koje su bile potrebne za stare Hebreje, dokinuo je Isus Krist, a mnoge opet stvari, koje su Hebrejima tada na blagdane bile zabranjene, danas za nas kršćane nisu, jer mi živimo u zakonu milosti. Ali je zapovijed bitno ostala u svoj svojoj težini, i mi imamo vrlo strogu dužnost da je obdržavamo.

2. Uostalom ako dobro promotrimo ovu zapovijed nalaže i sam razum.

Kažite po istini, nije li možda dužnost dati Bogu barem jedan dio vremena, koje mi primamo od njegove beskonačne dobrote?

To je pitanje pravednosti.

Blagdan je dan Gospodnji, t.j. dan, koji je Gospodin pridržao za sebe pred svima ostalim danima, dan, nad kojim je on htio sačuvati čitavo i neograničeno vlasništvo. Pa ako je dužnost pravednosti poštivati vlasništvo ljudi, ne će li biti mnogo veća dužnost pravednosti poštivati vlasništvo Božje?

3. Dapače pamtimo potrebu ove zapovijedi za samog čovjeka. Čovjek, kao što je to poznato, sastavljen je od duše i tijela. I tijelo i duša svakako trebaju blagdan.

a/ Blagdan je potreban tijelu. Budući da ono nije od željeza niti od bronce niti od čelika, zato od vremena do vremena traži malo odmora, da obnovi svoje iscrpljene snage od dugoga rada. Ovaj mu potrebni odmor daje upravo blagdan.

U tom se slažu svi liječnici i najslavniji filozofi.

Poznati J.J.Rousseau, iako nevjernik, nazivao je barbarima one, koji su htjeli narodu ukinuti blagdane. On hoće, da se radnik odmara ne samo nedjeljom, nego i s vremena na vrijeme, jer - veli - naše tijelo imade samo izvjestan stupanj snaga i stoga nakon nekoliko dana rada treba da se odmori /Pismo D'Alembertu/.

I zemlja, pošto je čovjeku dala obilnu žetvu, hoće da neko izvjesno vrijeme ostane neobrađena. Inače ne će više moći roditi. I stabla, da pruže što obilnije plodove, žele neku godinu počinka. I životinje, pošto su nekoliko dana radile, zahtijevaju odmor. Inače će pogleći pod teretom neprekidna rada. "Goveče - govorio je Chateaubriand - ne može raditi neprekidno 9 dana. Na svršetku šestog dana njegovo mukanje pokazuje, da traži čas određen od Stvoritelja za sveopći odmor stvorova". /Gen.-La Dom./.

Kada je Francuska revolucija kušala dokinuti nedjeljni odmor pronalaskom dekada, seljaci su Vandeje govorili: "Čak i naša goveda ne će da znadu ništa o tom zakonu, i kad dođe sedmi dan, bune se, otresaju sa sebe jarmove i ne će da više vuku plug!..."

b/ Ali više nego tijelu potrebni su blagdani duši.

Da, spiritualna duša, stvorena na sliku Božju, određena za raj, treba jedan dan, u koji, slobodna od materijalnih poslova, može izvršiti svoje dužnosti prema Bogu, bližnjemu i samome sebi, da liječi svoje rane, svoje ožiljke, da dođe do potrebne snage, da se bori i nadvlada strasti, koje je nastoje upropastiti. Blagdan je upravo dan moralnog uskrsnuća, dan, kada čovjek dižući se u uzvišeniji red težnji, ponovo dobiva svoje prijašnje dostojanstvo i veličinu one krune, koju mu je prvi grijeh skinuo s čela. Blagdan je dan, u koji se čovjek sjeća, da je dijete Božje te se diže Bogu, sjedinjuje se s Bogom po molitvi, sakramentima i svim djelima kršćanskog bogoštovlja.

A nisu li ovi razlozi vrlo jaki, da potkrijepe dužnost, koju imade čovjek, da časti i posveti blagdan?

4. Ako pak promatramo čovjeka ne samo kao pojedinca, nego i kao člana obitelji i društva, potreba i korist zapovijedi o blagdanu odskače pred našim očima još očitije.

a/ Promatrajte na pr. obitelj!

Ona je najviše primorana da bude čitav tjedan rasuta. Otac ide na posao, majka pazi na kuću, djeca idu u školu ili trgovinu, naveče sprečava umor izmjenu misli i osjećaja.

Ali na blagdan i radnik i seljak napuštaju tvornice i oruđe, kojim rade te čitav dan uživaju radosti domaćeg ognjišta, radosni sjede uz skroman stol te se osjećaju, da su i oni građani i ljudi.

b/ Promatrajte društvo!

Ono je uvijek razdijeljeno ne samo mržnjom, zavišću, slavohljepljem, korišću, što sve vlada u ljudskim srcima, nego i razlikama, koje su po sebi zakonite i potrebne, ali ih još često puta oholost čini tvrdima i nepodnosivima. Tu je veliki i mali, bogat i siromah, milioner, koji imade tisuće prihoda na dan, stotine i tisuće radnika, koji jedva zaslužuju kruh za sebe i za svoju obitelj. Posvuda se ludo proglasuje jednakost, ali gdje se nalazi ta jednakost?

Samo na jednom mjestu, na blagdan u kući Gospodnjoj.

Tu bogataš sjedi uz siromaha, učen u istoj klupi s neukim, gospodar uz slugu. Ovdje svi znaju i osjećaju, da su na zajedničkom mjestu, pozvani zbog istog razloga, primljeni istom pomnjom. Ovdje se svi osjećaju braćom i svi zazivaju Boga slatkim imenom "Otac".

"Nađite narod - govorio je jedan pisac - koji svetkuje blagdane i vi ćete riješiti tri četvrtine socijalnog pitanja, koje vas toliko muči."

II. Način svetkovanja blagdana.

Ali prijeđimo na praktički dio našeg predmeta.

Što znači svetkovati blagdan? Kojim ga djelima moramo svetkovati?

Sv. Toma veli, da riječ "svetiti" /sanctificare/ znači posvetiti Bogu, njegovoj časti, njegovu štovanju neku stvar. Prema tome svetiti, svetkovati blagdan znači posvetiti ga časti, službi, štovanju Boga.

Kakva, dakle, djela moramo za to vršiti?

Bog u svojoj zapovijedi ne određuje baš ono, što moramo činiti, da posvetimo njegov dan. Ali Crkva, čuvar i tumač božanskog zakona, potpuno ovlaštena od Krista, to jasno određuje. Ona nam napose dvije stvari nalaže o blagdanima, i to uzdržavati se od težačkih poslova i posvetiti se djelima vjere i kršćanske ljubavi.

Moramo se prije svega uzdržavati od svih težačkih poslova.

Koji su to težački poslovi? Svi oni poslovi, kod kojih više sudjeluje tijelo negoli duša i koji se izrazito vrše tije-

lom, a to su oni, koje vrše zanatlije i radnici, kao na pr. tesari, stolari, krojači, postolari, tkalci, zidari, ratari i t. d. Svi su ovi materijalni poslovi zabranjeni na blagdan, i tko bi ih obavljao dulje vremena, t.j. oko dva ili tri sata, bilo stalno ili s prekidom, teško bi griješio. Ali na ovo ću se vratiti slijedeće nedjelje.

Druga je obveza da se na blagdan bavimo onim djelima vjere i kršćanske ljubavi, od kojih nam je jedno naloženo od Crkve na poseban način i pod kaznom smrtnoga grijeha svaki put, kada ga bez teška razloga propustimo, a ostala su nam naložena općenito, bez ikakva posebna određenja.

1. Koje je to djelo svakako za sve na blagdane obvezatno?

Slušati sv.misu.

Obveza je prisustvovati sv.misi na blagdane stara, koliko i Crkva. Čitamo u Djelima apostolskim, da su se prvi kršćani sakupljali prvi dan tjedna, t.j. u nedjelju na lomljenje kruha /2o,7/, odnosno da sudjeluju velikoj euharistijskoj tajni. I sveti nam je Justin ostavio sjajan opis reda i žara, koji je vladao na tim sastancima prve Crkve /v. I.Apol. 66,67/.

Sveta je misa najsvečaniji i najuzvišeniji čin naše vjere. Ona je čin klanjanja i molitve u najodličnijem smislu, jer se u njoj sam Sin Božji klanja svojem Ocu u naše ime, mjesto nas mu zahvaljuje, moli ga za nas oproštenje, od njega prosi za nas milosti i milosrđe. Kako, dakle,ne bi bila potrebna sv.misa, da se dostojno proslavi dan Gospodnji?

Stoga svi kršćani, koji su došli do uporabe razuma, osim ako ih ispričava bolest ili neka teška fizička ili moralna zapreka, obvezani su prisustvovati božanskoj žrtvi. Ta je obveza teška, t.j. pod kaznom smrtnoga grijeha.

2. Ali dodao sam, da sama sv.misa nije dovoljna da na dužan način svetkujemo blagdan. Ako je ovim spašeno slovo zakona, duh Crkve traži nešto drugo, a nešto drugo traže i naše duhovne potrebe. Da li se možda smije osim ono pola sata sv.mise sve ostalo vrijeme potratiti u dokolici?

Nipošto!

U dan Gospodnji smiruje se buka tvornica, prekidaju se poljski radovi, odlaže se oruđe, da kršćanin pođe u crkvu te svoj duh vježba u djelima vjere.

a/ Prije svega on mora prisustvovati tumačenju katekizma i riječi Božje.

Čovjek ne živi samo o kruhu. On treba i neku duhovnu hranu, koja je u skladu s dostojanstvom njegova podrijetla, s uzvišenošću njegova svetog cilja. Ovom ga potrebnom hranom opskrbljuje upravo riječ Božja, koja se na blagdan dijeli i lomi u crkvi. Crkva naređuje svojim službenicima, duhovnim pastirima, da na blagdan dijele kruh kršćanskog nauka svom povjerenom stadu bilo u tumačenju evanđelja, u katekizmu ili u drugim propovijedima. Nije li, dakle, dužnost župljana da dođu u crkvu, da dobiju svoj kruh?

Ovim ne želim kazati, da je grijeh, kad se propusti slušanje riječi Božje. Ipak velim: kad promotrimo neophodnu potrebu i dužnost kršćanina, da se dade poučiti u svojoj vjeri, tada onaj, koji nikada na blagdan ne sluša tumačenje evanđelja i katekizma ili dolazi vrlo rijetko, nije izuzet od grijeha, bilo zbog sablazni, koju prouzrokuje bilo zato, što se stavlja u stanje grešnog nemarenja u stvarima naše svete vjere.

b/ Druga kršćanska djela, koja moramo vršiti na blagdan, jesu: pristupiti k sakramentima ispovijedi i pričesti, a po mogućnostima prisustvovati i župskim obredima.

Tridentinski sabor /Sjed.22./ želi, da svaki kršćanin pristupi k sv.pričesti svaki put, kada prisustvuje sv.misi. Koliko, dakle, većma mora i treba da to činimo na dane Gospodinu posvećene?!

Svi se brinu, da se na nedjelju obuku u novo, lijepo i čisto odijelo. To je sasvim u redu. Ali imajte na pameti, da mi nemamo samo tijelo, nego i dušu, te da su nedjelja i ostali blagdani ustanovljeni više radi duše nego radi tijela. Treba se, dakle, pobrinuti, da i dušu obučemo u novo odijelo, t. j. da je očistimo od ljaga i zaodjenemo lijepim odijelom milosti Božje, a to se upravo postizava primanjem svetih sakramenata. Ima li za dušu, koja živi po vjeri, što ljepše nego li da, nakon brige oko materijalnih stvari kroz čitav tjedan, dođe ovamo k nogama Isusovim? Oh, kad bi se na blagdane kršćani hranili kruhom jakih, koliko bi postali bolji i kolikim bi krepostima bila urešena njihova duša!

Nadalje, što se tiče župskih obreda, trebamo znati, da time, što Crkva obvezuje župnike, da ih obavljaju, općenito govoreći, obvezuje kršćane, da im moraju prema svojim mogućnostima prisustvovati. A ako neki to ne mogu ili zbog toga, što moraju ostati da čuvaju kuću ili jer su bolesni ili moraju čuvati djecu, ili zbog velike udaljenosti od Crkve ili iz drugoga razboritog razloga, neka se takvi za vrijeme obreda, koliko je moguće, saberu, sjedine se u duhu s vjernicima, koji se nalaze u Crkvi, te mole ili krunicu ili što drugo. Blagdan je dan molitve u najodličnijem smislu. Tko ne može moliti u Crkvi, neka moli kod kuće.

3. Konačno druga djela za posvećenje blagdana, jesu djela ljubavi prema bližnjemu.

"Pobožnost čista i neokaljana - pisao je apostol Jakov - jest ova: zauzeti se za sirote i udovice u njihovoj nevolji i držati sebe neokaljana od ovoga svijeta /1,27/.

Djela su milosrđa mnogobrojne dragocjene žrtve, koje prinosimo Gospodinu i kojima privlačimo na sebe najbiranije blagoslove. Kada čovjek na blagdan moli, postavlja se u saobraćaj sa svojim Stvoriteljem, a djelima se ljubavi stavlja u saobraćaj sa svojom braćom. A upravo će mu ovaj saobraćaj uliti misao, kako smo mi svi djeca istoga Oca, koji je na nebesima. Taj će mu saobraćaj omogućiti, da zaboravi na svaku želju za osvetom, da nadvlada svaku odvratnost te u svom srcu učvrsti onaj osjećaj bratske ljubavi, koji ga jedini može uzdići nad njega samoga i učiniti ga dragim Bogu.

Evo ukratko dobrih djela, koja treba vršiti na blagdan da ga možemo posvetiti na dužan način. Nisu sva, ponavljamo, strogo obvezatna. Čak osim sv. mise ostalo po sebi nije zapovjeđeno pod grijeh. Ipak, ako hoćemo da blagdan doista svetimo, tada ga moramo ispuniti duhovnim i svetim djelima, tako da se uistinu može kazati, da je on sveti dan, dan milosti, blagoslova, dan Gospodnji.

Zaključak.

Sjećam se, da sam čitao, kako je u slavnoj vojsci Napoleona I., koja je g. 1812. polazila na Rusiju, ratovao i jedan mladi klerik, otrgnut od svetišta. Kao što je spretno vladao perom, tako se pokazao i junak na maču, te ga je za malo vremena sam Napoleon na bojnom polju imenovao kapetanom. Ipak sjajna karijera, koja mu se otvarala, nije imala za nj nikakve privlačivosti te se on nakon vojne i nakon zalaska zvijezde velikog osvajača vratio svojim omiljelim naukama i postao je svećenik. I u ovoj se službi istaknuo ubrzo znanjem i krepošću te je postao biskup u Chalonsu. Nakon nekoliko godina plodna apostolskog djelovanja, u kojem je dao divne primjere ljubavi i revnosti, došao je na kraj svoga života. Dok je ležao na smrtnoj postelji, rasplakani su ga vjernici postojano molili, da im ostavi nešto kao uspomenu. Sveti je prelat obećao, da će to učiniti u svojoj oporuci, koju je doista napisao i zapečatio, da bude otvorena nakon njegove smrti. Nakon nekoliko dana usred opće žalosti zatvori on za ovu zemlju svoje oči i pođe k Bogu, da primi od njega nagradu za svoje sjajne kreposti. Tada vjernici nestrpljivi, da doznadu dragocjenu uspomenu onoga, koji im je bio dobar otac, otvoriše oporuku i na svoje veliko začuđenje nadoše napisane ove riječi: "Spomenite se, da uvijek svetkujete dan Gospodnji!"

To je bila posljednja volja, posljednji poticaj jednog sveca!...

Blago nama, ako ne zaboravimo nikada ovu veliku zapovijed Gospodnju i ako je budemo obdržavali, kako treba! Osigurat ćemo si blagoslov Božji u ovom životu, a u drugom njegovu vječnu nagradu.

S l i k e i p r i m j e r i

ZA TIJELO I DUŠU. - Svi bi dani i svi satovi morali prema našoj svrsi biti posvećeni Bogu i, prema tomu, dobru i spasenju naše duše. Nije li, dakle, neoprostiva ludost ne htjeti niti jedan dan u tjednu upotrebiti za ovaj tako važan posao?

Ne bi li zaslužio, da bude iz kruga razumnih ljudi isključen onaj, koji bi mislio samo na odjeću, a ne bi se brinuo za tijelo te bi se tako izložio najvećim pogibeljima, odnosno o-

naj, koji bi se trudio samo oko toga, da uređuje i poljepšava stan, a pustio bi, da od gladi umru oni, koji u njemu stanuju?

A evo, isto čini i onaj, koji se kroz čitav tjedan brine samo za tijelo, koje je kao odijelo i stan duše, a njoj nedjeljom ne posvećuje nikakve pažnje ni brige /Deharbe,nav.dj./.

U ZAPOVIJEDI O BLAGDANU ODRŽAVA SE MUDROST BOŽJA. - Evo lijepe misli Aleksandra Manzonija, koja zaslužuje, da je dobro promislimo:

"Svetkovanje je dana Gospodnjega jedna od onih zapovijedi, koje je Bog dao čovjeku. Svakako nijedna Božja zapovijed ne treba obrane. Ali ipak ne možemo, a da ne pogledamo ljepotu i prikladnost ove zapovijedi, koja posebno posvećuje jedan dan najplemenitijoj i najstrožoj dužnosti, koja poziva čovjeka svome Stvoritelju.

"Siromah, pognut nad zemljom, potišten od napora i nesiguran, da li će mu zemlja donijeti hrane, nerijetko je prisiljen mjeriti svoj rad s vremenom, koje mu nedostaje; bogataš, ponajviše zabrinut, na koji će način provesti vrijeme, a da toga ne primijeti, okružen stvarima, koje svijet proglašava srećom i svaki čas zapanjen, kad vidi, da nije sretan, razočaran u predmetima, od kojih se nadao potpunu zadovoljstvu, u tjeskobi za drugim predmetima, nad kojima će se razočarati kada ih bude posjedovao; čovjek klonuo od nesreća i čovjek opojen velikim uspjesima; čovjek sav utonuo u poslove i čovjek zadubljen u znanstvene apstrakcije; čovjek na vlasti, privatnik, ukratko svi nalazimo u svakom predmetu neku zapreku, da se dignemo do Boga, nalazimo neku silu, koja nastoji da nas priveže uz ove stvari, za koje nismo stvoreni te čine, da zaboravljamo na dostojanstvo svoga podrijetla i važnost svoga cilja.

"A u ovoj se zapovijedi očituje mudrost Božja, koja nas otkida od prolaznih briga, da nas pozove na bogoštovlje, na nebeske misli. Ova zapovijed ulaže mnogo dana, da čovjeka,koji je neuk u višim znanostima, samo jedno potrebno nauči. Ona posvećuje tjelesni odmor te čini i pruža sliku vječnog odmora, vječnog zadovoljstva, kome težimo i za koje se naša duša osjeća sposobnom.

Ova nas zapovijed združuje u hramu, gdje nam zajedničke molitve, sjećanje na zajedničku bijedu i potrebe daju osjetiti, da smo braća /Mor.Catt., c.6/.

SEDAM FRANAKA. - Neki se seljak rugao svome susjedu, što blagdanom, mjesto da radi na polju, gubi vrijeme idući na misu i crkvene obrede.

Tada ga ovaj dobri kršćanin uze nasamo te mu dade dobru pouku i reče:

- Pretpostavi, dragi moj prijatelju, da sam imao u džepu 7 franaka pa da sam putem nekom siromahu dao 6. Što bi ti rekao?

- Pohvalio bih tvoju darežljivost te bih smatrao, da ti onaj čovjek mora pokazati svoju zahvalnost.

- Tako je. Ali kad bi me on, mjesto da mi zahvali, bacio na zemlju i nastojao, da mi uzme posljednji franak, što bi ti tada rekao?

- Oh! Razbojnik. Trebalo bi ga objesiti..., i ne bi mu bilo odviše.

- Dragi prijatelju, to je upravo tvoj slučaj. Bog nam je šest dana dao, da radimo i zarađujemo kruh. Samo je sedmi zadržao sebi i naredio nam, da ga svetkujemo. A ti, mjesto da se pokažeš zahvalnim i poštuješ njegovu volju, otimaš mu sedmi dan. Nije li to isto? Što ti se čini?

Seljak se zamislio, upoznao svoju krivnju i promijenio svoj život. A koliki ne shvaćaju ovo umovanje te se ne popravljaju!... /Duplessy/.

ENGLESKA SUBOTA. - Neki slave praznik subotnjeg popodneva kao neku novu građansku pobjedu. Pa ipak to nije nikakva novost.

Doista u Srednjem je vijeku radnik uvijek subotom, dan pred zapovijedanim blagdanima bio slobodan od posla. U takvim je danima rad prestajao na prvi glas zvona Večernje /Vespera/ u 3 sata poslije podne ili na glas zvona Povečerja ili konačno na znak, koje je dalo zvono obližnje crkve.

Dakle, ne bi se smjelo kazati engleska subota, već katolička subota!

I ovdje je očito, kakav je bio socijalni rad Crkve za radnika u vremenima, koja neki tvrdokorno krste mračnjaštvom. /Florilegio del Catechista/.

AMERIKA UČI. - Dana 21. ožujka 1904. neki je gospodin pisao u dnevniku "L'Unita Cattolica":

"Bio sam u genovskom garnizonu i služio u 26. obalskoj artiljeriji. Moja je regimenta očekivala na ravnici tvrđave s.Benigno uobičajenu nedjeljnu vježbu, kadli signalni aparat otkrije nekoliko ratnih brodova Sjedinjenih Američkih Država, koji su pristajali na Molo Vecchio. Smjesta su bile pripravljene vrećice s barutom za 12 hitaca kao odgovor na pozdrav, što moraju izvršiti prema običajima ratni brodovi, koji pristaju u luci grada, koji je proglašen utvrdom. Ali očekivanje bijaše dugo i uzaludno.

"Nitko nije znao protumačiti činjenicu, te se govorilo o velikom nedostatku vojnih odredbi, koje upravljaju odnosima izmedju vanjskih prijateljskih sila, kadli od vrhovnog zapovjedništva američkih brodova stigne saopćenje, da se prema vrlo davnom običaju kopnena i pomorska vojska Sjedinjenih Država na blagdane uzdržava od bilo kakva težačkog nepotrebna posla i da će pozdravne "salve" uslijediti u zoru slijedećeg ponedjeljka.

Dakle, Amerika uči! /L'unita Cattolica,ožujak 1904/.

LIJEPA LI PRIMJERA. - Girard, bezvjerac, milioner iz Filadelfije, naredio je jedne subote svim svojim namještenicima, da drugi dan u jutro dođju na pristanište zbog istovara lađe, koja je pred malo vremena stigla.

- Gospodine Girard, ja ne mogu raditi nedjeljom! - odgovori mirno jedan mladić.

- Poznajete li naše propise?

- Da, poznajem. I znadem, da moram uzdržavati svoju majku. Ali ne mogu raditi nedjeljom.

Tri je tjedna ostao mladić bez posla. No jednog dana neki bankar upita Girarda, da li mu može koga preporučiti za blagajnika u nekoj novoj banci. Milijunaš odmah spomene ime odpuštena mladića.

- Ali, primijeti bankar, niste li ga vi otpustili?

- Da, jer nije htio raditi u nedjelju. Ali mladić, koji je sposoban da zbog jednog skrupula savjesti izgubi mjesto, jedino može biti povjerljiv blagajnik.

TAJNA GLAVNICA. - U vrijeme, kad je sv.Ivan Milostinjar bio patrijarha u Aleksandriji, dogodilo se ovo:

U nekoj se gradskoj ulici stanovala dva postolara jedan uz drugoga. Jedan od njih, iako je imao brojnu obitelj, dobro je stajao i sve je većma napredovao. Drugi naprotiv, koji se imao brinuti samo za sebe i koji je radio po nedjeljama i blagdanima, slabije je stajao i upravo nazadovao. Jednom se ovaj tužio svojem drugu na svoju bijedu te ga pitao, kako da on u svojim poslovima tako napreduje. Onaj mu odgovori: "Dragi moj, ja imam tajnu glavnicu, iz koje uzimam svake nedjelje i blagdana". Drugi ga je molio, neka mu pokaže tu riznicu i ovaj ga slijedeće nedjelje odveo na sv.misu. Kad su bili u crkvi rekne mu: "Evo, prijatelju, ovdje je moja tajna glavnica, blagoslov Božji. Uzmi i ti od nje svoj dio na blagdan i vjeruj, da Bog imade i za jednog i za drugog!"

Tko ostavlja Boga, Bog i njega ostavlja. Stoga tko radi nedjeljom, ne će imati nikada sreće /Spirago, nav.dj./.

BLAGDANSKI ODMOR I VELIKI LJUDI. - Dr.Faar, slavni engleski liječnik, rekao je u izvještaju Narodnoj skupštini 14. srpnja 1812.: "Čovjek ima potrebu jednog dana odmora svakih sedam dana. Neprestani rad duše ili tijela izmjenjuje naše organe i uništava ravnotežu našeg tjelesnog ustrojstva. Narod, koji ne poštuje nedjelju, propada, ljudi se savijaju pod teretom slabosti prije vremena. Obdržavanje se nedjelje mora ubrojiti ne samo među vjerske dužnosti, nego i među naravne, ako je istina, kao što doista jest, da je čuvanje života dužnost i da je krivac samoubistva onaj, koji ga prerano uništi." /Archiv del Cristianesimo, 1833/.

Robert Pell, slavni engleski državnik, običavao je govoriti: "Nisam nikada poznavao niti jednoga čovjeka, koji bi radio

radio svih 7 dana u tjednu, a da nije upropastio tijelo ili razum." /Pastori, Dizionario apolog./.

Pavao Niemeyer, veliki profesor higijeničar, proučio je do temelja pitanje nedjeljnoga odmora te je napisao: "Nedjeljni je odmor prva zapovijed higijene. On se mora obdržavati,da se postigne miran i neprestan napredak društva. I u tom je pogledu ovaj odmor istovremeno narodno - vjerska ustanova/isti/.

Paolo Montegazza pisao je: "Nedjeljni je odmor, još prije negoli je vjerska dužnost, ljudska dužnost naređena od općenitije vjere negoli je katolička, od dužnosti obrane zdravlja i života. Jao onom radniku, koji ne svet uje nedjelje! On će mnogo skuplje platiti one pare, koje zaradi na grešan način u onom danu, koji mora biti posvećen odmoru" /Enciclopedia igienica popol/.

I sam Proudhon,-onaj, koji je rekao, da je vlasništvo krađa, napisao je ovu značajnu primjedbu: "Iskustvo nam stalno pokazuje, da ondje, gdje se nedjelja ne poštuje, proizvodnja nije zato veća, nego naprotiv čak manja..." /Pastori, nav. mj./.

Macaulay, odlični engleski parlamentarac, jednom je u Narodnoj skupštini govorio: "Ako mi Englezi već od vjekova dajemo jedan dan na sedmicu za odmor, nismo zbog toga siromašniji nego smo čak i bogatiji. Ovaj dan za narod nije izgubljen. Dok miruje industrija i dok plug leži na brazdi, tih se, ali važan posao odvija u korist naroda. Čovjek, ovaj stroj nad strojevima, obnavlja svoje snage tako, da se u ponedjeljak vraća na svoj posao s bistrijim umom, živahnijim duhom i obnovljenom tjelesnom snagom" /Isti/.

NAGRAĐEN ODGOVOR. - Prije nekoliko je godina čitateljima jednog francuskog dnevnika bilo postavljeno ovo pitanje: "Zašto ima u zatvoru više ljudi nego žena?" - Bilo je najrazličitijih odgovora. Ali proglašen dostojnim nagrade bio je ovaj : "Jedino Bog može znati pravi razlog. No ovo može potvrditi čitav svijet, da se na ulici viđa više momaka nego djevojaka, u gostionicama više ljudi nego žena, u Crkvi više žena nego ljudi." - Doista je tako!

INDUSTRIJALIZACIJA, KOJA UPROPAŠTAVA. - Kada se pokrenuo prvi kotač parnog stroja, sigurno nismo mislili na ono, što će slijediti. Nismo vjerovali, da bi od strojeva moglo biti isto, što i od naučnika Goetheova čarobnjaka: Od čarobnjaka je naučnik naučio pozivati duhove. To je jednoga dana učinio u odsutnosti učiteljevoj. Ali na svoju je nesreću zaboravio riječi, koje su imale duhove vratiti u pakao. Nešto se slično dogodilo čovjeku s industrijalizacijom.

Ludom je radošću čovjek izumio strojeve jedne za drugima, nagomilao je tvornice jedne do drugih, dok nisu ovi umnožavatelji rada nadvisili samoga čovjeka, a da im ovaj nije mogao zaustaviti razvitak. Danas je stroj zagospodario čovjekom tako, da on više ne može njime gospodariti. Stroj ga je nadvladao i okovao. Nema više prekida niti odmora. Stroj treba da čo-

vjeka hrani, uzdržava, grije i uvijek mora proizvoditi, da podmiruje njegove potrebe. Uvijek, bez prestanka! Sve je među nama postalo mehanizam. Sam život postaje strojem, a čovjek mehanizmom. Treba priznati, da je tako.

A u radu, koji ubija dušu i razdražuje živce, u zaglušnoj buci tvornica čuju se riječi Crkve: "Djeco, nikada ne ću prestati, da vas proždiru strojevi. Barem jednom u tjednu budite kršćani!" /Tihomir Toth - Zapovijedi/.

18.

OSKVRNJIVANJE BLAGDANA

Budući da sam vam govorio o dužnosti svetkovanja blagdana, potrebno je radi upotpunjenja predmeta da vam nešto potanje kažem o grijehu protivnom ovoj zapovijedi, t.j. o grijehu oskvrnjivanja blagdana.

Nekada, kada su zakoni i običaji potpuno bili prožetiv vjerom, blagdani su se mnogo više poštivali. Danas naprotiv, kad je poštivanje blagdana prepušteno gotovo samo pojedinačnoj savjesti, oskvrnjivanje se množi na neugodn, potresan način. To je već došlo dotle, da su blagdani na mnogim mjestima izgubili svoj posvećeni značaj te između njih i drugih dana nema razlike osim u pobudi za razbibrigu, pijančevanje i zabave. Ako promatramo i naše krajeve, naš seoski puk, koji se ipak naziva kršćanski, ništa ne ćemo kod njega naći lakše i običnije nego oskvrnjivanje dana Gospodnjega.

Stoga će biti potrebno da ispravimo krive pojmove u ovoj točki te u svijetlu vjere promotrimo:

1. Kakav je grijeh oskvrnjivanje blagdana,
2. na koliko se napose načina blagdan oskvrnjuje i
3. kako su bezumni izgovori, kojim se to želi opravdati.

I. Kakav je grijeh oskvrnjivanje blagdana?

1. U Sv. Evanđelju nalazimo jedan događaj, koji nas mora začuditi. To je događaj, kada je Isus protjerao oskvrnitelje iz hrama.

Krist je u čitavu svojem životu dao sjajan i nepokolebiv primjer posebnog milosrđa i blagosti te se svakom prilikom pokazao pun dobrote i samilosti prema grešnicima. Ipak, kada je kuću svoga Oca vidio oskvrnjenu od pohlepnih trgovaca, raspali se svetim žarom i onu ruku, koja je bila uvijek pripravna da blagosliva i dijeli dobročinstva, oboružao je bičem, da krivce kazni primjernom kaznom.

Ovaj nam neobični događaj pokazuje, kako je težak prekršaj oskvrnuti kuću Gospodnju i prezreti njegovo veličanstvo u svetom hramu.

Da, grijeh je oskvrnjivanja blagdana grijeh jednak oskvrnjenju hrama.

Uistinu, kao što je Bog u prostoru zadržao za sebe neka posvećena mjesta, da utvrdi svoje vrhovno gospodstvo nad čitavim svijetom i da podsjeti ljude na svoju neizmjernost, tako je ubuduće htio, da nekoliko dana budu isključivo njegovi dani, da proglasi vrhovnu vlast, koja mu pripada nad djelima čovjeka i da nas sjeća na uzvišeno svojstvo njegove vječnosti. Stoga kao što je bio strahovit grijeh niskih trgovaca, koji su zbog pohlepe za novcem oskvrnuli Bogu posvećen hram, tako je strašan grijeh onih kršćana, koji zbog iste pohlepe oskvrnjuju blagdan.

2. Kasnije ćemo vidjeti, kada oskvrnjivanje blagdana može prema bogoslovima postati smrtnim grijehom. Za sada vam samo općenito velim, da je oskvrnjivanje blagdana grijeh, koji je silno mrzak Bogu i koji je Bog mnogo puta kaznio najvećom strogošću.

U Starom Zakonu, kao što sam vam prije govorio, Gospodin je od hebrejskog naroda zahtijevao tako strogo poštivanje subotnjega dana, da je Hebrejima bio zabranjen pod najstrožim kaznama na taj dan kakav god mali tjelesni napor, pa čak i naložiti vatru, kuhati jelo, sabirati manu. Sve su potrebno morali pripremiti dan prije, koji se stoga zvao parasceve, t.j. dan priprave. Da Gospodin pokaže, kako mu je na srcu ova zapovijed, nije na subotnji dan dao, da pada mana. Stoga su je u petak nakupili dvostruki obrok, koliko im je bilo dovoljno i za slijedeći dan.

Bog je vrlo strogim riječima naložio Hebrejima obdržavanje svoga dana: "Dobro pazite - rekao im je on u Izlasku - da čuvate moju subotu... da biste znali, da sam ja vaš Gospodin, i tko je prekrši, propast će usred svoga puka" /31,13-14/.

Istina, zakon milosti nije tako strog kao stari zakon, ali nije li možda ista zapovijed ostala u svoj svojoj snazi i danas? Zar se i danas ne daje osjetiti još teža i osvetnička ruka Božja nad narodima zbog tolikih oskvrnjivanja blagdana? Ta što su tolike bolesti, koje uništavaju nade poljoprivrede, a za koje se nikada nije znalo? Što su toliki stečajevi u trgovini, koji siju bijedu i propast? Što su kukci štetočinje, poplave, takve česte oluje, druge nesreće, koje mnogo puta uništavaju napore i nastojanja čovjekova?

S pravom je bilo rešeno, ako je obdržavanje blagdana izvor narodnog blagostanja, njegovo je oskvrnjivanje izvor nesreće i

i bijede. Engleska je najsretnija i najbogatija zemlja, ali je i zemlja, koja najstrože poštuje blagdanski počinak.

" Poznam - govorio je sv.Župnik Arški - samo dva sigurna sredstva da netko postane siromašan, a to su: oskvrnjivanje nedjelje i krađa tuđe imovine!"

II. Na koliko se načina oskvrnjuje blagdan?

Prijeđimo na praksu.

Dva su glavna načina, kojima se oskvrnjuje blagdan, a to su rad i pogibeljne zabave,

1. Prvi je rad.

Na blagdan Bog zabranjuje težačke poslove bez ikakva izuzetka bilo da se vrše radi zarade ili radi zabave. Tko, dakle, radi na blagdan, oskvrnjuje ga, jer ga upotrebljava za ono,što Bog zabranjuje.

Dobro će biti ponovo reći, da se pod radom ili težačkim poslovima razumijevaju oni, koji se vrše više tijelom nego duhom. Takvi su poljski poslovi, različiti obrtnički poslovi i neki kućni poslovi.

Pamtimo, da ipak i težački poslovi mogu u nekim slučajevima biti dopušteni, a to i jesu u nekom od ova tri slučajeva: ili hitna potreba ili pobožnost prema Bogu ili ljubav prema bližnjemu.

Da to protumačimo!

a/ Potrebom postaju dozvoljeni oni poslovi, koji se ne mogu ni prije ni poslije blagdana obaviti bez velike štete. Tako je na pr. pripremiti hranu, namirivati potrebe oko stoke, voditi je na pašu, kupiti sijeno ili žito na polju, ako prijeti opasnost da propadne, raditi kod gašenja požara, da se izbjegne poplava i t.d.

Ipak ova potreba mora biti istinska i stvarna, koja nije prouzrokovana namjerice ili vlastitom krivnjom, kao što čine neki krojači ili postolari, koji svoje poslove završavaju nedjeljom, da u ponedjeljak mogu imati praznik.

Da se u tom ne obmanjujete, dobro će biti, ako svaki put ispričate slučaj i tražite potrebiti oprost od onoga, koji ga ima vlast dati, t.j. od vlastitog župnika.

b/ Radi pobožnosti su dozvoljeni na blagdan svi oni poslovi, koji su izravno usmjereni na služenje Bogu, kao na pr. kićenje u crkvi, ukrašivanje oltara, uređivanje crkvenog namještaja i t.d.

To je i posve pravo, jer između dviju zapovijedi, t.j. poštivati Boga promicanjem njegova kulta i častiti ga odmorom, koji je on propisao, prva je odličnija od druge.

c/ Konačno iz ljubavi se mogu vršiti oni poslovi, koji su upravljeni na pomoć naših bližnjih u potrebi, kao dvoriti bolesnike, pokapati mrtve, raditi za siromašnog bolesnika, na pr. kome bi bio dozvoljen rad zbog velike potrebe i uopće vršenje

bilo kojega djela milosrđa. Sam je Krist to jasno pokazao, kada je različita ozdravljenja bolesnika izvršio u subotnji dan i farizejima, koji su se sablažnjivali, govorio: "Tko od vas ne bi na blagdan izvukao svoje marvinče iz jame, u koju bi palo?..."

Ukratko svaki put, kad postoji velik razlog, prestaje zakon blagdanskog odmora. Ali izvan ovih slučajeva zakon vrijedi u svoj svojoj snazi te obvezuje bez ikakve razlike, i tko radom oskvrnjuje blagdan, oskvrnjuje dan Gospodnji i griješi.

d/ A kakav grijeh čini?

Po sebi smrtni grijeh, osim - vele bogoslovi - ako se radi manje od dva sata, jer se tada radi o lakoj stvari. Ipak ako bi se i malo radilo, ipak bi se učinio teški grijeh, ako bi se to činilo iz prezira i usprkos Božjem zakonu.

Samo je po sebi jasno, da, kao što griješi onaj, koji radi, tako griješi i onaj, koji na blagdan nalaže rad bez ikakve potrebe. Ovaj čak dodaje grijehu oskvrnjivenja toliko grijeha sablazni, koliko osoba obvezuje na rad.

Da, dozvolite, da to ponovim, jer nam je to potrebno! Jao onim gospodarima, koji na blagdan zahtijevaju rad od svojih slugu bez potrebe. Još gore ako je to iz navike ili po ugovoru! Takvi su tirani svojih radnika i morat će pred Bogom polagati vrlo strog račun.

2. Ali osim radom - rekao sam - blagdan se oskvrnjuje i pogibeljnim zabavama.

To je oskvrnjivanje najlakše i najobičnije.

Doista imade premnogo takvih, koji jedva čekaju blagdan, ali ne da slave Boga i misle na potrebe duše, nego da se predaju zabavama, raskalašenostima, igri, vinu, razonodi. Ne kažem, da se na blagdan zabranjeno malo pozabaviti radi osvježenja tijela i duha. Nakon napora jedne čitave sedmice posve je pravo, da radnik ima malo veselja i razonode. Sam Gospodin to dozvoljava i hoće. Ali ono, što oskvrnjuje blagdan, jesu zabranjene i pogibeljne zabave.

I doista, ako se dan Gospodnji oskvrnjuje težačkim poslom, koji po sebi nije zao, koliko li će više biti oskvrnjenje opasnim djelima, koja izazivaju na grijeh?

Spomenut ću vam neke od ovih pogibeljnih zabava, koje se obično vrše na blagdan.

Blagdan se oskvrnjuje igrom, kada ona predugo traje, tako da se za nju upotrebi velik dio dana ili noći, odnosno, kada se kod igre troše znatne svote novaca, koje nadilaze novčano stanje igrača. Jednako se blagdan oskvrnjuje, kad se igra nastavlja i za vrijeme župskih obreda, kojima mora prisustvovati svaki kršćanin. Tada bi igrač učinio propust ne samo za sebe, nego bi dao priliku, da to i drugi [illegible].

Blagdan se oskvrnjuje plesom, jer nesporno, da je ples pogibeljna zabava i mnogo puta grešna. On je naime izvor, iz kojega se rađaju grijesi mišlju, pogledima, riječima, šalama,

djelima protiv čednosti, koja su nerijetko propast mladeži. Tko ide blagdanom na ples, čini grijeh ne samo zato, što se stavlja u grešnu prigodu, nego i zato, što đavlu daje ono vrijeme, koje je Bog zadržao za sebe.

Blagdan se oskvrnjuje pogibeljnim sastancima muške i ženske mladeži, bez dužnih obzira i bez paske roditelja, jer je i ovdje sigurno čednost redovito izložena opasnosti i ti su sastanci izvor nebrojenih grešnih naslada.

Blagdan se oskvrnjuje zalaženjem u zla društva, gdje se obično vode pokvareni razgovori i gdje se psuje.

Blagdan se obično oskvrnjuje i prekomjernom upotrebom vina i odlaženjem u gostionice. Ja vam ne želim reći, da je na blagdan, nakon ispunjene vjerske dužnosti, zabranjeno jedan sat provesti u gostionici, ispiti čašu vina i zabaviti se nekom časnom igrom u društvu prijatelja. Nel Ono, što je zabranjeno, jest zloupotreba vina, zloupotreba gostionice. U tom griješe oni, koji piju do pijanstva, dok ne potroše velik dio tjedne zarade. Griješe oni kućni starješine, koji time, što posjećuju gostionicu, lišavaju ženu i djecu potrebnih stvari za život, te oni katkada nemaju komad kruha, da utaže glad ni kakvu krpu, da se odjenu... Griješe oni sinovi, koji idu u gostionicu protiv zabrane svojih roditelja, a da se domognu za to potrebnih novaca kradu kod kuće žito, vino, novac. Griješe zatim oni, koji idu u gostionicu i ondje se sastaju s pokvarenim drugovima, koji vode sablažnjive i besramne razgovore, velik dio noći provedu u pijančevanju, svadi, psovanju, pjevanju besramnih pjesama i t.d. Očito je, da svi ovi griješe, jer je za njih gostionica prigoda za grijeh.

Sve u svemu, kratko, blagdan se oskvrnjuje, kad se čini bilo koji grijeh i kad se netko izlaže bližnjoj grešnoj prigodi. Bilo koji naime grijeh počinjen na blagdan, osim svoje unutrašnje zloće, ima veću težinu zbog vremena, koje je sveto, t.j. Bogu posvećeno.

Ovom, dakle, mjerom u ruci mjerite, kako i na koliкose načina može prestupiti zapovijed blagdana, koliko ima, napose danas, onih, koji čine ovaj grijeh.

III. Izgovori.

Ipak u svijetu imade kritičara, koji prigovaraju zakonu svetkovanja blagdana te ga proglašuju opasnijim zakonom od ikojega drugog, bilo moralno bilo materijalno.

Naravno da ovakvi nisu dobri kršćani, koji na blagdan vrše svoje vjerske dužnosti, već pohlepni špekulanti ili nemilosrdni poslodavci, koji govore za svoj interes i ne brinu se za duhovno i materijalno dobro naroda.

Ne će biti beskorisno, ako, prije nego zaključimo, saslušamo dva glavna razloga ili, bolje, dva glavna izgovora, koje iznose.

1. "Blagdan je - vele oni - dan nerada, i kao što je nerad otac opačina, tako blagdan postaje dan neumjerenosti, svađa, tučnjava, najtežih nemoralnih prekršaja. Ne bi li bilo mnogo bolje raditi?"

Lako je razumljivo, kako je bezuman ovaj način umovanja.

Medjutim oni, koji tako umuju, pokazuju, da ne znaju, koliko je mudar, providencijalan, čak potreban zakon blagdanskog odmora, koji daje poljodjelcu, radniku prilike, da, kao što smo već rekli, povremeno osvježi svoje klonule sile u radu od 6 neprestanih dana i da tako sačuva zdravlje i život. Čovječje tijelo nije čelični stroj. Bilo bi divljaštvo osuditi ga na neprestani rad, koji bi ga za kratko vrijeme uništio.

Ali bez obzira na to, tko kaže, da je blagdan određen za nerad? Ako nam je Bog naložio na blagdan tjelesni odmor, da li je to učinio zato, da budemo besposleni ili radije zato, da se ozbiljno bavimo duhom i pripazimo na svoje kršćanske dužnosti? Da li možda nedostaju moralna djela, u kojima možemo provesti dobar dio blagdana? Slušati sv. misu, prisustvovati obredima, pristupiti k sakramentima, izvršiti koje pobožno djelo, odmoriti se, kako trebamo, da li to možda znači provesti vrijeme blagdana u neradu? Istina, neki zlorabe blagdan te se predaju razvratu, ali da li se zbog toga mora dokinuti zakon, koji nalaže, da svetimo blagdan? Koliko dobrih i svetih stvari na svijetu čovjek upotrebljava na zlo! Upotrebljava se na zlo vino, novac, ljepota, snaga, um, znanost, sve! Pa zar se zbog toga mora sve ovo ukloniti? Ne, naprotiv je logički zaključak ovaj: Svetkujmo blagdan u skladu s duhom Crkve i mi smo u najvišoj mogućoj mjeri uklonili prigodu za razvratnosti i opačinu.

2. "Ali na blagdan - vele još - jede se, dakle se radi! Zakon blagdanskog odmora donosi štetu poljodjelcu, industriji, trgovini i samom radniku, koji je obvezan na jedan prinudan odmor!"

Ništa lažnije od toga!

a/ Istina, na blagdan se jede. Ali to je znao i Gospodin, da treba jesti. Dakle, ako nam je zabranio rad, znači, da je on znao, da se može na taj dan jesti, a da se i ne radi. I mi stvarno vidimo, da imaju nedjeljom više jesti oni, koji se taj dan odmaraju, nego oni, koji rade. Ovi se naime općenito odmaraju ponedjeljkom te ga provode u pijančevanju i spiskaju svu zaradu prošlog tjedna. Nađite mi jednoga, koji oskudijeva kruhom zbog toga, što se nedjeljom odmarao! A ja ću vam pokazati mnogo takvih, koji su uronjeni u bijedu, a rade ovaj dan! Naši su pređi većma poštivali dan Gospodnji i imali su kruha i stajali su bolje od nas. Danas se međutim radi nedjeljom, tisuće i tisuće radnika moraju ići u tuđe zemlje radi najnužnije zarade za život, a oni, koji ostaju, imaju da se bore s bijedom!...

Badava, naš rad nije dovoljan, da nam pribavi potrebne stvari. Treba nam i blagoslova Božjega, a tko hoće ovaj blagoslov, mora poštivati nedjeljni počinak, koji je on naredio.

Ako u pojedinom slučaju netko baš ne bi nedjeljom imao što jesti, ako ne bi radio, svakako da takav ne bi bio obvezan na počinak, jer potreba oprašta od zakona.

b/ Zatim je potpuno krivo, da nedjeljni počinak oštećuje poljoprivredu, industriju, trgovinu i osiromašuje, kako kažu, narod.

Gledajte Englesku i Ameriku, koje su središte svjetske industrije i trgovine. U tim se zemljama nedjelja skrupulozno svetkuje. U subotu poslije podne najednom prestaje svaka buka, zatvaraju se radionice, ušute tvornice, čak se dokidaju i vlakovi, osim onih najpotrebnijih, te se u nedjelju ne vida ni jedan radnik, koji bi radio. Što ovo sve znači? Znači, da Englezi, bogati, razumni, radini, smatraju, da im opsluživanje nedjelje nikako ne oštećuje njihove interese, nego je čak izvor narodnog blagostanja.

To je rekao i jedan njihov ugledni član parlamenta: "Blagostanje naše zemlje i napredak našeg naroda velikim dijelom dugujemo načinu, kojim se u našoj domovini obdržava dan počinka!"

Zaključak.

S obzirom na ovaj predmet pripovijeda se ovaj odgadaj:

Jednom je ruski car Nikola I. pošao godine 1884. u London i posjetio najveće znamenitosti engleskoga glavnog grada. Jedne mu nedjelje dođe želja da pogleda velike i čuvene tvornice Naesmyth. Zato pošalje jednoga svog boljara gospodaru tvornice, da ga obavijesti o svom posjetu. Naesmyth je bio odličan kršćanin. Zato dade na znanje izaslaniku, da mu je vrlo neugodno, što vladaru ne može udovoljiti, jer je - kao nedjeljom - njegova tvornica zatvorena, a savjest mu ne dozvoljava, da od radnika na taj dan traži rad. Sluga odgovori: "Učinite to barem za ovaj put. Time ćete steći naklonost njegova veličanstva." Ali mu Naesmyth odgovori: "Gospodine, milost mi je Božja mnogo draža negoli milost najmoćnijega vladara." Sluga prihvati:"Ne biste li vi od svojih radnika tražili da rade nedjeljom, kada bi vam to naredila vaša kraljica?" Naesmyth mu odgovori: "Naša kraljica, hvala Bogu, ne će nikada nalagati ovakve stvari!" Sluga se tada ispriča i ode sav začuđen zbog čvrste vjere ovoga čovjeka, koji je više držao do Božje naklonosti negoli do naklonosti ljudi... /Spirago, nav.dj./.

Naučimo i mi, da u velikoj cijeni držimo dan Gospodnji te da ga na dužan način svetkujemo, a da ne pazimo na govorkanja i načela zlobnih ljudi. Dobro se čuvajmo, da ga ne oskvrnjujemo bilo radom, bilo pogibeljnim i nedozvoljenim zabavama. Radije ga ispunimo zaslužnim i svetim djelima te ga potpuno posvetimo Bogu i svojoj duši.

Obdržavanje će nam ove zapovijedi biti izvor blagoslova.

S l i k e i p r i m j e r i

KONGRES ĐAVOLA. - Jednom su se đavli skupili na kongres, da prouče način, kako bi se iz kalendara izbrisali blagdani. "Blagdani su - rekoše - naša propast. Na te se dane časti Bog, služi se misa za oproštenje grijeha, i mnogi nam naši zarobljenici pobjegnu iz ruku..."

Ali danas, ja ~~vjerujem~~, kad bi i sam Bog htio dokinuti blagdane, davli bi se sabrali ~~na drugi kongres, da protiv toga~~ protestiraju te bi rekli: Ne, ne, neka oni samo ostanu, jer su blagdani za nas prava blagodat. Čak neka ih bude što više, jer se njima umnaža i naša zarada! /Olgiati, nav.dj./.

NE DONOSI SREĆE. - Rad blagdanom ne donosi sreće.

Nedjelja je kao vatra, koja nam je vrlo korisna, ali kada se zloupotrebljava, donosi štetu i uništava naše imanje. Tako i nedjelja; ako je svetkujemo, mnogo pomaže. Ako je oskvrnjujemo, donosi propast.

Budući da su Hebreji oskvrnjivali subotu, Bog je dopustio, da Nabukodonozor razori Jeruzalem, a stanovnike odvede u ropstvo /2.Ezdr. 12.18/. Tako i na oskvrnitelje nedjelje padaju mnoge kazne Božje.

"Rad u nedjelju, đavlova radost!" veli jedna poslovica. Onaj, koji radi nedjeljom, tat je, jer krade Bogu dužnu čast. Za tata pak vrijedi treća poslovica:

Ukradena roba nikad nije od koristi.

Što plimom dođe, s osjekom ode /Vražje s vragom odlazi/.

Jednako stoga propada često i onaj, koji radi nedjeljom. /Spirago, nav.dj./.

POD KOTAČE. - Pisac Wetzel pripovijeda slijedeću zgodu, kojoj je on bio svjedok.

Neke je nedjelje u Rorschbachu neki seljak vozio teška kola putem, kojim je veliko mnoštvo svijeta išlo u crkvu. Najednom neki starac poviče kočijašu: "Stani, stani! Metnuo si nešto pod kotače!..." Kočijaš smjesta zaustavi konje. Pogleda i konačno upita: "Ma što sam metnuo pod kotače?" Starac mu odgovori: "Treću zapovijed Božju! Pazi, da ti ne dospiješ pod kotače!"

Ovo su bile proročanske riječi.

Na nekoj drugoj vožnji ovom se seljaku poplašiše konji, i on sa svog kočijaškog mjesta padne pod kotače. Bio je strahovito zdrobljen, prevežen kući i za kratko vrijeme umre. Ali prije nego će izdahnuti, sjetio se riječi onoga starca. Htio je zato na neki način popraviti svoju pogrešku te dade k svomu krevetu dozvati svoje sinove te ih opomene, da nikada ne krše zapovijed nedjeljnog počinka i svetkovanja blagdana/isti/.

NEDJELJNI NAS POČINAK OBOGAĆUJE. - Pripovijeda se o francuskom kardinalu Goussetu, da je bio vrlo tužan gledajući, kako je u njegovoj biskupiji u užasnom rastu oskvrnjivanje dana Gospodnjega. Jednog se dana obratio na najvećeg industrijalca grada te ga zamolio, da radi dobra primjera obustavi rad i prodaju na blagdan.

- Nemoguće, Uzoritosti - primijeti vrlo učtivo ovaj čovjek. Od toga bi pretrpila štetu industrija i budućnost moje djece.

Ovime se Kardinal nije dao smesti i uvjeren, da će stvar uspjeti, predloži trgovcu jednu nagodbu i reče mu:

- Od sada na blagdan prekinite sa svakom prodajom i svakim radom. Svako veče pregledajte svoju zaradu i ako na koncu godine ne bude jednaka prošlogodišnjom, ja se obvezujem nadoknaditi vam razliku. A ako se pak vaša zarada poveća, tada ćete višak udijeliti kao dar mojim pobožnim ustanovama.

Ugovor je bio prihvaćen. Prošla je godina, i industrijalac je došao u Nadbiskupovu palaču te je s velikim zadovoljstvom istresao lijepu svotu od 6ooo franaka kao višak zarade prošle godine.

NESMOTRENI ZIDAR. - U jednom se gradu južne Francuske dogodio slijedeći slučaj:

Neki zidar, koji je bio vrlo vješt u svom obrtu, uspio je kupiti u tom gradu njivu i na njoj odlučio u slobodnim satima sagraditi za sebe lijepu kućicu. Budući da je čitav tjedan morao drugima raditi, cijeli je nedjeljni dan upotrebljavao za gradnju kućice.

Svi su se u ulici zbog toga sablažnjavali. Kad je kuća bila gotova, mnogi su rekli: "Ovom čovjeku ne može ići dobro, jer je ovu kuću ukrào Bogu!"

Ono, što je narod predvidio, doista se i dogodilo.

Pored nove je kuće tekao potočić, i zidar, misleći, da može gaziti prava bližnjega, kao što je gazio i Božja prava, skrenuo je potočić u svoje polje, da se njime okoristi po svojoj volji. Susjed ga je predao sudu zbog štete. Nastala je duga parnica, koju je na koncu zidar izgubio. On je morao platiti troškove procesa, koji su daleko nadilazili vrijednost njegove kuće i polja, tako da mu je jedno i drugo bilo zaplijenjeno i stavljeno na dražbu.

Evo plodova nedjeljnoga rada! /Spirago,nav.dj./.

SLUČAJEVI?... - Jedna je statistika udruženja francuskih državnih inžinjera o željezničkim nesrećama u Francuskoj u god. 1902. donijela ove brojke: "Nedjeljom 38o nesreća, ponedjeljkom 84, subotom 6, u druge dane broj ide od 8o do loo."

Slučajevi?...

Dne 26. srpnja 1891. dogodila se strašna nesreća pred samim Parizom na pruzi Vincennes, na stanici Saint-Mande. Spomenutoga je dana bilo veliko glazbeno natjecanje u Joinville-le-Point, a osim toga blagdan u Saint-Mande. Čitav su dan morali voziti posebni, izvanredni vlakovi, koji su jedan za drugim, teko reći iz minute u minutu prevozili u Joinville i Saint-Mande nebrojeno mnoštvo svijeta. Oko deset se sati navečer mnoštvo veselo vraćalo u Pariz, i vlakovi su na ovoj liniji saobraćali u kratkim vremenskim razmacima.

U pola deset sati je dolazio iz Joinvillea jedan vlak, krcat putnicima, koji su se čak popeli na lokomotivu i na stepenice vagona. Taj se vlak zaustavio u stanici Saint-Mande, kadli

najednom na nj naleti jedan izvanredni vlak,koji je dolazio iz Vincennes-a. Bio je strahovit sudar. Lokomotiva i tri zadnja vagona,krcata putnicima,bili su smrvljeni. Vagoni su bili utjerani jedni u druge. Konačno su bili sravljeni sa zemljom, kad je lokomotiva prešla preko njih. Na ovim se krhotinama pojavila još nenadana vatra prouzročena uništenjem aparata za rasvjetu. Lakše je zamisliti nego pisati sablastan i užasan prizor. Konačno je među mrtvima i ranjenima bilo 5ooo žrtava...

Bila je naravno nedjelja.

Slučajevi?...

Iste je nedjelje na pruzi Berlin-Charlottenburg vlak skočio iz tračnica. Bilo je osam mrtvih,a znatan broj ranjenih.

Iste je nedjelje još na jedan izletnički vlak naletio teretnjak na stanici u Woodayndu /Irska/. Posljedice: sedam mrtvih i stotina ranjenih.

Također te iste nedjelje dogodio se slučaj, koji je mogao imati strahovite posljedice, i to u Pont-de Deule, kod Douaia. Na sreću bilo je samo ranjenih i znatne materijalne štete.

Nekoliko tjedana prije toga - i ovo je bilo nedjeljom - novine su donijele vijest o strahovitoj katastrofi u Machwestein kod Basela u Švicarskoj, gdje je više od stotinu osoba našlo smrt.

Neobična stvar! Gotovo se sve velike nesreće događaju nedjeljom.

Slučajevi?...

U NEDJELJU GLAVNO... - Glavno je, da katolik zadovolji svojoj nedjeljnoj dužnosti i ono pola sata posveti nadzemaljskom, vječnom, Božanskom biću. Glavno je, da katolik ne podlegne prahu sedmice, da duša barem sedmi dar / trese svoja krila i upravi pogled iznad oblaka, da barem jedanput plavetnilo neba probije oblake,koji su se nadvili kroz sedmicu nad našim životom. To nebesko plavetnilo stoji iznad svakog svetohraništa /Sonnenschein, Notizen 11, lo,25/.

ŠTO TREBA MISLITI O SPORTU? - Danas je već svuda doprlo i vlada ludovanje za sportom u njegovim mnogobrojnim oblicima: utakmice, utrke, nogomet, šetnje, izleti i t.d., a najzgodniji je čas za takve vježbe i zabave naravno nedjelja. Što treba o tome kazati? Nismo neprijatelji sporta.Ako se umjereno prak-

ticira, pa i blagdanom, pomaže spasu. Ali, iskreno govoreći, posvetiti čitav dan-sportu, pa makar to bilo i s jednom misom, poput lovaca ujutro prije zore, ne znači li to Gospodinu uzeti dan i predati ga zabavi?

S obzirom na ovo, evo, što je u jednom novijem Pastirskom pismu pisao znameniti mons.Nogara, udinski nadbiskup, tumačeći misao talijanskog episkopata i klera:

"Nemamo ništa kazati o nastojanju glede časnog odmora na blagdane, napose za onoga, koji se čitav tjedan znoji ili u teškom radu tvornice ili u neugodnim uredskim poslovima ili na zraku, koji uvijek nije čist za posao. To služi za osvježenje sila i olakšanje duha. Ali nam se ne čini, da baš ovome nastojanju odgovaraju svi današnji izleti.

Doduše, raspored je misa većinom takav, da uz neznatan napor oni, koji imadu više dobre volje, mogu zadovoljiti zapovijedi nedjeljne mise. Velimo: oni, koji imadu više dobre volje, jer je za sve ostale bilo koja izlika dovoljna, da se rješe dužnosti, koja im je teret. Nadalje, svesti svetkovanje blagdana na slušanje jedne sv.mise jest ono najmanje, što se može zahtijevati. Sigurno, tko bi se stalno na to ograničio, ne bi se mogao ispričati od nemara za Božje stvari i stvari svoje duše.

Ali dopustimo ipak, da se nedjeljnoj zapovijedi udovolji. Da li je sredina, u kojoj se odvijaju slični izleti, takva, da daje ozbiljno povjerenje, da mladež ne će biti izložena moralnim pogiblima?! Na izletima najčešće sudjeluje mladež jednoga i drugog spola, pomamni za slobodom, pijani od želje za zabavom i užitkom... Izletnici su gotovo uvijek bez nadzora... Što se može dogoditi u takvim slučajevima?...

Ali može biti još gore. Napose na sportske izlete i zimske izlete na ledu mnogi i mnoge polaze na određeno mjesto već dan prije i provode duge večeri i noći u krcatim gostionicama te rasipaju vrijeme, novac, fizičke i moralno zdravlje u glazbi, pjesmama i plesovima..."

Znameniti prelat opominje zatim roditelje, da ne puštaju svoju djecu na ove izlete, ako prije nemaju potrebno religiozno i moralno jamstvo /Iz "Sardegna Cattolica",14.II.1932./.

I O PROŠTENJIMA? - "Kako smo imali lijepi blagdan Majke Božje u našem selu! More naroda, veliki ples, blagdan i sajam, utakmica, utrke, crkveni obredi, vatromet... Ah! Lijepo proštenje!"

Tako je govorio jedan seoski dobričina i sav je sjao od sreće.

Kad stvar uzmemo drukčije, protekao je blagdan ovako: gostioničari su mnogo zaradili, priređivači su plesa pokupili novac. Kasno je naveče stotinjak ljudi rasulo svoje novce u pijančevanju. Mnogi su radnici potrošili svoju tjednu zaradu. U šali i utrci bilo je izrečeno neizmjerno mnogo ružnih psovki. Za vrijeme plesa možda u ljudskim očima nije bilo ništa nečisto, ali je mnogo bilo u očima Božjim. Neki je mladić svom

takmacu dao nekoliko udaraca pesnicom zbog ljubomore, te ako ju je odbio, platio je jedan papir od tisuće, da se stvari zataškaju...

Ovaj je dobričina zaboravio, da je blagdan sela bio u čast Majke Božje! A da li se moglo kazati, da je Majka Božja bila vrlo zadovoljna zbog blagdana takve vrsti?...

Na obredima na pr. nije bilo ni 20% naroda. Mladići su kroz 15 dana zabavljeni pripravom za ples. Djevojke su se posve izgubile u svoju toaletu, domaćice u uređivanje kuće i pripravljanje dobra ručka za rođake, oci obitelji trebaju, da na to sve paze... i plate za sve to troškove!

Čini li vam se, da je onaj dobričina dobro rekao o svojem vrlo lijepom proštenju?

Evo proštenja...

19.

DUŽNOSTI DJECE PREMA RODITELJIMA

Prvim trima zapovijedima svoga zakona Gospodin određuje dužnosti, koje imamo prema njemu, svojem stvoritelju i vrhovnom gospodaru. Te smo dužnosti dovoljno protumačili u svim poukama, koje smo do sada držali. S drugih nam sedam zapovijedi Gospodin naprotiv proglašuje naše dužnosti prema bližnjemu i prema nama samima. Tumačenje ovih zapovijedi započinjemo danas te ćemo govoriti o prvoj, koja je inače četvrta zapovijed dekaloga, a glasi: Poštuj oca i mater, da dugo živiš i dobro ti bude na zemlji!

Naravno je, da nakon zapovijedi, koje se izravno odnose na Boga, slijedi odmah zapovijed, koja se odnosi na roditelje. Nitko nam naime nije bliži od roditelja, koji su nam dali život. Nikakav odnos nije tješnji od onoga, koji djecu povezuje s roditeljima, a roditelje s djecom.

Sveti Toma zgodno uči /II - II. ae, q, 122, art. 5/, da zemaljsko očinstvo izvire iz nebeskog te je kao dodatak ovoga. Ništa nije, dakle, prikladnije negoli da čovjek nakon dužnosti prema Ocu nebeskom promotri dužnosti prema zemaljskom ocu, t.j.

prema onima, koji su mu dali život te su mu predstavnici samoga Božjeg autoriteta.

Ipak, iako ova zapovijed izravno govori o dužnosti djece prema roditeljima, ali neizravno sadržava i dužnosti roditelja prema djeci, čak dužnosti svih podređenih prema starješinama i obratno.

O svemu ćemo ovomu govoriti u daljnjim poukama što je moguće jasnije.

Danas ću vam govoriti o zapovijedi, koju je Bog naložio djeci, da naime poštuju svoga oca i majku, te ću vam pokazati:

1. njezinu važnost i
2. dužnosti, koje sadrži.

I. Važnost ove zapovijedi.

Važnost ove zapovijedi proizlazi iz riječi, kojima ju je Bog izrazio.

Doista, to je jedina zapovijed, za koju je on obećao nagradu na ovoj zemlji. "Poštuj oca i mater, da dugo živiš i dobro ti bude na zemlji!" rečeno je u dekalogu.

Pravo je mjesto, gdje Gospodin nagrađuje krepost, drugi život. Stoga on posebno ne obećaje nikakvu zemaljsku nagradu onome, koji vrši njegove zapovijedi, ali u četvrtoj je zapovijedi Božjoj u tome izuzetak. U toj nam zapovijedi Gospodin veli, da će djeca, koja poštuju roditelje, imati na zemlji dug život. Što je htio Gospodin s ovim izuzetkom?

Htio je pokazati, koliko mu je na srcu, da djeca ispunjaju svoje obveze prema roditeljima, a u isto vrijeme da ih potaknu na vršenje tih obveza obećanjem nagrade već u ovome životu.

S pravom je Gospodin dao toliku važnost ovoj zapovijedi. Bez obzira naime na činjenicu, da dužnosti djece sačinjavaju glavni temelj one male ljudske zajednice, koja se zove obitelj, posve je prirodno, da ih djeca moraju u dubini osjećati zbog toga, što od roditelja imadu pravo očekivati ne samo život, koji je najdragocjenije dobro od svega, nego i sve, što jesu i imaju.

Stoga se uvijek u svim vremenima i kod svih, pa i najdivljijih i najneobrazovanijih naroda, u svim zakonicima, dapače i kod poganskih naroda, oduševljeno govorilo o dužnostima djece. Najvećom se strogosti tražilo vršenje tih dužnosti.

Konfucije, Zoroastar, Numa, Oziris i ostali zakonodavci u starini nazvali su ljubav djece prema roditeljima najsvetijom od svih dužnosti i temeljem društva. Ne treba ni da govorimo o hebrejskom narodu, kod kojega se prezir roditelja katkad kažnjavao smrću.

Tko pred svim ovim razlozima ne vidi veliku važnost ove zapovijedi i najveću dužnost, koju imadu sva djeca, da je pod svaku cijenu vrše?

II. Koje dužnosti sadrži ova zapovijed?

No prijeđimo na stvarnost.

Koje je dužnosti Bog sažeo u ovoj zapovijedi?

Mogu se svesti na četiri, i to: ljubav, poštovanje, poslušnost i pomoć. Recimo o svakoj nešto!

1. Prva je dužnost djece ljubav.

a/ Ljubiti je roditelje naravni zakon, koji je Bog urezao u dno našega srca. I kod najneobrazovanijih se naroda smatraju nečovječna i kažnjavaju se ona djeca, koja ne njeguju nikakve ljubavi prema svojim roditeljima. Tako je i pravo!

Tko ima više od roditelja pravo na ljubav, na zahvalnost djece? Tko može izbrojiti dobročinstva, koja su oni učinili svojoj djeci? Tko može izračunati na pr. one trudove, napore, muke, koju podnosi jedan otac, da pribavi potrebno uzdržavanje svojoj djeci, dok su malena i nesposobna za išta? Tko može procijeniti žrtve, kojima se podvrgava, da štogod prištedi te metne na stranu ono malo odijela i da ublaži bijedan položaj djece?

S druge strane, tko može izreći, koliko žrtava, koliko muka, besanih noći, tjeskoba, straha, briga i napora podnosi majka, da odgoji svoju djecu? ...

A nije li sve ovo razlog za veliku zahvalnost roditeljima?

Aristotel je govorio, da zahvalnost za dobročinstva osjećaju i životinje, a i mi smo sami svjedoci toga. Kako je dakle, ne će morati osjetiti djeca za ono, što su primili od roditelja!

b/ Ali u čemu se sastoji ova ljubav prema roditeljima i kako je treba pokazati?

Tko uistinu ljubi svoje roditelje, mora se prije svega čuvati onoga, što bi im nanijelo žalost. Nadalje mora i na izvanjski način pokazati nekim činom uljudnosti i dobrohotnosti, da ih ljubi.

Pravi sin ne će nikada žalostiti svojih roditelja niti neposluhom niti prkosom niti lošim vladanjem, jer je posve jasno, da su ljubiti i ožalošćivati dva pojma, koja nikako ne idu zajedno.

No to nije dosta! On im mora dati neki dokaz svoje ljubavi, na pr. mora s njima ljubazno razgovarati, rado biti u njihovu društvu, zanimati se za njihovo zdravlje, udovoljavati njihovim željama, čak ih i predusresti, a također imati samilosti s njihovim pogreškama.

Može se lako dogoditi, da je roditelje, što su stariji, teže podnositi. Katkada se pak može dogoditi, da su oni zli i opaki. Ali dobar će sin njihove pogreške pripisati više naravi nego li zloj volji te će ih uza sve to ljubiti i iskazivati im svu pažnju.

c/ Što dakle da kažemo o nekoj djeci, koja naprotiv u svom srcu njeguju odvratnost prema svomu ocu i majci... raduju se njihovu zlu... možda im žele smrt... odnosno, ako nisu dotle

dotle došli, gledaju ih prijekim okom i nisu kadri da im ni u čemu pokažu sućut?

Svi ovi svakako vrlo teško griješe protiv svoje dužnosti i na sebe izazivaju Božje prokletstvo. "Tko rastužuje oca i majku - veli Gospodin u Svetom Pismu - bit će obeščašćen i nesretan za čitav život." /Priče, 18, 26/.

2. Druga je dužnost djece poštivanje.

Djeca moraju poštivati roditelje prema njihovu dostojanstvu.

a/ Roditelji su naime pred djecom zamjenici samoga Boga. Prema tome oni su nosioci najvišeg dostojanstva i prije svih ostalih imadu pravo na svoje poštivanje i čast.

Prvi, koji nam je dao primjer najvećeg poštivanja roditelja, bio je sam Isus Krist. On je kroz trideset i više godina živio potpuno pokoran i pun poštovanja prema Mariji i sv. Josipu.

Pamtimo ovo: Ovu obvezu poštivanja roditelja imadu svi bez razlike, sinovi i kćeri, bilo mali ili veliki, mladi ili stari, oženjeni ili udate. Pa i kad bi bili u najvećem dostojanstvu, nisu izuzeti od ove dužnosti, jer Bog od ove dužnosti ne izuzima nikoga...

Na kako je visoku dostojanstvu bio Hebrejin Josip? On je bio ništa manje nego potkralj egipatski. Pa ipak čim je saznao, da mu starac-otac dolazi u posjet, pohitio mu je u susret, bacio mu se oko vrata i zagrlio ga lijući suze radosnice?

Na kakvu je visoku položaju bio Toma Morus, veliki kancelar engleskoga kralja? Pa ipak znademo, da je svako jutro i večer redovito ponizno molio blagoslov od svoga oca?

b/ Kakvo mora biti o.o poštivanje?

Prije svega djeca moraju na unutrašnji način poštivati svoje roditelje, t.j. moraju do njih mnogo držati, jer je dakako nemoguće neku osobu štovati, a do nje ništa ne držati. To mora biti i u slučaju, ako roditelji ne žive čestito. Poštivanje ih naime ne ide zbog kreposna života, nego zbog autoriteta, koji posjeduju. Ovo se unutrašnje poštivanje mora i izvana očitovati riječima i djelima.

Roditelje treba poštivati riječima i to ne samo izbjegavanjem svakoga izraza, koji nije u skladu s njihovim dostojanstvom, nego, štoviše, govoreći s njima ponizno, podložno, blago i učtivo. Riječ je simbol srca, a srce se djece mora prelijevati od ljubavi prema roditeljima. Dakle, njihove riječi moraju biti začinjene velikim poštovanjem u svim prilikama.

Roditelje treba nadalje poštivati djelima. To je onda, kada se s njima lijepo postupa, kada dolazimo pred njih uvijek puni poštovanja, kada smo rado u njihovu društvu, kada ništa važna ne poduzimamo, prije nego smo s njima govorili, kad pribavćamo njihove opomene. Ukratko, kada se vladamo tako, da se jasno vidi, da ih cijenimo i poštujemo.

c/ No da li ovo poštivanje iskazuju sva djeca svojim roditeljima? Dok su malena, možda da. Ali kada dođu do neke dobi, nažalost vrlo često mjesto poštovanja dolazi prezir!

Bilo bi potrebno malo zaći po obiteljima, pa da se vidi, kako se vladaju mnogi sinovi i kćeri...

Imade takvih, koji se na bilo koji nalog oca i majke bune protiv njih, prijete im, pokazuju im pesnicu, dižu na njih ruku, čak ih i tuku! Drugi opet na zapovijedi roditelja slijeću ramenima, škripe zubima, udaraju nogama o zemlju, iz prkosa bacaju ono, što imaju u ruci, kunu, proklinju! Treći opet, i to odrasli i oženjeni, u kući vješto zapovijedaju, a da tikada s njima ne govore, sklapaju ugovore ili važna obećanja, obvezuju se, troše, obavljaju radove i t.d., a nikada o tome ne kažu svojim roditeljima ni riječi, odnosno postupaju s njima kao sa starežem, koji treba odbaciti, te ih se stide, izbjegavaju ih i, barem u javnosti, uskraćuju im pozdrav!...

Što čine sva ova djeca? Gaze najsvetiju dužnost poštivanja.

Jao ovoj izopačenoj djeci!

Kam , sin Noin, jer je samo jedamput pogriješio protiv dužna poštivanja prema svojem ocu, bio je proklet od Boga, i ovo prokletstvo još i danas leži na njegovim potomcima. Apsalom, Davidov sin, zato što se pobunio protiv svojega oca, bio je od Boga kažnjen i jadno je poginuo na bojištu. Povijest nam spominje mnoge sinove, koji su zbog nepoštivanja roditelja čitav svoj život nosili na čelu jasne znakove Božjega prokletstva. Bog je jasno rekao: "Proklet onaj, koji ne poštuje svoga oca i majku!" /Pon. zakon 27,16/.

3. Dolazimo na treću dužnost djece, a to je poslušnost.

a/ Ovu riječ nažalost neredo slušaju mnogi mladići, koji žele živjeti po svojim hirovima. Ipak ona nije samo savjet, nego prava i teška od Boga naložena zapovijed.

I kad je Bog ne bi naredio, ipak bismo morali vršiti ovu krepost, jer je sama narav i razum traže.

Bacite nadrolo svoje oči! Zašto vlada tako lijepi sklad u stvorovima? Zašto se među svim bezbrojnim zvijezdama, među svim onim neizmjernim svjetovima, koji bez prestanka kruže nad našim glavama te jure i krstare u vrtoglavom plesu, nikada ne dogodi ni najmanji sudar, ni najmanji metež? Jer svi točno idu putem, koji im je Bog odredio.

Sve ono, što se zbiva u fizičkom svijetu, zbiva se i u moralnom. Gdje je podložnost, ondje je red i blagostanje, a gdje nema poslušnosti, ondje može biti samo metež i nered.

Kad u društvu ne bi podanici ne bi slušali vladara, kada u vojsci vojnici ne bi bili pokorni generalu, kamo bi sve došlo? U bezvlađe. Tako je i s obitelji. Kad u njoj ne bi bilo starješine, kome se djeca moraju pokoravati, sve bi otišlo u nered i propast. A tko su starješine u obitelji? Upravo otac i majka.

b/ No, kakva mora biti ova poslušnost?

Evo odgovora na to pitanje! Roditelje moramo slušati [illegible]

samoga Boga, t.j. pripravno, slijepo, postojano.

Ponajprije poslušnost mora biti pripravna. To znači, da naređeno treba izvršiti odmah, bez otezanja, bez odlaganja i bez traženja izlika, da se od toga oslobodimo.

Lijep primjer ovakve poslušnosti imademo u dječaku Samuelu, koji je bio predan na službu u hramu. Noću ga je za spavanja Gospodin tri puta zvao i svaki put je skočio iz postelje i pošao u sobu svećenika Helija pripravan da izvrši njegove naloge.

Tako moramo slušati roditelje sa svom pripravnošću. Inače je naša poslušnost polovična, uveo cvijet, koji nema nikakve vrijednosti, nikakva miomirisa.

A da li tako čine mnoga djeca?...

Sasvim protivno! Kad roditelji nešto naređuju, oni odgovaraju: "Učinit ću, učinit ću sutra, kad budem mogao, kad budem htio..."

Da li je ovo prava poslušnost?

Nadalje poslušnost mora biti slijepa. To znači, da treba zapovijed izvršiti bez istraživanja nakana ili ciljeva onoga, koji zapovijeda.

Primjer nam je za ovakvu poslušnost dao sv.Josip, kada mu se noću ukazao anđeo i naredio, da uzme Dijete Isusa i njegovu majku te da bježi u Egipat, da izbjegne Herodovim zasjedama. Koliko je prigovora mogao tada sv.Josip iznijeti anđelu! Bježati noću... u tako nezgodno doba... s nježnim djetetom u nepoznatu zemlju? Naprotiv, tek što je primio nalog Božji, on je smjesta otputovao bez iznošenja ikakvih prigovora i bez otezanja.

A da li mnogi mladići čine tako? Nažalost ne! Kad im se što naredi, postavljaju tisuću zapreka: "Zašto baš tako?... Zašto ovako?... Ne bi li bilo bolje drukčije?... Ta vi ne znate ništa . . . Vi nemate pameti . . . Pustite, da činim, kako ja hoću..."

Kakva je to poslušnost?

Treće je svojstvo poslušnosti, da mora biti postojana. To znači, da moramo slušati ne samo, dok smo djeca, nego i kad odrastemo. Ova se naime dužnost proteže na čitav život.

U ovoj nam točki stari pogani pružaju veličajni primjer u slavnom rimskom vojskovođi Koriolanu, koji je samo na jednu riječ svoje majke Veturije smjesta obustavio opsadu Rima, što nisu mogli postići ni poslanici, ni senatori, ni svećenici.

Koje li razlike i ovdje između poslušnosti i tolikih sinova, koji se, već odrasli i uzdignuti na kakvo dostojanstvo ili oženjeni, smatraju potpuno neovisni u poslušnosti prema roditeljima. Oni se drže njihovim gospodarima u kući, neovisno od njih zapovijedaju, ne će da slušaju savjete te s jadnim roditeljima postupaju kao sa starom i neuporabivom robom te im govore: "Eh, jedite samo i šutite... o tome ja mislim... Sad vas više ne trebam . . ." i t.d.

Da li se tako smije postupati s roditeljima? Ne, djeco! Dokle god su oni živi, dužni ste ih slušati, bili vi mladi ili stari, oženjeni ili neoženjeni, jer ste uvijek djeca, i Bog vam to nalaže. Samo u jednom slučaju nisu djeca dužna slušati, čak su i dužna na neposluh prema roditeljima, a to je, kad bi ovi zapovijedali nešto, što je zabranjeno i protivno Božjem zakonu, odnosno kada bi se protivili izboru vašega staleža. U ovoj naime stvari treba slušati najprije Boga, a zatim ljude. Ali u svim ostalim stvarima djeca moraju uvijek slušati svoje roditelje pod kaznom grijeha, a ako se radi o važnim stvarima, koje se odnose na upravu obitelji, na moral, na spas duše, i pod smrtni grijeh. Blago onoj djeci, koja žive podložno svome ocu i majci! Ne će se nikada kajati za svoja djela! Naprotiv nesretna ona djeca, koja se bune protiv njihova autoriteta! Bog je rekao: "Proklet od Boga onaj, tko ogorčava život materi svojoj!" /Crkv. 3,18/.

4. Kažimo konačno koju riječ i o četvrtoj dužnosti djece, a ta jest, da budu pri ruci roditeljima u svim njihovim duhovnim i materijalnim potrebama.

Ova dužnost naravno proizlazi iz jedne druge, t.j. iz ljubavi. Onaj naime, koji ljubi neku osobu, ista ga ljubav potiče da joj pruži pomoć, kad to bude potreba.

Djeca, dakle, moraju pomagati svoga oca i majku i s obzirom na dušu i s obzirom na tijelo.

a/ S obzirom na dušu moraju im uvijek pribavljati duhovno dobro, vraćati ih na pravi put, ako su s njega zašli, pomagati ih u njihovoj posljednjoj bolesti i pobrinuti se, da na vrijeme prime svete sakramente. Nakon njihove smrti trebaju izvršiti njihovu posljednju volju, koju su ostavili ili usmeno ili oporučno te im duše preporučivati u molitvama, u sv. pričesti, kod obreda, u sv.misama i t.d.

b/ S obzirom na tijelo moraju se djeca zatim prema prilikama brinuti za sve potrebe roditelja. Prema tome ako su siromašni, djeca im se moraju pobrinuti za stan, uzdržavanje i odijelo. Ako su bolesni, djeca su dužna pozvati liječnika, pribaviti im lijekove i potrebnu njegu za vrijeme bolesti. Ako su stari, djeca moraju učiniti sve, što mogu, da im ublaže nezgode i potrebe starosti. Ne smiju činiti kao neki, koji roditelje preziru, drže ih u kući kao neki teret te im predbacuju, da na tuđi račun jedu kruh, a ne zaslužuju ga.

Kada će jedan sin moći isplatiti dug, koji ima prema svome ocu i svojoj majci! Kada će moći uzvratiti sve žrtve, troškove, muke, napore, koje su roditelji podnijeli, da ga odhrane i odgoje? Nikada! Dakle, ono, što se može učiniti, treba učiniti rado. To nije dužnost ljubavi, nego pravednosti.

A nagrada - budite sigurni - ne će izostati, već i u ovome životu. To je Bog obećao. Sin, koji dobro postupa sa svojim roditeljima, imat će u svoje vrijeme obitelj, koja će mu biti na radost: "Uživat će u djeci". U starosti će se prema njemu jednako postupati.

Poznavao sam jednoga vrijednog obrtnika, koji je svojim poštenjem i vještinom uspio pridobiti velik broj mušterija te

je imao dobru zaradu. Ipak se skromno odijevao i dosta oskudno živio. Pitao ga neki prijatelj, kamo stavlja svoju zaslužbu. Odgovorio je:

- Jednim dijelom plaćam svoje dugove, a drugi dajem na kamate.

- Kako? Začuđen će prijatelj. Dugovi i kamati?

- Upravo tako: Jednim dijelom plaćam svojim starim roditeljima ono, što su potrošili za mene u mojoj mladosti, a drugim se dijelom brinem za svoju djecu, sakupljam glavnicu, iz koje se nadam primati kamate u svojoj starosti!

Ovaj je čestiti radnik pokazao, da u svoj svojoj važnosti shvaća četvrtu zapovijed Božju s obzirom na dužnosti djece prema roditeljima.

Zaključak.

Stara poslovica veli: Jedan otac othrani sedam sinova, a njih sedam nije sposobno uzdržavati jednoga oca. Ova je poslovica nažalost vrlo često istinita. A zbog čega? Jer najvećim dijelom djeca ne razumiju, ili bolje, ne shvaćaju svu težinu dužnosti prema svojim roditeljima.

O, da se to ni jednom od vas ne dogodi!

Uvijek imajte pred očima, da vi ljubeći, slušajući i pomažući svojeg oca i svoju majku, njima tek vraćate jedan mali dio onoga, što su oni za vas učinili. I ako budete s njima zlo postupali, na svoju ćete glavu izazvati kaznu Božju: "Proklet, koji ne poštuje oca i mater!"

To vas uči povijest, učiteljica života.

Ruku, dakle, na srce! Ako ste dosada toliko ogorčavali roditelje, nastojte ih odsada tješiti. Blago vama, ako budete točno vršili ovu zapovijed! To je jedina zapovijed, uz koju je Bog povezao najljepša obećanja i blagoslove već u ovome životu: Poštuj oca i mater, da dugo živiš ... i dobro ti bude na zemlji!

S l i k e i p r i m j e r i

POŠTIVANJE. - Pa ako roditelji i ne žive kreposnim životom, njima se uza sve to mora iskazivati čast i poštovanje, jer su oni zamjenici Božji. Kada bi neki vjerovnik postao zao, da li bi mu njegov dužnik mogao reći: "Ja ništa ne držim do vas!" Ne, jer dugovi nemaju ništa s grijesima vjerovnika.

Raspelo iz kositra, slabe izradbe ili pokriveno prašinom zaslužuje naše poštovanje, jer moramo imati pred očima onoga, koga predstavlja, a ne misliti na stvar i način, kako je napravljeno niti na prašinu, koja ga pokriva.

Isto treba kazati s obzirom na roditelje../Muzzatti,nav.dj./.

SJAJNI PRIMJERI. - Josip Hebrejin, uzvišen na dostojanstvo potkralja Egipta, okružen dvorskim sjajem, s boli je mislio na starog oca Jakoba, koji je živio daleko od njega u zemlji Kanaanskoj, jer mu nije mogao svojom pažnjom olakšati nevolje staračke dobi. Šta je tada učinio? Nagovorio ga je, da dođe k njemu u Egipat. Čim mu je do usta doprla vijest, da se časni starac približava, pohrlio mu je u susret, zagrlio ga, nježno izljubio, dijelio je s njime ugodnosti, koje mu je pružao njegov visoki položaj. Bio je sretan, što ga je svojom brižljivošću mogao pomladiti i konačno mu u miru zatvoriti oči.

Kralj Salamon, videći, da u dvoranu, gdje je bilo njegovo prijestolje, ulazi njegova majka, htio je, da mu ona sjedi s desne usred velikaša njegove države.

Opat Antonije Genovesi ustaje i pun poštovanja otkriva glavu, kad ulazi njegov otac u školu.

Slavni se glazbenik Vincenzo Bellini na povratku iz Katanije, obasut slavom i burnim pljeskom, ne će pojaviti na pozornici drukčije nego držeći za ruku svoga oca.

Grof Carmagnola, dok je zbog svojih pobjeda bio nošen u triumfu po trgu sv.Marka u Veneciji, nježno je zagrlio svoga oca i poveo ga sa sobom na veličanstvenu gozbu, koju mu je priredio dužd i senat...

I pogani su nam dali divnih primjera poštivanja i ljubavi prema roditeljima.

Epaminonda je nakon pobjede u jednoj velikoj bici usklikknuo: "Moja je radost u ovome častu pomisao, što će osjetiti moji roditelji na vijest o tako velikoj pobjedi."

Dok je grad Troja bio u vatri, i svi se građani žurili da spase najdragocjenije stvari, pobožni je Eneja izišao iz grada noseći na leđima najdragocjenije od svega svoga blaga - staroga oca Anhiza.

U boju protiv Hanibala kod Ticina, otac je Publija Scipiona bio teško ranjen. Hrabri mu je sin dotrčao u pomoć, vlastitim ga je štitom branio od neprijateljskih kopalja i uza svu ga je opasnost spasio... /G.Losio - Historazione/.

POLJUBIO RUKU JEDNOG ROBIJAŠA. - Car je Josip II. upotrebljavao robijaše za javne radove. Jednoga jutra, dok su neki od njih u Beču čistili veliki trg Graben, promatrao ih je s prozora jedan državni savjetnik i miljenik carev. Najednom je opazio, kako se neki otmeno odjeven mladi student približio jednom robijašu i poljubio mu ruku. Dao je studenta smjesta pozvati k sebi i dao mu na znanje, kako nije ni najmanje zgodno javno ljubiti ruku jednog zatvorenika. No student pato suznih očiju odgovori: "Preuzvišenosti, to je moj otac! ..."

Ovaj je dokaz sinovske ljubavi ostavio na državnog savjetnika veliki dojam, a i sam se Josip II., kome je on taj slučaj ispripovjedio, toliko divio ovom činu studenta, da mu je smjesta

pomilovao oca te rekao: "Otac, koji je tako dobro odgojio svoga sina i kojemu sin uzvraća toliko ljubavi, ne može biti prosti zločinac." Sinu je dao stipendij za čitavo vrijeme njegovih nauka.

To se dogodilo g. 1787. Savjetnik je bio barun Kressel, a student se zvao Krappenberger.

Djeca moraju poštivati roditelje, makar oni bili i nečasna života /Spirago, nav.dj./.

KĆERKA, KOJA PRODAJE KOSU. - God. 1892. dogodilo se u Londonu ovo:

Jednoga je dana ušla u brijačku radnju djevojka od 17 godina, da proda svoju divnu kosu, koju je imala na glavi. Djevojka je bila blijeda, mršava, imala je crvene oči. Činilo se, da je sve do tada plakala. Pristala je, da joj brijač isplati 2o lira. Brijač je uze u ruke škare i upravo je htio početi rezati, kad li ondje jedan prisutni gospodin, koji je sve čuo i pomislio, da se ovdje radi o krajnjoj bijedi, reče brijaču: "Stanite, ja ću joj dati 2o lira!" Zatim se okrene djevojci, predao joj novac i reče: "Uzmite i idite kući sa svojom kosom!" Djevojka se zacrvenila, primila 2o lira, sva se uzbuđena zahvalila dobročinitelju i otišla. Isti ju je gospodin zatim slijedio, da vidi, kamo će. Izišao je iz radnje i išao izdaleka za njom. Prolazila je kroz vijugave uličice grada i žurno ušla u jednu dugu i prljavu uličicu, ušla na velika vrata i popela se mnogobrojnim stepenicama do tavana. I on se uspeo, došao gore i pokucao na vrata. Djevojka je pošla, da mu otvori i vidjevši svoga dobročinitelja, rekla:

-Oh, vi ovdje, gospodine, da vidite našu bijedu?

- Da, odgovorio je ovaj, htio sam vas pitati, zašto ste htjeli prodati svoju kosu.

- Razlog? odgovorila je djevojka samilosno. Evo ga ovdje. Vidite li ovu jadnu ženu, koja leži bolesna na slamarici? To je moja majka. Već smo sve potrošili, posljednje sam dronjke prekjučer odnijela u polog. Još mi je ostala samo kosa.

I gorko je stala plakati...

Gospodin je shvatio i ganut je nad tolikom djetinjom ljubavi izvadio iz novčarke i predao joj još jednu svotu novaca govoreći: "Uzmite ovo za vaše najpreče potrebe. A kada budete nešto trebali, dodite k meni, u tu i tu ulicu, taj i taj broj, i imat ćete za sebe i za svoju siromašnu majku sve, što vam je potrebno."

Evo, kako je Bog nagradio junaštvo ove izvrsne kćerke! /Rossi, nav.dj./.

LJUBEZNI VOJNIK. - O slavnom se husarskom generalu Ivanu Zeitenu /umro 1838/, pripovijeda, da je u svojoj mladosti bio paž na dvoru pruskoga kralja Fridriha II. Po svojoj je dužnosti morao noću mnogo puta bdjeti u vladarevu predsoblju. Čak, da nešto više zasluži, često je i mjesto svojih drugova uz neku nagradu vršio ovu napornu službu. Tako je on jednom nekoliko noći

probdio. Jedne se takve noći upravo dogodilo, da kralj nije mogao zaspati pa je dao znak zvoncem, da mu se donese neka knjiga. No paža nije bilo. Tada kralj ustane i ponešto srdit uđe u paževu sobu te ondje nađe Zeitena kako spava s perom u ruci nad pismom, koje je svladan snom prekinuo. Kralj tiho uzme pismo i pročita ga. Bilo je to pismo Zeitenovoj majci. U njemu joj je Zeiten pisao o velikim i stalnim naporima, jer bdije i onda, kada nije njegov red te joj javlja, da joj u isto vrijeme šalje lo talira, koje je na taj način zaslužio. Kralj je bio duboko dirnut nad tolikom sinovskom ljubavi. Tiho se vrati u svoju sobu uze dva smotka zlatnika i povrativši se do paža, metne mu ih u džep, a da ga nije probudio. Slijedećeg ga je jutra promaknuo za časnika. Zeiten je kasnije postigao najviše činove u vojsci i često se odlikovao u bitkama /Spirago, nav.dj./.

I ovaj događaj pokazuje, kako Bog nagrađuje ljubeznu djecu.

DO STEPENICA... - Neki je pokvareni otac imao ne manje pokvarena i opaka sina. Jedan su za drugim išli putem zločina te su se strovalili u onaj ponor zala i nesreća, koje su nužna posljedica grešna života. Sin je bio ne samo razuzdan, nego i vrlo nasilan, tako da je odmah kod najmanje nesuglasice bjesnio.

Kada ga je jednoga dana otac, tada već u godinama, htio opomenuti zbog njegova zla života, ovaj se pokvareni sin u životinjskom bijesu bacio na svog roditelja, srušio ga na zemlju, pograbio za kosu i vukao ga dobar dio dolje po stubama, da ga izbaci iz kuće. Kada su došli do vrata, otac je viknuo jakim glasom: "Stoj, nesretniče, stoj! Dovde i ne dalje vukao sam i ja svoga oca, kad sam bio u tvojoj dobi!..."

Ovaj je griješni otac u tome času upoznao osvetničku ruku Božju, koja je pravednim sudom dozvolila, da njegov sin učini s njime ni više ni manje od onoga, što je on učinio sa svojim ocem.

Kakve li pouke za mlađe! /Aristotel,Etika,VII.gl.7/.

DJEDOV TANJUR. - Dok je jedan seljak u svoje slobodno vrijeme pravio drveni tanjur, njegov ga sinčić upita: "Što radiš, tata?" Otac mu odgovori: "Pravim drveni tanjur za djeda, jer mu često sa stola padaju zdjele te se razbiju." Dijete će opet: "Tata, načini čvrsta, da ga i ja za tebe jednom mogu upotrebiti, kada budeš star!..."

Ove su se riječi toliko dojmile oca, pa je odmah pustio posao i nikada ga više nije htio uzeti u ruke. Razumio je, da bi mu Bog jednoga dana mogao vratiti istim novcem...

Kako uči iskustvo, prema pokvarenoj se djeci, kad ostare, jednako postupa, kako su i oni postupali sa svojim roditeljima /Spirago, nav.dj./.

KAZNA IZOPAČENA SINA. - Dnevnik "Il Momento" iz Torina pred više je godina donio ovaj događaj:

"Uvečer je 19.X. 1914. neki Aragno Marcello, prozvan Testa,

došao, izgleda zbog dobiti, u svadu s vlastitom majkom, nastanjenom u Settimo Torinese u naselju Brina. Divljački ju je izudarao šakama i nogama tako, da joj je uz druge ozljede prouzrokovao teški lom ruke. Zbog toga je jadna starica morala kroz 59 dana bolovati.

Majka je bila prevežena u bolnicu, a pokvareni je sin prijavljen, uhapšen i odveden u kotarski zatvor u Chivasso, odakle je zatim imao biti prebačen u Torino.

Dan su kasnije dva karabinjera Aragna čvrsto vezana pratila na postaju u Chivassu.

Vlak je upravo trebao stići, i karabinjeri su dali zatvoreniku znak, da ide pred njima. Ali ovaj najednom nenadanim i nepredviđenim pokretom, odvojivši se od vojnika, poleti, da se baci pod vlak, koji je dahtajući ulazio u postaju. Međutim je on pogrešno metnuo jednu nogu te je nesretno pao i potpuno instinktivno napred ispružio ruke, koje su, kako smo rekli, bile vezane i koje su upravo pale pod jedan kotač.

Vlak je prolazio u tutnjavi. Kada je Aragno bio dignut, po zraku je mahao s dvjema batrljicama... Ruke su mu bile potpuno odsječene!...

Bile su to one ruke, koje su se usudile tući staru majku!" /Il Momento, 7.II.1915/.

==========

2o.

DUŽNOSTI RODITELJA PREMA DJECI

a/ Uzdržavanje i izobrazba.

Četvrta se zapovijed, kao što smo rekli, obraća izravno djeci, da ih sjeti njihovih dužnosti prema roditeljima. Ipak je ona neizravno upravljena i roditeljima, da i njih podsjeti svetih dužnosti, koje imaju prema djeci. I doista, kako se mogu shvatiti dužnosti djece bez prava roditelja? Ne moraju li ovim pravima odgovarati i odnosne dužnosti?

Možda će mnogi roditelji nakon zadnje pouke pomisliti u sebi, da je dobro naučiti djecu, kako moraju postupati sa svojim roditeljima, kako moraju rasti puni ljubavi, poštovanja, poslušnosti i brižljivosti. Ali nisu mislili i na ono, što je pr-

venstveno njihova dužnost, da ih tako odgoje. Svi bi htjeli imati dobru djecu, ali ne misle uvijek i ne misle svi, da uspješan odgoj djece ovisi velikim dijelom o odgoju, koji su im oni dali. Učimo danas, dakle, u predmet dužnosti roditelja, predmet od životne važnosti. Taj je predmet opširan i zamršen, pa ga zato ne možemo izložiti samo u jednoj pouci.

Radi nekog ćemo reda odmah podijeliti dužnosti roditelja u dvije skupine, prema dvostrukoj naravi čovjekovoj: na dužnosti, koje se odnose na tijelo i na dužnosti, koje se odnose na dušu. Prve obuhvaćaju tjelesni i građanski odgoj u odnosu prema ovozemnom životu. Druge obuhvaćaju moralni i religiozni život, dakle u odnosu prema budućem životu.

Na tjelesni i građanski odgoj spada dužnost uzdržavanja i svjetovne izobrazbe. Na moralni i religiozni odgoj spada dužnost religiozne izobrazbe, dobra primjera, nadzora i opomene.

Danas ćemo govoriti o prvoj odgoju, koji, iako je za nas od sporedne važnosti, ipak zato nije izuzet od teških odgovornosti pred Bogom.

Promotrimo:

1. Što zahtijeva dužnost uzdržavanja i
2. što traži dužnost izobrazbe?

I. Dužnost uzdržavanja.

Bilo je rečeno, da su roditelji unutar obiteljskog svetišta pravi predstavnici Boga i njegova uzvišenog očinstva. Tako i jest. Kao što je naime Bog stvorio sva bića, koja su na svijetu te ih uzdržava brinući se premudrim naravnim zakonima za njihovo uzdržavanje, njihovu zaštitu, razvoj i usavršivanje i kao što vrši nad njima svoju neograničenu vlast, tako i roditelji unutar kućnih zidova imadu zadaću da svojoj djeci daju život, da ga uzdržavaju sa svom njegom potrebnom za njegovo održavanje, da im pruži obranu, fizički i moralni razvoj. Roditelji također imadu pravo da nad svojom djecom izvršuju svoj vrhovni autoritet.

1. Prva je, dakle, zadaća roditelja, da svojoj djeci dadu život.

Oni su oruđe, kojima se služi Gospodin, da daje novim ljudskim stvorenjima opstojnost. Roditelji su u sadašnjem redu providnosti potrebno oruđe, jer bez njih Bog ne stvara ni jedne duše, ne daje opstojnost ni jednome stvoru, ni za jedan samo broj ne povećava svoje djece, koja su određena, da uživaju plodove otkupljenja. Bog ima u nekom smislu vezane ruke i u naravnom redu i u redu slave.

Odavde proistječe prva velika dužnost roditelja, a to je da sa svoje strane ne priječe i ne obustavljaju djelo Božje, da zlobno ne ograničavaju izvore plodnosti.

Nažalost, među moralnim rugobama, koje mori društvo naših dana, nalazi se i ova kod mnogih ženidbenih drugova, koji iz egoističkih računa, materijalnih interesa, radi izbjegavanja briga, uznemirivanja, troškova i t.d., hotimično uništavaju bića, kojima je Gospodin po naravnim i svetim zakonima od njega

određenim dao opstojnost. To je vrlo težak grijeh, koji se protivi Bogu kao stvoritelju, otkupitelju, posvetitelju, proslavitelju. To je grijeh, koji poremećuje i gazi najsvetije zakone naroda i koji Bog nerijetko kažnjava i na svoj zemlji preranom smrću ostale djece, opustošenjem obitelji i izumiranjem potomstva.

S obzirom na ovu rugobu, nažalost toliko proširenu u naše doba, ograničit ću se, da vam iznesem jedan Tertulijanov sud: "Oduzeti život nekome, koji ga ima, jednako je, što taj život zapriječiti onome, koji je upravo bio u mogućnosti da ga dobije. Iako nije izvršeno ubistvo, ipak je prethodno /anticipirano/ ubistvo." /Tertulijan, Apolog. 9/.

2. Nadalje roditelji - rekao sam - imadu dužnost da uzdržavaju život svoje djece. Ovu drugu dužnost moraju vršiti i prije i poslije njihova rođenja. Oni se moraju brinuti za svoju djecu još prije negoli ona dođu na svijet, da se rode zdrava i čvrsta. Prije negoli dijete dođe na svijet, potrebna mu je nježna briga, jer se njegov život može vrlo lako ugasiti. Stoga se roditelji moraju dobro čuvati svega onoga, što može na bilo koji način škoditi životu djeteta. Majka neka nastoji da mirno podnosi neugodnosti, koje su skopčane s njezinim stanjem i da u budućnost gleda spokojno i pouzdano te se ne prepušta strahu i uznemirenosti. Neka znade, da svi žestoki osjećaji imaju neki utjecaj na organizam te mogu biti kobni za život djeteta. Muž neka bude vrlo obziran prema ženi. Neka pazi dobro, da joj ne nalaže odviše napornih poslova, da joj ne prouzročuje velikih neugodnosti i neka bdije, da se ona uzdrži od svega, što može nanijeti štetu njezinu plodu.

Koliko imade roditelja, koji nažalost nemaju nikakvih obzira prema materinstvu, a možda se kasnije oplakuju posljedice!

Ali nada sve oni moraju nastojati oko uzdržavanja djeteta, kada ono dođe na svijet. Najprije se sama priroda pobrine, i dovoljno je, da je nitko u tome ne ometa. Zatim se moraju i sami roditelji brinuti. Ovo djelo uzdržavanja obuhvaća mnoge stvari, a među njima prvenstveno: pribaviti nježnoj djeci potrebnu ishranu, koja odgovara njihovoj dobi, bdjeti nad njihovim životom, štiteći ga od svih pogibelji, te pribaviti im fizički i moralni razvoj sa svim sredstvima, koja može nadahnuti neprestana i ljubezna briga.

a/ Roditelji prije svega moraju opskrbiti djecu potrebnom hranom, koja odgovara njihovoj dobi.

Svi znadu, da je potrebna hrana za tek rođeno dijete majčino mlijeko, koje u sebi sadrži sve hranjive sadržine, što odgovaraju njegovim potrebama i njegovoj probavnoj sposobnosti. Majčino dojenje predstavlja savršenu ishranu djeteta. Tu je ishranu pripravila i naredila sama narav. Stoga je majčina dužnost, da svoje dijete doji. Kada bi ona to mogla, a ne bi htjela, nego bi prepustila drugima, ne bi zavrijedila ime majke. Kojim se pravom ona može izuzeti od zakona, koji je u prvom zakoniku prirode napisao Vrhovni zakonodavac?

Osim toga, prirodno govoreći, majka, koji ne doji svojega djeteta, uzima na sebe tešku odgovornost, jer na neki način pre-

kida prirodu djeteta u naravnom razvoju njegova života, jer ga lišava one hrane, koja je za nj najprikladnija i u kojoj nalazi osnovne elemente svoje ishrane. Ako majci iz vrlo teških razloga ne bi bilo moguće dojiti svoje dijete, samo tada mora potražiti dadilju, ali sve učiniti, da ta bude zdrava i otporna, dobre naravi i čestita života. Iskustvom je utvrđeno, da dadilja svojim mlijekom prenosi na dijete svoje fizičke i moralne slabosti, pa stoga djeca i s obzirom na temperamenat i sklonosti više primaju od dadilje nego od majke. Evo vrlo ozbiljna razloga, da u ovoj stvari imaju otvorene oči!

Kada su već djeca oveća, tada je po sebi jasno, da im i tada roditelji trebaju pružiti potrebnu prehranu. Ali neka uvijek imaju pred očima dvije stvari: prvo, da ih zarana naviknu, da jedu sva jela, što im može dati obiteljski stol te da jedu i ona jela, prema kojima pokazuju protivljenje i odvratnost, jer su ovo najviše najobičnije mušice.

Druga je stvar, na koju treba paziti, da im nikada ne daju alkoholnih pića, kao na pr. vino i likere. To je za djecu pravi otrov, jer oštećuje nježne žilice njihova tijela te ih pripravljaju na rastrojenost organizma i tupoglavost.

Pa ipak u mnogim obiteljima postoji vrlo loš običaj, da djeci obilno daju vina te im puštaju, da piju potpuno slobodno i u svako doba. To je prava propast. Na taj se način organizam djece kvari već u početku, stvara se neka potreba za alkoholom, koja će kasnije postati neodoljiva. Konačno će ih učiniti razdraženima, sklonima alkoholu i kandidatima opačine i pokvarenosti.

b/ Nadalje roditelji moraju štititi nježan život svoje djece te ga braniti od mnogih pogibelji, koje im prijete.

Kod ove točke ne treba mnogo govoriti. Sama priroda roditelje uči ono, što moraju činiti.

Tko može reći, kolike pogibelji prijete životu djece? Kolika mala zla neprestano stavljaju njihov život na kocku? Dužnost je roditelja, da upotrebe sve mjere opreza i brige, da djecu od njih očuvaju. Moraju upotrebiti sav oprez, da djeca ne padnu u vatru, vodu, u kakvu provaliju i t.d. Zar možda rijetko čitamo u novinama o jadnom završetku djece, koja su zato, što su ih roditelji pustili same, ili izgorjela ili se utopila, ili su ih oskakatila životinje i t.d.?

Traži se, dakle, neprestana, pažljiva, neumorna budnost sa strane roditelja. Oni gotovo ne smiju nikada izgubiti iz vida svoju nježnu dječicu.

c/ Oni zatim moraju sve upotrebiti, da se djeca potpuno fizički razviju te rastu zdrava i snažna.

Neka na umu drže napose tri stvari, koje su zahtjev najosnovnijeg zdravog razuma i higijene, a u kojima mnogi roditelji griješe.

Prvo: Kod povijanja djece treba upotrebljavati mjere opreza, da im ne prouzrokuju grčeve, bolove i sakaćenje.

Čak vam velim, da je povijanje djece barbarska metoda, i

liječnici je osuđuju. Povoji su kao neka prisilna košuljica, jedna vrst mučenja, koja djetetu sprečava razvoj njegovih nježnih udova. Međutim, čini se, da se danas više to ne upotrebljava, a i dobro je.

Drugo, što treba imati na umu, jest da se moraju najstrože brinuti za čistoću tijela djece, jer je nedostatak u tom izvor mnogih i mnogih bolesti. Dok u Kini istom rođenu djecu stavljaju u vodu, kod nas /u Italji, op.prev./ imade majki, koje svoju djecu ne peru ni po licu, da ih ne čuju plakati. To je vrijedno ukora i najstrože osude, jer hladna voda ne samo da čuva njihovu čistoću, nego i koristi jačanju njihova organizma.

Treće je potrebno: djeci dozvoljavati gibanje.

Gibanje je za njih potreba te vrlo pogoduje jačanju i razvoju njihovih udova. Neka se djetetu puste njegove nevine zabave. Napose se treba čuvati, da se bez razloga ne ometa djetinje veselje slobodno od briga. Lišiti dijete izvjesnih nevinih užitaka znači okrutnost, to znači skraćivati mu život.

Evo ukratko materijalnih briga, koje moraju imati roditelji radi njegovanja fizičkog života svoje djece.

II. Dužnost pouke.

Osim fizičkoga života djeca imadu i intelektualni i moralni život. I taj život moraju roditelji najvećom pomnjom njegovati, da se djeca priprave te zauzmu svoje mjesto u socijalnom životu i danas sutrakao takvi uzmognu pošteno brinuti se za sebe i koristiti društvu.

Jeste li ikada promatrali lastavice, koje u travnju grade svoja gnijezda pod vašim krovom? Vjerni je par dao život onim malim golušavcima, grijao ih je pod svojim krilima, bdio je nad njima i hranio ih divnom brigom i ljubavlju, dok ovi mališi, obučeni u perje i raširenim krilima nijesu izišli na rub gnijezda i kušali letjeti. Ispočetka prelijetaju oni ovamo i onamo, ali uvijek u blizini ljubljenoga gnijezda i pod vodstvom roditelja, dokle god im je to potrebno.

Ovakvo mora biti i vaše vladanje, roditelji.

Vi morate prije svega čuvati, hraniti, braniti, odijevati svoju djecu u obiteljskom gnijezdu, a zatim ih voditi gotovo za ruku u društvo. To znači, morate im pribaviti onu pouku koja im je potrebna da bi jednom mogli časno zarađivati kruh i zadovoljiti socijalnim zahtjevima svoga staleža. Morate ih ispravno upućivati u izboru toga staleža postavivši ih na onaj put, koji najviše odgovara njihovoj naravi i njihovim sposobnostima.

1. Morate nadasve svojoj djeci pribaviti potrebnu pouku, koja odgovara njihovu staležu.

Ovdje razumijevam samo svjetovnu pouku, jer ću vam o vjerskom obrazovanju djece posebno govoriti u slijedećoj pouci.

Da je napose u našim danima svima potrebna pouka, ne može nitko nijekati. Onaj, koji danas ne bi znao ni čitati, ni pisati, ni računati i koji bi se držao po strani od zbivanja u svijetu, bio bi osuđen na bijedan život, lišen tolike pomoći i

potpore te bi lako postao plijenom lakomosti i zloće drugih. Danas čovjek vrijedi toliko, koliko znade!

Time ne želim kazati, da pod svaku cijenu morate iz svoje djece učiniti đake, naposé ako ne pokazuju sklonost k učenju. To čine mnogi, koji u želji, da im djeca svrše škole samo povećavaju i onako mnogobrojnu i nesretnu vojsku nezaposlenih. To nikako ne! Ali im morate pribaviti onu osnovu pouku, koja im je neophodno potrebna za vršenje njihovih poslova i radi poznavanja svijeta.

Stoga, kada djeca dođu do dobi, u kojoj su sposobna štogod naučiti, t.j. oko 6 godina, morate ih slati u školu, da nauče prve pojmove čitanja i pisanja, a zatim ih morate i dalje slati, sve dok nisu svladala čitav tečaj osnovnih nauka. Nakon ovoga, ako imadu naročitu sposobnost za nauk i ako vam vaše mogućnosti dopuštaju, možete ih pustiti na daljnje nauke. Inače im morate omogućiti, da nauče neki obrt, zanat, prvenstveno očev, da se nastavi tradicija vaše obitelji.

Vjerujte, da će, općenito govoreći, vaša djeca provoditi najmirniji i najpošteniji život obrađujući zemlju i radeći u nekoj tvornici, negoli da traže neko zvanje, koje najčešće završava njihovom moralnom propašću, a i materijalnom propašću obitelji.

2. Ali kada djeca dođu do izvjesne dobi, potrebno je da odaberu svoj stalež, t.j. da se upute na onu stazu, na koju ih Gospodin zove. Ovo je vrlo važna i osjetljiva točka i za same roditelje.

Gospodin je gospodar svih. Kada je dao opstanak osobama, odredio je neke za jedan stalež, a druge za drugi, i nitko nema ovlaštenja, da stane na put ovom opredjeljenju, kada se ono očituje. Stoga roditelji moraju podupirati zvanje djece, čak ih pomagati i voditi u ovome odlučnom koraku svojom mudrošću i razboritošću. Oni ne mogu niti smiju obvezivati svoje sinove i kćeri, da prigrle jedan stalež radije nego drugi, ne mogu i ne smiju ih obvezivati niti da uđu u ženidbeni stalež, niti da postanu redovnici ili redovnice, niti da se takva staleža odreknu, niti da se dadu na nauke, niti da prihvate koji zanat. Jedino moraju nastojati da spoznaju volju i naklonosti svoje djece, podsjećati ih na teškoće, dužnosti i t.d., i kada se čini, da je dovoljno jasno njihovo zvanje, moraju im ići na ruku.

Ovdje mi dozvolite, da vam spomenem tri uobičajene pogreške roditelja.

Prva se sastoji u sprečavanju ženidbe njihovih sinova.

Sin, koji je već u prikladnoj dobi i hoće, da se oženi, ima na to potpuno pravo. Roditelji, koji izmišljaju izlike, da zapriječe njegov korak, vrlo se teško ogrešuju o svoju vlast te su često puta uzrok mnogih opačina.

Druga se sastoji u tom, što više ili manje prikriveno sile nekog sina, da se posveti crkvenom zvanju.

Poziv u ovaj stalež ovisi o Bogu, a ne od roditelja. Jao roditeljima, ako su oni uzrokom, da im sin prihvati ovaj stalež,

a nije od Boga u njega pozvan! Svakako ne bi imao uspjeha, jer ne bi od Boga primio sve milosti, koje su neophodno potrebne, da bude dobar službenik Crkve. Stoga bi sam sebi bio na propast, a Crkvi na vrlo veliku štetu.

Treća se pogreška mnogih roditelja sastoji u sprečavanju redovničkog zvanja kod kćeri.

Kada se neka kći osjeća pozvana u redovnički život i očituje ovu nakanu roditeljima, ako ovi na to ne daju pristanak, priječe, da ona prigrli svoje zvanje te griješe. Tko može izreći svu odgovornost, koju preuzimaju na sebe svojim uskraćivanjem? Krnjiti nacrte, koje Bog imade s nekim stvorom, znači uništiti to stvorenje zauvijek, izbaciti ga s njegova mjesta, unesrećiti ga za čitav život, prouzrokovati možda i njegovu vječnu propast. Ne! Kao što roditelji moraju dopustiti udaju kćerke, koja je za takav stalež pozvana, tako moraju dopustiti, da postanu zaručnice Isusa Krista one, koje su pozvane u redovnički stalež.

Zaključak.

Neka bude dosta o dužnostima roditelja prema tijelu djece, odnosno s obzirom na njihovo materijalno dobro.

Ovo, što sam, iako ukratko, rekao, smatram dovoljnim.

Htio sam vam o tom govoriti izričito i zato, da vam pokažem, kako se Crkva mnogo zanima i za materijalne stvari, koje moraju biti sredstvo za postignuće vrhovnog duhovnog cilja, spasa duše.

I doista, vrlo bi se prevarili oni roditelji, koji bi mislili, da su izvršili sve svoje dužnosti time, što su se pobrinuli za zemaljsko blagostanje svoje djece. Vrlo je stroga dužnost brinuti se, da djeca rastu zdrava, snažna, da imaju jelo i odijelo i u svoje vrijeme prikladno zanimanje. Ali valja imati na umu, da je ova materijalna obveza podređena drugom višem redu, a taj zahtijeva, da se moraju pobrinuti za spas njihovih duša. A roditelji, kao prvo oruđe u ruci Božjoj u davanju materijalnog života djeci, u čuvanju, obrani i razvoju toga života, moraju biti oruđe u ruci Božjoj također i u davanju, čuvanju, obrani, razvoju, duhovnog života kod svoje djece, života vjere i milosti, života, koji konačno vodi u život vječni.

No o ovim dužnostima, koje su mnogo više i neusporedivo važnije, govorit ćemo vam u slijedećim poukama.

S l i k e i p r i m j e r i

NE-MAJKAMA! - Novine su donijele ovu herojsku žrtvu jedne majke: "Neka jadna gluhonijema majka, Marija Battista iz Santa Maria Capua Vetere, za vrijeme je svojih kućnih poslova primijetila, da joj je petogodišnji sinčić prešao preko željezničkog branika te će ga pregaziti vlak.

Junačka je majka poletjela na tračnice i uspjela je sinčića ukloniti, no uza sva nastojanje strojovođe nju je vlak pregazio i usmrtio.

Marija je Battista znala, kakvoj se pogibli izlaže. Jedan bi njezin povik mogao dječaka upozoriti na opasnost, koja mu prijeti, a možda i spasiti. No ona je bila gluhonijema, te nije mogla od sebe dati toga povika, a to je i dobro znala. Dječak stoga ne bi ništa znao pa je stajao nepomičan na tračnicama, sve dok ga majčina ruka nije uklonila s tračnica, a sama se srušila. Marija je Battista vidjela, shvatila, odlučila... potrčala u smrt. Sve je učinila, da joj sin živi... Uzvišena žrtva!

Ne usuđujemo se ovu žrtvu navesti kao primjer majkama. Svaka bi majka učinila ono, što je učinila gluhonijema iz S.Maria Capua Vetere. No to navodimo ne-majkama, koje dopuštaju, da se u njihovoj utrobi ubija njihovo vlastito dijete, da sebe spase; onim nemajkama, koje hoće da žive pod cijenu smrti svoga djeteta; koje dolaze već do toga, da dopuštaju ili daju uništavati dijete, kome ne prijeti nikakva pogibelj, koje je dobro čuvano, ne daleko od njih, nego u njima, u najsvetijem i nepovredivom zakloništu, što ga život može dati životu. Ovakvima navodimo primjer Marije Battista... i svima onima, koji danas u njoj poštuju herojsku majku odnosno čisto i jednostavno m a j k u, a bili su jučer i sutra će biti pripravni da kažu jednoj neherojskoj majci, odnosno čisto i jednostavno jednoj ne-majci, da je herojstvo ludost... t.j. da je ludost biti majka /Osservatore Romano, 1932, br. 223/.

BLAGOSLOVLJENE OBITELJI I OBITELJI SVETACA. - Obitelj je s mnogo djece od Boga blagoslovljena.

Marljivi je pisac Henry Reverdy prije nekoliko godina izdao vrlo zanimljivu raspravu o obiteljima različitih velikih svetaca. Iz nje proizlazi, da su brojne obitelji dale Crkvi najveće svece. Evo o tom jedan izvadak:

Sveti je Bernardo bio iz obitelji od sedmero djece treći; sveti Toma Akvinski šesti; sveti je Vinko Ferersk pripadao obitelji s osmero djece.

Blaženi je Bernardin Feltrijski pripadao obitelji s desetero djece. Sveta je Terezija imala jedanaestoro braće i sestara, Vinko Paulski petero, sv.Ivan Berchmans petero, a sveti Alojzije osmoro. Sveta je Margareta Marija potjecala iz obitelji sa sedmero djece. U obitelji je sv.Ivana Krstitelja de la Salle bilo desetero djece. Sveta je Terezija od Maloga Isusa bila od osmoro djece posljednja. Sa svetim je Grignionom de Montfort bilo u obitelji djece, sa sv.Alfonsom Liguorijem sedmero, sa sv.Katarinom Labouré jedanaestero, a sa sv.Bernardicom Soubirous osmoro.

Prednjače obitelji sv.Ignacija Lojolskoga s trinaestero djece /on je bio posljednji/; sv.Benedikta Labre /petnaestero/, sv.Pavla od Križa /sedamnaestoro, od kojih je on bio najstariji/, sv.Franje Borgia /sedamnaestero/, sv.Katarina Sijenska /dvadeset i dvoje od iste majke/.

Među svecima, koji su živjeli u ženidbenom staležu nalazimo osim toga, da je sv. Felicita imala sedmoro djece, sv. Ljudevit kralj jedanaestoro, sv. Franjo Borgia osmoro, bl. Lestonac sedmoro, bl. Marija od Utjelovljenja šestoro, sv. Ivana Chantal šestoro.

Nije li to možda očiti dokaz, da Božji blagoslov prati brojne kršćanske obitelji?

MAJČINSKA LJUBAV. - U Trentinu se, na vrhuncu jedne gore, prije nekoliko godina nalazila kolibica od trske, pokrita slamom, bijedan stan vrlo siromašnih supruga. Oni su živjeli zadovoljno u svom siromaštvu s četvero dječice, od kojih je najveće imalo samo sedam godina.

Strahovita je nesreća u kratko vrijeme uništila njihovu sreću.

Evo kako!

Bilo je u podne 29. rujna 1874. Majka je ostavila četvoro djece, da se zabavljaju u kući, a ona je otišla nekoliko koraka iza kuće, upalila malo ognjište na otvorenom te upravo pripravljala ručak za malu obitelj. Dok je sva bila u poslu, evo iskra je sa zapaljena drveta odvojila i nošena vjetrom, a da toga nitko nije opazio, pala upravo na hrpu sijena kod ulaza u kuću. Pošto je neko vrijeme tinjala, buknuo je veliki plamen, koji se naglo proširio i u tren oka zahvatio pročelje nastambe. Mala djeca, vidjevši vatru, počeše plakati i vikati. Majka, čuvši njihovu viku, okrene se i u neizrecivu strahu vidje kolibu u plamenu... "Oh, moja djeca", povika, "moja djeca!" i otrči im u pomoć žurno kao munja.

Ulaz je zatvoren vatrom. Ne smeta! Koliba je čitava u požaru. Nije važno! Valja spasiti djecu, i ništa je ne može zadržati, ništa zaustaviti. Baca se kroz plamen, neustrašivo ulazi u onu peć, ščepa prvo dijete, na koje se namjeri i stiskajući ga na grudi, štiti ga svojim tijelom i nosi napolje. Bez odmora opet ulazi i lovi u vrtoglavim oblacima dima, koji je zasljepljuju te hvata drugo i otima ga plamenu. Već je njezinu odjeću zahvatila vatra i gori, a na ledima se već raspala. Sve joj to prouzročuje užasne tjelesne boli. Svako bi, pa i najhrabrije srce, bilo zaplašeno, ali ona je majka i imade da spasi još dvoje djece. Ne pazi na svoje boli niti na sve veću pogibelj. Još dva puta ulazi u vatru niti miruje, dok i drugo dvoje ne ugrabi smrti. Tada tek počinje osjećati svoje boli, koje su tako žestoke, da više ne može stajati, već pada onesviještena na zemlju...

Jadnica! Nema više ni jedne kose na glavi niti jednoga konca od odijela na sebi. Na njezinu tijelu nema zdrave nijednog uda. Od glave do pete pokrita je ranama i strahovitim opeklinama... Ipak, više mrtva nego živa ona još samilosno promatra svoju djecu, koja, više ili manje opaljena od vatre, oplakuju nju i tako bolno jauču, da taj plač kida i kameno srce!...

Nakon nekoliko sati strašnih bolova nesretnica je umrla kao žrtva materinske ljubavi, da se u raju sjedini s najmlađim od svoje djece, koje je tamo otišlo pred kratko vrijeme.

Događaj nam govori o svemu herojizmu, do kojega se može uzdignuti majčinsko srce. Ali opominje i majke, da im budnost nad djecom nikada nije prevelika /Colletti,nav.dj./.

KRŠĆANSKI GENERAL I ZVANJE NJEGOVE KĆERI.- Poznati general De Sonis, koliko je bio vješt i sposoban u oružju, toliko je bio uzoran kršćanin. On je imao duboko uvjerenje, da su djeca Gospodinova, ne naša, i to mu je uvjerenje davalo snage, da prinese najveću i najuzvišeniju osobnu žrtvu.

Njegova su se tri sina, tada već podoficiri, nakon bitke godine 1870. vratili u Rennes, da se spremaju za doktorat. Kćeri, osim najstarije, koja je razmišljala o svom zvanju, bile su kod Srca Isusova. Ali došao je dan, kada je Krist zatražio od njega njegovu kćer Mariju, koja je željela da uđe u Družbu gospođa Srca Isuova. Ona se nije usudila otkriti zvanje svojim dobrim roditeljima iz bojazni, da ih ne ražalosti, pa je zamolila svoga ispovjednika, jednoga oca karmelićanina, koji je često viđao generala, da to učini. Jedne je večeri pozove otac k sebi, naloži joj da klekne te reče:

- Draga moja kćeri, je li istina, da se kaniš predati Bogu?

- Da, dragi oče, odgovori ona. Nisam vam se usudila to otkriti odmah zbog straha, da vas ne ožalostim. No budući da sada znate, molim vas, da mi dadnete svoj pristanak.

- Kćeri moja, ti znadeš, da ja Bogu ne ću uskratiti ni jednu žrtvu, koju on ima pravo tražiti od mene, jer ti si najprije njegova, a onda tek moja. Slijedi, dakle, svoju sklonost, koja te k njemu privlači.

Nekoliko su dana kasnije mladu postulanticu otpratili roditelji u redovničku kuću, gdje se u kapeli njih sve troje pričestilo. Ostavljajući kćerku, general je zatim rekao poglavarici: "Predajem vam svoju kćerku, gospođo! Ja prepuštam Bogu sva svoja prava na nju time, što je dajem Družbi Srca Isusova". A kćerci: "Budi, moja kćeri, dobra redovnica i zato budi nada sve ponizna srca!..." /Matteucci, Fede e valore/.

MAJKA SVETOG IVANA BOSCA. - Kad je Don Bosco na koncu školske godine 1835, kao mladić odlučio, da će postati redovnik reda svetog Franje i kad je molio za primitak kod reformiranih franjevaca, njegov je župnik smatrao za razborito, da o tome obavijesti njegovu majku, govoreći joj, da je siromašna i neka ozbiljno promisli.

Ona je naprotiv svome sinu, kad je bio kod nje u Chieriu, ovako rekla: "Kažu mi, da ti hoćeš biti redovnik. Hoću, da promisliš korak, koji namjeravaš učiniti i da slijediš svoje zvanje ne obazirući se ni na koga. Prva je stvar spas tvoje duše. Mogla bih, istina, u budućnosti trebati tvoju pomoć. Ali Bog je prije svega. Za mene se ne brini. Imaj na pameti, da sam rođena u siromaštvu, živjela sam u siromaštvu, a hoću i umrijeti u siromaštvu.

Dok je izgovarala ove riječi, uvijek mirno majčino lice poprimilo je takav zapovjednički izraz, glas joj je tako odvažno zvučio, da se sin osjetio ganut do suza.

Neka roditelji uče, kako se moraju vladati prema zvanju djece!... /Francesia, Vita di Don G.Bosco/.

DVIJE MAJKE. - Pred malo je vremena jedne večeri jedno milansko kazalište bilo prenatrpano. Naravno, davala se "artistička" predstava.

Razumije se, "umjetnost" u svemu svojem značenju, i dobrom i lošem, to je čarobna riječ, koja je kadra da zaludi i t.zv. čestite ljude. Budući da je bestidnost običajne trojice - on, ona i jedan treći - bila umjetnička, pošla je tamo i neka gospodja kao na nešto dobro. Pošla je sa svojim sinčićem, koji je imao navršenih sedam godina, pa je stoga donekle imao uporabu razuma.

Smijeh i pljesak u kazalištu i ... udvaranje. Dakako, kazalište nije samostan niti tečaj duhovnih vježbi.

Konačno, svršetak! Izlaze svi, pa i gospođa.

Mama je već u tramvaju. Ali dok uzima karte, primjećuje, da je sama, udara se rukom u čelo i poviče: "U kazalištu sam zaboravila svoga sinčića". Smijeh i čuđenje ljudi! Gospođa silazi, vraća se u kazalište i nađe sina - blago njemu! - gdje spava u naslonjaču.

Kakve bismo gorke komentare mogli izvesti iz ovog slučaja!

Prava je majka ona, koja je pisala slijedeće pismo sinu na dan, kada je otputovao u novicijat Oblata Marije Imaculate u Vico. Evo ga:

"Dragi sinko, sigurno si shvatio, koliko mi je boli zadala tvoja odluka. Znaš prilike svoje obitelji. Znadeš, kakve sam nade polagala u tebe i za moju starost. Ovo je mogao biti jedini razlog, da ne pristanem na tvoju plemenitu želju, koja je tebi na čast, a bit će na čast i tvojoj obitelji. Moje je srce slomljeno od bola rastanka, ali hoću da ti budem ljubezna majka sve do konca. Da, dragi sinko, prinosim žrtvu svojih patnji, svojih nada.

Budući da te zove Bog, slijedi put, koji je nebeski put. Ja sa suzama, bolima i tugom, ti sa žrtvom svih svojih moći, jednom ćemo doći i vidjeti se i zauvijek utješiti. Sam Bog vidi i znade, kako je velika žrtva, koju prinosim. Ali on vidi i s kolikim ti željnim poletom govorim: "Idi,kamo te zove Gospodin" /Iz "Rivista del Clero Italiano"/.

21.

DUŽNOSTI RODITELJA PREMA DJECI

b/ Odgoj i dobar primjer

Spomenut ću vam prekrasan događaj s Mojsijem, spašenim iz vode, koji nam pripovijeda Sveto Pismo.

Njegova majka Jokabeda nije bila dovoljno hrabra, da tek rođeno dijete utopi u Nil, kao što je nalagala barbarska zapovijed kralja Faraona za svu mušku hebrejsku djecu. Zato ga zatvori u košaricu od trske i položi ga među trsku na obali rijeke. Providnost je htjela, da je onamo naskoro stigla u blizinu kraljeva kći, koja, našavši nježnog dječačića, osjeti prama njemu naravni osjećaj samilosti. Tada dječakova sestra, koja se u blizini zaustavila, primijetivši to, pristupi tada bliže i upita kneginju, da će joj, ako želi, pozvati Hebrejku, koja će primiti i odgojiti ovo dijete. Primivši potvrdni odgovor, otrči te pozove svoju majku. Tada Faraonova kći predade Johabedi ovo nježno stvorenje uz riječi: "Uzmi ovoga dječaka i odgoji ga za mene" /Izl. 2,9/.

Riječi, koje je egipatska kneginja izrekla Mojsijevoj majci, predstavljaju riječi, koje govori Gospodin kršćanskim roditeljima svaki puta, kada im predaje dijete na odgoj. "Uzmite - veli im - uzmite ovo dijete i odgojite ga za mene, t.j. odgojite ga, da mi na zemlji bude vjeran sluga, a zatim da postane dionik moje slave gore u nebu!..."

Evo velikog cilja, koji moraju imati roditelji kod odgoja djece: učiniti ih ne samo dostojnim građanima domovine, nego još više baštinicima neba.

Djeca nemaju samo tijelo, na koje valja paziti, nego imaju i predragocjenu dušu, koju treba spasiti i postići uzvišenu slavu. Stoga roditelji, kako smo zadnji puta zaključili, moraju biti oruđe u ruci Božjoj, da im dadu, sačuvaju, brane i razvijaju u njima duhovni život.

Pitanje je sada, koje dužnosti imaju roditelji prema duši svoje djece. Možemo ih sažeti u četiri: kršćanski odgoj, dobar primjer, nadzor i opominjanje.

Danas ćemo kazati nekoliko riječi

1. o kršćanskom odgoju i
2. o dobru primjeru.

I. Kršćanski odgoj.

Ako roditelji trebaju da od svoje djece načine dobre kršćane i baštinike neba, njihova prva misao mora biti, da im odmah nakon rođenja omoguće primitak sakramenta preporoda, t.j. sveti krst. Neka izbjegavaju bezumni i okrutni običaj nekih roditelja, koji pod jednom ili drugom izlikom odgađaju danima, tjednima i mjesecima ovu neophodno potrebnu milost za svoju djecu te ih tako izlažu vrlo teškoj pogibelji, da budu zauvijek lišeni rajskog blaženstva. Ako se pripravno izvršuje građanski zakon, ko-

ji obvezuje roditelje da novorođenčad upisuju u državni registar, zašto se jednakom brigom i nastojanjem ne bi vršili i propisi Crkve, koja obvezuje sve kršćanske roditelje ili nekoga mjesto njih, da krste djecu, čim se rode?

Kako su okrutni roditelji, koji tako rade, jer opterećuju svoju dušu neizmjernom odgovornošću pred Bogom!

I kada daju krstiti svoju djecu, neka ne slijede loš običaj, koji je napose danas svagdje zavladao, pa neka ne obeščašćuju već od rođenja svoju djecu, dajući im potpuno poganska imena, koja su naši stari upotrebljavali za druga bića!.... To je potpuno nemoralna težnja, protiv koje valja oštro prosvjedovati! Je li moguće, da u broju svetaca nema dovoljno simpatičnih imena, kojim biste okitili svoju djecu, nego ih treba tražiti u romanima, kazalištima ili zvjerinjacima?...

Ta osvijestimo se već jednom!

1. Pošto su roditelji djeci pribavili svetim krštenjem život duše, moraju na svaki način nastojati, da taj život njeguju i razvijaju vjerskim odgojem. Majka u svemu mora biti prva nastavnica, prva učiteljica svoje djece.

Filozofi vele, da je u svakom djetetu čovjek, a moralni se čovjek odgaja na koljenima majke. Ovu su istinu već od drevnih vremena shvatili i sami pogani. Ne spominju se kršćanske majke, koje bi ozbiljno htjele, a da nisu uspjele odgojiti svoju djecu. Slavna je majka Makabejaca imala sedam sinova, i svi su bili urešeni osobitim krepostima. Sveta je Felicita imala sedam sinova, i svi su bili mučenici. Sveta je Brigita imala osam, i svi su sveci. Bilo je majki, koje su Crkvi dale sjajne uzore, kao što su to bili sv. Ivan Zlatousti, sv. Gregorije, sv. Augustin, koji su u Crkvi ostavili neizbrisivi trag. Ako katolička vjera iskazuje svetačko štovanje jednom Franji Saleskom, svakako je to zbog njegove majke, gospođe de Boisy. Ako je jedan Ljudevit Francuski bio ogledalo svake kreposti, bilo je to zbog majke Blanke Kastiljske. Ako je Don Bosco postao veliki apostol mladeži, to dugujemo svetim poukama njegove majke Margarite Occhiena.

Stoga neka kršćanska majka pazi, da svoje dijete, pošto se vrati posvećeno krsnom vodom, primi kao iz ruku samoga Boga. Neka ga znamenuje znakom svetoga križa te ga smatra dragocjenim blagom, koje joj je povjereno na čuvanje i brigu.

Čim dijete počne već nešto shvaćati, a usta mu tepaju koju riječ, neka majka iskoristi prve bljeskove razuma, da ih diže k Bogu.

Zato ne treba velikoga bogoslovskog znanja. To može učiniti svaka majka na najjednostavniji način i prema prilikama, koje joj se pružaju. Svaka se majka može i mora pobrinuti, da svoje dijete nauči izgovarati sveta imena Isusa i Marije, da ga nauči znak svetoga križa, prve molitve i najosnovnije stvari naše vjere. Svaka majka može i mora na svaki način u nježnu dušicu usaditi ljubav prema Isusu pokazujući svom djetetu raspelo, govoreći mu često o Spasitelju, koji se rodio u siromašnoj betlehemskoj štalici i umro za nas na križu. Svaka majka treba također, da u svoje dijete usadi ljubav prema Mariji, na-

šoj nebeskoj majci. Ukratko, svaka majka može i mora utisnuti u srce svog djetešca najjednostavnija, ali važna načela Evanđelja, prve pojmove o istini, dobroti, pravednosti, vjeri, o Bogu, Isusu Kristu. Zato imade preko dana mnogo prilike. Ona mora sve iskoristiti, da još u nježnu dječju dušu ulije prve vjerske istine i u njegovo srce utisne kršćanske osjećaje.

Činjenica je, da prve pouke, koje s majčinih usta ulaze u srce djece, imadu vrlo veliku moć i nikada se ne izbrišu. Možda će kasnije, kroz godine, djeca slomiti svaku uzdu i udaljiti se od vjere, u kojoj su bila odgojena. Ali onoga znaka križa, koji su naučili na koljenima majke, one molitve Majci Božjoj, koju su po njenu naređenju pokraj nje molila, onih riječi o Bogu, nebu, paklu, one prve pričesti.... uvijek će se rado sjećati. To će sve biti kao mnogobrojni putokazi, koji se stavljaju u pustinju i pokazuju put zalutalu putniku. A možda će, kada nesreća pokuca na njihova vrata, odnosno kada im se približi smrt, u dubini svoga srca potražiti ostatke stare vjere i suznih očiju reći: Ne, u meni nije sve izgubljeno! ... I ako se još s pouzdanjem obraćam k Bogu, k vjeri, koju sam tako dugo napustio, dugujem to svojoj majci! ...

2. No da li majka mora biti uvijek jedina u velikoj dužnosti kršćanskog odgoja djece?

Ne! Tu obvezu, i to vrlo strogu, imade i otac. I on mora u tomu surađivati, napose onda, kada djeca ponarastu i kada su došla do rasuđivanja. Tada je više nego ikad potrebno da roditelji sjedinjuju svoje snage te što bolje uspiju u tom teškom nastojanju.

Kao što znadete, odgoj se mora osnivati na vjeri. Stvar je jasna, i ne treba da je dokazujem.

A kako da djecu odgojimo u vjeri?

Roditelji, za to su potrebne dvije stvari. Pamtite to dobro: Djeci valja u srce utisnuti vjerska načela i tražiti od njih, da vrše vjerske dužnosti. To se mora činiti postepeno, kako djeca rastu u dobi i napreduju u shvaćanju.

a/ Prije svega morate im u srce utisnuti kršćanska načela.

Nastojte zato, da dobro nauče i shvate katekizam, jer se u katekizmu nalazi temelj moralnog i vjerskoga odgoja.

Kako je potrebna katekizamska pouka, da usadi u ljudska srca pravdu, shvatio je i Napoleonov veleum, koji je na otoku Sv. Helene svaki dan pokoji sat posvećivao za to, da jednu djevojčicu, kćerku jednoga svog generala poučava u osnovnim pojmovima kršćanskog nauka. "Samo vjerska pouka - govorio je on - može spasiti društvo".

Stoga, vi roditelji, morate svoju djecu, čim su ona za to sposobna, slati u crkvu na pouku iz kršćanskog nauka. Ovdje im svećenik jednostavnim i shvatljivim načinom tumači prve pojmove o naravi Božjoj, o njegovim svojstvima, našem postanku i o našem besmrtnom cilju. Ovdje uče, što je dobro, a što zlo, koje su njihove dužnosti prema Bogu, bližnjemu i samima sebi.

Nemojte činiti, kao što čine nemarni roditelji, kojima je

malo važno, da li im djeca dolaze na kršćanski nauk ili ne. Oni ih kod kuće zadržavaju zbog bilo kakve sitnice. Vaša je velika obveza bdjeti, da li vaša djeca dolaze uvijek na vjeronauk, a zatim da ga kod kuće uče te ne zaborave, ono što su naučili.

Osim katekizma, morate svim silama nastojati, da vaša djeca u kući uvijek čuju kršćanski govor.

Od vremena im do vremena ulijevajte u dušu snažne osjećaje. Govorite im o Bogu, o njegovim dobročinstvima. Naglašujte im načelo, da je prvo dobro krepost ... da nismo sigurni, da ćemo dočekati starost ... da se nitko nije nikada pokajao, što je bio dobar... Napose iskoristite prigode, koje vam se kroz dan pružaju, da im naglasite, kako trebaju nadvladavati svoje male strasti, da budu ljubitelji molitve, da poštuju Crkvu, svećenike, da budu čedni, poslušni, milosrdni. U tako iskorištenim prigodama za ulijevanje dobrih načela mladić se ne dosađuje, a načelo lako prodire u njega i ostaje.

Evo kršćanskog odgoja!

Treba mladež oblikovati za kršćansko mišljenje, t.j. treba im duh i srce učiniti kršćanskim, da budu dobri po načelu i uvjerenju. To se upravo postizava dobrim postavkama i izrekama čvrsto ukorijenjenim u njihovu srcu.

b/ Nadalje, rekao sam, morate tražiti, da vam djeca vrše vjerske dužnosti.

Dok su djeca manja, još su dobra i imaju želju za pobožnošću, ako se na nju upućuju. Kad u toj dobi uhvate prema njoj želju, svakako je to dobar korak prema dobru.

Dakle, priučavajte svoju djecu, da svako jutro i svako veče obavljaju molitve, i to što sabranije i pobožnije. Ovo je vrlo važno. Ako se naime djeca već od djetinjstva priuče redovno moliti jutarnju i večernju molitvu, tada će je obavljati i kada odrastu. Ako se na nju ne priuče, tada će je u odrasloj dobi potpuno ravnodušno zanemarivati. Imajte stoga u vidu, da ih redije oprostite od svakog posla negoli da vam djeca ne izmole svojih uobičajenih molitava.

Nadalje šaljite djecu u crkvu svaki put, kada je neki obred, ili još bolje, podite i vi s njima. Omogućite im, da pročitaju kakvu dobru knjigu, koja je za njih. Preporučujte im pobožnost prema Majci Božjoj te ih napose priviknite na često primanje sakramenata ispovijedi i pričesti.

To sve morate imati pred očima kod uzgoja nježnih biljčica svoje djece i kod njihova upravljanja na put krepostí. U tom se sastoji dužnost kršćanskoga odgoja.

II. Dobar primjer.

Ovo je druga velika dužnost roditelja, bez koje malo ili ništa vrijede riječi: Roditelji moraju djelima poučavati svoju djecu, odnosno saziđivati ih primjerom dobra i uzorna života.

1. Potreba je dobra primjera za odgoj obitelji tako jasna stvar, da ju je dovoljno samo spomenuti, da bismo je uvidjeli. Oni roditelji, koji bi poučavali dobro, a činili pred djecom

žlo, zapravo bi jednom rukom gradili, a drugom rušili.

Djeca doista imadu naročiti nagon, koji ih vuče, da vjerno slijede ono, što vide da čine drugi i da svoje vladanje udešavaju po primjerima, koje često imadu pred očima. Oni su - govorio je sv.Bazilije - kao početnici u slikarstvu, koji samo preslikavaju prve uzorke svoje umjetnosti. A prvi primjeri,koje djeca imadu pred očima, upravo su roditelji.

Ja ću čak i više dodati: djeca su upućena da slijede ono, što vide kod oca i majke ne samo kao primjer, nego kao da je to neki zakon, zapovijed.

I stoga redovno, ako su roditelji kreposni ljudi, kreposna su i djeca. Ako su roditelji opaki, i djeca će udariti istim putem.

Iza ovih jednostavnih misli, tko ne uviđa neophodno potrebnu dužnost roditelja, da svoju djecu nadasve saziduju dobrim primjerom, ako uistinu hoće, da im budu dobra i kreposna?

2. Stoga, očevi i majke, morate dobro pripaziti, što govorite i činite u prisutnosti svoje djece. Vaše im vladanje služi za ogledalo, u kojem vide ono, što moraju činiti.

Hoćete li na pr. da vam djeca budu postojana u molitvi, riječi Božjoj, crkvenim obredima, primanju sakramenata? Dobro, tada se nemojte zadovoljiti samo riječima: "Idi u crkvu, obavi molitve, idi na ispovijed ... ", nego im prednjačite svojim primjerom, budite i sami postojani, počnite činiti vi prvi ono, što želite, da ona čine.

Hoćete li, da vaša djeca budu trijezna, neporočna, strpljiva, umjerena, milosrdna? Tada se nemojte zadovoljiti, da ih riječima poučavate u ovim krepostima i da ih izgrdite, kada u tome pogriješe, nego ih vodite primjerom, t.j. dajte, da u vama vide ove kreposti i da shvate svoju dužnost većma po vašem vladanju negoli po vašim potiqajima.

Ta vjerujte, djeca, ako i jesu još u nježnoj dobi, ona su duboki ispitivači. Njihovim očima ništa ne izbjegne. Kada odrastu, videći, da vi tražite od njih ono, što ne činite, počet će se protiviti vašoj volji. Tada ćete imati lijepe savjetnike, popravitelje, naredbodavce. Kada se osmjele, odgovorit će vam u lice: A vi? ... Hoćete, da idemo u crkvu. Zašto vi ne idete?... Vi hoćete, da izvršimo svoju uskrsnu dužnost. Zašto je vi ne izvršite? ... Hoćete, da molimo. Zašto vi ne molite?... Hoćete, da ne čitamo ove novine. Zašto ih vi čitate?... Ne ćete, da ulazimo u različita društva, da se opijamo, da ne psujemo. Zašto se vi upuštate u takve stvari, zašto se vi opijate, zašto psujete?... Vi, vi ... Strašna logika, pred kojom će otac, ili još gore, majka, morati puni stida oboriti glavu i šutjeti!

Velim istinu! Strašno razdire dušu pogled na neprestanu sablazan, što je mnogi nerazumni roditelji, daju u svetištu obitelji svojim zlim životom! ... Što se tada može očekivati od djece? Pa da imaju i najbolju narav, najljepši značaj, nemoguće je, da ne skrenu s pravoga puta i da se ne pokvare, kao što je nemoguće, da se i najzdraviji i najsnažniji organizam ne is-

troši i ne propadne u atmosferi, koja je prepuna kužnih klica. Iz takve škole sigurno ne će izići ni dobri kršćani, ni pošteni građani, nego nepokorna, lijena, razvratna mladež, koja će za roditelje biti muka, a za društvo bič ...

Zaključak.

Sjećam se, da sam čitao, kako je prije mnogo godina oko pola kilometra od grada Napulja u polju nađen dječak od 9 godina, strašno ubijen s 43 rane na glavi i licu. Nakon istrage otkrilo se, da je taj nesretni dječak bio Nikola Poti, jedini sin imućne obitelji, a počinitelj strašnog nedjela da je drugi dječak, njegov dvanaestgodišnji drug.

Slučaj je bio neobičan te je otkriće tako rane zloće bilo predano mišljenju suca. Ovaj, da joj nađe korijen, dobro se raspitao o obitelji ubojice i o odgoju, koji su mu dali njegovi roditelji. Tako je saznao, da mu je otac bio već od suda suđen, a majka mu je, kad god bi čula, da se sin tuži na neku svadu sa svojim vršnjacima, običavala govoriti: Eh! Obračunaj ti i ubij svoje drugove!"

I sin je prihvatio savjet svoje majke.

Evo, dokle može dovesti zao primjer roditelja!

Ocevi i majke, jednom se zauvijek osvjedočite, da samo dobar primjer vašega života može ostvariti izvršivanje svih ostalih dužnosti u velikom djelu odgoja djece te imajte na pameti staru poslovicu: "Riječi potiču, ali primjeri privlače", a i drugu, ne manje staru i ne manje istinitu: "Kakav otac, takav sin, kakva majka, takva kći!"

S l i k e i p r i m j e r i

POTREBA. - Kao što zemlja, iako djevičanska i sama po sebi plodna, ako se ne obrađuje i ne primi dobro sjeme, ne će dati obilnu žetvu, tako srce i duša djece, ta djevičanska zemlja, ne će nikada dati iz sebe plodove kreposti, ako nije obrađena odgojem i ako ne primi sjeme dobrih načela i svetih smjernica /Sv. Ivan Zlatousti/.

Tko hoće žeti u ljetu, valja sijati u jeseni. Slično treba na vrijeme početi odgoj djece, ako kasnije želimo imati od njih neku utjehu /Schmid/.

Nije dovoljno, da sat iz... ja u određeno doba pravo vrijeme, nego treba da i svojim kazaljkama pokazuje ono, što izbija te stalno pokazuje točno vrijeme onome, koji ga gleda. Tako nije dovoljno, da roditelji od vremena do vremena govore o potrebi molitve, o potrebi dobre molitve, o primanju sakramenata, da treba činiti ovo ili ono, nego je potrebno da svojim djelima pokazuju, što govore, pa i onda, kada ne govore jezikom i kad ne preporučuju /Muzzatti/.

Čovjek nije tijelo, kao ostala tjelesa, jer nije automat. On je po naravi slobodno biće. Stoga se odgoj ne može zaustaviti na tijelu. Da se odgoji čovjek, treba prodrijeti u unutrašnjost. Duša je počelo, iz koga proistječe djelovanje. Stoga nju treba odgajati. Odgojimo dušu, i tada ćemo moći reći, da smo odgojili i načinili čovjeka /Rinolfi, nav.dj./.

Budućnost društva pripada odgoju. Dobar je odgoj prvi temelj ljudske sreće. Ja sam uvijek vjerovao, da bi se reformirao svijet, kad bi se reformirao odgoj /Leibnitz/.

Tko sije cvijeće, taj od njega bere miomiris. Tko sije koprivu, ofuri prste /Poslovica/.

SJAJNI PRIMJERI. - Blanka Kastilska, majka sv.Ljudevita IX, francuskoga kralja, želeći svome sinu nadahnuti užas prema grijehu, često mu je govorila: "O, da znaš, kako te ljubim, sinko moj! Pa ipak bih te voljela do svojih nogu vidjeti mrtva, negoli vidjeti, da si teško Boga uvrijedio!" Zatim bi sklopila dječakove ručice te mu govorila: "Ponovi, moj sinko! Radije umrijeti, nego sagriješiti!" I dječak je ponavljao: "Radije umrijeti, nego sagriješiti! ..."

Ovaj je dječak kasnije odrastao, uzeo u ruke upravu države te je vrlo sretno vladao. Nikada svoje duše nije okaljao smrtnim grijehom. Postao je svetac /Jean Nysten, Sposi timorati/.

Sveta je Marija Magdalena paciška bila djevojčica od pet godina pa ipak je osjetila, s kakvim zanosom njena majka govori o presvetoj euharistiji. Kad bi se majka vratila iz crkve nakon svete pričesti, djevojčica bi joj se približila i sa svim je poštovanjem naslonila svoju glavicu s kovrčavom kosom na majčine grudi kao na svetohranište /Život/.

Jedna je kreposna i dobra majka u Poljskoj pripovijedala svome sinčiću o muci Gospodnjoj. Sinčića je od tada toliko obuzelo sažaljenje i ljubav prema raspetom Isusu, te se radije topio u vrelim suzama nego da mu zada i najmanju neugodnost. Kasnije je odrastao, napustio svijet, postao redovnik, zatim biskup. Umro je kao mučenik, i slavimo ga na oltarima, a svetim ga proglasio papa Pijo IX. To je sv.Jozafat.

Druga je jedna dobra i kreposna majka na Veliki petak vodila za ruku jednu svoju kćerkicu u crkvu, da čuje propovijed o muci Gospodnjoj. Ova je djevojčica osjetila toliku bol u srcu, da je odlučila sveto živjeti. Živjela je kao svetica te tako i umrla. To je sveta Brigita... Evo plodova majčinskoga odgoja /Scotton, nav.dj./.

UZOR - OTAC. - Bio je to hrabri general De Sonis, kojega smo već spomenuli. On je 25.lipnja 1869. pisao De Seze-u: "Sve su moje misli usredotočene na budućnost moje djece. Ne znam, šta će biti od njih. Tvrdo vjerujem, da će im Bog dati kruha, jer im ga ne mogu je dati, ali ni za što se drugo ne brinem nego da ih vidim, da su vjerni Bogu i tradicijama, koje ću im predati. Radije bih volio znati, da su prosjaci i vidjeti ih gdje umiru od bijede, nego li znati, da su ne kažem bezbošci, nego samo i ravnodušni. Ipak, sam Bog zna-

de, koliko ih ljubim! Ali što je život, kada se usporedi s vječnošću?"

On je neprestano i vruće molio za svoju dragu djecu, ali jedino zato, da budu revni kršćani.

Odgoj je svoje djece počeo na vrijeme. Kada su već malo poodrasli, tada ih je upućivao, da čitaju Stvoriteljevo ime u velikoj knjizi prirode i titraju zvijezda, kao što je i on sam čitao kao malen dječak na zvjezdanom svodu Antila...

Evo uzor - oca i odgojitelja!/Matteucci,Fede e valore/.

OTROVANO MLIJEKO. - Prije nekoliko se godina dogodio u Rimu ovaj tužan događaj:

Supruga se zapovjednika gradske straže u času silne slabosti i očaja zbog obiteljskih nesuglasica otrovala s pastilama sublimata, koji ima svojstvo da izgriza organizam. Nesretnica je još prije smrti htjela svom 8-mjesečnom sinčiću dati mlijeka. Siromašni je mališan umro prije majke! Žalostan slučaj, koji pobuđuje na plač! Siromašna majka i anđelak tako su jadno završili! I dječak je usisao smrt iz otrovana majčina mlijeka!...

Ovaj se događaj vrlo često zbiva u moralnom redu.

Kolika djeca od svojih roditelja mjesto životne hrane primaju otrov opakih pouka i zlih primjera! Tako bivaju otrovani u duši i možda ne će više nikada ozdraviti! /Miniera d'oro/.

S.DVANAEST GODINA. - Američke novine javljaju, da je u predgrađu grada Detroita /Sjedinjene Američke Države/, u Radfordu, jedan lijep i odvažan dječak od 12 godina, Gilbert Stuart, ubio svoga oca hicem iz karabinke, dok se ovaj upravo spremao, da iz kućne peći iznese napolje pepeo. Koliko se saznaje, čini se, da treba zaključiti, da je hitac bio unaprijed smišljen. Dječak, koji je već znao dobro upravljati automobilom, imao je nakanu da njime pobjegne u Kaliforniju, pošto je uzeo očev novac. "I ako mi moja majka bude u tom pravila kakve teškoće - rekao je on prije jednomu svojem drugu - može se smatrati mrtvom."

Ne znamo, kako će proces svršiti. Majka daje izjave u obranu sinu i vjerojatno će uspjeti, da sud izda presudu, da je hitac bio slučajan i da dječak nije znao, da je karabinka puna, kao što je on to sam rekao na policiji, kada je uhapšen. Nas ne zanima sudski završetak ovoga jezovitog dječjeg zločina. Nas zanima dječak, ovaj proizvod slobodnoga amerikanskog odgoja,koji zabranjuje ograničenja i ne dozvoljava, da se išta uskrati hirovima mladeži.

Takav je upravo bio slučaj Gilberta Stuart. Lijep, kovrčave kose, zdrav i snažan dječak, uvijek je od oca i majke dobio, što je htio. Već je sa 6 godina počeo voziti automobil, rukovati revolverom, karabinkom. Uvijek je imao kod sebe novaca za trošenje. Koji mjesec prije toga zatekli su ga susjedi gdje puši cigarete zajedno s njihovim sinom. Dobri su susjedi ukorili i kaznili svoga sina te su smatrali svojom dužnošću da obavijeste obitelj Stuart, ali su se ovi još i uvrijedili te im odgovorili, da to na njih ne spada!

Evo, dakle, jasna slučaja, koji je plod odgoja, koji ide na ruku naravnim sklonostima bez ikakva ograničenja ili potiskivanja. Da, narav, kojoj se u svemu popuštalo, omogućila je, da se razvije lijepa, zdrava i čvrsta zvijer, koja, pošto je proždrla oca, lako bi mogla i majku, onog oca i onu majku, koji su joj se klanjali kao idolu /Operaio Ligure 1933.br.4/.

EMANCIPIRANA PETNAESTGODIŠNJA DJEVOJKA. - Venecijanske su novine javile prije nekoliko godina događaj, koji bi izgledao nevjerojatan, pa ipak ... nije.

Petnaestgodišnja djevojka iz Trevisa, imenom Re Marina, kći pok. Ernesta, srdita, što je majka jednoga dana nije htjela pustiti na javni ples, izlila je bočicu klorne kiseline u lonac, gdje je juha.

Kada je došlo vrijeme ručka, djevojka se potužila na neraspoloženje i uzdržala se od jela. Naprotiv majka, Elisa Pasini, udova Re, i dvanaestgodišnji brat Viktor jeli su i odmah su dobili strašne bolove.

Smjesta su zatražili liječničku pomoć te su bili izvan opasnosti. Međutim je Marina svejedno otišla na ples, kao da se nije ništa dogodilo. Treba imati na pameti, da su majka i brat mogli umrijeti od otrovane juhe, koju im je pripremila opaka kćerka, da im nije bila pružena prva pomoć.

Ona je zatim otkrivena kao uzrok trovanja, bila uhapšena i odvedena u zatvor. Kako je ova djevojčica mogla dospjeti do tako oplakivanja vrijedne pokvarenosti? To se kasnije saznalo. Bila je moderno odgojena, t.j. bez Boga i vjere. Bila je emancipirana 15-godišnja djevojka!

Je li čudo, da je ova djevojka došla dotle? Konačna je krivnja na njezinoj majci, koja svojoj kćerci nije dala valjan kršćanski odgoj."

TO JE MALI ČOVJEK! - Jednog sam dana slušao za vrijeme vožnje vlakom, kako jedna majka govori o svom sinčiću, dječaku od 11 godina. U zvijezde je kovala njegov um, duh, lukavštine i zbog toga je bila sva puna zanosa.

- Zamislite, govorila mi je, ima 11 godina i puši, vozi bicikl, po čitave dane boravi izvan kuće; kada govori, ravan je svima, ukratko,uvijek se znade izvući. On je sasvim gotov mali čovjek! Oh, u naše je vrijeme potrebno od naše djece učiniti iskusne ljude!...

Ruke su mi klonule i ... ideje u mozgu. Toliko me je potresao govor nesretne žene.

Može li jedna majka imati tako pokvaren ukus s obzirom na odgoj djece? Šta će učiniti od ovoga emancipiranoga dječaka

Pa ipak, koliko ima danas takvih majki!

OTAC, KOJI MORA ŠUTJETI! - Neki se otac običavao opijati i često se vraćao kući u odvratnom stanju. Imao je sina kolerična temperamenta, koji je zbog sitnica padao u bjesnilo te je kod toga psovao i proklinjao. Otac je htio pokušati posljednje sredstvo, da ga popravi. Pozvao ga je k sebi te mu nasamo počeo govoriti, kako Bog čuje svaku riječ, koja izlazi iz naših usta i kako mu se izvjesne riječi ni najmanje ne svidjaju, nego ga vrijedaju. Mladić ga je pustio, da svrši i tada ga upita:

- Oče, da li je to istina, što ti govoriš?

- Možda u to još sumnjaš? reče otac.

- Ali tada mi kaži, dodao je mladić, da li Bog vidi svaku stvar?

- Sigurno, odgovorio je otac. On vidi sve, pa čak i naše misli.

- To mi je uistinu žao, prihvatio je sin, i to upravo zbog tebe. Ako naime Bog sve vidi, kao što mi ti kažeš, tada te je on vidio sinoć potpuno pijana!...

Otac nije znao ništa odgovoriti, oborio je glavu i zašutio. Strašan, ali zaslužen ukor /Miniera d'oro/.

DIAVOLINDO.. - U prosincu je g.1922. porotni sud u Milanu osudio na laganu kaznu s obzirom na maloljetnost 17 godišnjeg mladića Diavolinda Lantini.

Ovaj anarhista, koji je još uvijek imao izgled dječaka, sin je poznate buntovnice Aide Lantini, koja se u cvijetu mladosti združila s nekim starim propagandistom neograničene slobode, koji je bio slijep od rođenja i umro s 64 godine od sušice kostiju. Iz ovoga se nesretnog braka rodio Diavolindo. Roditelji su dječaku dali to ime kao simbol buntovnosti.

Diavolindo je rastao... u anarhističkom odgoju. S tri je godine bio nošen na prevratničke skupštine s kapom, na kojoj je bio okrutni natpis: "Živio Bresci!" /t.j. ubojica Umberta I./. Bio je podignut nad mnoštvo kao neki barjak, kao zalog budućih generacija. A dječak je nasmijan, začuđen pljeskao zajedno s onima, koji su odobravali krvave prijedloge ili okrutna djela. Svoju je mladenačku kulturu dobio u anarhističkoj štampi. I on je bio anarhista. Dne 19. siječnja 1921., dok je raspravljao sa svoja dva druga istomišljenika, vidio je nenadano maršala pješadije Josipa d'Orfeo, koji je mirno prolazio. Diavolindo izvuče pištolj, ispali nekoliko hitaca, maršala rani, jednoga od svojih drugova nehotice ubije, bi uhapšen, izveden pred sud i osuđen.

Majka anarhistkinja bila je prisutna za vrijeme čitavog procesa i čula je, kako joj se sin brani u ime dobivena odgoja, u ime stanja duše, koje se u njemu oblikovalo iz majčinih smjernica i stranke, kojoj je pripadao.

Pravo je imao filozof Diogen onaj put, kada je čuo, gdje neki dječak zlo postuka s ocem. Filozof nije navalio na sina, nego je prišao ocu, dao mu ćušku i rekao: "To je tvoja krivnja!" /Olgiati, Schemi di confer./.

22.

DUŽNOSTI RODITELJA PREMA DJECI

c/ Budnost nad djecom i opominjanje djece

U dvjema sam vas zadnjim poukama podsjetio na jasnu dužnost, da uzdržavate svoju djecu, izobražavate ih, odgojite te im dajete ogledalo dobra primjera.

Ali pretpostavivši,da izvršujete ove dužnosti s najvećom pomnjom, pitam ja: Da li je sve ovo dovoljno?

Ne! Isus Krist je jednoga dana, počinjući jednu prispodobu, rekao, kako je jednom na neko polje, dok su ljudi spavali, došao neprijatelj i usred dobra zrna posijao kukolj.

Evo slike onoga, što će se dogoditi u srcu vaše djece!

Vi sada sijete dobro sjeme, t.j. dajete im potpuno kršćanski odgoj, ali će kasnije doći svijet svojom zlobnom vještinom i baciti u njih kukolj zla.

Šta,dakle, morate činiti pred ovom strahovitom opasnošću?

O roditelji,mladost je najkritičnija dob života. To je vrijeme, koje je najodlučnije za budućnost vaše djece.

Morate stoga upotrijebiti:

1. budnost i
2. opomenu.

Evo dviju velikih dužnosti, koje će nadopuniti vaše djelo.

Upravo o njima vam želim govoriti u današnjoj pouci.

I. Budnost.

Jeste li ikada promatrali, s kolikom ljubavlju kovčka širi svoja krila,da zaštiti svoje piliće i kako ih neprestano zove kvocanjem, kada su daleko od nje? Jeste li ikada promatrali, koliko brigom i strepnjom bdiju ptice nad gnijezdom svojih mladih iz straha, da ne bi okrutna ruka došla i ugrabila ih?

Sama priroda nadahnjuje roditeljima dužnost neprestana nadzora nad moralnim životom njihove djece, da im ga mnoge pogibelji, koje mu prijete, ne bi pokvarile i uništile.

Tko uistinu ne zna, kako malo treba, da se potpuno pokvari neki sin, neka kćerka, da se u njima unište plodovi duga i strpljiva rada utrošena oko njihova odgoja te se bace na put opačine i moralne pokvarenosti, odakle možda više nikada ne će ustati?

Stoga je neophodno potrebno, da roditelji od početka drže otvorene oči nad njima i da najozbiljnije bdiju.

Da ova budnost uspješno postigne cilj, mora biti pomna, neprestana, općenita.

1. Budnost mora biti pomna. Što to znači?

Znači, da mora biti takva, kakva se upotrebljava za posao velike važnosti,u kojem postoji opasnost vrlo velike štete.

Ako vi na pr. imate parnicu, o ishodu koje bi ovisio dobitak ili gubitak mnogo tisuća dinara, zar ne, da ćete upotrebiti najveću pažnju u pripravljanju dokumenata, koji se na to odnose, da ćete se savjetovati s odvjetnicima i poduzeti sve, što je potrebno, da je uspijete dobiti?

A tko može izmjeriti štetu, koja bi proizašla obitelji od pokvarenosti djece? No kakve uopće može biti usporedbe između materijalnoga gubitka i duhovne i vječne propasti jednog vašeg djeteta...

2. Budnost nad djecom mora biti neprestana.

To znači u svako vrijeme i u svakoj dobi. U vrijeme odmora i učenja, u vrijeme molitve, pa čak i za vrijeme spavanja, i kad su djeca malena i kad su poodrasla.

Ima roditelja, koji odviše lakoumno pretjeruju u procjeni svoje djece, napose kad su još malena te im posvećuju malo ili ništa budnosti pa govore: Još su anđeli! Još su nevini! Kako su slijepi takvi roditelji! Kad bi malo bolje otvorili oči, vidjeli bi, kakvi su anđeli njihova djeca! Neka samo kažu: kada su oni bili mali i kad ih je njihova majka tako nazivala, da li su uistinu to ime zaslužili?

Treba pažnje i nad nježnom dobi!

A kada djeca dođu u kritičku dob za njih, t.j. od dvanaest do osamnaest godina, tada budnost mora biti najveća.

Malo bi koristilo, kad biste u njihovu djetinjstvu upotrebili oko njih najveću pomnju, a kasnije biste u njihovoj najopasnijoj dobi to prestali činiti ili biste umanjili brigu. Ništa pogibeljnije za dobar odgojd od one slobode, koju neki slabi i naivni roditelji smatraju da smiju dozvoliti svojoj djeci, kada ulaze u mladenačko doba?

Kada jednom konj prekine uzde, tko će ga moći zauzdati?...

3. Budnost nadasve mora biti općenita.

To znači, da se mora protegnuti na sve, mora obuhvatiti sve, što može biti pogibeljno za djecu, bilo u kući bilo izvan nje.

a/ Prije svega u kući roditelji moraju sve učiniti, da ništa ne bude u kući od onoga, što bi moglo izložiti opasnosti nevinost njihove djece ili dobar odgoj.

Neka stoga nastoje, da u obitelji uvijek vlada mir, ljubav i čistoća.- Neka paze, kako postupaju s braćom i sestrama i neka se pobrinu, da među njima male nepristojnosti i nepravde ne postanu uobičajene. Neka na vrijeme odvoje i odijele sinove od kćeri. U toj stvari brižljivost nikada nije pretjerana. Neka paze, da na zidovima ne bude nečednih ili sablažnjivih slika, crteža, fotografije, figura, razglednica. Na stolovima neka se ne nalaze knjige, časopisi, novine, ilustracije, albumi, u kojima se napada moral i čistoća. Neka se pripazi, da djeca nikada ne budu prisutna, kada se s izvjesnom slobodom i s odnosnim romantičnim dodacima govori o sklopljenoj ženidbi ili koja se ima sklopiti. Neka se kćerima ne dozvoljava sloboda ljubakanja niti da stoje same s jednim i drugim mladićima, jer je ova sloboda kobna, izvor nebrojenih zala.

Kazat ćete možda, da su to sitnice. Nije tako! To su upravo stvari od najveće važnosti, kada se promotri strahovit učinak, što ga mogu proizvesti. Neki roditelji utuvljuju sebi u glavu, da se u to ne će miješati i kažu:Moj je sin dobar; nema u njega zloće; njegovu sam dobrotu iskušao!... Upravo zato, jer je dobar, jer nema zloće, treba nad njim bdjeti još većma, da takav ostane. Što nam je draže i bjelije od ljiljana? Pa ipak je kap sline jedne prljave životinjice dovoljna, da ga okalja. Tako su jedan trenutak, jedna riječ, jedan razgovor, jedan pokret, jedan pogled, jedna knjiga, dovoljni da unište nevinost i da posiju sjeme najžalosnije pokvarenosti. Kad je jednom izgubljena nevinost, nikada se više ne dobiva natrag.

Imajte na pameti, da kuća za djecu mora biti kao predvorje hrama, kao nepovredivo svetište nevinosti i kreposti.

b/ Izvan kuće neka zatim roditelji pripaze osobito kamo šalju svoju djecu, u kakve ih zavode smještaju i kojim ih obiteljima povjeravaju. Neka dobro upoznaju vlasnika radnji i tvornica, gdje im djeca rade, mjesta, u koja polaze, s kojim se drugovima druže, kakva prijateljstva sklapaju, koje knjige čitaju, koje zabave vole, koje predstave pohađaju. Neka paze, da im djeca vrše vjerske dužnosti, da idu na misu, na tumačenje Katekizma, da idu na sakramente, napose o Uskrsu. Ukratko neka vode računa o svem njihovu kretanju, ali neka izbjegavaju skrajnosti i prevelikog sitničavog nadzora, koji razdražuje, a jednako i skrajnost blagosti, koja sve pušta svojim tokom.

Oh, koliki se mladi ljudi kvare upravo zbog nedostatka nadzora sa strane svojih roditelja! Ovi spavaju kao zaklani i ni najmanje se ne brinu, što oni čine. Djeca međutim izlaze iz kuće po svojoj volji, dan i noć hodaju naokolo sa svojim prijateljima, koji su sve prije nego dobri, i uče se uništavanju svakoga stida. Kćerke idu na plesove, zadržavaju se u krajnje pogibeljnim razgovorima i sklapaju vrlo opasne veze. U kuću ulaze romani i novine, koji se čitaju s najvećom pohlepom... Da li će sve ovo moći biti bez žalosnih posljedica?...

Vjerujte, ova popuštanja u dobru, one kobne promjene, koje se opažaju, ono udaljivanje od crkve, onaj prezir vjere, ona oholost i ova tako silovita bahatost kod dječaka i djevojčica od 14 ili 15 godina općenito proizlazi iz kobne nebrige njihovih roditelja. Mnogi se oci i majke više brinu za konja, kravu, tegleću marvu, nego za dušu svoje djece!...

Morate bdjeti dan i noć, u kući i na polju, uvijek i svagdje, jer ste vi čuvari svoje djece. Ako zapustite tu dužnost, postat ćete, kako kaže Apostol, gori od nevjernika /1.Tim. 5,8/.

II. Opomena.

Osim budnosti mora se roditelji prema djeci služiti opomenom, a gdje je potrebno i kaznom.

Nerijetko se događa, da se djeca, usprkos svoga dobrog odgoja i najboljih savjeta, teško ogrešuju o svoje dužnosti ili zbog slabosti ili zbog zloće. Tada ih treba opomenuti i kazniti.

1. Nema dužnosti, koju bi Duh Sveti više preporučivao od ove.

"Tko ljubi svoga sina, neka ne štedi šibe... Ne treba štedjeti kazne s djecom... Kazna je spas za dušu djece" /Prov.13, 24; 23, 13- 14/.

a/ Uostalom, ova je dužnost spojena sa službom, koju imadu roditelji. Njihova je zadaća dobro odgojiti svoju djecu i voditi ih putem kreposti. Ali kako će to postići, ako ne upotrebe sredstva opomene i, prema potrebi, kazne?

Djeca su kao nježne biljke, koje se lako mogu savijati sa svake strane i primaju onaj smjer, koji im se daje. Dakle, kada se na njima vidi neka opačina, neka loša navika, treba odmah ispraviti i iščupati iz njih svaku zlu granu pomoću opomene. Opomena je potrebna, kao što je uzda potrebna konju, ostan volu. Oni roditelji, koji svoju djecu u prikladno vrijeme i u pravoj mjeri ne opominju pa i kazne, makar bi se činilo, da ih vole, ipak ih stvarno mrze te su najokrutniji neprijatelji njihova dobra.

Jednom je - veli nam Sveto Pismo - Gospodin poslao u propast kuću svećenika Helija, jer je ovaj bio odviše slab otac i videći nedostojan život, koji su provodila njegova dva sina, nije ih nikada znao kazniti.

b/ Znadem, što kažu neki oci i majke: "Naša su djeca još malena. Kada budu imala više pameti, sama će se popraviti!"

Lud izgovor! Sjeme je opačine žalosno sjeme. Ako se ono ukorijeni u mlado srce, sve će većma rasti i jednog će dana donijeti svoje plodove.

Sada su na pr. male laži, koje govore vaša djeca. Ali, kada odrastu, ove će laži postati varke, prijevare, licemjerje. Sada su njihove krađe neznatne. Ali, ako ih ne opomenete, ove će se male krađe u svoje vrijeme promijeniti u teške mane savjesti, u veće krađe, u lihvu. Sada su neznatne srdžbice, pakosti, nestrpljivosti, ali će to u svoje vrijeme biti velike srdžbe, svađe, mržnje, nasilja. Sada su to nepristojne riječi, ali kasnije će biti psovke, proklinjanja, kletve...

Uzaludna je svaka varka! Ako ih ne opominjete, dok su mladi, mane će uhvatiti korijen, rast će, a kada ojačaju, ne će ih biti više moguće ispraviti.

2. Ali pitamo se sada, kakva mora biti opomena?

Odgovorit ću na to odmah: opomena mora uvijek biti pravedna, nepristrana, mirna.

a/ Mora biti najprije pravedna. To znači, da mora biti u skladu s dobi, naravi prekršaja, i ćudi djece.

Kod mladeži postoje neki nedostaci, koji bi se mogli nazvati slabostima, kao na pr. trčati, skakati, polupati, uprljati se i slične djetinjarije. No imade i drugih, koje su pune zloće, kao na pr. tući se s drugovima, osvećivati se zbog nepravda, počinjati nečednosti, izgovarati psovke i t.d. Ako se radi o prvima, najbolje će biti preko njih prijeći, pričiniti se, kao da ih ne vidimo ili ih neznatno kazniti. Stoga krivo čine oni roditelji, koji se zbog tričarija srde, dižu graju, strogo kažnjavaju, a zatim možda prelaze preko najtežih stvari. Ako se

pak radi o pogreškama iz zloće, tada treba oštro nastupiti, pa i kaznu upotrebiti, da se mana iskorijeni.

Ako ste slučajno u zabuni kaznili onoga, koji nije kriv, nemojte dati, da se pokaže vaša zabluda i da kaznu opozovete. Kada naime dijete vidi, da je kažnjeno, a nije krivo, razdražuje se, gubi poštovanje do roditelja i mnogo puta postaje gore.

b/ Opomena mora nadalje biti nepristrana.

Često se događa, da roditelji osjećaju naročitu ljubav za jedno dijete, na koje se pazi svom pomnjom i sve mu se pušta po volji, dok za ostalu djecu imaju samo ukore i kazne. Takav postupak može proizvesti samo kobne posljedice. Djeca, koju roditelji tako miluju, mjesto da ih opominju i kore zbog njihovih pogrešaka, postat će sve pokvarenija. Druga djeca, s kojom se postupa nepravednom strogošću, gledat će zavidnim okom svoju braću i kuća će postati gnijezdo nesloga i zala.

Tragičan je slučaj, koji se dogodio u kući Jakobovoj zbog osobite ljubavi, koju je ovaj njegovao prema sinu Josipu, primjer, koji vrijedi za sve.

c/ Konačno opomena mora biti mirna, t.j. izvršena mirno, bez srdžbe, vike i proklinjanja.

Ako imade tako slabih roditelja, koji nikada nisu sposobni za neku strogost i uvijek se boje, da opominjući ne bi svoju djecu rastužili, imade drugih, koji, čini se, pobjesne do ludila i zbog malenkosti padaju u bjesnilo, viču, izgovaraju nedostojne riječi, psovke, kao da je konac svijeta. Hoće li ih nakon toga djeca slušati! Ne ! Na ovaj način gube djeca poštovanje.

Kako može mladić imati poštovanja do svog roditelja, koji pobjesni ni zbog čega te se preko mjere naljuti? Gledajte u životu: najbjesnije roditelje djeca upravo najmanje poštuju i slušaju. Oni govore nedostojne riječi, a djeca odgovaraju drskošću! Treba imati malo dostojanstva kod opominjanja! Treba djeci pokazati, ako ih se opominje i kažnjava, da to nije zbog srdžbe ili mržnje, nego jedino za njihovo dobro.

Kako je lijepo, kad je u nekoj kući dovoljna samo jedna riječ, jedan pogled, da se podsjeti dijete na dužnosti! Kako je rječit jedan pogled oca, koji znade kod svoga djeteta zadržati poštovanje! Taj pogled daleko više vrijedi, nego sva buka i sve prostote!...

Zaključak.

Ali neka bude dovoljno o tom, jer mi se čini, da sam vam, iako ukratko, govorio dosta o ovom predmetu.

Zaključujem svoje pouke o dužnostima roditelja obraćajući se na njih s posljednjim poticajem.

Shvatite, o kršćanski roditelji, shvatite dobro uzvišenu važnost službe, koju je Bog povjerio vašim rukama i uvijek u najvećoj mjeri nastojte, da tu dužnost izvršite. Radite uvijek, neumorno, ne štedite truda i žrtava, da dobro odgojite svoje čedo. Sjetite se naime, ako se radi o vremenitoj i vječnoj sre-

ći vaše djece, da se također radi i o vašem vječnom spasenju ili o vašoj vječnoj propasti.

Znam, da se katkada uza sve brige i nastojanja koje dijete nažalost prepustivši se bujici strasti, udalji od vjere i kreposti.

Ali u takvu slučaju ne gubite prisebnosti! Nasljedujte majku jednog velikog grešnika, kakav je bio sv. Augustin. ...

I Augustin je ostao mnogo vremena gluh na majčine opomene.

Ali sveta ga Monika zbog toga nije napuštala. I kada je vidjela, da su njezine riječi uzaludne, tada je plakala, molila, uzdisala pred Bogom! Njezine su suze bile tako uspješne, da je konačno bila uslišana! Augustin, prije veliki grešnik, postao je zatim veliki svetac, veliki biskup, veliki naučitelj Crkve.

I vi, o kršćanske majke, o roditelji, ako imate koje dijete, koje je slično Augustinu, koje je ostavilo Boga i krepost, koje je zaboravilo dobar odgoj, koji ste mu dali, molite, molite Boga, molite pouzdano za njegovo obraćenje! Bog će gledati na žar vaše molitve i dat će vam prije ili kasnije utjehu, da vidite, gdje se vaš sin vraća na dobru stazu, koju je prije toliko vremena napustio.

No želite li izbjeći tjeskobe majke, koja moli za obraćenje svog sina?

Tada dajte svojoj djeci već od najnježnije dobi dobar odgoj, kršćanski odgoj.

Sjećam se, da sam čitao o jednom poznatom ubojici, koji je bio osuđen na smrt zbog svojih zločina. Prije negoli je sagnuo glavu pod sudbonosno željezo, izgovorio je pred svima prisutnima ove riječi:

"Da sam bio drugačije odgojen, ne bih tako završio! ..."

Roditelji! Postupajte tako, da i vaša djeca ne bi jednom usred paklene vatre morala ponavljati: Da sam bio drugačije odgojen, ne bih ovako završio!

S l i k e i p r i m j e r i

IZREKE I SENTENCIJE. - Imaš li djece? Poučavaj ih i kroti od njihova djetinjstva. Dječak prepušten sam sebi postaje tvrdoglav /Sirah/.

Ne puštaj svoga sina, da u mladosti radi po svojoj volji i pripazi uvijek na ono, što misli /isti/.

Ako hoćete dati temeljit odgoj svojoj djeci, morate strogost opomene spojiti s privlačnom snagom očinske ljubavi /Sv. Anzelmo/.

Želite li svom sinu ostaviti bogatstvo? Naučite ga, da bude dobar i marljiv u radu. Tako će biti bogat i još će više sam sebe obogatiti /Sv.Iv.Zlatousti/.

Budite istovremeno otac i učitelj. Otac blagošću, učitelj pravilom. Otac dobrostivošću, učitelj čvrstinom zapovijedi. Otac dostojan ljubavi dobra sina, učitelj, kome se valja potpuno pokoravati /Tertulijan/.

OTAC, KOJI OPOMINJE UZ PSOVKU. /Istinita zgoda/. - Mali se Alojzije igrao sam u kući i polupao jednu zdjelu. Otac ga je uz psovku izgrdio.

Kad je otac izišao, upita dječak majku:

- Mama, jesam li učinio veće zlo ja, što sam polupao zdjelu, ili tata, što je psovao?

Majka dirne njegovu glavu vrškom svoje ruke, kao da mu hoće kazati: "Šuti, fakinče!"

Ali ovaj nastavi:

- Zašto i tati ne daš ćušku? Nisi li mi kazala, da je psovka nešto ružna?

Majka na to izađe iz kuće misleći, da nikada ne bi trebalo grditi djecu zbog male pogreške, a učiniti još veću.

To je posve istina.

Opominjati uz psovku jednako je, što i zadužiti se sa tisuću dinara, da bismo platili 5 dinara. Opominjati valja u pravo vrijeme i na pravi način /Miniera d'oro/.

ŽALOSNA MAJKA. - Jednom sam pod vodstvom upravitelja posjetio zatvor. U jednoj se strogoj ćeliji nalazio mladić. Mogao je imati istom 15 godina. Srce mi je zaplakalo. Nakon nekoliko utješnih riječi rekao sam mu: "Sinko, vidiš li, kamo su te možda doveli pokvareni drugovi!" Nekoliko sam se časaka zadržao na tom predmetu. On mi je uz gorki plač odgovorio, dok mu je lice bilo žalosno i gnjevno: "Ne, nisu to bili drugovi. To je bila moja majka, koja me je surovo tukla, ako na povratku kući nisam donio kakvu preko dana ukradenu stvar..." I nastavio je s jecanjem.

Promatrao sam upraviteljev pogled i dodao: "Tada bi se s pravom majka morala ovdje nalaziti!"

A koliko siromašnih mladića, koliko nesretnih djevojaka duguje svoju moralnu i materijalnu propast poticajima bezumnosti, okrutnosti bezvjerskih, besavjesnih roditelja /Kard.Mistrangelo, Pastorale 192o/.

MAJČINO PROKLETSTVO. - Hiponski je biskup sv.Augustin pripovjedao ovaj događaj:

Neka je majka imala sedam sinova i tri kćeri. Budući da su ova djeca bila s njome vrlo drska i surova, jednom ih je prokleła te se kod toga poslužila istim riječima, kojima je Bog pro-

kleo i kaznio bratoubojicu Kaina. Majčino se prokletstvo i odviše brzo ispunilo. Djecu je doista zahvatila drhtavica po čitavu tijelu, te su se kao ludaci skitali od jednog mjesta do drugog. Malo kasnije umrlo ih je osmoro. Preostalih dvoje djece, sin i kćerka, došli su u grad Hipon, gdje je Augustin bio biskup, i tu su bili čudesno izliječeni kod oltara svetog mučenika Stjepana.

Šta valja kazati o tolikim majkama, koje ne znaju kod opominjanja svoje djece otvoriti svojih usta, a da ne saspu brdo kletvi?

A kad bi ih Bog uslišio?... /Spirago, nav.dj./.

SIROMAŠNE DJEVOJKE! - Svaki se dan u velikim gradovima zbivaju žalosni događaji. Evo jednog kao dokaz za zlo, koje se uvlači u red siromašnih djevojaka, koje su sa sela poslane na službu u grad.

Prije nekog se vremena u Milanu sudbena vlast morala pozabaviti s pokušajem samoubistva mlade djevojke. Taj je pokušaj bio opkoljen teškim i misterioznim znakovima. Neka Giuseppina Pelloli iz Varese-a, stara 2o godina, došla je u Milano, da traži zaposlenje kao sobarica. I našla je mjesto. Ali jednoga se dana bacila s četvrtoga kata kuće, u kojoj je služila. Zašto? Sudbena je vlast pronašla, da su se nad poštenom djevojkom, koja je bila primljena kao soberica, vršila najružnija nasilja. Ali to nije bilo sve. Njezini su je drski gospodari prodali u sramotnu kuću, kamo je trebala biti predana upravo onaj dan, kada se dogodila tragedija. Kada je djevojka shvatila, što je čeka, zahvati je očaj, ne znajući, kako da se spasi, bacila se radije kroz prozor, nego da za čitav život postane oruđem opačine.

To ulijeva stravu! A kolike i kolike dobre, poštene, bezazlene djevojke ostavljaju selo i idu u grad, da traže službu, a međutim postaju žrtve najnakaznijih nasilja, a da se nikako ne mogu obraniti! Primljene su u kuću od gospođa ili obitelji, koje se pričinjaju utjelovljenom dobrotom, a naprotiv su trgovci ljudskim tijelom! Bez pretjeravanja se može reći, da u velikim gradovima ima na stotine djevojaka, koje svake godine nalaze ovakav bijedan završetak!

Roditelji, pozor!

"ČEKAM JE U PAKLU! . ." - Za vrijeme I. svjetskog rata od 1914 - 1918. vojni je sud u Anconi kao vojne bjegunce osudio dvanaestoricu vojnika na strijeljanje. Osuda je bila izvršena u dva ešalona. Prema vojnim je propisima, navečer prije izvršenja osude, svakom osuđeniku bio dodijeljen jedan svećenik, da mu bude pri ruci, ako on to hoće.

Svi su se sa znakovima pokajanja ispovijedili i pričestili, samo je jedan odbio i nije htio poslušati blage savjete ni sve dokazivanje svećenika, koji je čitavu noć s njime probdio.

Drugi su dan u zoru već bili pripravni naoružani odredi na ravnici utvrde Cittadella čekajući osuđenike. Svi su sišli niz strme i uske stepenice, s jedne i druge strane uz pratnju voj-

nika. Svakoga je od njih pratio jedan kapelan. Svećenik je pokušao posljednje, da onog tvrdokornog osuđenika barem navede na pokajanje, pa da tako raskajan dođe pred Vrhovnog suca.

- Slušaj, ti imaš majku, koja tko zna koliko moli za te. Njoj ću morati reći, da si strijeljan i da si umro bez ikakva vjerskog osjećaja... Jadnica... srce će joj pući od žalosti! Zašto da joj ogorčavaš posljednje dane?...

Na te riječi jedni mladić oštro upilji oči, koje su izražavale sav divlji bijes i mržnju, koja je u njemu kipjela, i reče:

- Moja majka? Moja majka?! ... Ja nemam majku, nego zvijer!... Nikad jedne dobre riječi, nikad dobra savjeta, nikad dobra primjera! ... Nikad mi nije govorila o Bogu, o raju, o paklu, o milosrđu! Jedino sam ove noći to od vas čuo!... Da sam sve ovo znao prije, ne bih bio ovdje. Pišite samo mojoj majci i recite joj, da umirem u očaju i da je proklinjem... Recite joj, da je čekam u paklu!

Nakon nekoliko časaka njegov se mozak rasuo po livadi... /Formiconi, nav.dj./.

Kakve li pouke za mnoge moderne majke!

23.

DUŽNOSTI SLUGU PREMA GOSPODARIMA

U zadnjim sam vam poukama protumačio dužnosti djece prema roditeljima i roditelja prema djeci.

Ipak nemojte misliti,da je četvrta zapovijed samo za ova dva razreda ljudi. Ona imade mnogo prostraniji opseg i uopće promatra sve odnose između poglavara i podložnih. Tako utvrđuje i posvećuje princip autoriteta, koji je jedan od temeljnih principa ljudskoga društva.

Ona doduše kaže: "Poštuj oca i mater", ali pod ovim nazivom ne treba razumjeti samo one, koji su nam dali život, nego i sve one, koji nad nama izvršuju zakonitu vlast bilo u duhovnom bilo u građanskom i vremenitom redu.

Međutim ovo, što sam vam dosada tumačio, dok sam vam govorio o međusobnim obvezama roditelja i djece, treba uz dužne mjere primijeniti na dužnosti, koje postoje između podanika i vladara, vjernika i duhovnih pastira, učitelja i učenike, ukratko na sve one, koji su iz bilo kojega razloga poglavari i koji su podložnici.

Nemoguće mi je ulaziti u sve pojedinosti i izlagati vam odnose između osoba svih razreda, što sačinjavaju društvo. Ipak ne mogu prešutjeti dva vrlo brojna razreda, koji su među sobom povezani mnogim obvezama, i to stalnim, dnevnim, hitnim obvezama, koje izbliza zanimaju njihovu savjest, a to su: sluge i gospodari.

Budući da je napose u našim danima živo i goruće pitanje dužne pravednosti i ljubavi između bogataša i siromaha, između gospodara i radnika, potrebno je da vam nešto o tome kažem, te dobro odredimo odnose jednih prema drugima i praktički protumačim, kako se moraju vladati.

Danas ću vam govoriti o dužnostima slugu, odnosno podložnika, prema gospodarima, a te se mogu sažeti u ove tri:

1. vjernost,
2. marljivost u poslu i
3. poštivanje.

I. Vjernost.

1. Potrebno je nadasve iz pameti podložnika i radnika izbiti krivo mišljenje, koje ih vrlo lako zavodi i koje se u njih ulijeva propagandom i pokvarenom štampom, da su nejednakosti, koje postoje između pojedinih klasa društva, nepravde, koje valja ukloniti.

Općenito težaci i radnici misle i govore: "Čemu tolika nejednakost među ljudima? ... S jedne strane bogati veleposjednici, koji vješto zapovijedaju, a s druge strane siromašni podložnici, koji moraju biti podređeni. S jedne strane osobe, koje plivaju u obilju, a ništa ne rade, a s druge strane veliki broj ljudi, koji se moraju znojiti i boriti sa životom. Gdje je tu pravednost?"

Ne optužujmo za to Božju mudrost i providnost, jer je krivo optužujemo! Socijalne su razlike naravna i neizbježiva činjenica.

Pogledajmo samo!

Činjenica je, da se svi ljudi ne rađaju s istom pameću, s istom sposobnošću, istom tjelesnom snagom, istim vrlinama. Netko se rađa s visokim stasom, netko s malenim, netko zdrav, netko bolešljiv; netko pun inteligencije i radinosti, a netko tupe pameti i mlitave volje; netko s plemenitim osjećajima, a netko s podlim sklonostima. Ne će li sve ove velike razlike fizičkih, umnih i moralnih sposobnosti nužno proizvesti razlike u staležima, razlike u poslovima, pa i razlike u plaćama i zaslužbama?

Bez sumnje! Socijalna je nejednakost usko povezana s čovje-

kovom naravi i stoga je neuništiva. Može se smanjiti razboritim reformama, ali ukloniti nikada. Kao što su u ljudskom tijelu različiti udovi, i svaki je od njih potreban za dobro drugih i čitavog organizma, tako je u velikom socijalnom organizmu potrebno, da u njem bude netko, tko će zapovijedati i tko će slušati, tko će naređivati i tko će izvršivati, potrebno je, da u njemu bude glavnica i posao, gospodar i radnik.

Zamislimo malo, da doista dođe razdioba bogatstva među sve ljude, pa da bi svi bili jednaki. Kako bi dugo trajala ta jednakost? Niti jednu godinu. Tko je okretnijeg uma, odmah bi počeo razmišljati, kako da mu njegov dio donese što veću korist, a nesnalažljiv bi jedva svoj sačuvao. Lijenčina i pijanica spiskali bi svoju baštinu, a lakomac bi je povećao na štetu drugih. Otac brojne obitelji, nemoćan i bolestan, morao bi svoje imanje prodati, da plati dugove, a zdrav bi i jak svoje imanje povećao. A nesreće, oluje, požar i stotinu drugih nezgoda uništilo bi ostatak... Tako bi naskoro opet bilo bogatih i siromašnih, gospodara i radnika!

Vidite, dakle, kako su ove nejednakosti potrebne, jer proizlaze iz ljudske naravi, a tako će biti uvijek, dok bude svijeta.

Ipak je sigurno, kao što sam vam prije spomenuo, da se ove nejednakosti mogu umanjiti, mogu se učiniti manje očitima i bolnima. Ovo se postizava točnim obdržavanjem zakona pravednosti i ljubavi s jedne i s druge strane. Kad bi s jedne strane bogataši i gospodari gledali u svojim slugama i radnicima svoju braću, kao što nas je učio Krist i kad bi s njima postupali pravedno i ljubezno, a s druge strane kad bi podanici i radnici poštivali svoje gospodare kao starješine i nastojali marljivo i savjesno vršiti svoju službu, u tom bi se slučaju sigurno našla veza između jednih i drugih, naravni bi učinci nejednakosti bili uklonjeni ili vrlo popravljeni, a poznato bi socijalno pitanje bilo riješeno.

Stoga veli vjera sluzi, radniku: brani svoja prava od svih nepravednih napadaja, ali predano prihvati svoje stanje. Ti se možeš posvetiti u svom staležu vršenjem svoje dužnosti, i to toliko lakše od ostalih, ukoliko je tvoj stalež sličniji staležu Isusa Krista, koji je o sebi izjavljivao, da je došao drugima služiti, a ne da njemu služe: Sin čovječji nije došao, da mu služe, nego da služi (Mt. 2o, 28).

Nakon ovih potrebnih pojmova utvrdimo praktički glavne dužnosti, koje imaju sluge i podanici uopće, i odgovornosti, koje odatle proizlaze.

Prva je i najvažnija dužnost onoga, koji služi - rekao sam - vjernost.

Doista, kada je gospodar uzeo nekoga radnika, i još više slugu, često je prisiljen da njegovim rukama prepusti svoje imanje i interese i ne može nad tim bdjeti, kao što bi to učinio sa stranim ljudima. Dakle, pravedno je i pravo, da mu sluga bude u svemu i uvijek vjeran. U protivnom bi slučaju

bio okaljan ne samo onom nepravdom, koja je svojstvo bilo koje krađe, nego bi se ogriješio o povjerenje drugoga.

Ova vjernost obuhvaća mnoge stvari.

a/ Ona prije svega zahtijeva, da podređeni nikada ne prisvoji ništa od onoga, što pripada gospodaru.

Imade slugu, koji u tom nisu uske savjesti i u danoj prigodi tajno prisvajaju kućne stvari, novac i drugo, što im se sviđa.

Ovi se možda varaju govoreći, da se radi o sitnicama. Ali tko ne zna, da u tvari pravednosti, šteta, koja u početku nije velika, kasnije takva postaje nagomilavanjem malih krađa ili također samo zbog zle nakane, da se nastavi s oštećivanjem?

b/ Na drugom mjestu vjernost zahtijeva, da podređeni imovinu gospodara ne rasipa uzalud.

U tom mnogi olako griješe. Ne će biti mnogo slugu, koji krađom prisvajaju stvari gospodara, ali ima mnogo takvih, koji ih uzalud rasipaju i troše.

Ne! Sluga ima obvezu, strogu obvezu, da se štedljivo služi s imovinom svoga gospodara, kao da je njegova, da je ne troši uzalud, da je upotrebljava samo prema izričitoj ili predmnijevanoj volji gospodara i u određenim granicama od njega.

c/ Vjernost na trećem mjestu zahtijeva kod slugu potpunu budnost nad imanjem gospodara te ih obvezuje, da paze i zapriječe svako oštećivanje sa strane drugih.

Ova je obveza usko povezana s njihovom dužnošću, jer su zato i plaćeni.

Stoga na pr. ako neki sluga, koji je u kući, ne bi zapriječio, koliko može, štetu gospodara, bila ta nanesena od domaćih ili od stranih, ne samo da bi bio sudionik grijeha, nego bi bio dužan da u pomanjkanju drugih nadoknadi štetu, koju je morao i mogao zapriječiti.

d/ Vjernost konačno obvezuje sluge, da čuvaju ne samo imanje, nego i čast svojih gospodara te napose drže za sebe tajne obitelji i izbjegavaju svaki ogovor o njima.

Vrlo je lako, da oni, jer žive zajedno sa svojim gospodarima, vide i znadu mnogo štošta, mnoge interese obitelji, a i mnoge neurednosti, koje bi prouzročile veliko zlo, kad bi došle u javnost. Oni moraju šutjeti i ne smiju nikada iznositi, što bi moglo naškoditi ili dobru glasu ili interesu gospodara. Više se nego jedanput dogodilo, da je neko takvo iznošenje stvari i tajni proizvelo svađu, neprijateljstvo, osvete, ocrnilo osobe, oštetilo poslove, uništilo čitave obitelji. Ne samo da su dužni čuvati tajne gospodara, dok su o njemu ovisni, nego i kasnije. Različita su ogovaranja, klevete, posmrtna optuživanja niske osvete.

II. Marljivost.

Evo druge dužnosti slugu prema gospodarima.

Jasno je, da je ova dužnost vrlo važna za sve podređene,

koji za svoj rad imadu ugovor. Kada neki sluga ulazi u kuću gospodara, odnosno kada se radnik pogodi s gospodarom, ovaj se obvezuje, da će mu dati plaću, ako on izvrši svoj posao, a radnik se ili sluga obvezuje, da će izvršiti ovaj posao, ako gospodar dade ugovorenu plaću. Stoga kao što gospodar, ako radnik izvrši svoje, ne može uskratiti plaću, a da time ne učini nepravdu, tako radnik bez nepravde ne može primiti plaću, ako ne izvrši ugovor.

Što, dakle, treba kazati o različitim slugama i radnicima, koji doduše rade, ali jedva jedvice rade, kada su na to prisiljeni i nikako ne mogu besposličiti? Uostalom, zar takvi ne gube uzalud vrijeme i zanemaruju svoje dužnosti? Ovi čine pravu nepravdu te sebi prisvajaju plaću, koja nije posve zaslužena.

Neka promisle, da neke nemarnosti mogu biti težak grijeh. Neka se sjete evanđeoske prispodobe o lijenom sluzi, s kojim je gospodar postupao s najvećom strogošću ne zato, jer mu je krao, nego samo zato, što je bio lijen i beskoristan: "Beskorisnog slugu bacite u krajnju tamu" /Mt. 25,3o/.

Radnici, treba da budete uvjereni, da zbog savjesti morate dobro upotrijebiti svoje radno vrijeme. Već znadete, da je rad zakon naložen svima ljudima bez izuzetka staleža ili zanimanja. Netko radi umom, a netko rukama, netko duhom, netko tijelom, netko u upravi, netko u izvršivanju naloga. Ali svi bez razlike moraju raditi. Vaš je rad većma materijalan, izvanjski posao, i, ako hoćete, težak, ali to je vaša dužnost. To je posao, koji Bog hoće od vas. Bilo koji drugi, kakogod dobar posao, ako ne udovoljite svojoj dužnosti, ništa vam ne koristi, jer je tuđ onome staležu, u koji vas je Providnost postavila.

III. Poštovanje.

Ali nakon vjernosti i marljivosti u radu nameće se slugama i radnicima treća, i to ne manje važna dužnost, čak tako važna, da obuhvaća sve ostale, a ta je, da poštuju i slušaju svoje gospodare.

1. Razlog, na kojem se temelji takva dužnost, uvijek je onaj veliki princip, koji je izložio sv.Pavao, da nema na svijetu vlasti, a da nije od Boga: "Nema vlasti, a da nije od Boga" /Rim. 13,1/. Prema tome i gospodari prema radnicima, kao i roditelji prema djeci, predstavljaju samoga Boga te su njegovi zamjenici.

"Sluge - veli Apostol - treba da samoga Boga gledate u osobi svojih gospodara: "Kao Gospodinu, a ne ljudima"/Efež. 6,7/. Stoga im služite srcem i dobrom voljom: "Iz duše i dobrom voljom" /Ondje 6-7/. Imajte na umu, da će vam revnost, koju ulažete za njih, biti uvijek obilno nagrađena od Boga, makar vas je vaš gospodar i slabo nagradio.

To, evo, morate imati uvijek na pameti, da ne popuštate u svojoj dužnosti te da većma olakšate i učinite zasluž-nijom svoju poslušnost. Kada radimo zato, da se svidimo Bogu i radi savjesti, tada sve ide lako, brzo i hitro. U tim se

slučajevima uvijek rado sluša, bilo da je gospodar prisutan ili ne, u velikim i u malim stvarima.

Iz kojih su razloga mnogi sluge i radnici tvrdoglavi, oholi, prezirni, u neprestanoj napetosti sa svojim gospodarima, nezadovoljni sa svojim stanjem, često puni mržnje i zlobe? Jer rade bez nekoga višeg cilja, iz čiste dobiti, iz nevolje, ljudskog obzira, jer rade za zemlju, a ne za nebo, za čovjeka, a ne za Boga. Je li, dakle, čudo, ako im njihov jaram postaje sve teži i nesnosniji, ako bijesno grizu uzde, ako svoj život čine sve nesretnijim?...

Pamtite dobro, da od ove obveze podložnosti i poslušnosti nipošto ne oprаštaju pogreške, nedostaci, zle osebine, koje gospodar možda ima. Sveti Petar Apostol veli: "Sluge, slušajte svoje gospodare, makar bili zli. Budite podložni gospodarima, pa i zlima /1.Petr. 2,18/.

To znači: što je poslušnost teža i stoji više truda, tb će biti zaslužnija pred Bogom.

2. Samo u jednom slučaju sluge i svi podređeni mogu,čak imadu svetu dužnost, da ne poslušaju svoje gospodare. To je u slučaju, da gospodar nalaže zle stvari, protivne Božjem zakonu.

Ipak se nerijetko događa, da različiti gospodari zloupotrebljavaju svoju vlast prema služinčadi i podređenima te ih upliću u svoje nepravde, osvete, nepoštene spletke ili druge tajne zloće i grijehe.

Jao ovakvim gospodarima! Ali jao i slugama, koji im pomažu!...

Ne! U ovim se slučajevima treba pod svaku cijenu usprotiviti i nikada ne sudjelovati u zlu bilo pod kakvom izlikom.

Tada se treba sjetiti, da je naš prvi gospodar Bog, a prva naša dužnost savjest. Najprije se treba pokoravati Bogu, a zatim ljudima.

A zar Gospodin ne će znati obilno nadoknaditi štetu, koju bismo pretrpjeli, ako mu ostanemo vjerni?

I stoga, kada netko imade birati gospodara, treba paziti ne samo na plaću, na materijalnu korist, nego i na nešto drugo, što mnogo više vrijedi. Što koristi, ako ste dobro plaćeni, ako dobro jedete i pijete, ako treba kasnije prodati dušu, čast i savjest?...

Duša - imajte na umu - duša prije svega! Sve ostalo u drugom redu!

Zaključak.

Evo ukratko glavnih dužnosti, koje sluge i radnici općenito moraju vršiti, ako hoće biti uistinu kršćani i ako se hoće posvetiti u svom staležu.

Slažem se, da je stalež neprestanog poćvrgavanja, kao što je ovaj, vrlo mučan i nizak. Priznajem, da je vrlo teška dužnost stalne ovisnosti o volji drugoga, dužnost, kod koje

treba mnogo puta pretrpjeti nastranosti, hirove, zloću različitih gospodara, možda i nepravedne i nezasluženе ukore. Ali treba glavu podići uvis i promisliti, da sve ovo neposredno pomaže, da se zasluži nebo, i to da se zasluži sigurnije negoli u bilo kojem uzvišenijem staležu.

Nitko ne niječe - kao što sam već rekao - da i radnik može braniti svoja prava, čuvati svoje dostojanstvo i brinuti se za svoj materijalni boljitak ili putem udruživanja ili drugim poštenim i dozvoljenim sredstvima. Ali neka se dobro čuva, da se ne dade zavarati od ljudi, koji ga žele udaljiti od Boga, vjere i vršenja vjerskih dužnosti. Imajmo svi na pameti, da nikada ne ćemo moći naći raj na zemlji, nego da je on gore u nebu i da smo ovdje samo zato, da ga gore zaslužimo. Samo ova nada u budući život može u ovome životu biti sila protuteža, da mu ublaži bijedu i osladi boli.

Isus Krist, Čovjek-Bog, nije nikada obećao sreću na ovome svijetu, nego siromaštvo, boli, progonstva, suze. A ipak je zaključio: "Veselite se i klikujte, jer je plaća vaša velika na nebesima!" /Mt. 5,12/.

S l i k e i p r i m j e r i

POTREBA VLASTI.- Starješine su potrebne, jer bi bez njih na zemlji vladao najveći nered. Bez poglavara bi ljudsko društvo brzo zlo svršilo, kao vojska bez zapovjednika.

Gomila nabacana kamenja ne čini kuće. Treba da ih sredi i učvrsti čovjek. Tako i mnoštvo ljudi mora da bude uređeno i povezano uzajamnim vezom jedne razumne moći, ako se hoće da ono sačinjava narod i državu. Kao što zemaljski posjedi pripadaju Bogu, a čovjek je samo njihov upravitelj, isto treba kazati i o vlasti. Bog je jedini gospodar svake vlasti i moći, a ljudi su samo njegovi predstavnici. Stoga se s pravom vladari nazivaju "izabranima po milosti Božjoj". /Spirago, Catech. popolare, p.II./.

DVIJE VLASTI.- Radi upravljanja ljudima Bog je ustanovio dvije vlasti, crkvenu i građansku.

Kao što na nebu imamo dvije zvijezde: sunce i mjesec, koji sjaje u različito vrijeme, tako imamo i dvije vlasti. Crkvena je uzvišenija, kao sunce, jer ona vodi čovjeka k njegovu nebeskom i vječnom cilju, dok se građanska brine samo za zemaljska i prolazna dobra podanika.

Kao što je duša plemenitija od tijela, tako je i vlast, koja se brine za dušu, odličnija od one, koja se brine za vremenito dobro. Dobro je rekao Inocent III.: "Kraljevstvo je Kristovo slično suncu. Ono vlada nad danom duhovnog svi-

jeta. Zemaljsko je kraljevstvo slično mjesecu; ono vlada nad noću vremenitosti."

Iako ove dvije vlasti imadu različite ciljeve, ipak se međusobno upotpunjuju /Spirago, Cat.pop. p.II./

POUČNA BASNA MENENIJA AGRIPE.- Kad su se jednom rimski proleteri, "plebejci", zaklonili na t.zv. Sveto Brdo /494.pr.Kr./, plemići, gradski su im "patriciji" poslali pučkoga govornika imenom Menenija Agripu, da ih nagovori na povratak. On im je ispripovjedio ovu priču:

Jednom su se udovi ljudskoga tijela pobunili protiv želuca i odlučili su, da mu više ne će donositi hrane. Oni su uistinu mislili, da je želudac besposličar i da ništa drugo ne radi, osim što potroši ono, što mu oni s velikom mukom pribave. Ali su udovi već prvoga dana primijetili, da gube snagu. Drugi su dan bili još slabiji i nemoćniji. Treći dan više nisu mogli učiniti nikakav pokret bez velika napora. Tada su spoznali, da im želudac nije neprijatelj, nego da ih obnavlja, prerađujući u životni sok hranu, koju mu donose. Tada su opet počeli svaki svoju službu.

Ova je priča otvorila oči plebejcima. Vratili su se u grad te shvatili dobro, da ono, što se govorilo o želucu, vrijedi i za upravljače države i uopće za sve gospodare /Spirago, Raccolta di esempi, vol.I./.

PRIMJERI IZ SVETOGA PISMA. - Sveto Pismo donosi mnogo primjera uzornih slugu.

Eliezer, Abrahamov sluga, s velikom je brigom i vjernošću izvršio osjetljivu dužnost, koju mu je naložio njegov gospodar, Josip, Putifarov rob, toliko se istaknuo neporočnim poštenjem, da mu je njegov gospodar povjerio neograničenu brigu nad kućnim poslovima. Jakob je kod Labana, svoga bratića, služio dvadeset godina s najvećom vjernošću i poštenjem. Noć i dan podnosio je žegu i zimu, a san mu odbjegao od očiju, jer se potpuno predao službi svoga gospodara, koji je uza sve to s njime postupao oštro i nepravedno te mu je deset puta mijenjao cijenu njegovih napora.

Sluge Sirca Namana rijedak su primjer ljubavi i poštovanja prema gospodaru, jer su mu savjetovali, neka ide k proroku Elizeju, da se izliječi od gube, a zatim da učini ono, što mu je prorok naredio. Juditina sluškinja pruža nam primjer najvelikodušnije poslušnosti, jer je pratila svoju gospodaricu uz opasnost života, kada je pošla u asirski tabor. Ona je stražila pred Holofernovim šatorom, dok je Judita bila unutra i pripravljala se, da asirskom vojskovođi odrubi glavu. Zatim je primila odrubljenu glavu, metnula je u vreću i opet sa svojom gospodaricom prošla kroz neprijateljski tabor. Stotnik je dao Isusu o svom sluzi vrlo rijetku pohvalu, t.j. da je uvijek pripravan na svaki njegov mig: "Velim sluzi: Učini to, i on učini..." /Deharbe, nav.dj./.

PRIMJERI SVETACA. - I životi svetaca donose lijepe uzore slugama.

Sv.Izidor, sv.Paskal Bajlonski, Bl. Sebastijan od Ukazanja uzor su kreposti, koje treba da vrše sluge, a također nas uče, kako se mora vladati sluga, ako gospodar stavlja na kušnju njegovu krepost.

Jednom je pastir, pod kojim je sv.Paskal Bajlonski čuvao stado, zatražio od ovoga, da mu donese nekoliko grozdova iz tuđega vinograda. Sveti se mladić tome usprotivio, te je otvoreno rekao, da je to uvreda Božja. A kada mu se pastir stao prijetiti, on je dodao: "Grožđe pripada zakonitom gospodaru. Ja sam se prije pripravan dati sjeći na komade, negoli pristati na najmanju krađu, koja bi bila grijeh."

O sv.Ziti znademo, da je jednom neki nerazboriti sluga htio sebi dozvoliti neku slobodu prema njoj, koja baš nije odviše u skladu s čednošću. Zita je od sebe snažno i odlučno odgurnula napasnika te mu zaprijetila, da će ga prijaviti gospodaru.

Bl.Sebastijan od Ukazanja našao je u svojoj gospodarici drugu Putifarovu ženu. Izmakao se njezinim zasjedama, napustivši iznenada službu.

Sv.Dula, ne mogavši izbjeći rukama svog bestidnoga gospodara, radije je voljela smrt, nego li da izgubi nevinost.

VJERNA SLUŠKINJA.- Echo de la Frontière u jednom broju od siječnja 1843. donio je o divnoj požrtvovnosti ovu vijest.

"Marija se Magdalena Blangy rodila g. 1776. Kao mlada je djevojka pošla u službu u kuću Renaud. Budući da je vrlo ljubezna, njezini su je gospodari silno zavoljeli te naskoro nije bila više stranac, nego anđeo čuvar njihove kuće. Obitelj je Renaud imala osmoro djece. Marija Magdalena ih je sve odgojila, ipravljala njihove prve korake i kasnije im posvećivala sve one male brige, za koje je samo majka sposobna, tako da je gospođa Renaud govorila, kako njezina djeca imaju drugu majku. Kada su djeca bila bolesna, Magdalena je bdjela nad njihovim krevetom, pazila na svaki njihov pokret i nije išla na počinak, dok nije svaka opasnost prošla.

Na vrata je gospodara Renaud pokucala bol. Stigla ih je nesreća. Prijatelji su se udaljili od te kuće, u kojoj je od sada bila samo oskudica, gdje više nije bilo radosti. Ali mislite li, da je možda vjerna sluškinja ostavila kuću? Ne! Ona je bila vjerna svojoj dužnosti i svojoj ljubavi. Onda, kada je staračka nemoć stigla njezine gospodare te ih primorala u krevet, ona ih je pomagala svojom malom uštednjom, koju je u boljim vremenima spremila u njihovoj službi.

Danas Magdalena Blangy imade 67 godina. Završila je sa svojom štednjom i ne može više raditi kao nekoć. Njezino je zdravlje uzdrmano, i ona treba pomoć tuđe ljubavi.

Vlasti u Desvus-u, svjedoci vladanja ove siromašne žene, koja je pedeset godina svoga života posvetila službi obitelji Renaud, poslale su tajništvu Francuske akademije predstavku u kojoj se traži, da se ona može natjecati u nagradi Montyon, koju Akademija svake godine daje onomu, koji se istakao u krèposnóm vladanju i duhu požrtvovnosti. Predstavka ima 64 potpisa, ali kad bi u Besvus-u svi znali pisati, svi bi na nju stavili svoj potpis!" /Migne, Dictionnaire de Anecd./.

===XXX===

Sadržaj

1. SAVJEST - 3

Slike i primjeri: Navodi i izreke, - Zakon prirode i diktat savjesti - Leptir-spasitelj - Pijetlov pjev - Dva velika bezbožca u smrtnom času - - - - - - - - - - 9

2. SLOBODA I ODGOVORNOST LJUDSKIH ČINA - - - - - - - - - - 12

Slike i primjeri: Izreke i sentencije - Sloboda i povijest - Sloboda i pravda - Eleazar - - - - - - - - - - 18

3. NARAVNI ZAKON - 21

Slike i primjeri: Božanski pralik - Naravni zakon i sklonosti na zlo - Moral kod divljih naroda - Izjeden od mravi - 26

4. DEKALOG - 29

Slike i primjeri: Kao dobar otac - Obvezatnost dekaloga - Jedna nemoguća zapovijed - Dovoljna je jedna... - Učiteljev odgovor - Posljednja opomena jednog učenjaka - Lijepa riječ jednog poganina - "Zabranjeno... zašto?" - "Promećuran čovjek!" - - - - - - - - - - - - - - - - 34

5. ZAKON MILOSTI - - - - - - - - - - - - - - - - - - - 38

Slike i primjeri: Ispunjenje zakona - Da nas učini sretnima - Fizičke nesreće - Moralne nesreće - - - - - - 43

6. PRVA ZAPOVIJED BOŽJA - - - - - - - - - - - - - - - - 45

Slike i primjeri: "Ako je Bog gospodar..." - Bog nas ne treba - Bogoštovlje je dužnost - Religija je neophodno potrebna - Nevjera i zločinstvo - - - - - - - - - - 5o

7. UNUTRAŠNJE ŠTOVANJE BOGA - - - - - - - - - - - - - - 53

Slike i primjeri: Potreba i obveza - Licemjerna spoljašnost - Krist mora živjeti i odsijevati u nama! - Pustinjak iz Lampeduse - Uzaludno jadikovanje- - - - - - 58

8. IZVANJSKO ŠTOVANJE BOGA - - - - - - - - - - - - - - 6o

Slike i primjeri: Kora drveta - Živa škola - Nadahnjuje ljudski duh - Nepristrana svjedočanstva - Utisci i obraćenja - Vilim Faber - Anegdota s krunjenja Pape Sv. Pija X. - 66

9. GRIJESI PROTIV PRVE ZAPOVIJEDI BOŽJE- - - - - - - - - - 69

Slike i primjeri: Moderne vračke - Amajlije i zapisi - Užeta obješenih - Praznovjerje završilo teškom nesrećom - Pobješnjele ludosti - Posljednja večera - Strahoviti bič - 76

1o. ŠTOVANJE BLAŽENE DJEVICE MARIJE I SVETACA - - - - - - - - 8o

Slike i primjeri: Moć Marijina - Majčina molitva - Prijatelji Božji - Dostojni našega štovanja - Naši zagovornici - Slučajevi... koji nisu slu[illegible]evi - Sveti zaštitnici - Kako Crkva kanonizira svece - - - - - - - 85

...SKI NOVINSKI
DUBROVNIK

11. MOĆI SVETACA I SVETE SLIKE - - - - - - - - - - - - - 89

Slike i primjeri: Careva slika - I još se čude...! - Slike i škapulari - Pravi križ - Krv Sv.Januarija - Kažnjena poruga - Šali se sa slugama - I ono što slijedi - 94

12. SVETA MJESTA - 98

Slike i primjeri: Odlične riječi slavnih ljudi - Etiketa prema Bogu - Dobra lekcija - "Kad bih bila milionerka!..." -"U crkvi je uvijek blagdan" - Lijepa riječ - 1o4

13. SVETO IME BOŽJE - - - - - - - - - - - - - - - - - - - 1o8

Slike i primjeri: Dvosjekli mač - Obeščašćenje - P.Secchi i Ime Božje - "U Ime Božje!" - "Bog te čuvao!" - Kršćanski pozdrav - - - - - - - - - - - - - - - 113

14. PSOVKA - 115

Slike i primjeri: Kamen bačen u vis - Zvona,koja zovu oluju! - U pasju školu! - Nepristrani sudovi - Pobudni primjeri - Kazne - Kažnjen što je psovao - Križarska vojna protiv psovke u Italiji - A danas? - 123

15. ZAKLETVA - 129

Slike i primjeri: Ne zaklinji se olako - Kažnjiv zahtjev - Nepomirljiv brat - Lakoumne zakletve - Kako završavaju krivokletnici - Rječit barelijef - - 134

16. ZAVJET - 137

Slike i primjeri: Uzvišena žrtva - Razboritost u zavjetima - Kažnjeno kršenje - Izvršeni zavjet - Superga - 143

17. SVETKOVANJE BLAGDANA- - - - - - - - - - - - - - - - 145

Slike i primjeri: Za tijelo i dušu - U zapovijedi o blagdanu odražava se mudrost Božja - Sedam franaka - Engleska subota - Amerika uči - Lijepa li primjera - Tajna glavnica - Blagdanski odmor i veliki ljudi - Nagrađen odgovor - Industrijalizacija, koja upropaštava - 152

18. OSKVRNJIVANJE BLAGDANA - - - - - - - - - - - - - - - 157

Slike i primjeri: Kongres đavola - Ne donosi sreće - Pod kotače - Nedjeljni nas počinak obogaćuje - Nesmotreni zidar - Slučajevi - U nedjelju glavno -Što treba misliti o sportu? - I o oproštenjima- - - - - 163

19. DUŽNOSTI DJECE PREMA RODITELJIMA- - - - - - - - - - 168

Slike i primjeri: Poštivanje - Sjajni primjeri - Poljubio ruku jednog robijaša - Kćerka,koja prodaje kosu - Ljubezni vojnik - Do stepenica - Djedov tanjur - Kazna izopačena sina - - - - - - - - - - - - - 175

20. DUŽNOSTI RODITELJA PREMA DJECI
a) Uzdržavanje i izobrazba- - - - - - - - - - - - - 179

Slike i primjeri: Ne-majkama! - Blagoslovljene obitelji i obitelji svetaca - Kršćanski general i zvanje njegove kćeri - Majka sv.Ivana Bosca - Dvije majke - 185

21. DUŽNOSTI RODITELJA PREMA DJECI:
b) Odgoj i dobar primjer - - - - - - - - - - - - - - 190

Slike i primjeri:Potreba - Sjajni primjeri - Uzor-otac - Otrovano mlijeko - S dvanaest godina - Emancipirana 15 godišnja djevojka - To je mali čovjek - Otac,koji mora šutjeti! - Diavolindo- - - 195

22. Dužnosti roditelja prema djeci
c) Budnost nad djecom i opominjanje djece- - - - - 200

Slike i primjeri: Izreke i sentencije - Otac,koji opominje uz psovku - Žalosna majka - Majčino prokletstvo - Siromašne djevojke - "Čekam je u paklu!..." - 205

23. DUŽNOSTI SLUGU PREMA GOSPODARIMA - - - - - - - - - 208

Slike i primjeri: Potreba vlasti - Dvije vlasti - Poučna basna Menenija Agripe - Primjeri iz Sv.Pisma - Primjeri svetaca - Vjerna sluškinja- - - - - - 214

=+=+= += +=